

**Farkas György (össz.)
KALOT Vezérkönyv
agrárfjúsági vezetők számára**

mű a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (PPEK)
– a magyar nyelvű keresztény irodalom tárháza – állományában.

Bővebb felvilágosításért és a könyvtárral kapcsolatos legfrissebb hírekért
látogassa meg a <http://www.ppek.hu> internetes címet.

Impresszum

KALOT Vezérkönyv agrárfjúsági vezetők számára

Összeállította:

Dr. Farkas György
orsz. ügyv. titkár

Dr. Glattfelder Gyula
csanádi püspök előszavával

Nihil obstat.

P. Eugenius Kerkai S.J., censor

Nr. 2725/937 Imprimatur

Szegedini, die 16. Sept. a. 1937.

Julius m. pr., episcopus

„Ha agrárnépeességünk felemelése sikerül,
újra életerős és önálló nemzetté lehetünk!”
(Szekfü Gyula, történetíró)

A könyv elektronikus változata

Ez a publikáció az azonos című könyv elektronikus változata. A könyv bevezető tanulmánya egy 2000-ben írt ismertető a KALOT múltjáról, jelenéről és jövőbeni lehetőségeiről. Az elektronikus változat a Jézus Társasága magyarországi tartományfőnökének az engedélyével készült. A könyvet lelkipásztori célokra a Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár szabályai szerint lehet használni. Minden más szerzői jog a Jézus Társasága Magyarországi Tartományáé.

Tartalomjegyzék

Impresszum	2
Tartalomjegyzék	3
A KALOT múltja, jelene és elgondolások jövő működéséről	5
Előszó – Dr. Glattfelder Gyula csanádi püspök	11
I. rész Az agrárfjúsági mozgalom elmélete és gyakorlata	12
Agrárfjúságunk életkérdése	12
I. A múlt fátklyavilága mellett	12
II. A kibontakozás útján	13
Agrárfjúsági mozgalmunk sodrában	15
I. Célok, melyekért küzdeni érdemes	15
II. Céljaink teljes egészükben	15
Szervezkedés építő munkájában	23
I. Szervezési módszerek	23
II. A sejt módszer lényege	23
III. A sejt felépítése és belső élete	24
IV. Vezetői tanfolyamok a szervezkedés szolgálatában	27
V. Sejt módszer a taglétszám emelésénél	28
A szervezkedés gátlásai	29
I. Helyi adottságok a szervezkedés területén	29
II. Társadalmi előítéletek gátló hatása	32
Sikeres egyletvezetés titka	38
I. Általános irányelvek a vezetésnél	38
II. Az egylet belső felépítése	40
III. Egyletvezetés a gyakorlatban	43
IV. Az egylet külső tevékenysége	46
V. Otthonkérdés megoldása	47
VI. Technikai utasítások	49
II. Az első agrárfjúsági vezetői-kongresszus anyaga	57
Szociális népi kérdések elméleti síkon	58
Keresztény humanitás – A nagy félreértés – A mi győzelmünk útja (P. Varga László SJ főiskolai tanár, Budapest)	58
A magyar falu múltja és kultúrája (Dr. Sándor István, főiskolai tanár, Szeged)	66
A szövetkezetek jelentősége agrárnépünk életében (Dr. Czettler Jenő e. ny. r. tanár, Budapest)	72
A Quadragesimo anno rendi gazdasága és agrárnépünk sorsa (Dr. Miklós Ferenc, törvényszéki bíró, Szombathely)	78
Szociális népi kérdések gyakorlati síkon	84
A háziipar népünk anyagi megsegítése szolgálatában (Nacsády József, el. isk. igazgató, Veszprém)	84
„Hangya”, mint a szövetkezeti gondolat megvalósítója (Dr. Wünsch Frigyes, vezérigazgató, Budapest)	89
Telepítés, szövetkezeti földbérlet és agrárfjúságunk (Aczél József, apátplébános, Jászárokszállás)	93
Utak és módok agrárnépünk számára a rendi társadalom megvalósításához (Dr. Kiss István teológiai tanár, Eger)	97
Agrárfjúsági szervezkedés gyakorlati kérdései	101

Az Actio Catholica és az ifjúsági szervezkedés (Dr. Közi-Horváth József, az Actio Catholica országos titkára)	101
Az agrárfjúsági mozgalom jelentősége a falusi ifjúság életében (Magyar Károly, káplán, Mezőkovácsháza)	104
Az agrárfjúsági mozgalom jelentősége a tanyai ifjúság életében (Németh László, róm. kat. lelkész, Kecskemét-Helvécia).....	107
Agrárfjúsági mozgalom kapcsolata az iskolán kívüli népműveléssel (Hübner József, t. h. népművelési titkár, Szeged).....	112
A szlovenszkói katolikus ifjúsági munka (Kovács Gyula, pp. kamarás, országos ifjúsági moderátor, a SzKIE igazgatója)	118
Eszmecserek, hozzászólások lényeges kivonata.....	122
Utunk falujáró út.....	126

A KALOT múltja, jelene és elgondolások jövő működéséről

Ilyen átfogó témáról röviden csak képeket lehet felvillantani. Azt, amit a KALOT működésének első tíz évében dolgozott és utána negyven évig szenvedett pár sorban elmondani nem lehet.

A KALOT úgy kezdődött el *P. Kerkai Jenő* verbuválásában, hogy lelkigyakorlatra hívott két kiszemelt munkatársat és azt mondta nekik „Jöjjenek, segítsenek nekem felemelni a magyar népet!” Ez volt mindig az ő „verbuváló” mondata. Hozzátartozik a történethez, hogy *P. Kerkai* akkor fejezte be tanulmányait és a szegedi egyházmegyei szemináriumában kapott teljes napot kitöltő tanári beosztást. Azzal a munkával, melyre munkatársakat toborzott, ő maga az első években csak a hétvégeken tudott foglalkozni.

A verbuváló mondat 1940-ben, Északerdély visszacsatolása után, amikor ott is elkezdtek szervezni a KALOT-ot, a szilágysomlyói rendőrkapitány lejegyzése szerint *P. Nagy Töhötöm*, jezsuita munkatárs megfogalmazásában, már így hangzott: „Valláserkölcsi alapon krisztusibb embert, műveltebb falut, életerős kis egyedeket, önérzetes magyarokat akar nevelni a KALOT. E cél érdekében szükséges a köztudatba vinni az álszent pietizmus helyett *az igazság vallását*. Nem rózsafüzéres és miatyánkot mormoló, de ugyanakkor szociális vonatkozásban krisztustalan vallásosságra, hanem a krisztusi hitet és igazságot az élet gyakorlati valóságában élő keresztény világszemléletre van szükség. /.../ Az egyház minden időben megtalálta az idők szükségletéhez mérten azt a módot, amelyen át a tiszta keresztény vallásosságot gyakorolta. A ma szükséglete a szociális vallásosság.” A két KALOT vezető fogalmazása között nincs ellentét. Az utóbbiban bővebben ki van fejtve a cél, mely változatlanul így hangzik: felemelni a magyar népet.

Hogyan akarták ezt a KALOT szervezői elérni?

P. Kerkai első munkatársai segítségével egy négyes programot fogalmazott meg, melynek szervesen összefüggő elemei, egy-egy jelszóba öntve az egyszerű emberek számára is érthetően, úgy hangzottak, ahogy még a rendőrkapitány is egy hallásra megértette: Krisztusibb embert!, Műveltebb falut!, Életerős népet!, Önérzetes magyart! akartak nevelni a magukra hagyott tehetséges magyarokból. A rendőrfőnök pontosan érzékelte, hogy a KALOT program nem valami vallásos jámborságba öltöztetett szociális-kulturális érzés, hanem olyan életprogram, melyben mind a négy irányzat egyformán fontos. Ma úgy mondanók: nem valami új lelkiismereti irányzatot akartak bevezetni, hanem egy életformát, melyben ezek az elemek dominálnak, a krisztusi életeszemély, a saját kultúra fejlesztése, a megélhetés biztosítása, a helyes nemzeti érzés. Ők pontosan tudták, hogy az az ember, akinél hiányos a kultúra, ki van szolgáltatva másoknak. *P. Kerkai* ezt egyszer úgy fogalmazta meg: Jaj a magyarságnak, ha olyan igénytelen, ha csak olyan műveltségre tesz szert, mint a cigányok, mert akkor a magyar a saját országában csak szolgál-munkát végezhet. Meg kell tanulnunk élni itt és boldogulni. Az életerős nép program az anyagi boldogulást és az életképes, az életet szerető családot jelentette. „Önérzetes magyar” a KALOT elgondolásában az, aki tudja, hogy mi ő maga, hogy senkinél nem alábbvaló. A hiteles magyar öntudatot sugallta az akkori korszellem is, gondoljunk Kodály munkásságára vagy a népi írók műveire. Mára valódi önazonosság tudatról beszélhetnénk. 1935-ben, amikor a KALOT elindult, nem volt ugyan még diszkó-kultúra, de volt más romboló hatás, s tudjuk, hogy Kodály is csak nagyon nehezen tudott elismerést szerezni az igazi magyar kultúrának, mert a nép teljesen ki volt már forgatva a saját kultúrájából.

A négyes program egységes egésznek alkot és minden KALOT munkában benne kellett lennie valamilyen formában. A négyes program volt a KALOT egyik titka, mely minden lényeges célkitűzést tartalmazott, amire az életre felkészülő fiatalembernek szüksége volt. Tudták mi a dolguk, mi a fontos, mi a mellékes életükben. Védve voltak a nácizmus, a nyilas mozgalom, a szocializmus, de minden egyoldalú lelki programban elvesző begubózás ellen is. Az egyszerű földműves fiatalember is tudta, különös iskola nélkül is, hogy milyen úton kell járnia, ha megbízhatóan akar boldogulni.

Kiket akart a KALOT megnyerni?

Amikor a KALOT indult, akkor az agrárfiatalság volt a legelhanyagoltabb társadalmi réteg. Ismerjük az akkori nagybirtokrendszert, az egyetlen változást hozó megoldást, az agrárreformot akadályozó tényezőket. Ezek gúzsba kötötték az életet. Hiába volt valaki tehetséges, – a magyar ember tehetséges fajta, ezt igazolta a KALOT számtalan alkalommal –, hiába vállalta volna magára a nehézségeket, boldogulásának alapjához, a magyar földhöz nem juthatott hozzá. Ha nem tanulhatott, akkor viszont meg kellett elégednie a szolgáorssal. Olyan nagy volt a földreform dolgában a közéleti ellenállás, hogy a püspökök se látták a kiutat.

A KALOT Mozgalom koncepciója, fölépítése és szervezési módja megtalálta az akkori adottságokat. Minden községben volt az Actio Catholica-nak legényegylet-ága. P. Kerkai elvállalta az Agrárfjúsági Legényegyletek Országos Főtitkári tisztét s ezáltal meghatározó kapcsolatba került azzal a réteggel, melyre mozgalmát építeni akarta. A legények csakhamar megtapasztalták, hogy az új mozgalom, melyet az Atya hirdet, nemcsak a lelkiéletükkel akar törődni, hanem evilági boldogulásukkal is, és tömegesen fordultak a KALOT felé. P. Kerkai nyíltan hirdette a földreform szükségességét. Az agrárfjúság társadalmi helyzetéhez és boldogulásának kilátásaihoz hozzátartozott a teljes politikai kiszolgáltatottság állapota. Az első világháború utáni konszolidációban a kormányzat megegyezést kötött a munkások érdekvédelmét ellátó szakszervezetekkel, de azoknak tudomásul kellett venniük, hogy mindez nem vonatkozott az agrárfjúságra. A legnagyobb társadalmi réteg teljesen ki volt rekesztve minden munkásvédelemből. A KALOT mindjárt az első órákban tevékenységét munkásvédelemmel kezdte. Farkas György nagyszerű történeti összefoglalása, mely új kiadásban végre kapható Központunkban („A KALOT és népfőiskolái”) jól dokumentálja a sikeres bérharcokat. Ezek az akciók már kezdettől fogva ellenségeket szereztek a KALOT-nak a nagybirtokosság köréből.

Hogyan szerveződött a KALOT az agrárfjúság körében, mikor azok reggeltől estig munkában vannak s nem érnek rá tanfolyamokon résztvenni? A tanfolyamokat főleg télen tartották a hétvégeken. A szervezés azzal kezdődött, hogy megkérték a plébánost, vagy a falu más vezetőjét, küldjön értelmes, érdeklődő fiatalokat egy három és félnapos ingyenes tanfolyamra. A KALOT „szervezésének” első lépése mindig egy három és félnapos tanfolyam volt – eleinte a jezsuiták szegedi tanyáján, egyszerű körülmények között, hazulról hozott ellátással, ingyenes bennlakási lehetőséggel –, ahol szemléletesen megismertették a célkitűzéseket (a négyes jelszót), mindjárt gyakorolva az egyleti életet, példákban eltanulva hogyan történik a KALOT-ban a vezetőképzés. Ez a bevezető tanfolyam volt egyúttal a minta a későbbi egyleti foglalkozásokra. Ezek voltak a híres „agitátor tanfolyamok”.

A KALOT Központ nem irányító szerve, hanem kiszolgáló, segítő intézménye volt mind az Egyleteknek, mind az egész Mozgalomnak. Például minden egyleti foglalkozásra itt készítették elő azt a féloldalas hírt, vagy aktuális témát, melyet egy legénynek az egyleti estén, az egyórás önképző foglalkozás során fel kellett olvasnia, és ehhez a többieknek szabadon hozzá kellett

szólniuk. Így képezték magukat és szokták meg a közönség előtt való felszólalást. A központ segített az Egyleteknek, hogy igényüknek, műveltségüknek megfelelő irodalmi anyagot, verseket, színdarabokat kapjanak, melyet az egyleti összejövetelek tanulmányi részében megtanultak, megismertek. Szerves része volt a KALOT egyleti önképzésének a társadalmi illemszabályokba való bevezetés is. Az „illik, nem illik” foglalkozáson sajátították el a társadalmi illemszabályokat s később fesztelenül tudtak viselkedni más társadalmi csoportbeliekkel.

A tanulmányi programon kívül szerves része volt az egyleti összejöveteleknek (és az agitátor tanfolyamnak) a „nemes szórakozás” mikéntjének elsajátítása. Az egyletekben elterjedtek a biliárd asztalok, megtanulták a szellemet is megmozgató kártya játékot, a sakkozást, a népi kultúra játékait. Röviden: az egyszerű falusi legényeknek meg kellett tanulniuk a hallgatóság előtti fellépést, valamilyen téma közös megvitatását, verseket, népdalokat kellett megtanulniuk és előadniuk, színdarabokat betanulni, magukat szakmai vonalon képezni és kulturáltan szórakozni.

A KALOT-ba bevezető első kurzus, a három és félnapos „agitátorképző tanfolyam” csütörtökön kezdődött és vasárnap délután ért véget. A „záróvizsga” rendszerint közönség előtt történt, ahol a legények bemutatták mit tanultak a tanfolyamon s egyben azt is, hogyan fogják tovább végezni a munkát az Egyletben. A záróvizsga hallgatósága csodálattal tapasztalta, hogy az egyszerű falusi legények meg mernek szólalni, verset szavalnak, népdalokat ismernek, elkezdnek könyveket olvasni. Futótűzként terjedt el a híre hogyan képzik a legényeket és sokan kérték, hogy velük is foglalkozzon a KALOT.

A „záróvizsgáról” azzal a feladattal bocsátották el a legényeket, hogy hazatérve mondják el legény barátaiknak mit tanultak a kurzuson és az érdeklődők találkozzanak rendszeresen egymással. Ha megerősödik barátságuk, alakítsanak ők maguk is Egyletet. Ez a „sejtmódszeres szervezés”, a baráti kapcsolat útján megvalósuló, a belülről kifelé és alulról felfelé építő szervezési mód, lényeges kelléke a KALOT életének, mert az emberek szabadságára, szimpátiájára épít, míg az ellentétes módszer (a kívülről befele és felülről lefele irányuló szervezés) nélküli a személyes megszólítást.

A KALOT felvázolt szervezési módszere azt jelentette, hogy a jól kiválogatott legényeknek csupán egy három és félnapos bevezető kurzust kellett adni, s amikor Egyletté alakultak, attól kezdve folyamatos szellemi segítséget kellett nekik nyújtani, de az élet ment magától. Ez a titka a KALOT robbanásszerű elterjedésének. A Mozgalomnak csak 10 éves zavartalan élete volt, mégis 20 népőiskolát tudott alapítani a 3500 helyi Egyletben működő tagság képzésére, és félmillió létszámú Mozgalommá tudott fejlődni. A félmillió létszám magába foglalta mind a hetente gyűlést tartó Egyletben dolgozó rendes tagokat, mind az ún. pártoló tagokat, akik támogatták a KALOT munkáját, céljait tagdíj fizetésével, bizonyos rendezvényeken való részvétellel. Ezek a KALOT-ba „jártak”, de nem tartoztak a nyilvántartott egyleti tagok közé. A KALOT ezeket időnként seregszemlékre, találkozókra hívta meg, hogy erősödjön bennük is a Mozgalomhoz való tartozás tudata, ők azonban nem folytak bele közvetlenül a Mozgalom irányításába.

A KALOT-ot ellenfelei többször fel akarták oszlattatni a kommunisták előtt is. Az egyik veszélyes helyzet a Levente Mozgalommal kapcsolatban alakult ki. A háború idején a kormányzat egységes ifjúsági szervezetet akart kialakítani a Levente Mozgalom keretein belül. Hivatalos körök azt kívánták, hogy az ifjúság egységes nevelése érdekében szűnjön meg minden más ifjúsági társadalmi szervezet. A KALOT-nak azonban sikerült további létezését

egy „menekülés előre” lépéssel biztosítani. Az ár: felvállalta az egész egységes magyar ifjúsági mozgalom képzését - állami költségen - a saját KALOT programja szerint, és lemondott a saját sport foglalkozásokról, valamint a nemzeti ünnepek rendezéséről a Levente javára. A KALOT-ot ennek fejében vallási intézménynek minősítették és a háború végéig folytathatta működését.

A felosztatás 1946-ban érte utol. A kommunisták rájöttek, hogy amíg a KALOT létezik, addig ők nem férkőzhetnek közel az agrárfjúsághoz. Egy megrendezett „gyilkosság” vádjával kieszközltek az engedélyt a Szövetséges Ellenőrző Bizottságtól a KALOT betiltására. Az ármánykodás hamar kiderült, de közben egyházi részről is „megvonták a bizalmat” a KALOT-tól, mivel a MADISZ-szal közösen szerepeltek egy nagygyűlésen. A betiltás után P. Kerkai elindított egy nagyszerű „lelkigyakorlatos” akciót Falumanréza néven, mely felkészítette az egyház keretében tovább dolgozó KALOT fiatalokat a várható vallásüldözésre. A Falumanréza ötnapos kurzusán két év alatt 22 ezer volt KALOT-os vett részt. Ekkor jött a végső csapás: 1949-ben bebörtönözték P. Kerkait, majd „kémkedés és hazaárulás” vádjával tíz és fél évre ítélték, a volt KALOT vezetőket pedig a rendszerváltásig szakadatlanul üldözték.

A KALOT újraindulása 1988-ban történt II. Rákóczi Ferenc Népfőiskolai Szervezet címén. A KALOT nevet eleinte kiejteni se volt szabad, de 1992-ben névváltozással újra KALOT-nak hívhatta magát a szervezet. Nem mertek sajnos elindulni a vezetőképző ifjúsági programmal. A vezető-utánpótlás hiánya miatt a Mozgalom egyre inkább öregedett és a kihalás útjára lépett. Ebből évekig tartó véleménykülönbséget keletkezett a KALOT-on belül. A belső viták és huzavona legalább öt évvel szakította meg a fejlődést. A vitás felek együttes kiút-keresése, s a Magyar Katolikus Püspöki Kar sürgető fellépése eredményeképpen 2000. március 2-án végül megvalósult egy reform, melyben

a KALOT mint Társadalmi Szervezet megtartotta az 1935-tel kezdődő jogfolytonosságát, és új

- 1) „KALOT Katolikus Népfőiskolai Mozgalom” néven;
- 2) közösen összeállított új alapszabállyal; és
- 3) közös megállapodással választott új vezetőséggel

folytatja munkásságát mint egységes szervezet. Ezt a megújulást erősítette meg a Fővárosi Bíróság 2000. május 29-én kelt végzése, mely szerint az új név *KALOT Katolikus Népfőiskolai Mozgalom*; az új székhely *1026, Budapest, Sodrás utca 13*; az új képviselő *Dr. András Imre SJ*; a bíróság egyben elrendelte az előző elnök, Marik Pál képviseleti jogának törlését.

A megújult KALOT vezetői mindenekelőtt a fiatalok önképző csoportjait kívánják megszervezni a hagyományos vezetőképző Egyletek formájában. A KALOT eredeti négyes programját, a „négyes jelszót”, most is időszerűnek és az élet egész területét átfogni képes célkitűzésnek tartják. A gyakorlatban viszont a négyes jelszó közül (Krisztusibb embert!; Műveltebb népet!; Életerős nemzetet!; Önerzetes magyart!) ma különösen a harmadik mást jelent, mint a Mozgalom elindulásakor jelentett. Konkrét formában nem lehet tehát egyszerűen másolni a múltat, hanem a program (a jelszavak) mai követelményeit először a konkrét csoport számára meg kell határozni s annak alapján cselekedni. A mai fiatalok élethelyzete nem olyan egyöntetű, mint volt a KALOT indulásakor, amikor a csatlakozók valamennyien egységesen agrár-fiatalok voltak, ezért a „négyes jelszó” a baráti csoportokba tömörülő fiatalok esetében konkrétan más és más célkitűzést jelenhet. Így az értelmezést a fiataloknak maguknak kell elvégezni minden csoportban. Ez nagyon fontos alapelv lesz az önképző KALOT csoportok szervezésénél.

A KALOT másik működési területe, a népfőiskolai munka ma viszont sokkal könnyebb és sokszínűbb, mint volt a KALOT indulásakor. Nemcsak azért, mert Magyarországon a

„Népfőiskolai Törvény” óta szerény költségvetési támogatás kap a népfőiskola jellegű munka, hanem azért is, mert a népfőiskolai tevékenység jelentősége a múlthoz viszonyítva erősen megnőtt. Az új elnökség több alkalommal tárgyalt a KALOT népfőiskolai munkájáról. Az egyik ilyen megbeszélésen pl. három lehetséges új terület felkarolását fontoltuk meg, melyek korunk új kihívásának látszanak. Úgy gondoltuk, hogy a KALOT-nak új munkaterületként fel kellene vállalnia a jövőben:

- 1) A falunak, mint településformának a propagálását. Ez beleillik a megváltozott ökológiai szemléletbe. A falunak, a természetet közelbe hozó településnek, nagyon megnőtt a szerepe. Az elvárás a faluval szemben ma már nem az csupán, hogy megmaradjon, mint termelési egység, hanem az, hogy az emberek a városból a természetbe mehessenek ki.
- 2) Besegíteni az országos egészségügyi ellátásnak egy új egészségügyi szemlélet terjesztésében, mely a betegségek gyógyítása helyett azok megelőzésére teszi a hangsúlyt. Az állam nagy költséggel kiépítette ennek technikai feltételeit, de az emberek nem veszik igénybe. A KALOT animátor szerepet vállalhatna itt, mivel közvetlen kapcsolata van az emberekkel.
- 3) A felnőttoktatás szerepe nagyon megnőtt a globalizáció folytán. Egyre többen kényszerülnek életük során foglalkozást változtatni. Itt egyrészt animálást vállalhat a KALOT abban, hogy az emberek a munkanélküliség helyett vállalják az átképzést egy új munkára, másrészt maga szervezhet átképző kurzusokat, illetve ilyen állami kurzusokra irányíthatja az embereket. Mindezeket a KALOT a katolikus nevelés eszközeivel teszi. Főleg ezzel lehet az emberek segítségére, akiknek a foglalkozás változtatás nagy lelki terhet jelent.

A KALOT újjászervezésénél a fő célunk tehát, megnyerni az olyan felnőtt fiatalokat, akik értelmes életcélok után kutatnak. Sokfelé tájékozódó, de magát elkötelezni nem tudó felnőtt fiatalokat várunk, a lelki-szellemi örökségéből kiforgatott, sokszor becsapott, de változatlanul értelmes életcélok után kutató fiatalokat, fiatal felnőtteket. Az új KALOT vezetőség együttgondolkodó baráti csoportok közösségét akarja kialakítani a Mozgalom keretében. Toborzó felhívásunk az „agitátor tanfolyamunk” kiáltványos stílusában így hangozhatna:

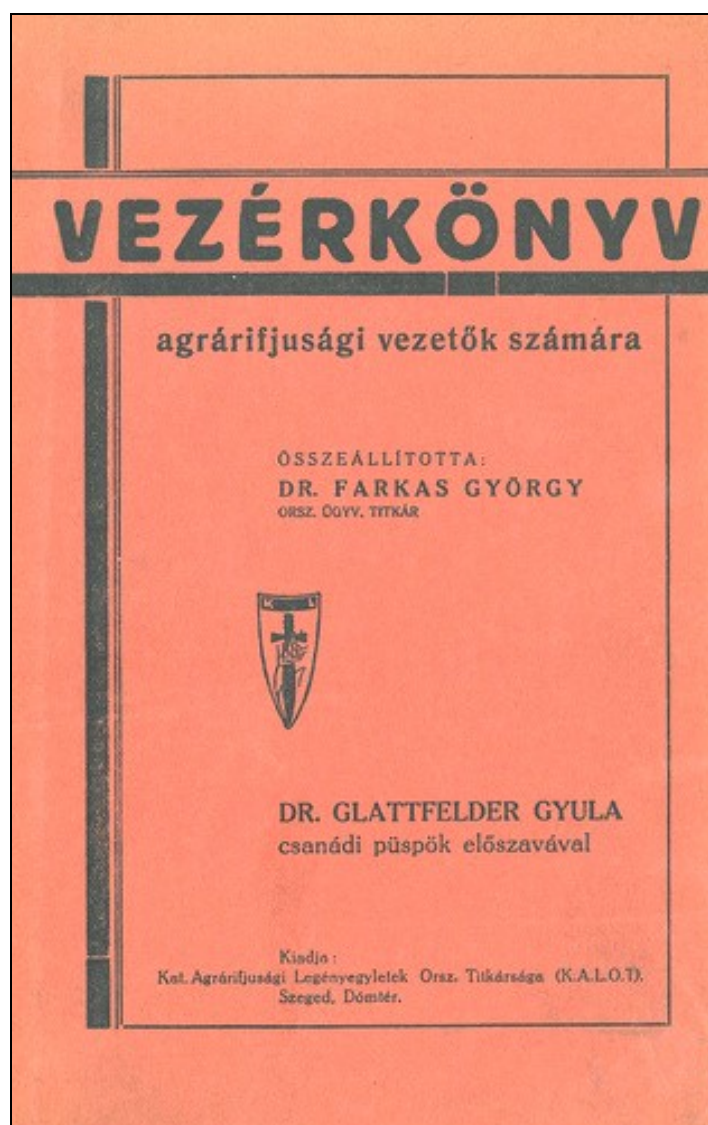
Te, pályaválasztás előtt álló, vagy pályakezdő magyar fiatal, aki keresed az eligazodást és a biztos pontokat az életedben,

- ha hiszed, hogy a hitelesen magyar kultúrára szükséged van;
- ha az életben való boldogulásodhoz keresed a hozzád hasonló helyzetben lévő fiatalok kezét;
- ha tudsz örülni annak, hogy magyarnak születted, s örömedet kész vagy megosztani barátaiddal;
- ha bízol Krisztusban, akit szívesen választasz életutad segítőjéül, tanácsadójául;

akkor hívunk a KALOT-ba, mert közénk való vagy!

De hogyan menjek én a KALOT-ba – mondhatod magadban –, amikor én nem vagyok agrár-fiatal, a KALOT pedig agrár társadalmi-szervezet, amint neve is mondja: *Katolikus Agrárfjúsági Legényegyletek Országos Testülete*? A KALOT valóban az agrárfjúságtól kapta nevét, mert kezdetben közöttük terjedt el, robbanásszerű gyorsasággal. Abban az időben minden plébánián volt egy Agrárfjúsági Legényegylet, és ezek tagsága mindenütt tanácstalan, reményvesztett volt, egyikük sem tudta, hogyan tud majd boldogulni az életben. Ezek próbálták ki először azt a „négyes programot”, mely olyan egyszerű, hogy a falusi legények is egyből megértették és olyan erő van benne, hogy egy életre belelkesítette azokat, akik kipróbálták. Tegyéél TE IS egy próbát. Várjuk jelentkezésedet!

András Imre SJ

Az eredeti könyv borítója

Előszó – Dr. Glattfelder Gyula csanádi püspök

Szeged tele volt ígérettel és reménységgel. azon néhány nap alatt, amíg az agrár-ifjúsági vezetők kongresszusa folyt. Öröm volt látni falusi népünk igazi barátainak, akik nem szájjal, hanem áldozatos tettel kívánnak az embereken segíteni, érdeklődését és tetteikészségét, mely e néhány napos tanácskozáson megnyilvánult. Az előadók vetekedtek az ifjúsági szervezés és vezetés legcélszerűbb módozatainak feltárása körül s a résztvevők több ezer főnyi tömege oly fogékony szívvel fogadta az ígét, hogy ettől a gárdától a falu érdekében komoly munkát nyugodtan lehet remélni.

Jelentkezzék is minél több barátja a mai agrár-ifjúságnak s álljon be abba az ideális munkaközösségbe, melyet hit és természetfölötti életszemlélet sugall, s mely nem pillanatnyi sikert és feltűnést hajszol, hanem önzetlen lélekkel és munkakészséggel a lehetőre vállalkozva népünk lelki és anyagi előbbremenetelét kívánja szolgálni. Sokan járnak különböző színű lepelbe burkolózva ma a falun s kínálják különböző csomagolásban tudományukat, melyről azonban csakhamar kitűnik, hogy az aszfalton, kávéházban, vagy legjobb esetben előre elgondolt elméletet erőltető szerkesztőségekben megszületett faluboldogító csodaszer. Pedig nincs nagy különbség: marxista ideológusok és népámítók, vagy pedig magukat nemzeti írónak és agitátornak nevező fantaszták tévesztik-e meg a népet a tények és lehetőségek felől. Akik nem szájjal, hanem lélekkel állanak a nép szolgálatában s szóval, cikkel vagy könyvvel nem feltűnéstre pályáznak, hanem küldetést érznek lelkükben, azok a falukutatás hivatott mesterei, mert apostolai. Ők ott kinn a falun a nép sorsát osztva, nem kíváncsiskodva és érdekes kísérletezést folytatva, hanem a hétköznapi gondját magukévá téve, egyszerű körülményei közé beleilleszkedve, érdekeit reálisan szolgálva, iskolában, templomban, népházban felvilágosítást nyújtva, nem mint jól fizetett vezérek és riporterek, hanem Krisztusban testvérek állanak bele a munkába, s mint ilyenek, hivatva vannak utat mutatni, tanácsot adni, bírálni, miért is ezt a tevékenységet ez ország minden komoly tényezőjének figyelemmel kell kísérnie.

Ez a munka-szellem magyarázza, hogy a szegedi agrárfjúsági kongresszus előadásait emlékezetül és okulásul nyomtatásban is kiadjuk, s a résztvevők bizonyára örömmel fogják az elhangzott igazságokat felújítani, de mindenki más is, aki a falusi ifjúság szervezési munkájába bele akar kapcsolódni, abból hasznot fog meríthetni. A Katolikus Legényegyleteknek ez az ágazata oly becsületes eredményekről számolhat már be – amiről persze sem a hivatalos körök, sem a szabadalmazott falukutatók tudomást még nem vettek -, hogy azzal nyugodtan lehet a nyilvánosság előtt jelentkezni. S ha ebből okulnak sokan, akkor a falu-kultusz nem romantika vagy agitációs alkalom, hanem magyar népünk boldogulásának hathatós eszköze lesz. Akik e nép bajaival nap-nap után foglalkozunk, s arra munkatársainkkal folytatott tanácskozásban és tervezetben szüntelen orvosszert keresünk, csak lelki megnyugvással és reménységgel üdvözölhetjük ez előadás-sorozatot; kívánva, hogy az emberi lelkesedés és isteni kegyelem minél több igaz népbarátot megihlessen s azok a kezdeményezők sikereiből és tapasztalataiból a magyar nép szintjének föllendítésére minél több ügyességet elsajátítsanak.

Szeged, 1937 évi szeptember hó.

A jelen 3. kiadás az első kiadás szövege alapján készült, mellőzi azonban a már nem időszzerű „Agrárfjúságunk szervezete” c. fejezetet és a „Dunántúl szervezhetősége agrármozgalmunk szempontjából” c. tanulmányt.

I. rész Az agrárfjúsági mozgalom elmélete és gyakorlata

Agrárfjúságunk életkérdése

I. A múlt fákllyavilága mellett

Agrárfjúságunk történelmi múltja teljes egészében összeesik agrárnépünkével. Ez természetes is, hiszen, az ifjúság alkotó része a falu és tanyavilág népközösségének. Ennek megfelelően hosszú évszázadokon keresztül maradéktalanul osztozott is a falvak és tanyák szomorú sorsában, amely egyrészt a föld verejtékes megműveléséből, a szükséges földesúri szolgáltatások pontos lerovásából, másrészt pedig munkájuk eredményének minden ellenséggel szemben kemény harc árán való megvédéséből állott. Közel ezeréves történelmünk folyamán ugyanis alig számolhatunk: három-négy olyan emberöltőt; mely a békés fejlődés s az ezzel együtt járó anyagi konszolidáció egy-egy szakaszának volna nevezhető, s történelmünk másik, nagyobb felében viszont agrár-ifjúságunk s vele egész népünk fennmaradása nagyon sokszor szinte hajszálon múltott a kíméletlen sorscsapások, megpróbáltatások miatt.

Honfoglalástól kezdve századokon át emberfeletti munkájával adózott; szabad költözködési joggal ugyan, de mindig birtokon kívül; a nemesség pedig fegyvert forgatott. Ebbe a földmunka-közösségbe nő bele az agrárfjúságunk egyik nemzedéke a másik után. Viszont a XIV. század első felében újabb tehertétel nehezedik vállaira: a katonáskodás kötelezettsége; s így a magyar föld és a kereszt védelmében most már nemcsak verejtékét, de véréit is bőségesen ontja. Átvészeli tatárjárást, törökdhúlást, kuruc-labanc-világot, sok-sok belső meghasonlást egyaránt és hányt-vetett sorsának elviselésében emésztdődik fel ifjúságunk csaknem minden életenergiája. Sorsa legfeljebb annyiban színeződik még, hogy az ellenség által összeharácsolt javak között az ifjúság keresett kincs, mert egyformán elsőrangú emberanyagot jelent mind a janicsár-iskolák, mind pedig az osztrák katonai garnizonok számára.

Mindez pedig erősen meghatározta az agrárfjúság közösségi életét, szociális és kulturális fejlődését. Amennyi ideje a katonáskodásból megmaradt, az a földé volt. Az ifjúság ugyanis elsősorban földhöz kötött munkaerőt jelentett; számára viszont a föld egyetlen életlehetőség volt. S ez a földre való ráutaltság, valamint az ezzel járó sors- és munkaközösség veti meg és képezi alapját annak a zártkeretű társadalmi egységnek, amelyben él mai napon is agrárnépességünk, s amely zárt egység falait, felfelé különösen, – az egyháziak által statuált kivételes esetektől eltekintve – szinte lehetetlen volt áttörni. Az egyszerű népies hagyományokon, szokásokon kívül, mondhatni, egyetlen pozitívum száll át nemzedékről nemzedékre: a föld iránt érzett törhetetlen ragaszkodás.

S ez a földéhség volt egyik óriási problémája már a múltban agrárnépünknek és ifjúságának, sőt azon túl, egész nemzeti létünknek; s ez problémája ma is. Az egységes, zártkeretű agrárközösség a maga nemzetfenntartó hivatását be tudja tölteni mindaddig, amíg munkaköre számára egyúttal biztos életlehetőséget is jelent, de katasztrófális lesz helyzete abban a pillanatban, mihelyt e népréteg egy tekintélyes része tulajdon nélküli földönfutó és gyökértelen tömeggé alakul át, más része viszont, birtokon belül ugyan, verejtékes munkája ellenére sem találja meg számítását és anyagi megalapozódását.

Jogilag fordulatot hoz az 1848-as törvényhozás; de csak formai, papírszabadsághoz juttatja népünket, mert egy olyan liberális szellemű gazdasági fejlődést indít útjára, melyben agrárnépünk – kiszolgáltatott helyzetbe kerülve a nagytőkével szemben – tényleges szabadságát

elveszti. Csonkahazában pedig a sorsa csak rosszabbodhatott. Amíg a nyomor a nagy háború előtt tengeren túlra hajtotta új, emberibb életlehetőség után, addig most csak annyiban változott a helyzet, hogy az ipari városok gyártelepein, vagy kisebb városok emberpiacain próbál szerencsét. Hogy milyen sikerrel, mindnyájan tudjuk. Így e népréteg zárt kerete, ha meg is törik itt-ott, még nem nyit magasabb életnívót a közösséget elhagyó számára; belül pedig egy sajnálatos és könnyen végzetessé válható bomlási folyamatot hord magában. Szétesőben e népréteg szokása, hagyománya, valamennyi kultúrértéke; a teljes elszegényedés örvénye szélén áll; lelkületét, egész mentalitását pedig idegen, városból beszivárgott eszmék forradalmasítják.

Egységes és átfogó mozgalom vagy szervezkedés, mely a keresztény erkölcsi alapelvek s a szociális igazságosság erejében homloktérbe állította volna szellemi és anyagi életnívójának kérdéseit, még nem indult útjára. Így a probléma lényege még mindig változatlanul a régi: egy olyan *szociális életformát* kell szabni agrárnépünk és ifjúsága számára, melyben kifejezetten, a keresztény erkölcsi rend alapjain újra megtalálhatja egyrészt hivatásos földszeretete mellett *a tisztességes megélhetést*, másrészt pedig egy egészséges *népi kultúra* fejlődési lehetőségeit is.

Ennek a problémának megoldására vállalkozott agrárfjúsági mozgalmunk!

II. A kibontakozás útján

Tehát a megoldás kulcsát egy olyan egységes és átütőerejű népi szervezkedés adja meg, mely a különböző világnézetek széles választékában *a keresztény, nemzeti és népies* elemekkel telített világnézet mellett kötött le magát.

Így első, általános követelmény volt agrárfjúsági mozgalmunknál, hogy világnézeti síkon mozogjon. Ennek hiányában lehet részletkezdeményezésről, tömegfeszkelődésről, esetleg mozgolódásról beszélni, de komoly, országos mozgalomról, mely szolid eredményeket is tudna felmutatni, soha.

Agrárfjúsági mozgalmunk pedig a szükséges világnézeti alapokat kettős irányba rakja le, és pedig:

- a) egyrészt *általánosan* nevelni akarja az ifjúságot a keresztény erkölcsi elveken és nemzeti eszméken felépülő életszemléletre;
- b) másrészt pedig éppen az ifjúság sorsával szorosan összefüggő kérdéseket kívánja keresztény szemszögből előtérbe állítani s egyúttal *az ifjúságot előkészíteni is e konkrét kérdések megoldására*, felsőbb intellektuális irányítás mellett.

Így szervezkedésünk alapsejtje, a Legényegylet a komoly kérdésekre való ránevelés s azok megoldására való előkészítés iskolája. S hiányos, csonka volna világnézeti mozgalomunk, ha csak kizárólag általános nevelési elveket tartana szem előtt vagy akár minden nevelőmunka és előkészítés nélkül próbálná beugratni az ifjúságot életkérdéseinek megoldásába.

Azonban a világnézeti követelményen kívül s a tapasztalat igazolása szerint még egy általános alapelvet említhetünk, melyet agrárfjúsági mozgalmunk teljes egészében magáévá tett: csak az a szervezkedés életerős és számíthat eredményekre, amely *a népből* indul ki. Ez a követelmény pedig jelenti:

- a) Minden felülről való *ráerőszakoltság* hiányát és kiküszöbölését. A népet, illetve ifjúságát rá kell ugyan eszméltetni a szervezkedés szükségére és jelentőségére, de a helyes fejlődési irány csak az lehet, ha magában a néplelekben támad igény a szervezeti életforma iránt és a népakarat maga alkotja meg a szükséges közösségi keretet. Nálunk közismerten rövidéletűek voltak a felülről és mesterségesen felépített szervezkedések, mert egyfelől közellenszenvet ébresztettek éppen felülről való erőszakoltságuk miatt, másfelől pedig a való élet nem tudott beleilleszkedni a mesterségesen kiesztelt keretekbe. Éppen ezért mozgalmunk csak a legszükségesebb világnézeti alapokat rakta le, s az egyletek számára tartotta fenn a helyi viszonyoknak megfelelő berendezkedést és autonóm egyleti életet.

- b) A mozgalom csak akkor indulhat ki a népből, ha annak célkitűzése, eszmeköre *a nép lelkét megfogja*, a népi szellemnek legjobban megfelel. Legtöbb idegenből importált eszme nem ver gyökeret s csak ideig-óráig él a magyar talajon, mert a nép mentalitásától mérföldes távolságra van. A nép lelkét viszont csak az ragadja meg, s hozza mozgásba, ami sorsával akár közvetve, akár közvetlenül összefügg. Tapasztalataink szerint agrármozgalmunk valláserkölcsi, kulturális és szociális célkitűzése a legteljesebb megértésre és visszhangra talál az agrárfjúságnál.
- c) Népből indul ki továbbá az a mozgalom, melyben *a népre, illetőleg ifjúságára aktív szerep vár*. Eddig szinte minden társadalmi szervezkedés a nép felé volt sekélyes és kilátástalan vállalkozás, mert célkitűzései szolgálatában a nép pusztá eszköz volt csak s így saját érdekszolgálatát sohasem találta meg. Más szóval: csalódott. S ide nyúlik vissza egyik lélektani gyökere a nép bizalmatlanságának minden új mozgalmi kezdeményezés iránt. Agrárfjúsági mozgalmunk aktív erőtenyezőt lát népünkben és ifjúságában s számára jobbsorsának előmozdításában széles cselekvési teret biztosít. Ugyanis az ifjúságnak nem elég felismernie a maga nagy kérdéseit, hanem ki kell vennie részét azok megoldásából is.
- d) S végül a népből kiinduló mozgalom elsősorban *az ifjúságra támaszkodik*. Mert az ifjúság nemcsak jelen, hanem jövő is. Természeténél fogva fogékonyabb a mozgalom eszméi iránt s egyben olyan hosszúlejárátú erőtökét képvisel, amely áldozatkészséggel, teherbírással szinte évtizedeken át kamatozik. Mozgalmunk tisztában van azzal, hogy az agrárfjúság átkarolása és védelme egyúttal az eljövendő agrárnép érdekvédelmét is jelenti; az agrárfjúság meghódítása Krisztusnak és a hazának idővel egy teljesen megnyert agrárnépet jelent.

S amikor mozgalmunk elsősorban az ifjúság felé tekint, ezzel egyben *a fejlődésen* alapuló társadalmi rendszerváltozás gondolatát is szolgálja, mert olyan magvakat szór el az ifjúság lelkébe, melyek gyümölcsöt csak az érett férfikorban hoznak. Így mozgalmunk a maga programját és célkitűzéseit hosszú évekkkel előre megmértezte, s nem akar ideig-óráig tartó egyletesdi-játékká válni!

Agrárfjúsági mozgalmunk sodrában

I. Célok, melyekért küzdeni érdemes

Mozgalmunk *egész embert* akar, ezért céljait is egész emberhez mérte. Mint teljes célú, életerős szervezkedés, számolt az ember testi-lelki adottságaival s valamennyi pozitív tevékenysége előtt széles lehetőséget nyit meg.

E mellett mozgalmunk beszegődött *a gyakorlati élet* napszámába. Magára vállalja mindazt az ugartörő munkát, amit ma agrárnépünk halaszthatatlan kérdéseinek megoldása jelent. Célkitűzéseivel egyaránt átfogja az egyéni és társas élet valamennyi *valláserkölcsi, kulturális, szociális és nemzeti* vonatkozásait.

Erre az országos ugartörő munkára pedig felsorakoztatja az *egész agrárfjúságot*. A zsellér, napszámos, kubikos fiát éppúgy, mint a jobb módú gazdalegényt. De ezenkívül számít egész *agrárnépünkre, hivatásos egyházi és világi vezetőivel együtt*. Ugyanis mindennapi életünk terhe olyan mázsányi súllyal nehezedik mellünkre, hogy a mentés és építés munkálatainál szükség van édesmindnyájunk osztatlan erőfeszítésére, küzdeni tudására!

Céljaink pedig, melyekért küzdeni érdemes, röviden ezek:

- a) **Krisztusibb embert!**
- b) **Műveltebb falut!**
- c) **Életerős népet!**
- d) **Önérzetes magyart!**

E célkitűzések számunkra többet mondanak pusztá programpontoknál. Lelkünkbe, vérünkbe, elevenünkbe vágó valóságok. Életszükségletet jelentenek e célok, mint amilyen életszükséglet a napfény, a mindennapi kenyér. S kizárnak minden fél-megoldást, megalkuvást, ötvenszázalékos kiegyezést, akár lefelé, akár felfelé. Sőt belőlük egy hajszálnyit sem engedhetünk, mert különben renegátjai leszünk népünknek, ifjúságának és igaz ügyének. Aki tehát e célokért munkába állt, annak vállig neki kell gyürkőznie, mert egy több milliós néptömeg jobbsorsát vette kezébe és egész életét a magyar röghöz kötötte le. Innen pedig hátat fordítani csak hűtlenül, tisztességtelenül lehet!

II. Céljaink teljes egészükben

a) **Krisztusibb embert!** Ez az első eszményképünk. S ebben van felsőbbrendűségünk, *egész emberi méltóságunk* tudata. Az Isten saját hasonlatosságára teremtette az embert s ez az igazság áll a falvak, puszták legegyszerűbb, legrongyosabb emberére is. Örök értéknek tekintjük lelkünket, Isten gyermekei, Szentlélek templomai vagyunk. Lelkünk mélyén kivetődik az igazi Krisztus-arc minden komoly, dolgozó, lemondó és igazságos férfivonása. S ezért nem tűrhetjük, hogy bárki is alacsony szenvedélyekre való uszítással, megtévesztő jelszavakkal, vagy hatalmi erőszakkal eltorzítsa bennünk ezt az arcot; kiforgasson emberi formánkából, s a test és lélek számalmas nyomorultjaivá züllesszen le. Mert halálos ellensége lelkünknek is minden olyan ember vagy rendszer, mely testünket éhbérrel, munkauzsorával koldusmankóra kényszeríti. Megszűkíti előttünk az örök boldogságra vezető utat az, aki önző, haszonleső szándékkal munkánk után kijáró földi boldogulásunknak útjában áll! A földi javakat nem tekintjük végcélnak, s ezért szolgálatukra nem is kötjük le magunkat teljesen; de abban az esetben igen, ha jobbsorsunk és jövőnk kiépítése egyúttal öröküdvösségünk kiérdemlésének, előkészítésének vonalába esik. Azt pedig nagyon jól tudjuk, hogy a nyomor a legnagyobb kerítő s egyik legrafináltabb útonállója az örök boldogság felé vezető útnak.

S a Krisztusibb ember számunkra Krisztus-együtttest jelent! Vele való friss, eleven kapcsolatot: otthon, családi életben, együletben, az ekeszarva mellett, örömben, bánatban, mindenütt. Szakadatlan együtttest azzal a Krisztussal, aki szegényes családban született, egyszerű munkás módjára dolgozott. Szegénységben, munkássorsban megelőzött engem és példát adott számomra. Állandó kapcsolatot azzal a Mesterrel, aki a nép között s a népnek élt; igazságot hirdetett, tanított és szenvedett. De aki haragra gyúlt és korbácsot fogott, ha lelketlen, pénzéhes üzleti szellemmel találkozott. S nekünk mindenütt és mindenben követnünk kell Őt; csak ez lehet az igazi Krisztus-együtttest!

De a Krisztusibb ember számunkra egyúttal *feladat is: a vallást, a keresztény erkölcsöt „közügyé” tenni!* És pedig azért, mert mi hiszünk a kereszténység népmentő és társadalomépítő erejében! A kereszténység felfogásunk szerint nem járatta le magát, amint ezt vörös és barnainges ellenségeink hirdetik; s a kereszténység számunkra nem elnyűtt rongydarab, melyet letépünk a nép testéről és eladjuk az első rongykereskedőnek. Számunkra a kereszténység élmény, élő valóság, éltető energiaforrás s ebből kell táplálkoznia minden kulturális, társadalmi és népi intézménynek. Valláserkölcsi felfogásunk nem pusztá templomügy, vagy magánügy, több! Krisztusibb embert akarunk a kapa, kasza mellett, de az üzemekben, gyártelepeken, munkaviszonyokban is! Egyáltalán mindenütt! Krisztus-együtttest a faluval, tanyával, Krisztus-együtttest a várossal! Ennek a szellemnek diadalra segítése hozza meg számunkra *Krisztus közéleti királyságát.*

Azokkal pedig, akik ebben *felekezetieskedést, vagy zsidóellenességet* szimatolnak, egyszersmindenkorra leszámoltunk. Előttünk ismeretlen a felekezetieskedés és zsidóellenesség olyan megfogalmazása, amely katolikus meggyőződésünk, erkölcsi fölényünk feladását jelenti. Nem tűrhetjük a zsebünkben, s gyakorta a torkunkon kotorászó kezét csak azért, mert szelídek, alázatosak, katolikusok vagyunk. Minden jogunk megvan annyira kereszténynek lenni, mint amennyire keresztényellenesek ellenségeink. Senki sem kívánhatja tőlünk azt, hogy a szelídség, alázat, felebaráti szeretet jelszava mellett kifosztani engedjük magunkat és sutba dobjunk az okosságot, mely keresztény erény, vagy feladjuk az önvédelemhez való jogunkat, mely a keresztény erkölcs tanítása szerint életünk és javaink védelmére megillet bennünket.

b) Műveltebb falut! Először is végét akarjuk vetni annak a szánalmas *lemosolygásnak, vállveregetésnek, lebutaparasztzásnak*, amelyet oly gyakran címeznek a falvak és tanyák népe számára. A leszólás és megvetés ideje lejárt, megvirradt felettünk a fejlődés, építés napja. Ezért csak az közelítse és szólítsa meg népünket, aki azt művelni, és ezáltal rajta segíteni akar.

A műveltebb falu és tanyavilág pedig azt a *feladatot* rója ránk elsősorban, hogy lépésről-lépésre előbbre vigyük népünket és ifjúságát a *szakműveltség* útján. »Mindennek nem lehetsz mestere, de saját munkakörödben mesternek kell lenned!« Ezért először is az ifjúsággal kell megértetnünk, hogy a megélhetés embertelen hajszájában, könyörtelen versenyében csak annak van előnyös helyzete, aki tudja, érti a maga dolgát. Az ifjúságnak kell megértenie azt is, hogy a falvak, tanyák hírhedt maradiságát az ő szakképzett tudása fogja csak megdönteni és megnyerő felkészültsége biztosíthatja csak a falvak és tanyák értékét a társadalmi közmegebecsültetésben. Régen lejárt már az a jelszó, mely annyira otthonos agrárnépünknel: »Nagyapámra se dült, unokámra se fog dűlni!« Igenis, olyan gazdasági és társadalmi rendszerben élünk, melynek ropognak eresztékei, s összeomlással fenyegeti agrártömegeinket, ha nem látják be, hogy a földművelésnek, földmunkának egyúttal szakműveltséget is kell jelentenie. Szaktudást a tervszerű termelés, talajjavítás és megmunkálás, feldolgozás, értékesítés, stb. terén. Ez jelöli meg a fejlődés irányát s itt vár nagy feladat agrárfjúságunkra.

Szakműveltségünk hiányát az a szomorú tény is bizonyítja, hogy főbb mezőgazdasági terményeink (rozs, búza, stb.) évi termésátlaga 50 év óta nem változik, s így sohasem termelünk annyit, mint amennyit elhelyezni tudnánk. Viszont a külföldi államok tervszerű és szakszerű gazdálkodással szinte évről-évre fokozzák termésátlagukat.

De feladata agrárfjúságunknak *az általános műveltségből* is minél többet megszerezni. Megismerni mindazt, ami maga, családja, társadalmi rendje életével, munkájával szorosan összefügg. Mindazt, ami különféle ismeretterjesztő előadások, tanfolyamok, folyóiratok, újságok, könyvek segítségével megszerezhető. A művelt, okos fiatalember megnyerő egyéniség még akkor is, ha, csizmában jár, vagy kérges a keze. S a műveltséget nem az iskolák száma, társadalmi állás, vagy foglalkozás méri igazában, hanem az egyéni szorgalom, a tehetség lelkiismeretes kifejtése.

A műveltebb falu és tanyavilág felépítése során arra a hatalmas munkára is vállalkoztunk, hogy az egyéni képzés mellett *népművelést, népkultúrát is végzünk*. Ott, helyben a sokszor megirigyelt városi kultúrszínvonalra emeljük a falut és a tanyát. Visszaszerezzük, megőrizzük, megmentjük sajátos *népi értékeinket, szokásainkat, viseletünket, hagyományainkat*. Ezek megmentése a falu megmentését jelenti. A városi kultúrából pedig csak azt honosítjuk meg, ami igazán érték keresztény szempontból; de már határainknál visszautasítjuk, belül pedig kiirtunk minden olyan kultúrterméket, mely a beteg városrészek csatorna-szellemével fertőznék meg a falut.

Ezért *a műveltebb falu, az igazi népkultúra* szolgálatában keresztény és nemzeti szempontból revízió alá kell vennünk minden kultúrhordozó eszközt, tényezőt, intézményt; elsősorban pedig *a sajtótermékeket!* A sajtó- és gondolatszabadság, még ha törvényben biztosított alapjog is, nem jelent tollforgató mindenhatóságot, mert korlátokat állít fel elsősorban *az igazság és a keresztény társadalom magasabb erkölcsi szempontjai*. Éppen a sajtó-mindenhatóságnak köszönhető, hogy egyrészt tragédiák, botrányok ingyenc feltalálásával a nép erkölcsi életszemléletét lealacsonyította, elaljasította, másrészt pedig a való tények felelőtlen elferdítésével, célzatos kiforgatásával az igazmondásba vetett hitet is megrendítette. (Szinte népi közfelfogás: minden újság egyformán hazudik!) Falvaink számára tehát elsőrendű kultúrérdek: a sajtó sohasem lehet a közerkölcsiség *kiszolgálója*, éppen nem *az ösztönélet vagy a profitéhes üzletkötés felé*, hanem csakis annak irányítója, nemesbítője!

Ugyanez vonatkozik minden filmszínházra, színdarabra, tanfolyamra, előadásra, stb.

De a műveltebb falu szolgálatában ránk vár *népi tehetségeink* felkarolása is! A falu és tanya nem lehet tovább az elkallódott magyar tehetségek sötéttorkú, feneketlen temetője. Mert veszett és halt meg örökre annyi józan magyar tehetség a magasabb kultúrélet számára, mint amennyi sírkereszt van temetőinkben. S aki ezen segíteni nem akar, az a magyar tehetségek sírásója lett és gazdurának a halált vallja. Célul áll tehát előttünk: előkészíteni a falusi és tanyai tehetségeinket, hogy fenntartói, vezetői legyenek családjuknak. Felismerni és kifejleszteni a magyar tehetséget, hogy az egyházközségének, politikai községének erkölcsi és anyagi érdekvédelmét vállalira vehesse. Kibontakoztatni ifjúságunk képességeit, hogy az, ha egyszer elszakadni kénytelen az ottani rögtől, gazdasági üzemekben, szövetkezetben, az üzletvilágban is hordozója, vezető egyénisége legyen a keresztény és nemzeti gondolatnak, s előmozdítsa maga és embertársai javát. A *vezetőképzés* pápai szándék s ezért minden áldozatot meg kell hoznunk elsősorban falun és tanyán.

S a művelt falu kultúrájához tartozik *a derült, örömteljes világnézet is*, amely tisztességes keretek között összhangba hozza a test és lélek nemes igényeit s mindegyiknek megadja a magáét. A Legényegylet nem siralomház, de nem is elkomorult, keserű emberek gyűjtőfogháza, akiket munkára osztunk be, de akiknek munkájában nincs sok köszönet, mert nincs abban lélek, derült munkakedv, lendület. Igénye, lelki világunknak szükséglete az, hogy a mindennapi gondok közepette felüdüljön a tisztességes szórakozásban. Népünknek és ifjúságának egyenesen szüksége van több öröme. Ezért az egylet zenekart, énekkart, dalárdát alakíthat, mely felkarolja a magyar nótát, éneket, táncot. De gondoskodnunk kell arról, hogy ez az öröm és jókedv az egészséges lélek életnyilvánulása legyen és jelentkezési formájában határozott kultúrszínvonalat érjen el és tartson meg. Ne legyen ez az öröm- és

jókedvnyilvánítás idegen országok vagy idegen világnézetek alacsony életstílusának szolgai lemintázása és végigélése.

De amikor népünk több öröme, jókedve kerül szóba, elszorul lélegzetünk, ha arra gondolunk, hogy a falvak, tanyák és puszták népének nem sok oka van az életörömről. Száraz kenyér, rongyos ruha, rozoga otthon, gyakran még ez sem, sok-sok könnycsepp nem az életöröm, hanem az elkeseredés szálláscsinálói. De egyáltalán várhatunk-e azoktól áldozatkészséget, komoly igényt a művelődés iránt, akiknek tömegeit a nélkülözés, kenyérgond tartja karmaiban? Minden kultúra-éhséget elnyom a gyomor éhsége! Ezért állítjuk munkabírásunk és küzdenitűdésünk elé harmadik nagy célunkat:

c) **Életerős népet!** S itt félreérthetetlenül *kenyérre, ruhára, biztos otthonra* gondolunk. Éspedig a *szociális igazságosság nevében*. Mit jelent számunkra e társadalomfenntartó alapelv?

1. Rádöbrent a nagy igazságra: minden intézmény és alkotás, mellyel gazdasági és társadalmi rendünk előhozakodhatik, az *emberért* van! A dolgozó ember pedig sohasem lehet intézménynek, vagy rendszernek kifosztott, lezüllesztett áldozata! Annál kevésbé egész néptömegek! A helyes egyensúlyi helyzetet, harmonikus együttműködést gazdasági rendszer, termelőtényezők, társadalmi osztályok között a szociális igazságosság biztosítja. Ennek erejében kívánja agrárnépünk és ifjúsága a szerves, életképes beilleszkedést a társadalmi szervezetbe.

2. *Munkája után mindenki beletartozik a dolgozók közösségébe*. De ekkor nemcsak *kötelességet* vállal magára a közösség iránt, hanem *jogot* is szerez életlehetőségeinek kikövetelésére a közösségtől, éppen teljesített munkája ellenében; mert a szociális igazságosság a végzett munka anyagi és szellemi ellenértékében való részesedés alapja, az emberi méltósághoz mérten!

3. A fentiekből következik, hogy senkinek sincs a javak mennyiségéhez annyi joga, hogy azzal *százvezek élethez való jogát* komolyan veszélyeztesse. Az élet jogát pedig nemcsak doronggal vagy késsel lehet veszélyeztetni, hanem mindennemű spekulációval, éhbérrel, uzsorával, tisztességtelen versennyel, egészségtelen munkakörnyezettel, túlóráztatással, stb., melyek jelen gazdasági rendünk közismert szörnyszülöttei. Így az élethez való jog felette áll minden magántulajdoni jognak, ha még oly »abszolútnak« van kikiáltva is! A tulajdonnak nemcsak magán, de szociális vonatkozásai is vannak, hirdeti a társadalmi igazságosság; s mindenkinek magántulajdona terhelt a nincstelenek munkai igényével és a munkaképtelenek eltartási kötelezettségével, az élethez való joguk alapján.

Ezt jelenti számunkra a szociális igazságosság, amelynek szellemében érdekközösséget vállalunk népünkkel s a milliós tömegű agrárproletáriátussal és teljes mellbőséggel állunk be életkérdéseinek megoldásába.

Kerék Mihály, ismert nevű szociálpolitikai írónk által közölt adatok szerint az agrárproletáriátus így tevődik össze:	
Mezőgazdasági cselédek	599.622
Birtok és bérletnélküli munkások	955.621
Az 1 kat. holdon aluli birtokkal vagy bérlettel rendelkező napszámosok	271.767
5 holdon aluli törpebirtokosok	1,093.030
5 holdon aluli kisbérlők	52.700
Kubikusok (szintén családostul)	27.000
Összesen:	3,000.440

(Magyar Szemle; XXXI. kötet. 1937, 1930-as népszámlálási adat.)

Az életerős népet szolgáló célkitűzésünk útmutatása szerint legsürgetőbb teendő: *az agrárproletáriátus számának csökkentése*. Ez viszont csak úgy lehetséges, ha hozzákötjük gyökértelen tömegeinket *élethivatásszerűen* a föld szolgálatához. Meg kell értenünk a földnek és a népnek, a rögnek és vérnek szoros kapcsolatát!

1. *Földönfutó tömegeink megkötése pedig egyrészt a városokba való népáramlás megszorítását* jelenti, másrészt viszont kifejezetten *telekhez-juttatást, otthonhoz-segítést*.

Ugyanis a tarthatatlan életlehetőségek következtében állandóan folyik a falvak és tanyák népének hullámozása az egyetlen életreményük, a gyárkérmények irányában. Ez a vándormozgalom apasztja a falvak tényleges szaporulatát, munkaerejét, ugyanakkor felduzzasztja a városokét. A falvak és tanyák népének városba tódulásával magyarázható az, hogy agrárnépességünk tényleges szaporulata, ezer lélekre számítva (8,5 ezrelék), kétharmada csak természetes szaporulatának (12,6 ezrelék), mert egyharmadát városba-özönléssel elvesztette. (Magyar Statisztikai Szemle XV. évf. 6. sz., 1920-30 átlagos számítás.) Viszont a városba költözött néprétegünk nagy része nem talált alkalmazást, életlehetőséget s így csak a sötét perifériák, tömeglakások lakóinak számát növelte s hozzákötötte egész sorsát karitatív intézményekhez, melyek városon szervezettebbek, mint falun. Így a falu hontalan, munkanélküli tömegei városi nyomortanyák lakóivá, karitatív intézmények kitarthatóivá váltak. S bizonytalan sikerű vállalkozás volna e falutól elszakadt és lelkében összeomlott tömeget újra ráállítani a magyar talajra. Ezért inkább annak a rétegnek sorsát kell a kezünkbe vennünk, mely szétesőben van ugyan, de még faluja vagy tanyavilága határát nem hagyta el.

Ez veti fel előtünk az otthonhoz-segítés gondolatát. E hajléktalan agrárproletáriátus jelentős részét, a helyi adottságoknak megfelelően, *1-2 holdnyi területhez* kell juttatni, ahol mindegyikük belterjes *kertgazdálkodásra, baromfityénysztésre* rendezkedhetik be. Legalább tető legyen e szerencsétlenek feje felett s talpalatnyi kis föld a lábuk alatt, amelyet sajátjuknak mondhatnak, ha már munkás két karjukon kívül egyébük nincs. E megoldással biztosabb életlehetőség nyílik meg számukra s ezenkívül több kedvvel vállalkoznak kívülálló napszámmunkára is.

Különben is a belterjesen folytatott kertgazdálkodás – legalábbis belföldi piaci viszonylatban –, törpe- és kiscgazdaságaink jövedelmezőségét nagyban fokozhatja és elsőrangú szerepet vihet e gazdasági egységek életszínvonalának emelésében. Adatokkal igazolható, hogy az intenzív kertgazdálkodás holdankénti termésátlaga nagyobb a szántóföldinél s kedvező értékesítési lehetőség mellett számottevő pénzjövödelmet jelent.

Az otthonhoz-segítésből pedig a társadalom minden osztályának ki kell vennie oroszlánrészét. A nagybirtokra vár a feladat, hogy a szükséges területet kihalásítsa saját birtoktestéből; a nagytöke hosszúlejáratú kölcsönnyújtással vállalja a maga áldozatát; az államhatalom pedig biztosítja a juttatott telkek kötött forgalmát. Mert nem vehetjük el tőlük már holnap dobszóval, váltóval, vagy árveréssel azt, amit tegnap nagylelkűen nekik adományoztunk! De meg kell hoznia a maga áldozatát az otthonhoz segített agrárproletáriátusnak is. Ingyenes telekhez-juttatás nincs! Egyformán visszatérít mind a nagybirtoknak, mind a nagytökének; de e visszatérítés mérvét elsőrendű életszükségleteinek biztosítása után visszamaradt felesleg határozza meg. Semmiféle nyílt vagy titkos szerződéses záradékkal nem lehet tőlük elvenni azt, amit jégverés, aszály vagy egyéb csapás számunkra szűkmarkúan meghagyott.

2. *Második járható út földnélküli tömegeink számának apasztásánál: a szövetkezeti földbérlet*. Lényege: a szövetkezetbe tömörült földbérlok egységes üzemterv és felsőbb irányítás szerint gazdálkodnak, de a felosztott részterületeiken mégis *egyéniileg és legjobb tudásuk szerint*. E mellett a szorgalmas tagok előtt megnyílik az út magánvagyon gyűjtésére is. A földbérlo-szövetkezet egyetemleges felelősségével több biztosítékot jelent a nagybirtok előtt,

mint az egyedül álló kisbérelő; tagjainak pedig a szerződés kötésénél kedvezőbb helyzetet biztosít. A földbérelő-szövetkezet előnyös megállapodást érhet el a haszonbéri időtartamra, bérletbiztosítékra, a haszonbérleti terület maximumára vonatkozóan. Tárgyalhat bérleszállításról elemi csapások esetén; a haszonbérek arányosításának mértékéről a kigazdálkodható jövedelemhez viszonyítva; az adózás kérdéséről, a felmondás megállapításáról; örökhaszonbérlet, felehaszonbérlet módozatairól stb. A földbérelő-szövetkezet biztosítékot nyújthat az iránt is, hogy a bérletnél bizonyos nemzeti és faji szempontok is érvényesüljenek; szakbírásgot kérhet fel vitás gazdasági kérdései eldöntésére; kiépítheti a földbérelő osztály érdekképviselőt s végül kezdeményezheti egy alapos földbérleti törvény megalkotását, ahol e kérdések intézményesen és országos érvénnyel szabályozást nyernek.

3. *A helyhezkötés mellett elkerülhetetlen népünk életszínvonalának emelése.* Ugyanis a földhöz-juttatás egymagában még nem nyújtja agrártömegeink kérdéseinek megnyugtató megoldását. Viszont az életszínvonal emelésén agrárnépünk *fogyasztóképességének fokozása értendő*, ami pedig csak *gazdasági szervezés* útján lehetséges.

E szervezésnek ki kell terjeszkednie elsősorban *a munkabérre* s ennek megfelelően *a családi bérre* is. E nélkül nincs fogyasztóképesség! Nincs kereslet; a termelés pedig céltalanul fokozódik; mert egyfelől a túltermelt javak mennyisége, másfelől nélkülöző tömegek állnak egymással szemben. Életszínvonalról pedig szó sem lehet! A munkabér és családi bér rendezése a béruszora letörését jelenti; 1-1,50 P-ös napszám megélhetéséhez kevés, éhenhaláshoz sok. Pár hónapig tartó magasabb napszámber esetén viszont még nem nézhetünk nyugodtan a zord tél elébe! Ezért biztosítani kell – lehetőleg törvényhozás útján – országosan a tisztességes munkabért. Állandóan alkalmazott családok cselédeknek, napszamosoknak pedig a családtagok számának megfelelően családi pótlék vagy kiegészítés biztosítandó s mindenképpen meg kell akadályozni azt a visszaélést, hogy családok munkásoknak – éppen a nagyobb családi bér miatt – felmondhassanak.

De szervezni kell a *munkapiacot* is! Ezt ma a munkáskezek, emberi erők túltengő, mohó kínálata jellemzi. S az egymás közti árlejtő verseny, a kényszerszülte tisztességtelen kínálat pedig kizárja azt, hogy földmunkásrétegeink a bérek kialakulására befolyást gyakorolhassanak. Ezenkívül szerveznünk kell a *munkaidőt* is. Nem 8 órás munkaidőre gondolunk, mert ez mezőgazdasági abszurdum volna. De a 15-18 órás munkaidő, amelyet a munkaadó párpengős napszámber mellett egész természetesnek talál és megkíván, mégiscsak sok és túlteljesítmény dolgozó agrárrejtegeinkre nézve.

Magasabb szervezési formát jelent továbbá a *mezőgazdasági terményeink értékesítésének szövetkezeti rendezése*. S itt elsősorban a nagyipari és nagyitőke illetéktelen túlkapásait kell megszüntetnünk. Azokét az üzleti körökét, melyek célzatosan állítják be a földkérdést a közvélemény előtt, hogy nyereszkes üzemeikről és módszereikről eltereljük a figyelmet. Nyereszkesedésüknek biztos alapját pedig mezőgazdaságunk szolgáltatja a maga terményeivel. 1935-ben összkivitelünknek 67,7%-át agrárcikkek képezték; 1936-ban pedig 68% volt mezőgazdaságunk részesedési aránya a kivitelben, ami 344,5 millió P. értéknek felel meg. (Magyar Statisztikai Szemle XV. évf. 2. sz.) De a haszonból vajon mekkora volt mezőgazdaságunk részesedési aránya? S mekkora a nagytőkée?

Igen fontos tehát szövetkezeti hálózatunk kiépítése mind az *értékesítés, mind a fogyasztás terén*. Viszont ezzel együtt jár *mezőgazdaságunk iparosítása*. Kis- és középüzemek kiépítése, melyek kizárólag a mezőgazdaság nyersanyagaira támaszkodnak, elsősorban a belforgalmat bonyolítják le, a belső piac szükségleteit elégítik ki. De emellett üzemkörükbe vonják az olyan mezőgazdasági nyersanyagok feldolgozását is, amelyek jelenleg külföldi ipartelegekre kerülnek ki feldolgozás céljából, s feldolgozás után pedig hozzánk importálva, azokat méregdrágán kell megfizetnünk. E gazdasági üzemberendezések, valamint egy átfogó szövetkezeti hálózat az

értékesítés, fogyasztás terén köti le és foglalkoztatja az agrárproletáriátusnak azt a tömegét, mely a telekhez-segítésből s a földbérlő szövetkezetből kimaradt. E szerint a földnélküli proletártömeg eltüntetése nem kizárólagos földosztást jelent, mely ma agitációs célokra annyira közkedvelt jelszó, hanem az iparosítás és a szövetkezetek által adott életlehetőségek kihasználását is; jóllehet egy alaposan átgondolt földreformmal kapcsolatos *telepítés* révén is kívánatos a magyar nép legszélesebb rétegének megerősítése!

Rendezést kíván továbbá egész agrárnépességünk *társadalombiztosításának kérdéstömege*, mind balesetből, mind pedig agkori gyengeségből származó munkaképtelenség eseteiben. E kérdés megoldásánál közel 6 milliós tömeg legfontosabb ügye forog szóban.

4. Szövetkezés, mezőgazdasági iparosítás, üzemszervezkedés, társadalombiztosítás egyengeti a fejlődés útját agrárnépünk *érdekképviselési tömörüléséhez, illetve azon túl, a hivatásrendi államhoz*. A hivatásrendi állam elsősorban *gazdasági* berendezkedés. Magja: az *egyfoglalkozást űzők élethivatásos szervezkedése*. A társadalmi rendek kialakulása így természetes folyamat, mert e hivatásrendi csoportosulásnak alapja maga az élet. Lényeges vonása még a hivatásrendiségnek: *a gazdasági életnek* autonóm irányítása. A hivatásrendi alapon nyugvó államiságunknak egyébként kulturális és szociális jellegét a *kereszténység* adná; nemzeti jellege *magyar*; államjogi szervezete (2000-ben) *köztársaság*; az állampolgárok szervezkedési formája pedig nem párt, hanem *a hivatásrend* volna!

Ezek után még szükségesnek tartjuk megjegyezni azt, hogy az életerős nép kialakításának szolgálata megadja a komoly együttműködés lehetőségeit társadalmunk protestáns rétegeivel, illetőleg a protestáns ifjúsági szervezetekkel, mert itt olyan szociális és gazdasági célkitűzések megvalósításáról van szó, melyek *természetjogilag* kívánják előmozdítani agrárnépességünk mindenegyres tagjának javát s éppen e természetjogi keret foghatja össze igazában társadalmunk minden rétegének erőit, felekezeti megosztottságra való tekintet nélkül.

d) S végül célunk, eszményképünk: **önérzetes magyart!** Ezen elsősorban a helyes és tiszta *nemzeti öntudatot* értjük, mely *komoly, népmentő munkára* kötelez minden színes, hazafias szólamáradat helyett. Önérzetes magyarságunk lényege tehát *erkölcsi, kulturális és szociális kötelezettségeinek teljesítése a magyar család és a magyar nép iránt*. Magyar család, magyar nép nélkül nincs magyar nemzet! Valljuk és hirdetjük, hogy nemzeti létünk sorsa az ezer gondjai között öröklődő falvakban és tanyavilágban dől el.

Ellenségei vagyunk minden *nemzetköziségnek*, mely az egyéniség, a család és a haza eszméit tüzzel-vassal pusztítja s életető elemének az osztályharcot vallja. De ellenségei vagyunk a *vér* és *a faj* esztelen hódolatának is, mely a túlfűtött nacionalizmus természetrajzából folyik. Boldogulásunkat, jövőnket nem a társadalmi osztály, s nem a faj mozgatja és hordozza, hanem *a nemzettestbe beépített nép!* Valamely nemzethez tartozni pedig nem a vér kérdése, hanem a lelkiülete. A vér még senkit sem tett magyarrá; de a sors- és munkaközösség vállalása igen. Aki legjobb tudását, egész munkaerejét, sőt életét is áldozatul hozni kész népi és nemzeti közösségünk érdekeiért, az magyar lett, nemzettag lett idegen származása ellenére is. De aki megfélekedzik sok-sok kötelezettségéről e népi és nemzeti közösség iránt, az idegen lett, árulója lett e nemzetnek, ha még oly magyar származású is!

Önérzetes magyarságunk jelenti továbbá annak a gondolatnak megtestesülését agrárnépünkben és ifjúságában, hogy ő *a nemzet gerince, alappillére*, mert az ő vállaira nehezedik nemzeti létünk fenntartásának oroszlanrésze, történelmi hivatásunknak betöltése. Agrárnépünk emberanyaga és munkateljesítménye szolgáltatja nemzeti létünk kiapadhatatlan erőforrásait; s ezért gyilkos szándék minden olyan életfelfogás, irányzat, vagy rendszer, mely agrárnépességünk emberanyagát meg nem becsüli, erőtlentíti, vagy munkateljesítményeit lelkiismeretlenül kihasználja.

S önérzetes magyar végül az, aki élethivatásosan, öntudattal megáll a magyar rögön és nem tartja megalázónak, hogy lehajoljon hozzá, megmunkálja, verejtékével öntözze. Az önérzetes magyar büszke foglalkozására, de nem gőgös!

S végül meg kell jegyeznünk, hogy e négyes célkitűzés a Mozgalom munkaterületének puszta megjelölése, felosztása akar lenni, de nem jelenti az egyén erőinek négy irányban való szétforgácsolását. Nem akarunk külön küzdeni egyik célkitűzésért sem a többi mellőzésével, hanem valamennyiért egyszerre és teljes emberi erővel. Mert egyformán fontos előttünk *a Krisztusibb ember, a műveltebb falu, az életerős nép és az önérzetes magyar eszményképe.*

Szervezkedés építő munkájában

I. Szervezési módszerek

A mozgatható agrárfjúsági csoport beszerzési módszerének sikeres megválasztása döntő jelentőségű a szervezkedés sorsára nézve. A kész egyesület életképessége elsősorban a *vezető egyéniségétől* függ, de a kialakuló, kibontakozó egyletszervezés sorsa csaknem kizárólag *módszertani* kérdés. Tájékozódás az ifjúság felé, a kölcsönös megismerkedés, az első találkozás, a kapcsolatok elmélyítése, az egyesületi célkitűzéseknek való maradéktalan megnyerés, az adott helyzet több szempontú felmérése, stb., mindmégannyi komoly kérdés, mely szorosan a szervezkedés módszeréhez tartozik.

Beszerzési módszerek pedig:

- a) *A tömegmódszer*, mely lényege szerint az ifjúságnak egy meghatározott időpontra, szóbeli vagy írásbeli hirdetés, felhívás, közzététel útján való tömeges összetoborzása, mely alkalommal megismertetjük a mozgalom célkitűzéseit, az egyesületi élet fontosságát s egyáltalán az ezzel járó erkölcsi és anyagi előnyöket. Esetleg a lelkesedés hevében az egyesület hivatalosan is megalakul.

A tömegmódszer »ad hoc« jellegénél fogva inkább a »szalmaláng«-szerű felbuzdulásnak nyújt tág lehetőséget, s kevésbé alkalmas arra, hogy a kollektív egyesületi élet jelentőségét átütő erővel megérttesse. Ennek a módszernek típusos velejárója, hogy a nagyszámú »belépési nyilatkozat« pusztán papíradat marad s a várakozáson felüli taglétszám a második találkozáskor már zuhanásszerűen leesik; sőt gyakran minden emberfeletti erőfeszítés ellenére az egyesület megszűnik. Mindez egyébként érthető és természetes következménye az embertől emberig menő kiképzés hiányának.

Így a tömegmódszer, mint primérmódszer, célra nem vezet. Kisegítő módszerként azonban lehet alkalmazni akkor, amikor pl. sejtmódszerrel az ifjúság értékesebb rétegét már megnyertem s velük nagyobb tömeg összevonását vettem tervbe.

- b) *Kartotékmódszer* az ifjúság személyadatainak, családi körülményeinek, anyagi helyzetének, stb. felfektetését és nyilvántartását jelenti, s ezen az alapon a kapcsolatoknak külön-külön való kiépítését. E módszer természetéből folyik, hogy rendkívül körülményes s az elérhető eredménnyel arányban nem álló utánjárással, munkával jár. Mint kisegítő módszer, ugyancsak a sejtmódszerrel beszerzett ifjúság adatainak felfektetésénél, számításba jöhet.
- c) Gyakorlatilag leginkább bevált a *sejtmódszer*. – Gondoljunk arra, hogy a kommunisták, szocialisták is ezzel a módszerrel hódították el maguknak nemcsak a munkásságot, de az ifjúságot is és ez a módszer lett gyors térhódításuk félemeletes eszköze és magyarázata.

Az alábbi fejtegetések során olyan helyet tartunk szem előtt, ahol egyesületi szervezkedésre semmiféle kezdeményezés nem történt. Itt kizárólag a sejtmódszer vezet célra!

II. A sejtmódszer lényege

A sejtmódszer lényegéhez tartozik:

- a) *a beszerzés üteme lassú, természetes fejlődési folyamatnak felel meg.* A sejtkiépítésben 4-5-8 legény teljes megnyerése, cselekvésre indítása áll homloktérben, ami viszont csakis állandó, kitartó ráhatással lehetséges. Ellentétben a fent említett tömegmódszerrel, itt nem a tömegnyerés, hanem lélekről-lélekre ható begyűjtés a fontos; nem gyors térhódítás, hanem a mélyenszántás az irányadó. Számra, terminusra

nem törekszem! Az eredményt úgyis meghozza feltétlenül a szívós munka és az idő. Tapasztalati adat: volt olyan hely, ahol a sejtkiépítés munkája félévig is eltartott, míg megtört a jég s kézzelfogható eredmény jelentkezett. Különben is irányadó elv: többet ér 15-20 megbízható, ízig-vérig tag, mint 50-80-100 félemler, aki az első alkalommal cserbenhagy, vagy szétfut.

- b) *A sejt módszeres szervezésben* lényeges vonás az individuális munka. Kiképzés, foglalkozás az egyéniséghez igazodik. Minden szervező előtt vezérszempon: minden egyes sejttag egyéniségének, képességének felismerése, elbírálása s ennek megfelelő munkakörbe való beállítása. Nem tévesztendő szem elől, hogy a beszervezés oroslánrészét a kiképzett sejttagok vállalják és végzik a szervező felsőbb irányítása szerint. Ez azonban csak akkor vezet biztos sikerre, ha egy-egy sejttag egyéniségének, képességének megfelelő feladatkört, beosztást kapott, s egyénileg kiképzést nyert.

Ezért:

- c) *Lényeges vonás még, hogy a sejtben agitátorképzés folyik.* Szervezők, agitátorok képzése pedig mindig alapvető munka. Ezért bele kell nevelnem minden sejttagba azt a fölényes, öntudatos, biztos szellemet, mely a modern agitátortól elvárható. Számolnom kell azzal, hogy szervezési munkájukban olyan helyen is meg kell fordulniuk, ahová a pap, vagy tanult munkatársa sohasem juthat el. S nekik ott is meg kell állniuk a helyüket és nyerniük kell a keresztény gondolattal. Különben is más hatása van az ifjúság körében ugyanazon igazságnak, ha azt közülük való, hasonló gondolkodású mondja, mintha olyan valaki hirdetné, akinek szerintük ez a kötelessége.

Közelebbről az agitátorképzés jelenti:

1. az intellektuális kiképzést, átformálást;
2. akarati beállítást, megindítást egy meghatározott cél irányába;
3. s az érzelmi világnak meleg szeretettel való áthangolását a keresztény eszmék iránt.

III. A sejt felépítése és belső élete

A sejt felépítésének és belső életének megvalósításánál az alábbiakat tartjuk szem előtt:

1. *Első lépés 5-10 megbízható legény összevonása.* A találkozások lélektanilag úgy legyenek előkészítve, hogy kedvező benyomást gyakoroljanak. Közvetlen, előzékeny szeretet, megértés ügyes-bajos dolgaik iránt, finom pedagógiai érzék célra segít ezen a téren. Tudnom kell, hogy az egyszerű embernek hihetetlen érzéke van a bánásmód iránt. Megérzi, mi jön a szívből, mi kényszeredett; mennyi az őszinteség és mennyi az üres forma.

2. *E találkozások alkalmával törekedjem megismerni őket.* Ez csak úgy lehetséges, ha ők is szóhoz jutnak. Ezért beszélgetem őket. Csak így bátorodnak neki, csak így melegednek össze. Nagyon fontos, hogy véleményüket fesztelenül, közvetlenül és bizalommal közöljék. Tehát elbeszélgetünk. Meghallgatom őket, bármilyen tájékozatlanságot is árulnának el. Mert csak így nyerem meg bizalmukat; így ismerem meg képességeiket, igényeiket, jószándékaikat.

3. Megjegyzéseket, esetleg panaszait saját terveimhez alkalmazom, céljaimnak megfelelően módosítom, azért, hogy saját szavaikkal, szájuk íze szerint nyerhessem meg őket. Tervszerűen viszem a beszélgetést a szervezeti életforma felé. De nem feltétlenül már az első találkozásnál. Ahogy az adott helyzet diktálja. Egyáltalán nem szükséges mindent egyszerre letárgyalni. Ilyesmi gyanút ébreszt bennük, vagy hosszúsága miatt unalmas lesz. Lépésről-lépésre haladok előre.

4. *A találkozások egy óránál tovább ne tartsanak.* S amilyen fontos volt a kedvező benyomás a fogadásuknál, épen olyan fontos, hogy kedvező benyomással távozzanak. Ez már teljesen a vezető leleményességén fordul meg. Egy-egy humoros ötlet, megjegyzés, komikus eset, de főleg a közvetlen szeretet átsegít a nehézségen.

5. *Sohasem váljak el tőlük valami kézzelfogható megállapodás, célkitűzés nélkül.* Megállapodásunk a legközelebbi találkozásunk időpontjában, beszélgetésünk tárgyában. S ha török, ha szakad, de én ott leszek! A beszélgetés tárgyán ők is gondolkozhatnak s a nehézségekkel álljanak elő. Aggályaikat legjobb tudomásom szerint és kellő tapintattal eloszlatom.

6. *Milyen rendszert kövessék a legényegyleti szervezkedés fontossága ismertetésében?* A következő vált be gyakorlatilag: Mit tehet a Legényegylet: a) kulturális, b) szociális, c) vallás erkölcsi téren, d) vezetőképzés terén. Természetes, a tudnivalókat esetenként és kellő mértékkel adagolom.

- a) Kulturális téren hatalmas missziója van az önművelés, valamint a közművelés szolgálatában. Szakműveltséget, általános műveltséget adhat: tanfolyamok, előadássorozatok rendezése, újságok, folyóiratok járatása, könyvtár felállítása, kultúrestek, színműelőadások rendezése útján. Kialakíthat magából dalárdát, énekkart, zenekart, műkedvelő gárdát, különféle szakosztályokat; kifejlesztheti a nemes sportéletet, általában vezető szerepet vihet a tisztességes szórakozás terén. Jól vezetett legényegylet rövid időn belül átformálhatja a falu, illetve tanyavilág kulturális képét.
- b) S mit adhat szociális téren? Keresztény és nemzeti szemszögből ismerteti az égető szociális és gazdasági kérdéseket. Ebben az irányban teremt közvéleményt a faluban. Állást foglal a családi bér, munkabér, jövedelem-megoszlás kérdésében; szövetkezeti szervezkedést alapozhat meg az értékesítés, anyagbeszerzés, fogyasztás terén; öntudatosítja az agrármunkakör nemzetfenntartó szerepét és élethivatásszerű felfogását. Így lesz a Legényegylet erős végvár a kommunista szennyáradattal szemben, s így lesz a karitatív jótékonykodáson messzemenően túl a helyes szociális ismeretek iskolája.
- c) Mit tehet a Legényegylet vallás erkölcsi téren: az otthon, családi élet, házasságkötés, munkahely erkölcsi tisztaságának kihangsúlyozásával, a régi, idejélmúlt felfogás revíziójával, elválások, vadházasságok diszkreditálásával. Vallásos tömegmegmozdulásokat (arató-ünnep, Úrnapja, búzaszentelés stb.) rendezhet; liturgikus misehallgatásokat vezethet be. Az egyéni vallásosság terén ne várjunk márhólnapra nagy eredményeket. Gondoljunk arra, hogy a gyakori áldozást hosszú lélektani fejlődésnek kell megelőznie.
- d) Mit jelent a legényegylet vezetőképzése, összhangban azzal a pápai gondolattal, hogy az egyes társadalmi osztályok vezetői saját kebelükből kerüljenek ki. Az egyleti tagokra ugyanis végsősorban nemcsak az egylet vezetése vár, hanem ők lesznek az egyházközség, politikai község, esetleg nagyobb társadalmi közület eljövendő vezetői is. Így sorsuk jobbrafordulását saját kezükben tartják.

Igazi faluvezető egyéniséget azonban csak akkor nyerünk, ha hozzásegítjük azt a legényt – az egylet keretei között – *a cselekvő katolikus életszemlélet* kialakításához. Ez többrányú tevékenységet jelent.

Először maradéktalanul és gyökeresen kitörölni azokat a torzvonásokat, amelyek nyomán népi közvéleményünk a katolikus világnézetet valami jámborkodó »vénasszonyoskodással«, erőtlen, életképtelen »béketúrással« téveszti össze. Ide nyúlik vissza egyik lélektani gyökere az elmélyült vallásosságtól való húzódozásnak, mely legényifjúságunkat és férfinépünket annyira jellemzi. Fel kell nyitni a legények szemét: katolikusnak lenni nem hajlongás, imamormogás, szégyen, hanem cselekvő erő; *igazi*

küldetés embertársaink javára! Egy cseppel sem szalonképesebb a nagynyilvánosság előtt az, aki Istent mellőz és az erkölcsbe gázol! Egyszer már mosolyogjuk le azt is, aki Isten és kereszténység nélkül akar emberi természetet és emberi sorsot jobbá tenni.

Ezenkívül a vezető számára a katolikus világnézet *a keresztény erkölcsi elvek teljes diadalra segítését jelenti!* A valláserkölcs nem »magánügy« többé, hanem legfőbb és egyetemes *társadalmi érdek*; más szóval: *közügy!* Ez elveknek érvényesülniük kell az élet minden viszonylatában!

A vezetőegyenység lényeges vonása még a *műveltség* is! Ma a falu erkölcsi és anyagi érdekvédelmét nyugodt lelkiismerettel csak az vegye vállaira, akit a hosszú évek során át megszerzett *szak- és általános ismeretek* erre képesítenek. Vak nem vezethet világtalant! Ezért a legényegylet kultúrmissziót teljesít akkor, amikor tagjai számára a szak- és általános műveltség iskoláját nyitja meg.

A vezetőegyenység harmadik vonása: *a szociális érzék*. Tág szemmértékkel feltárni és felmérni minden legény előtt szomorú szociális és gazdasági kérdéseinket; s megjelölni előttük a megoldás járható útjait is. Mert ne álljon az élre felelőtlenül az, akinek nincs érzéke a nagy életkérdések iránt. Viszont e kérdések megoldására mindenki hivatott, aki őszinte megvalósítója a krisztusi munkásszeretetnek és a szociális igazságosságnak. Egyszóval keresztény és nemzeti alapon áll!

E három vezetői tulajdonság birtokában minden legény felbecsülhetetlen nyereség lehet az *egylet, család, egyházközség, politikai község, szövetkezeti vállalkozás vagy más érdekképviselet számára*.

S az egylet minden vezetésre termett tagja előtt nyissa meg a lehetőséget díszgyűléseken, kultúrmegegyezéseken (legénynap, katolikus-nap, sajtónap, stb.) való szereplésre; ne a világi és egyházi vezetők, méltóságok, hanem elsősorban ők maguk adjanak hangot panaszaiknak, terveiknek, érdekvédelmüknek! Ma ez korszerű szervezeti vonás!

e) S végül az egyleti szervezkedés anyagilag is jelentős eredményeket érhet el.

7. *Mindmegannyi gondolat, mely külön-külön és részleteiben tárgyalva, alkalmas lehet a szervezkedés beindítására.* Az egyik ifjút a kulturális, másikat a szociális eszmék fűtik. De valamelyik gondolat okvetlenül fog. S az első sejt alapos átgyúrása után kiadom a jelszót a toborzásra. Nem hallgatom el előttük, hogy a szervezés munkáját ők végzik, s feladatuk: megbízható barátaikat az egyleti eszmének megnyerni. Általában az öntevékenység szellemét nevelem beléjük!

8. *Ezért munkateret biztosítok minden sejttag számára a szervezkedésre nézve.* Az önálló ügyintézés fokozza az önbizalmat, újabb munkára serkent és összeforrasztja az alapsejtet. Tehát megosztom közöttük a szervezés munkáját; *felosztom az egész falu területét* (alvég-felvég, utcák) s minden területre az ügynek már megnyert, képzett sejttagokat állítok. Valóságos csatateret dolgozok ki velük a szervezkedés menetére nézve s a sejtes megbeszéléseken a végzett munkáról, az elért eredményekről beszámoltatom őket. Az akadályok elhárítását közösen tanácskozom meg velük s az egész sejtkiépítés és szervezkedés munkálataiban törekszem keresztül vinni náluk a munkamegosztás elvét.

Eredménytelenség esetén nem csüggedek; mindig találok elfogadható magyarázatot az újabb munkára. Jelszavam legyen: inkább semmi, mint félbehagyott szervezkedés! S nem fukarkodom az elismeréssel, dicsérettel sem. Az okosan és tapintattal alkalmazott elismerés megkétszerezi a munkakedvet.

9. *Hatásosan előmozdítja a szervezkedés munkálatait. D. F. (Dolgozó Fiatalság) lapunk, általában kiadványaink megjelenése.* Az itt hozott pár fillérnyi áldozat, szinte biztosra vehető,

meghozza méltó gyümölcsét! Magam is világosabban áttekintem a Mozgalom szellemét, célkitűzéseit, módszereit, ha sajtóapparátusa, kiadványai révén szakadatlan kapcsolatban vagyok vele. Sejtés megbeszéléseken is biztosabb a fogásom, sokkal több a mondanivalóm ha előzőleg a Mozgalom eszméivel töltkezem. Csalhatatlanul biztos befektetés: *e megbeszéléseken a sejttagoknak pár példányban kiosztani a D. F. lapot, vagy nagyobb tételben az ifjúság legjavanak.* Ily módon, ha vékony száalakkal is, de már a Mozgalomhoz fűztem őket s egy lépéssel közelebb jutottam az alakuláshoz.

10. Alakulásnál, de egyáltalán az egész szervezkedés folyamán felveszem és kiépítem a száalakat a Titkársággal. (Alakuláshoz szükséges dolgok: alapszabályzat, jelvények, zászló, tagigazolvány, stb. megrendelése; sajtótermékek: D. F., Forrás, kiadványsorozatunk járatása; előadók hívása; színdarabok rendelése, stb.) Átütőbb erejű a Mozgalom, ha magasabb kötelékbe illeszkedik be! Még egy tapasztalati tény: az alakulásnál kimutatott létszámban rövidesen nagyobb visszaesés szokott bekövetkezni. Ez a vezetőt ne aggassa, mert akik megmaradnak, azok az együletet tűzön-vízen át követni fogják.

A Legényegylet, jóllehet célul minden ifjú beszervezését tűzi ki, mégis a jobb érzésűek, az elitek átfogó szervezete lesz. Természetes, téves volna mesterségesen is elit-mozgalomnak felfogni a Legényegyletet, s ennek megfelelően irányítani a szervezkedést. Tehát óvakodjunk minden túlzott »rostálástól«; ez természetellenes szelekció. A gyengébbeket is nevelni, vezetni kell. Főleg azokat igazán! Egylethez pedig minden arra érdemes legénynek jussa van! Helyzet az, mint általában minden mozgalomnál, úgy itt is, az ifjúságnak csak egy meghatározott, értékes rétege fogja fel és érti meg a maga teljes egészében a Legényegylet eszmekörét, célkitűzéseit; s erre vár a feladat, hogy terjessze, mozgásba hozza és egy-egy határozott cél irányába cselekvésre bírja a többség tehetetlen tömegét.

IV. Vezetői tanfolyamok a szervezkedés szolgálatában.

Említettük, hogy a beszerzés oroszánmunkáját – vezetői irányítás mellett – a mozgékony sejttagok végzik. Kész nyereség ilyenkor a vezetők számára, ha a sejttagok közül egynéhányan már vettek részt *vezetői tanfolyamainkon*, ahol megismerkedtek Agrárfjúsági Mozgalmunk belső szellemével, a szervezkedés, valamint együletvezetés minden apró fogásával. Az ilyen tanfolyamos legények az alapsejt magját alkotják s szinte lehetetlen, hogy ne tudnának eredményt felmutatni még a legnehezebb szervezési terepen is.

A 3 és fél napos agrárfjúsági vezetői tanfolyamok felépítését, munkatervét, anyagának összeállítását kettős szempont irányítja, és pedig:

- a) Valláserkölcsi, kulturális, szociális és nemzeti gondolatokkal megtörni a hallgatóság közömbösségét, s ez eszméknek megfelelően komoly elhatározásokra, önálló cselekvésre, szervezkedésre indítani őket.

Közismert népünk és ifjúságának alacsony színvonalú kulturális helyzete; de fájóak szociális, gazdasági sebei is. S ezért e vezetői tanfolyamok egy olyan *falukultúra* körvonalait rajzolják fel a hallgatóság előtt, mely elsősorban az *agrárfjúság kezdeményező és továbbépítő munkáján alapszik.* Ezenkívül pedig egy olyan *cselekvő szociális életszemléletet* szándékoznak kialakítani, mely az agrárfjúnak különösen a családhoz, élethivatáshoz, társadalomhoz és nemzethez való viszonyában a határozott állásfoglalást, tennivalókat, kötelezettségeket megjelöli. Így az alulról kiinduló szervezkedés módjait és útjait is. De mert minden állásfoglalás, vagy kulturális, szociális misszió-munka *valláserkölcsi alapvetés* hiányában nélkülözi a biztos, szilárd fundamentumot, ezért a tanfolyam a hallgatóság lelke előtt feltárja az örök, végső igazságok felé vezető utakat és természetfeletti síkra is fel akarja emelni a szociális,

kulturális érdekeiért küzdő embert. Így minden egyes tanfolyam lelkigyakorlatos jellegű.

- b) *Másik szempont a tanfolyam felépítésében, hogy az az eleven, egész életre szóló élmény lenyűgöző hatásával fogja meg és nyerve meg a hallgatóság lelkét.*

Célra segít ezen a téren a más, tanfolyamos környezet; közös misehallgatás, közös énekek; tervszerűen összeállított napirend, melyben komoly és vidám programpontok váltakoznak; az állandó együttlét velük; személyes beszélgetés, tanácsadás, eligazítás; érdeklődés ügyes-bajos dolgaik iránt; s talán elsősorban a megértő, baráti szeretet.

- c) *E szempontoknak megfelelőek a tanfolyamos módszerek is.*

Minden előadást 5-10 perces *vitamegbeszélés* követ, s ez alkalommal feladott kérdésekre a hallgatóság számol be az előadott anyag lényeges pontjairól. Itt kerül sorra egy-egy homályos kérdés tisztázása és itt van mód önálló cselekvésre, bátor fellépésre is.

De az önállóság, férfias kiállás igazi próbaköve mégis csak *a mintagyűlés*. Rövid beszámoló-előadással, szavazattal, zene- vagy énekszámval, stb. maguk a legények lépnek fel az ez alkalomra meghívott vendékek előtt.

Mindmennyi alkalom, hogy az agrárfjúság saját értékének, erejének tudatára ébredjen és sorsának irányítását, rendezését kezébe vegye. De egyben itt a magyarázata is a tanfolyamos legénysereg apostoli elszántságának, kitartó munkabírájának és missziós lelkületének.

V. Sejtmódszer a taglétszám emelésénél

A sejtmódszer, amellet, hogy biztosan célra vezet a szervezkedés munkájában, még nagyszerűen felhasználható a kész egylet taglétszámának emelésénél is. Minden egyleti tömörülés sajátos természete, hogy taghullámzást mutat; öreg tagok távoznak, új tagok jönnek. Ezt a folyamatot azonban nem szabad saját törvényeire bízunk, annál is inkább, mert tervszerű munkával e taghullámzást kedvezően befolyásolhatjuk.

Ugyanis nem helyezkedhetünk arra a kényelmes álláspontra, hogy az ismétlőiskolákból kiszakadt legények tetszésére bizzuk az egyletbe való belépést. Ezzel az egylet, de az egész Mozgalom is, sokat veszítene rugalmasságából, életrealitásából, mert az ifjúság jelentékeny részétől elesnék s így eltérve attól a céltól is, hogy lassú, szívós munkával a falu minden valamirevaló legényét eszméinek megnyerje. Ifjúságunkra még mindig jellemző, az önálló kezdeményezés hiánya! Önszántukból csak a legjobbak lépnek be az egyletbe, a többinek biztatás, bemelegítő kell! Egyszóval: ne csak a legények keressék fel az egyletet, hanem az egylet is keresse fel a kívülálló legényeket.

A sejtmódszer itt is segít! A szervező munkára legrátermettebb tagok kezükbe veszik az iskolából kikerült ifjúsági anyag beszerzését. Meghatározott időben és helyen összehozzák megbeszélésre az első alapsejtet; a sejttagok előtt ismertetik a Mozgalom célkitűzéseit, szükségét, nemkülönben a helyi egylet eredményes működését, stb. Az új sejttagok is beállítandók a szervezkedés munkálataiba, csak úgy, mintha egylet nem is volna s egészen új kezdeményezésről volna szó. A sejtes szervezkedés addig tart, amíg jelentékeny létszámot érünk el (15-30 fő) s a sejttagok az egyleti életre alkalmasnak látszanak; ekkor bekapcsolandók az egylet rendes menetébe s felveendők a próbaidős tagok sorába.

Ezzel az eljárással biztos irányt szabhatunk az iskolából kikerült ifjúsági anyag sorsának!

A szervezkedés gátlásai

I. Helyi adottságok a szervezkedés területén

A sejt módszeres szervezkedés, célravezető voltának és gyakorlati beváltságának ellenére, még nem jelent feltétlenül sikert az egyesület alakítása terén. A módszer pontos ismerete és körültekintő realizálása mellett is kívül álló, gátló tényezők közrehatása miatt fennakadhat a szervezkedés. Ugyanis a falu, vagy tanyaközpont közösségében számolnunk kell olyan adottságokkal, melyek a szervezkedés sikeres kimenetelét befolyásolják, esetleg teljesen meg is hiúsítják, a már megalakult Legényegyletet pedig normális életműködésben akadályozhatják.

Mert feltétlenül megszabja a szervezkedés irányát pl. az a mondhatni, csaknem mindenütt fennálló helyzet, mely az ifjúság foglalkozásának különbözőségében jelentkezik, s amelynek azután gyakorlatban beállhat az a szomorú következménye, hogy a más foglalkozású ifjakat egy egyesület keretében összefogni szinte a lehetetlenséggel határos. S ugyancsak kemény próbára teszi a szervezői képességet és ügyességet az a másik és szintén meglehetősen gyakori körülmény, hogy az egyesület jómódú és nincstelen, szegény sorsú legényekből verbuválódnék, már pedig e két ellentétes anyagi helyzetű ifjúság összevonása éppen a köztük ősidő óta fennálló társadalmi válaszfal miatt gyakorta eredménytelen vállalkozásnak látszik. Ugyancsak változó szituációkat idézhet elő a szervezkedésben az is, hogy a falu, vagy tanyaközpont összetétele felekezetiileg megoszott; ha pedig a faluban, vagy tanyaközpontban más célú egyesület már van, ha mindjárt pusztán papíradat is a léte és működése, legtöbb esetben szembehelyezkedik minden új egyesületalakítási kísérlettel, mert abban csak az ifjúság erőinek megbontását látja. S végül külön sajátos területet jelent szervezkedésünk számára a nemzetiségi ifjúsági anyag is, amely alkotmánybiztosította szabad nyelvhasználati és szervezkedési joggal a magyar állam kötelékében él.

A fentiek előrebocsátása után a következőkben összegezhetjük a szervezkedés gátló tényezőit:

- a) foglalkozás szerinti heterogén ifjúsági anyag;
- b) heterogén vagyoni megosztódás;
- c) heterogén vallásfelekezeti összetétel;
- d) más célú egyesületek hatása;
- e) nemzetiségi területek sajátos helyzete.

- a) Az első komoly és leggyakoribb akadály, mely a szervező elé tornyosodik: az agrárfjúság mellett vannak kisiparosok, vagy gyári munkások is és eltérő foglalkozási összetételükben jelentkező nehézség esetleg még a kölcsönös megvetés társadalmi válaszfalával is komplikálódhatik.

Következő módszerek az akadály elhárításánál:

1. A beszervezést azzal a réteggel kell kezdeni, amely majoritásban van. Természetesen, a szervezkedés nem lehet teljesen kizárólagos s 8-10 másfoglalkozású tag még minden különösebb veszély nélkül felszívódhatik, elenyészhetik a többségben. Kétségtelenül itt vár a vezetőre a legkényesebb feladat: egyénileg kell összehoznia a más munka- és gondolkörű legényeket. Elősegíti a megoldást még az is, ha mind a szervezésben, mind az egyesület vezetésében egyenlő elbánást tanúsítunk a legényekkel szemben, foglalkozásukra, képzettségükre való tekintet nélkül; s ha az ifjúsági tisztikarban, lehetőleg arányszámának megfelelően, a minoritás is képviselőre jut.
2. Megváltozik azonban a helyzet, ha a minoritás 15-20 főből álló létszámot meghaladja. Ez esetben mindenképpen azon legyünk, hogy két párhuzamos egyesületet építsünk ki, a

megosztott foglalkozásnak megfelelően, közös célkitűzéssel, külön szervezetben az alapszabállyal. E megoldás kétségtelenül több munkával jár, de előnye elvitathatatlan. Elsősorban felkarolja, megköti az ifjúságnak azt az improduktív, tétlenségben élő részét, mely lélektani gátlást érzett eddig egy olyan egyletbe belépni, ahol más foglalkozású egyének vannak. Másik előny, hogy a két egylet között nemes verseny és kooperáció is alakulhat ki; s végül a vezetőknek is könnyebb a dolga a válaszfalak lebontásánál, mert így, szervezetben több eredménnyel hozhatja egymáshoz közelebb azokat, akiket egyénileg összeforrasztania nem sikerült.

- b) *A legényegyleti szervezkedés, s a későbbi egyletvezetés is kemény próbára van téve az ifjúság eltérő anyagi helyzete miatt. A Legényegylet nem lehet a jómódúak kizárólagos mentőszára, de nem lehet csak nincstelenség találkozóhelye sem! A Legényegylet mindenkié; vagyonos legényé éppúgy, mint a földmunkás proletaré. De egyiké sem külön-külön! Ezt az elirányító elvet meg kell szívlelnie a vezetőknek és a tagok előtt ismertetnie, vállalnia is kell!*

Eloszlathatja az itt jelentkező akadályt, ha:

1. Már a szervezés, de még inkább a vezetés során gyakran hallják a tagok, hogy a vagyoni helyzet miatt táplált kölcsönös ellenszenv keresztényellenes!
2. De nemzetellenes is, mert szétbontja az ifjúság erőit és képtelenné tesz a nagy, nemzeti célok szolgálására és megvalósítására.
3. Legényegylet-ellenes; az egylet, mint erkölcsi, kulturális és szociális tényező, minden tagjának, sőt azontúl az egész falunak, szellemi és anyagi javát akarja szolgálni, anélkül, hogy befolyásoltná magát tagjai vagyoni helyzetétől.
4. A vezető egyformán szeretettel fogadja és kezeli a szegény és jómódú tagot. Vegye igénybe a szegények szolgálatát is, adjon nekik is szerepkört, hallgassa meg az ő véleményüket is, az ifjúsági tisztikarba pedig jelöljön közülük. Sőt, ha az adott helyzet úgy kívánja, megkülönböztetett és nagyobb szeretettel kezelje a szegény sorsút, tekintve annak érzékenyebb lelkületét. Az egylet, haza és Egyház egyformán vár és számít mind a szegény, mind a jómódú fia erejére, áldozatkészségére!

- c) *Heterogén felekezeti adottság esetén legkönnyebben szemet szúr a Legényegylet katolikus jellege. A leggyakrabban felhozott ellenvetés így hangzik: a katolikus jelző kizárólagossá teszi a Mozgalmat és felekezetieskedésre ad okot. Elválasztja egymástól és esetleg szembe is állítja egymással a katolikus és protestáns magyart, tehát kikezdi a nemzeti egységet.*

1. A katolikus megkülönböztetésen azt értjük, hogy az ifjúság nevelésében a katolikus vallás erkölcsi szempontokat vesszük alapul. Ehhez a törvényben biztosított vallásszabadságunk és többségünk folytán minden jogunk megvan, anélkül, hogy vallásszabadságunk gyakorlata és erkölcsi nevelésünk módszere bárkinek más vallás erkölcsi meggyőződését sértene.
2. Világnézeti különbség akkor is meg lesz minden igaz katolikus magyar és hithű protestáns magyar között, ha olyan egyletbe tömörítenénk is össze őket, melynek címében nincs egyetlen vallásfelekezetre utaló distinkció sem. Aki pedig a katolikus erkölcsi felfogás gyakorlati megvallásában a nemzeti egység megbontását látja, az rosszindulatúan ferdít, sőt rágalmoz.
3. Ami a Legényegylet kizárólagosságát illeti, egyáltalán nem zárkózik el az elől, hogy az egyletnek protestáns rendes tagjai legyenek; legfeljebb az ifjúsági tisztségeket tartja fenn katolikus tagjainak.
4. S az elől sem zárkózik el, hogy szociális, gazdasági téren együtt dolgozzék protestáns egyletekkel, azonban a Legényegylet a tagok vallás erkölcsi nevelést saját hatáskörébe

kívánja utalni, amint megérti és tiszteletben tartja a protestáns egyetek részéről felállított hasonló természetű kikötést.

- d) *Már működő egyetek sajátos célkitűzése, feltékenysége is gáncsot vethet a legényegyleti szervezkedés elé.* S ha a szervezkedés sikerrel is végződnek, ebben az esetben is szinte elkerülhetetlen a nézeteltérés.
1. Első, amit leszögezhetünk, a Legényegylet nem szándékozik egyetlen keresztény, valláserkölcsei szempontból kifogástalan egylet tagjait se meghódítani, sőt, ahol ilyen már volna, vegye át az a Legényegylet feladatkörét (címének, alapszabályzatának megváltoztatása nélkül) és ebben a minőségben is nyitva áll előtte a Központhoz való csatlakozás útja, amellyel az egységes katolikus ifjúsági front kialakulását, s munkájának eredményességét nagyban előmozdítja.
  2. Az Egyház erkölcsi rendszerének fedezete mellett a Legényegylet nem tűrheti el azt sem, hogy az ifjúság erkölcsi és kulturális célú beszervezését más egylet (Levente, Move) bármilyen jogcímen is magának kisajátítsa. Az Egyháznak minden joga megvan ahhoz, hogy az ifjúságot szervezetileg is nevelje, vezesse, érdekeit szolgáló kulturális és szociális intézményekhez juttassa, az állammal teljes együttműködésben. E jog alapján az Egyház mindig tiltakozott és tiltakozni is fog az ifjúsági szervezkedésre vonatkozóan minden kizárólagos államtotalitás ellen, mert abban a legszemélyesebb szabadságjogok kiforgatását látja. A Legényegylet minden olyan szervezettel, mely fegyelmező, nemzeti-nevelő célú, legteljesebb összhangban kíván maradni, függetlenségének bármily vonatkozású feladása nélkül. S létalapot a szervezkedéshez onnan veszi, hogy a nevelő és fegyelmező célkitűzéseken kívül erkölcsi, kulturális, szociális szempontok alapján is szükségesnek tartja összefogni az ifjúság értékes erőit.
  3. S vissza kell utasítania mind a szervezkedés, mind a normális egyleti élet folyamán minden olyan külső beavatkozást, mely az egylet életének pártpolitikai színezetet kíván adni, s így az ifjúságot pártpolitikai célok szolgálatába szegődtetné. Alapelv ugyanis, hogy a Legényegylet pártpolitikától távol tartja magát, mert ez sajátos célkitűzéseinek szolgálatában – megbontván erőit – gátolja. Természetes azonban, hogy ez elvben kimondott és gyakorlatilag is megvalósítandó negatív magatartás a politikai pártokkal szemben nem jelenti azt, hogy az Agrárfjúsági Mozgalom, (így a Legényegylet is!) tagjainak politikai előkészítéséről lemondana. A Mozgalom s vele minden Legényegylet kultúrpolitikával, szociálpolitikával, gazdasági politikával igenis foglalkozik, céljainak megfelelő keresztény, nemzeti és népi síkon. De ez még nem pártcélok szolgálata! Végül is meg kell nyugtatnunk lelkiismeretünket az iránt, hogy agrárfjúságunk, mely nemzetfenntartó elem, az egyleti életben megszerezvén a szükséges politikai iskolázottságot, az urnák előtt tudni fogja kötelességét Egyházával, hazájával és saját társadalmi rendjével szemben.
- e) *Sajátosan színeződik a szervezkedés menete, módszere nemzetiségi területen;* sőt, a nyelvi nehézség miatt egészen fenn is akadhat. Márpedig Mozgalmunk előtt mindenképpen megnyitandó az út itt is, mert célkitűzéseink magasabb *erkölcsi, kulturális és szociális életkeretet* kívánnak nyújtani egész agrárnépünk számára, nemzetiségi különbségre való tekintet nélkül.
1. Ahol *vegyesen* vannak magyarok és más nemzetiségek, ott az ifjúsági anyag – a lehetőségekhez mérten – egy egylet kebelében vonandó össze, szabad nyelvhasználattal. Az esetleges társadalmi válaszfal céltudatos, tervszerű munkával feltétlenül lebontandó köztük és sohasem szűnhetünk meg hangoztatni előttük, hogy *eltérő nyelvük s szokásaik ellenére is egy azon kenyéradó hazának gyermekei.* Ez az *egyéni összeforrasztás* legyen minden egyházi és világi vezető előtt az elsődleges cél!

Ha pedig az *egyéni összeforrasztás* mellett sokkal célravezetőbbnek látszanék a *szervezeti egymásmellé-állítás*, úgy – megfelelő létszám fennforgása esetén (20-30 fő), – *külön-külön egyletbe szervezendők* a nemzetiségek. A heterogén nemzetiségű ifjúsági anyagnak e párhuzamos szervezeti összefogása a legteljesebb nyelvhasználat, sajátos népi szokások, hagyományok kiélése mellett lehetővé teszi az egyazon mozgalmi célkitűzések, eszmék érvényesülését is. A magyar sorsközösség tudatosítását pedig így külön-külön álló kis csoportokban dolgozzuk.

Gyakorlatilag biztos sikert jelent D. F.-lapunk, mindennemű kiadványunk rendes gyűléseken való tervszerű ismertetése; az eltérő nemzetiségi szokásoknak, hagyományoknak egyleti élet útján való kölcsönös megbecsültetése és tiszteletben tartása; az egylet külső élettevékenységében, megmozdulásaiban való egyenlő részvétel; az ifjúsági tisztikarnak arányos és igazságos összetétele, megfelelően a nemzetiségi megosztottságnak, stb. Mindmegannyi járható út a vezető számára!

2. *Ahol egy nemzetiségű (de nem magyar) ifjúság van, ott anyanyelvükön ismertetendők* Mozgalmunk célkitűzései és sajtókiadványai, – ha egyébként a magyar nyelven való közlés teljesen illuzórikus volna. – Természetes, Titkárságunk nem rendezkedhetik be arra – anyagi fedezet hiányában –, hogy a nemzetiségi nyelvnek megfelelő sajtóapparátussal dolgozzék, s nyilvánvaló, hogy az átfordítás minden vezető számára csak munkatöbbletet jelent. De az a munkatöbblet még *nem olyan akadály*, amely miatt minden szervezeti kezdeményezést már csírájában befulladás engednénk! Ezerszer inkább ez a munkatöbblet, mint az olyan *politikai élű zugszervezkedés*, mely a *fajszenvédély* felszításával nemzetiségi ifjúságunkat idegen államcéllok szolgálatába állítaná és hazája alaptörvényeivel fordítaná szembe.
3. *Így minden nemzetiségi területen működő egyházi és világi vezetőknek Mozgalmunkkal kapcsolatos feladata kettős irányú:*
  - a) *Pozitíve:* bevezetni és meggyökereztetni Agrárfjúsági Mozgalmunkat, mert ez keresztény és nemzeti szellemű vezetésénél fogva egyetlen biztosítéka a szentistváni állameszmének, mely a legszemélyesebb alapjogok tiszteletben tartása mellett egységes és átfogó államköteleket jelent minden nemzetiség számára. Minden más felfogás államszuverenitásunkat kockáztatja, ami voltaképpen lassú és csendes honárulást jelent!
  - b) *Negatíve:* ellenőrizni, leleplezni és leállítani minden olyan agitációt, mely a szabad nyelvhasználati és szervezkedési alapjogok hangoztatása mellett voltaképpen a magyar államhoz való alattvalói hűséget kezdik ki s idegen államhatalomhoz való tartozandóság lelki kapcsolatait készíti elő. Ez burkolt hűtlenség, felkelés szervezése – rendszerint idegen pénzen – a magyar alkotmány ellen! – Minden nyelvhasználati és tömörülési szabadságot megértünk, mert ezek legszemélyesebb alapjogok, de az olyan nemzetiségi szabadságot, mely *területi, fenségjogi, szuverenitásbeli szabadságot akar, soha!* Elvégre nem lehetünk sem népünk, sem hazánk sírásói, s ezeréves alkotmányunk árulói!

II. Társadalmi előítéletek gátló hatása

A fenti helyi adottságok akadályain kívül vannak olyan szervezkedési nehézségek is, amelyek a közvéleményben egy-egy előítélet formájában jelentkeznek. Ezek szintén alkalmasak arra, hogy a legényegyleti szervezkedést már csírájában elfojtsák s a vállalkozók szervezkedési kedvét végleg lehűtsék. Vegyük sorra e balvéleményeket s azok elhárítását.

1. *A magyar nép és népi ifjúság egyleti szervezeti, közösségi életre nem alkalmas!* Nincs kollektív érzéke! Inkább önző, individualista!

Ha e társadalmi előítéletnek igaza van, akkor az agrárfjúsági szervezkedés hiábavaló erőlködés, mert a Mozgalomhoz legszükségesebb alapot, a szervezeti, közösségi életforma iránt való érzéket sohasem találja meg a beszerzendő ifjúsági anyagban. Csakhogy e társadalmi előítéletnek nincs igaza! Mert:

- a) Általános tétel: minden ember lelke legmélyén önző vonásai mellett kollektív hajlamú is! Az egymásrautaltság felismerése és elkerülhetetlen volta, az ezzel járó munkaközösség, szövetkezés, érdekszervezkedés, stb. mind amellett bizonyít, hogy az egyéniségnek éppen olyan velejárója és integráns része e kollektív hajlam, mint az individuális jelleg. Az egyén egyszerre individualista és kollektív. S ha ez általános szabály, úgy mi okon képezne népünk és ifjúsága kivételt?
- b) De egyébként meggyőző bennünket ifjúságunk kollektív érzékéről az eddig szerzett tapasztalat is. Ahol eddig világosan és kívánatos, közérdeklődést keltő módon ismertették a legények előtt a Legényegylet célkitűzéseit s ügyesen adták meg a gyűjtőszikrát a szervezkedés megindításához, ott az eredmény sem maradt el. A legények, amellett, hogy maguk végezték el a beszerzés munkáját vezetői irányítás segítségével, folytatják, fenntartják és felvirágoztatják az egyleti, közösségi életet. Vállalják a kollektív étellel járó áldozathozatalt is. Ezt bizonyítja több egylet szakosztályainak (hitbuzgalmi, kulturális, szociális szakosztályok) különféle és meglepő propaganda-munkája. Saját kezdeményezéssel bejárják és megszervezik a környező tanyavilág fiatalságát, propaganda-előadásokat tartanak s nemcsak egyénileg tudnak áldozatot hozni, hanem van arra is példa, hogy vendégszereplő színműelőadásuk bevételéről az alakuló Legényegylet javára lemondanak. – Hol itt a kollektív érzék hiánya? – Igenis, vállalni tudják a kollektív étellel járó kötelességet s örülni tudnak az ezzel járó erkölcsi és anyagi sikereknek.
- c) Ami mégis egyesek előtt a kollektív érzék hiányának tűnik fel, az semmi más, mint hagyományos óvatossága népünknek és népi ifjúságunknak minden új szervezkedéssel, mozgalommal szemben. Gondoljunk arra, hogy hányszor és hányan csapták be s okoztak neki anyagi veszteséget! Érthető a tartózkodása! De visszaállítható a nép bizalma és saját erejének tudatára lehet ébreszteni egy egészséges, kifejezetten keresztény szervezkedéssel, amilyen az Agrárfjúsági Mozgalmunk. Túlóvatosságát magyarázza az is, hogy körülötte minden szervezve, kollektíve jelentkezik. A biztosítási ügynöktől kezdve, aki egy szervezett vállalat képviselője, a végrehajtóig, aki az államhatalom nem nagyon közkedvelt exponense, minden egységes, kollektív szervezet előtte. S hányszor kellett szomorúan tapasztalni, hogy társadalmi szervezkedését éppen e gazdasági és közigazgatási kollektív szervezetek hiúsították meg?! S e sokágú, óriási szervezetgyűrűben ő, a legnagyobb emberanyag, nincs szervezve, ennél fogva erkölcsileg és anyagilag kiszolgáltatott helyzetben van. Itt van éppen egyik fontos hivatása a Legényegyletnek! Megszervezni népünket és ifjúságát erkölcsileg, anyagilag egyaránt s ezzel méltó helyet biztosítani számára a társadalmi osztályok között, megszüntetve minden anyagi kiszolgáltatottságot! Itt nyomul előtérbe az agrárfjúsági szervezkedés nagy távlata és népünkre sorsdöntő jelentősége!
- d) S végsősorban népünk kollektív érzékének hiányáról szóló mese úgy is felfogható, mint egyes társadalmi körök tendenciózus híresztelése, melyeknek nagyon is érdekükben áll, hogy népünk és ifjúsága szervezetlen állapotában tovább is megmaradjon. Világos, hogy agrárfjúsági szervezkedésünk a népi ifjúság erőit anyagi érdekeinek védelme céljából is összevonni törekszik; ami viszont teljesen összeegyeztethetetlen minden idegen szellemű nagyvállalkozás érdekkörével, mely eddig jövedelmének egyik forrását éppen népünk szervezetlensége folytán tudta magának biztosítani. Újabb motívum a legényegyleti szervezkedésre!

Összegzésül ennyit: népünknek, népi ifjúságunknak van közösségi érzéke, legfeljebb annyi mondható róla, hogy – sokszor és sokat ráfizetvén, – nem tartja érdemesnek a szervezkedést! De ami kizárólag szellemi és anyagi érdekeit szolgálja, a legnagyobb megbecsülésre és felkarolásra tarthat számot népünk részéről. Így a Legényegylet is! S ez az előítélet csak arra jó, hogy egyesek megszokott kényelmüket s lustaságukat leplezzék!

2. Második társadalmi előítélet hasonló az előbbihez és így hangzik: a magyar ember nem szociális! Nincs szociális fogékonysága, szemlélete, állásfoglalása!

Ha ez igaz, úgy mozgalmunknak felesleges minden szociális célkitűzése, erre való előkészítő és ránevelő munkája. Ebből folyik egyúttal az is, hogy fel kell adnia minden szociális eszmét, ami nélkül viszont igen-igen csonka volna a Mozgalom! Csakhogy ez az állítás sem különb az előbbinél! Mert:

- a) Általánosságban itt is áll a tétel: az ember természete, így a magyaré is, szociális. Társadalmon kívüli ember a mesék birodalmába utalandó! S a társas élet sem szerződéses megállapodás, sem történeti fejlődés eredménye, hanem az egyéniségbe beleteremtett alaphajlam következménye. Ez elméletileg egyébként közelebbi bizonyításra nem szorul.
- b) A tapasztalat itt is a fenti balvélemény ellenkezőjéről győz meg. Annyi igaz, hogy népünknek nincs széleskörű szociológiai, gazdasági alapismerete, így állásfoglalása is meglehetősen következtelen. De annál inkább érzi nyomorult szociális helyzetét és gazdasági lerongyolódását. Ha világosan nem is tudja a társas élet ezer szálait kibogozni, s válságos helyzetét definíciókkal megfogalmazni, nagyon jól tudja, hogy a dolgok valahol nem mennek egészen a maguk rendjén. A súlyos gazdasági nyomást érzi a mellén és küzd is ellene. Otthontalansága, munka kiuzsorázása, eladósodása, terményeinek értéktelensége az elkeseredés legmélyebb örvényébe taszítja és a legszomorúbb társadalmi életfelfogást alakítja ki benne.
- c) Ha pedig nincs egységes, világos és egészséges társadalmi szemlélete, ez nem azt jelenti, hogy ezután is meglehet nélküle, hanem azt, hogy rá kell nevelni a keresztény, tiszta társadalmi felfogásra! Itt ütközik ki ismét a Mozgalmunk népmentő vállalkozása. Keresztény társadalmi életfelfogásra akarja nevelni népi ifjúságunkat! A pápai körlevelek útmutatása nyomán. Nem azon akad fenn, hogy van-e szociális érzéke, világnézete a magyar legénynek, hanem azon, hogy legtöbbjének nincs biztos kenyere, anyagi megalapozottsága a családi életre; nincs jövője! Ez pedig nem maradhat változatlan, állandósult helyzet. Ezért mozgalmunk az egész társadalmi rend szerves fejlődésnek megfelelő átalakítását kezdeményezi és munkálja a legények által. Tehát a fenti balvélemény kedvéért nem szabad szögre akasztani a legényegyleti mozgalmat. Bárhonnan jönne is ez az ellenvetés, azonnal parírozni kell. S az egész legényegyleti szervezkedést úgy kell megindítani, beállítani s alakulás után az egyletet vezetni, hogy e szociális célkitűzések a tagok közkincsévé legyenek s lassan-lassan valósuljanak! Népünk anyagi megerősödését éppen azzal szolgálhatjuk legbiztosabban, ha a Mozgalom által hirdetett megoldási módozatokat (szövetkezet, földbérlo, értékesítő, fogyasztó; telekhez-segítés, hivatásszervezet stb.) a köztudatban átvisszük.

3. Gyakran találkozhatunk a harmadik társadalmi előítélettel is: minden jó ügy, ahogy van s úgysem a mi feladatunk a dolgok rendjén változtatni.

Ennek megfelelően Agrárfjúsági Mozgalmunk is sokkal helyesebben teszi, ha a kötelékébe tartozó egyleteket a jelenlegi gazdasági és társadalmi adottságok törvényszerűségének felismerésére vezetni rá, ahelyett, hogy bizonyos rendszerváltozás gondolatával foglalkoznék. Ha a változás már mindenképpen elkerülhetetlen, úgyis meghozzák ezt egyrészt a gazdasági

rendünk belső törvényei, másrészt pedig azok, akik erre állásuknál és felkészültségüknel fogva hivatva vannak.

Mindezek ellenére agrárfjúsági szervezkedésünk vallja és hirdeti, hogy a jelenlegi gazdasági berendezkedésünk rossz, mert:

- a) Nem érvényesül a szociális igazságosság szelleme az anyagi javak elosztásában. Ugyanis a szociális életközösség nélkülözhetetlen alapelve, kettős vonatkozásban esik sérelem. Éspedig: egyrészt egyesek (pár tízezer ember) aránytalanul többet igényelnek és kapnak végzett munkájuk ellenében, mint amennyi a szociális igazságosság szerint egyáltalán megilleti őket, másrészt mások viszont (a dolgozó milliók zöme) aránytalanul kevesebbet kapnak gyakran emberfeletti munkájuk után, mint amennyi a szociális igazságosság szerint feltétlenül kijár nekik. ez a gyakorlatban filléres órabérek és terményárak formájában, valamint minimális munkás és milliós nagytőkés évi jövedelem ellentéteiben realizálódik.
- b) Hiányzik gazdasági rendünkben a termelőtényezők paritása. Ennek következménye, hogy a nagytőke és a vállalkozás a maga túlzásba vitt nyereségeivel elüti tisztességes hasznától az ipari, gyáripari és a földmunkát egyaránt. Rend és harmonikus munkaközösség csakis e termelőtényezők egyensúlyba helyezésétől és kölcsönös tiszteletben tartásától várható.
- c) E kapitalista gazdasági rend vezérszólama: a korlátlan önzés és nyereségvágy, mely kipellengérez és teljesen meghíúsítja a keresztény szeretet és szolidaritizmus érvényesülését.

Agrárfjúsági Mozgalmunk e fenti igazságok erejében igenis leváltandónak, kicserélendőnek tekinti a jelen gazdasági rendet és nem olyannak, amelyről nyugodtan állíthatná, hogy úgy van jól, ahogy van. Ezért a legényegyleti szervezkedés útjából elhárít minden olyan akadályt, mely naiv gyermekhittel a mostani helyzet változhatatlanságába kapaszkodik. E rendszert megtévedt, bűnös emberi kezek alkották meg, mely önmagát soha meg nem oldja. Tehát a kibontakozás és megoldás útjainak megépítéséhez is munkás férfikarokra van szükség. S ezeket keressük a falvakban és tanyákon s ezeket a kezeket akarja összefogni, egymásba kulcsolni a Legényegylet.

Ami pedig a jelen rendszerváltozásnak »arra hivatottak« részéről való kezdeményezését illeti, nyugodtan állíthatjuk, hogy arra hivatottabb aligha akad, mint éppen az egyszerű nép. E rendszerváltoztatásra való hivatottságot elsősorban az szabja meg, hogy ki mennyire érzi mellére nehezedni e rendszer minden bűnét, átkát, nyomorát s továbbá a változtatásban mennyire tartja szükségesnek a keresztény elvek érvényesülését és térhódítását. Az pedig egy pillanatig sem lehet kétséges senki előtt, hogy népünk és ifjúsága érzi, s hurcolja e rendszer nyomorúságát, ugyanakkor a krisztusi igazságok és keresztény elvek maradéktalan diadalra segítését szolgálja, amikor Mozgalmunk, egyleti szervezkedésünk mellé szegődik. Különben is ez a felfogás, mely az »arra hivatottak« köréből a dolgozó népet kizárja, közel 6 millió embert akar saját jövőjének, sorsának irányításától elűzni.

A fenti társadalmi előítélet tehát egyleti szervezkedésünk kerékkötője nem lehet!

4. Egy másik társadalmi előítélet pedig így hangzik és téveszt meg: jelszavakra, szólamokra jobb jövőt, társadalmi és gazdasági rendet építeni nem lehet.

Eszerint Agrárfjúsági Mozgalmunk az egyletek szervezésében jelszavakkal, üres frázisokkal dolgozik s ezért kézzelfogható eredményt elérni aligha tud. Ma az anyag, kenyér, üzlet, nyereség az irányadó, s emellett elszíntelenedik a szeretet, igazságosság és egyéb társadalomépítő alapelv. Minek bibelődni tehát a Legényegylettel? Ilyen kis részlettényező különben sem oldhat meg országos, sőt határokon túli problémákat.

Ez az előítélet is súlyosan elmarasztalendő, mert:

- a) Az a társadalmi berendezkedés is, mely a kenyérben, üzletben, nyereségben látja a maga kizárólagos alapjait, tehát vastag materializmus a világnézete, önreklámozás céljából a legüresebb frázisokkal, a lehangosabb és megtévesztő szólammal dolgozik. Gondoljunk csak a szovjet-propagandára, a nemzetközi agitátorok szólamaira, melyek legtöbbször közönséges hazudozással, népámítással, szemfényvesztő világcsalással dolgoznak. Vagy gondoljunk a fényűző kapitalizmus szemforgató, áljótékonykodó szólamaira, melyeket óriásméretű sajtóapparátussal tálalnak fel a közvélemény elé.

S ráadásul mind a kommunista, mind a kapitalista rend terjedését, fennállását nem utolsó sorban ezeknek a szólalomoknak köszönheti. Jól tudják ezt az uralmon lévő urak és agitátorok, s igen nagy áldozatot hoznak azért, hogy üres szólammal, frazeológiával is megalapozzák a közvéleményben gazdasági rendszerük helyességét.

Ezek után a szociális igazságosság, felebaráti szeretet, szolidarizmus jelszavainak létjogosultságát milyen alapon vonhatom kétségbe a közvélemény előtt? Egészen bizonyos, hogy a szociális igazságosság markol annyit a való életből, sőt még többet, mint a »munkát, kenyeret« kommunista jelszó. A krisztusi testvér- és munkásszeretet pedig mérhetetlenül többet mond minden forradalmasító, osztályharcra, munkásgyűlésre uszító jelszónál. – Mert jobban megfelel a reális életnek, minthogy az békés munkaközösségen, szolidarizmuson, élethivatáson épülhet fel igazában, nem pedig osztálygyűlésen.

- b) Bármennyire anyagon is épüljön fel valamely társadalmi és gazdasági berendezkedés, végső gyökereiben mégis csak megtaláljuk az elvrendszert minden anyagi vonatkozás mögött. A tisztán anyagi és gazdasági kérdésekben süllyedő kommunizmus ki akarja építeni a maga elvrendszerét, önigazolását a történelmi materializmusban. A profitéhes kapitalizmus háttérében pedig a gazdasági szabadság, a féktelen önzés elve és jelszava húzódik meg. S szomorú a dologban az, hogy e nyilván téves elvekre és jelszavakra tényleg felépülhetett egy-egy gazdasági rend.

A szoc. igazságosság, a szolidarizmus egy keresztényibb, emberibb társadalmi rend megvalósulásának akar alapelve lenni. S ha a rossz elveken felépülhet egy-egy gazdasági rendszer, miért volna erre alkalmatlan éppen a szociális igazság?

Mozgalmunk törhetetlenül hisz ennek az alapelvnek s egyáltalán a krisztusi igazságnak népművelő, társadalomépítő erejében és szervező munkájában nem engedheti magát leszerelni azzal az ellenvetéssel, hogy ez alapelvek, igazságok üres szólalom csupán, melyeken társadalmi rend nem valósulhat meg.

Az a kitétel pedig, amely szerint egy-egy Legényegylet elszigetelt részlettényező és jelentőségében, hatásaiban aligha lépi túl a falu határait, önmagától megdől akkor, amikor a szomszéd falvakban is, sőt a hetedik határban is egyletbe fogták össze az ifjúság erőit s mozgalmunk országszerte kiépítette a maga hálózatát. S ebben az esetben agrárfjúságunk igenis képvisel olyan tömeget, amely elégséges ahhoz, hogy – ha a »határokon túli« problémákat nem is, – de az azokon inneni kérdéseit feltétlenül megoldja. S végsősorban így van rendjén; mindenekelőtt saját portánk előtt seperjünk s ne gondoljunk a szomszédéra. De nem is annyira portánk előtt, mint inkább portánkon belül kell már egyszer tervbe venni és végrehajtani az ünnep előtti nagytisztogatást.

5. S végül megemlíthetünk még egy társadalmi előítéletet, amely a néppel foglalkozók előtt nem újság és így hangzik: a nép olyan, mint a csorda, melyet nem nevelni, szervezni, hanem terelni kell!

Ez a kitétel ugyan több, mint pusztán társadalmi előítélet, mert erősen megközelíti a nemzetgyalázást. Gondoljunk csak meg jól, hogy legyenhőbbben szólva, a nép éppen olyan lényeges államalkotó tényező, mint amilyen a másik kettő: az államhatalom és a földterület. S

bizonyára nem kerülné el méltó büntetését az, aki az államhatalomról, illetve annak birtokosairól és képviselőiről kockáztatna meg valamilyen hasonló tiszteletlen kijelentést a közvélemény előtt és azt sem ölelnénk baráti keblünkre, aki édes anyaföldünket ócsárolná, szidalmazná, de az már szabadon járhat közöttünk, aki dolgozó népünket csordának tekint és ennek megfelelően kezeli.

- a) Egyébként is ezt a nézetet azok vallják, akik félnek a kultúrált, felvilágosodott, kiművelt szellemű néptől, mert az ilyen – szerintük – a nyakukra nő; az ilyennel többé bírni nem lehet. Így a normális állami életnek szinte elengedhetetlen követelménye a nép sötétségben hagyása.

Ezt a tételt pedig agrárfjúsági szervezkedésünk kereken visszautasítja és tagadja! Mert egyáltalán nem kell attól félnünk, hogy a művelt nép ráun foglalkozására, munkakörére, ha arra mi élethivatásszerűen előkészítettük és ráneveltük. Attól sem kell tartanunk, hogy a felvilágosodott nép túlteszi majd magát a tekintélytisztelet elvén. Annyi tény azonban, hogy csak az igazi tekintély számíthat tiszteletre, mely a keresztény és nemzeti eszmék izzó tűzében kovácsolódott tekintéllyé.

Ellenkezően, a csordamódra kezelt és sötétségben tartott nép a legalkalmasabb emberanyag arra, hogy kiirtsák lelkéből a tekintély- és törvénytiszteletet, valamint a közkötelezettség alapelveit. Mert a csorda közé báránybőrbe bújtatott farkas is betévedhet. S a hajcsárok nagyon könnyen arra virradnak meg egy szép napon, hogy az ostor semmit sem használ többé, mert szembefordult a csorda.

Ennek megelőzésére vállalkozik Agrárfjúsági Mozgalmunk.

- b) De ugyanekkor szervezkedésünk nemcsak a »megelőző módszert« akarja alkalmazni, hanem pozitíve is segíteni szándékozik. Kiemelni népünket a maga konzervatív szellemi zártságából és egy széles keretű népi kultúra lehetőségeit megnyitni számára. Felsőbb irányítás mellett hozzásegíteni népünket ahhoz, hogy önálló s relatíve független szellemi és anyagi életre rendezkedjék be. mert egy pillanatra sem téveszthetjük szem elől, hogy csak a józan, kultúrált néptől várható el saját szellemi és anyagi létkérdéseinek helyes felismerése s egyáltalán a nemzeti fennmaradás biztosítása és a történelmi hivatás szolgálata.

Tehát minden »csorda-elmélet« ellenére agrárfjúsági szervezkedésünk a legényegyletek útján népi tömegeinket s elsősorban annak ifjúságát közelíti meg, mint a nemzet gerincét és teljes erővel bekapcsolni igyekszik azt a krisztusi igazságok és nemzeti gondolatok éltető véredényhálózatába.

Sikeres egyletvezetés titka

(E fejezetet csaknem teljes egészében, hosszú évek tapasztalatai alapján *Ugrin József* orsz. ügyv. titkár írta.)

I. Általános irányelvek a vezetésnél

1. *Az egylet áll, de annak további sorsa elsősorban a vezető egyéniségén fordul meg.* Ezért alapvetően fontos, hogy minden vezető, aki eredményes egyleti életet akar, magatartásában az eglyettel szemben és egyáltalán a vezetésnél bizonyos követelményeket szemelőtt tartson s meghatározott irányelveket kövessen. A szóban forgó kérdést így is felvethetjük: milyennek kell lennie a vezetőnek?

A válasz röviden megadhatjuk: *apostolnak, elkötelezettnek!* Így első és legfontosabb személyi követelmény: az Agrárfjúsági Mozgalom, a legényegyleti szervezkedés időszerűségének, fontosságának, eszmei tartalmának megértése. Az egész eszmekört, célkitűzést, mellyel Mozgalmunk arzenálja dolgozik, valóságos élménnyé kell kialakítanom magamban, mert csak ebben az esetben remélhetem, hogy másokat is elkötelezetté tudok tenni. Aki eszmékkal hódítani akar, az mindenekelőtt önmaga hódoljon meg az eszmék átütő, meggyőző ereje előtt! A vezető gondoljon arra, hogy az ő irányítása mellett kell az agrárfjúságnak, ennek a széles népi rétegnek, az új életstílust, keresztény életkereteit kiépítenie! Minden egyházi és világi vezető hivatásosan is népünk jobbsorsának napszámába szegődött s ezért felelős is!

Tehát semmi áldozattól se riadjunk vissza, ha a fiatalság ügyéről van szó! Nem lehet többé a munka elől azzal a kifogással menekülni, hogy nincs időm... Nem érek rá... Kell időnek lenni és kell hogy ráérjek! Kell még akkor is, ha soha többé nem vehetem kezembe a tarokk-kártyát, ha soha többé nem mehetek disznótorba! Kell, mert a Krisztus országán dolgozó fiatalságnak haladnia, győznie kell!

Így nemcsak a Mozgalom ügyét, de magát az *ifjúságot* is megértenünk, szeretnünk kell! Ezért sokat forgolódjunk a tagok között. Vegyünk részt bánatukban, örömeinkben. Amikor csak lehet, látogassuk meg őket családjuk körében is. Szeressük őket igazán és fenntartás nélkül, akár szegény, akár gazdag. A jó Isten áldása velünk lesz és a mi munkánkon.

2. *Második fontos irányelv: a vezető tartsa feladatának, hogy a fiatal egylet minél előbb tekintélyt szerezzen!* Ne engedjük, hogy a nálunk annyira szokásos kézlegyintéssel intézzék el fiainkat és nemes törekvéseiket. Tekintélyes egyletbe szívesen tömörül a fiatalság. Öntudatuk és önértékük nő, melyben hatalmas energiaforrást nyerünk az intenzív egyleti élethez.

Hogyan szerezhetek tekintélyt egyletemnek a falu előtt?

- a) Magunkat mindenben azonosítjuk az eglyettel. E tekintély-kölcsönzés egyáltalán nem veszedelmes, mert az ügyesen és jól vezetett eglyetben úgyis mindig az történik, amit a vezetőség, illetve az egyházi elnök akar. Ez viszont annál kevésbé látszik, minél ügyesebb a vezető.
- b) A keresztény erkölcs és világnézet sziklaszilárd alapján álló nevelő munkával. Elhibázott dolog lenne azonban azt hinni, hogy csak neveléssel eredményesen tudunk küzdeni a Sátán katonái ellen! Ma nincs idő először nevelődni és azután harcolni! Ma harc közben kell nevelődnünk! Különben késő. Elpusztulunk. Nincs ma időnk ósdi görög-római példálózgatásokkal bibelődni. Aktív katolikus élet, áldozatkészség, odaadás, egyszerűség, életpélda az új nevelési stílus.

- c) Szóval, tettel legyek propagátora annak a gondolatnak, hogy a parányi falusi egyesület, még ha olyan kicsi is, tagja egy hatalmas, országos, sőt azon túl egy még hatalmasabb világmozgalomnak, mely szent hitünk védelmezésében a szebb jövőért küzdő emberiség első tűzvonalaiban harcol.
- d) Vegyünk részt az egyesülettel, vagy annak kiküldöttjeivel mindennemű megmozdulásban, mely bennünket, katolikusokat és magyarokat közelebből, vagy távolabbról érint. Felvonul, manifesztációt rendez a magyar katolicizmus? Felvonul az egyesület is! Hazafias tüntetést rendez a magyarság? Tüntet az egyesület is.! Kiváló egyéniségeket ünnepel vagy fogad a község. Ünnepel és fogad az egyesület is! Díszgyűléseken, bankettekén vegyenek részt a Legényegyesület kiküldöttjei is. Gondoskodjunk, hogy ők is szóhoz jussanak. Az egyesület tagtársakkal szemben legyen nagyon figyelmes. Tagtestvér lakodalmán, stb. képviseltesük az egyesületet. Halott bajtárs koporsóját legényegyesületi testvérek vigyék vállukon a temetőbe, stb.
- e) Nem utolsó sorban tekintélyt szerzek az egyesületnek azáltal is, ha azt a tagok anyagi érdekvédelmének szolgálatába állítom. Az egyesület útján egy-egy munkaközvetítés, szövetkezeti kezdeményezés, olcsóbb anyagbeszerzés, vagy más gazdasági intézmény megalapozása stb. rendkívül alkalmas arra, hogy mind a tagok, mind az egész falu szemében felszöktesse az egyesület komoly szerepét és tekintélyét.

3. *A vezetőnek gondolnia kell arra is, hogy az egyesület előtt mindig legyen valami határozott, konkrét célkitűzés.* Mindig készüljünk valamire! Pl. tagavatás, zászlószentelés, ünnepélyek, bál; később komolyabbak: valamely vallási-népi szokás felújítása, a romboló sajtó kiirtása a faluból, stb. Igyekezzünk e célkitűzéseket úgy beadni, mintha azt a fiúk akarnák. Így jobb kedvvel és nagyobb lendülettel dolgoznak. E célkitűzések állandóan ébren tartják a tagok érdeklődését és azt a meggyőződést alakítják ki, hogy ők pozitív munkát végeznek. Természetes, az említett konkrétumok kiválasztása és kitűzése mindig helyi adottságoktól függ s általánosan csak annyit mondhatunk, hogy az egyik megvalósított célkitűzés után rövidesen fel kell állítani a másikat.

E konkrét célkitűzés velejárója még az is, hogy megvalósítható legyen. Soha ne vágjuk nagyobb fába a fejszénket, mint amilyenel meg tudunk birkózni. Ne feledjük el: amennyire lelkesítő és előre visz bennünket a siker, ugyannyira visszadob a sikertelenség. Mindennél jobban demoralizál azonban a félmunka! Amikor a megvalósítások félútján állítjuk le, vagy hagyjuk cserben a nekilelkesezett ifjúságot. Nem tudjuk eléggé hangsúlyozni: inkább semmit, mint félmunkát. Gondoljuk meg nagyon, mit mondunk, milyen utat mutatunk az ifjúságnak, de aztán álljuk a szavunkat akkor is, ha véresre csikarják lábunkat az út kavicsai. Természetesen ez nem jelentheti azt, hogy most már örökösen aggályoskodjunk. Erőinket lebecsüljük. Gyávák legyünk. Nem! Bátrak legyünk! Bátrak, ha kell a vakmerőségig, de okosan! A többit bízzuk a Gondviselésre.

4. *A fentiekén kívül főszempont legyen még minden vezető előtt az évi munkatervnek legalább nagyvonalú összeállítása.* Ez egyúttal megkönnyíti a konkrét célkitűzéseket is, másrészt pedig biztos, határozott irányt szab az egyesület életműködésének. Mert az ötletszerűen vezetett egyesületben mindig kavargás van. Vagy túlzásfolt, vagy hiányos az egyesület programban. Mindkettő hálátlan helyzet, mert ebből adódik tagok és vezetőség között a legtöbb félreértés, elégtelenség. Ezen elégtelenség elsimítása pedig a legritkább esetben jár sikerrel. A tagok is vesztenek ambíciójukból. Tapasztalattal igazolható tény, hogy igazán eredményes egyesületi munka csak alaposan átgondolt, tervszerűen kidolgozott és előre kiadott programmal érhető el.

Az előre kiadott program előnye: nem lesznek túlfűtött remények. De nem lehet csalódás sem. A tervszerűen kiépített munkaterv megvalósítása pedig a legjobb energiaforrás a következő év munkájához.

Az évi munkaterv összeállításánál következő elvek az irányadók:

- a) Helyi adottságok felmérése. Mire van szüksége a fiatalságnak és a falunak? (Vigalmi, kulturális, szociális, stb. szempontokból.) Adott helyzetben mi vihető keresztül? Anyagilag mit és mennyit bír a közösség? Mit tud nyújtani az egyesület? Milyen erők állnak rendelkezésemre? (Ifjúsági anyagban.) Mit, hol kell megfogni a megvalósításnál és milyen sorrendben?
- b) A Titkárság sajtóorgánumának, kiadványainak, stb. figyelemmel kísérése, ahol nagyon sok megvalósítható gondolat, eligazítás, terv, jó tanács és munkaprogram áll rendelkezésre. Természetes, ezekből csak annyit valósítok meg, amennyit éppen lehetséges a fent említett helyi adottságok ismerete mellett. De valamit mégis realizálnom kell, mert ezzel biztosítom a bekapcsolódást egy országos mozgalom eszmei hálózatába.
- c) A munkaterv lehetőleg kerek egészet alkosson, mely egyformán elegendő anyagot nyújt az egyesület valláserkölcsei, kulturális, szociális és gazdasági tevékenységének.

A munkaterv összeállításánál nagyon fontos, hogy a vezető ne legyen túl skrupulizáló, de ne álljon elő túlzott igényekkel sem.

A programvázat az évnyitó gyűlésen ismertetjük. A hozzászólásokat meghallgatjuk. (Nagyon sokszor igen ügyes és hasznos ötlettel állnak elő maguk a tagok is.) Az alaposan áttárgyalt programot most már kiadjuk részletes kidolgozásra az illetékes szakosztályoknak. (Jó, ha a szakosztályi megbeszéléseken az elnök is jelen van. Az esetleges ellentétes véleményeket ügyesen kiegyenlíti, stb.)

Mikor a részletes program is kész, a vezetőség és szakosztályok vezetői egyeztető gyűlésre ülnek össze és pontosan megállapítják a dátumokat. Így kiküszöböljük a túlsúfoltságot, vagy a programtalanságot. Ütközések sem fordulhatnak elő. Időnk is marad a nyugodt és pontos előkészületre. Nagyon fontos, hogy a részletesen kidolgozott évi munkaterv állandóan a fiúk előtt legyen. Ügyes megoldás, ha az évi programot az egyesületi helyiségben kifüggesztjük.

5. Általános irányelvként tekinthető még a segítőtársak kiválasztása; a vezetőképzés megoldása az egyesületi életben. Erre már a tisztségek betöltésénél tekintettel kell lennünk, nemkülönben az egyesület belső berendezésének, az alább sorra kerülő szakosztályoknak felépítésénél is. Az okosan kialakított tisztikar és szakosztályok, melyben mindenki lehetőleg rátermettségének megfelelően kap munkakört és beosztást, megkönnyíti az elnök munkáját és biztosítja az egyesület zavartalan, programszerű működését. Elv: ne akarjunk mindent egyedül csinálni. Erre se időnk, se elegendő erőnk nincs. Használjuk fel tehát azon emberi természetet, mely szerint mindenki szereti, ha megbízatásokkal tüntetik ki. (Áll ez az elv elsősorban a fiatalságra.) Mindenki örül, ha egy egyesületben tisztséget viselhet. Ez nemcsak a fiataloknak, de még a szülőknek is jól esik. Magam pedig megbízható segítőtársakra tehetek szert a nehéz munkában és ügyesen vihetem keresztül a munkamegosztás elvét.

De azt sem téveszthetem szem elől, hogy az egyesületben, kezem alatt dől el a pápai gondolat sorsa: minden társadalmi réteg maga termelje ki saját vezetőjét. Tehát úgy kell megválasztanom és hosszú időn át nevelnem a tehetséges, rátermett tagokat, hogy azok idővel akár az egyházközségben, akár a politikai községben vagy más magasabb érdekképviselőben hordozói, kiszolgálói és megvalósítói legyenek a kifejezetten katolikus és nemzeti életszemléletnek.

II. Az egyesület belső felépítése

1. Az egyesület egész belső életének alaphangulatát a családiasság szellemének megteremtése és ápolása adja meg. Ez alatt egyrészt az egyházi elnök és a rendes tagok egymás közti bensőséges viszonyát, másrészt pedig a pártoló tagoknak, szülőknek az egyesületi életbe való bekapcsolását értjük.

Az egyházi elnök és tagok között valóban közvetlen, bizalomteljes viszony álljon fenn, amilyen a viszony az atya és gyermekei között. Az egyházi elnöknél minden tag a maga ügyesbajos kérdéseivel, gondjaival feltétlen megértésre és a lehetőség szerint orvoslásra találjon. A rendes tag pedig engedelmisséggel, szolgálatkészséggel, a jó befogadásával tartozik az elnök-atyának. Harmonikus, kölcsönösen bensőséges viszony elnök és a tagok között egyik alapfeltétele az egylet eredményes életműködésének.

S mintegy kibővíjük a családiasság eszméjét akkor, amikor az egylet egy-egy meghitt, zártkörű ünnepségébe a hozzátartozókat, szülőket, pártoló tagokat is bevonjuk s így őszinte, otthonias, meleg családi hangulatot teremtünk. Ezzel egyébként biztosan befészkelheti magát az egylet az egész falu, tanyavilág közszeretetébe.

2. Az egylet belső berendezésének, felépítésének lényeges alkotóelemei a különböző szakosztályok. Szakosztályokban folyik az igazán alapvető, részletes munka. Fontosabb szakosztályok (és munkakörük) a következők:

- a) *Propaganda-szakosztály.* Végzi az egylet kifelé való propagatív munkáját. Világi hatóságokkal (az ifjúsági tisztikar és az egyházi elnök felhatalmazásával és segítségével) érintkezik. Engedélyek és egyéb hivatalos formák elintézése, kijárása a szakosztály dolga. Kedvezményi lehetőségek felkutatása, kérvényezése, vagy kijárása szintén e szakosztály feladata. Jegyek, meghívók, stb., szóval az egylet minden megmozdulásának reklámozása, a propaganda-szakosztály ügykörébe tartozik. Rendezi a bálákat, táncdelutánokat, műkedvelő előadások, műsoros délutánok és estek, majálisok, kirándulások, közönséget érintő részeit végzi. (Pl. terem megszerzése, díszítése, közönség kiszolgálása, helyrevezetése, stb.) Az említett munkák elvégzésében irányító és főrendező a szakosztályvezető.
- b) *Műkedvelő-szakosztály.* Feladata a műsoranyag szolgáltatása, annak beszerzése, szereplők felkérése, szerepek kiosztása, betanítása és az ünnepség színpadi részének a lehető legpontosabb és legtökéletesebb megrendezése. Segítségére lehet: dalárda, zenekar és a kulturális szakosztály. E szakosztály munkakörére nézve ajánljuk a következő beosztást: az évet osszuk be egyházi és hazafias ünnepkörökre. Pl. Karácsony, húsvét; március 15. és augusztus 20. Ezenkívül külön ünnepséggel üljük meg az egylet alakulásának napját. (Díszközgyűléssel.) Kultúrelőadások időköre: adventi időszak, nagybőjt és a többi alkalmas idő. Táncmulatságok, bálók időszaka a farsang; karácsony és húsvét idejében rendezünk nagyobb szabású, vallásos tárgyú műkedvelő előadásokat; március 15. és augusztus 20-án hazafias tárgyú előadást; az egylet alakulásának évfordulóján pedig szép népszínmű-előadást. A kultúrelőadások beosztása mindig az adott körülményektől függ.
- c) *Sport-szakosztály.* Az egylet sportéletének teljes irányítása kezében van. Segítségére van a propaganda-szakosztály és közreműködik az egylet minden tagja.
- d) *Kulturális-szakosztály.* (Önképzőkör.) Az egylet kulturális célkitűzéseinek megvalósítója. Tevékenysége két részre oszlik: az egylet életén belül és kívül. Munkája az egylet életén belül az önképzőköri működéssel esik össze. Kifelé népművelés. Tárgyát veheti: vallási, hazafias, irodalmi, egészségügyi, gazdasági, szövetkezeti, ipari, népszokások és népviselet témakörökből. Rendezésben e szakosztály végzi az anyaggyűjtést, előadók felkérését, ugyancsak ő állítja be a kultúrelőadások és délutánok műsorába az ifjúsági előadókat is. (Nagyon fontosak az ifjúsági előadók!) Az előkészítés és rendezés munkájában segítségére van e szakosztálynak a propaganda- és műkedvelő-szakosztály. A kulturális szakosztály munkakörébe tartozik a különböző tárgyú tanfolyamok, előadássorozatok megrendezése is.
- e) *Hitbuzgalmi szakosztály.* Talán a legelső feladatok közé tartozik: fiainkat alaposan kiképezni hitünk védelmében. Lehetetlen állapot az, hogy a katolikus

Anyaszentegyháznál van minden igazság és fiaink mégis hátrálni kénytelenek a kommunisták és az új-pogányok (nyilasok) körmönfont és kiképzett agitátoraival szemben. (Budapesten például a szoc. dem.-k 74 százaléka katolikus munkás.) Valóságos kis hit és világnézeti kiképző iskolát kell alakítani a hitbuzgalmi szakosztályból, hogy legényeink minden vitából diadalmasan kerüljenek ki. Csak így érhetjük el, hogy fiainkból öntudatos, hitvalló katolikusok lesznek s akik így az igazság biztos tudatában büszkén fognak az Úr oltára előtt fejet hajtani, vallási kötelességeiknek eleget tenni, mert érezni fogják, hogy az igazság előtt térdre borulni nem szégyen, hanem büszkeség.

E szakosztály munkakörébe világnézeti, hitvédelmi, erkölcsi részletkérdések alapos és tervszerű ismertetése tartozik.

- f) *Sajtó-szakosztály.* (Irodalmi.) Munkaköre kettős: megfigyelő és propaganda. Figyeli a falu olvasó közönségének igényeit és szellemi táplálékát. Milyen sajtó és más irodalmi termékek (ponyva is!) járnak a faluba. Ha e téren szomorú tapasztalatok adódnak, sajtónapokkal, irodalmi előadásokkal odahat, hogy ez az állapot megváltozzék. Alaposan kiképzett sajtó- és irodalmi agitátorokat nevel, akik bátor fellépéssel, agilitással végzik és viszik előre a katolikus irodalom és sajtó ügyét a faluban.

Sorra veszik a családokat s odahatnak, hogy keresztény lapot rendeljenek, vagy legalább ne adjanak ki pénzt kereszténytelen, idegen sajtó támogatására.

Különösen pedig azt tekinti szívügyének e szakosztály, hogy a »Dolgozó Fiatricság« minden tagnak a kezébe eljusson és minden tag családjához beférközzék. Ez a mi Mozgalmunk lapja. E lap hasábjain keresztül ismerjük meg Mozgalmunk szellemét, bajainkat és a megoldás módozatait. Célravezető, hogy az egyleti tagoknál a tagdíjba számoljuk el e rendkívül olcsó újságot.

A sajtószakosztály munkájáról és eredményéről évente adjon kimutatást.

Különösen nagy szerep vár a sajtószakosztályra a könnyű, u. n. olcsó regények propagálásában és az erkölcsi és irodalmi értéket képviselő regények propagálása terén. Ennek terjesztése az egyedüli módszer a »rémregények« kiszorítására. Itt misszió vár a Mozgalomra!

A sajtó- és irodalmi szakosztály gondjaira kell bízni az egyleti könyvtárat. A kat. irodalom és a magyar irodalom legremekebb alkotásait igyekezzünk beszerezni. (Sok helyen ócskán szerzik be és bekötve csaknem újonnan kerül az egyleti könyvtárba.) Sok életrajzot hozassunk. Tapasztalat azt mutatja, hogy az életrajzokat és a történelmi munkákat szereti népi ifjúságunk. Tartsunk egy-két jobb könyvről ismertetést és már ezzel is fokozzuk az érdeklődést. (Igazán modern és kifogástalan művek beszerzésénél örömmel áll az egyletek rendelkezésére a Központ.) Kérjünk könyvtárat a kultuszminisztériumtól, vagy szakkönyveket a földművelésügyi minisztériumtól.

- g) *Szociális-szakosztály.* E szakosztály feladata a legnehezebb, de talán a legszebb is. Főfeladata, hogy figyelje a falu szociális bajait, kikutassa annak okát, tőle és az egylettől telhető módon igyekezzék azon segíteni. Semmi esetre sem gondolunk csak az alamizsnát osztogató segítségre, hanem gondolunk a adott viszonyok között kivihető kisebb vállalkozások megindítására; háziipar, kis munkás-közvetítés, munkaalkalmak felkutatása, stb. E téren természetesen elsősorban az egyleti tagok jöhetnek szóba. A szociális-szakosztály működése, ha nem is lesz mindjárt világraszóló, de stabil és szolid eredményeivel előbb-utóbb felhívja az illetékesek figyelmét és a segítség sem marad el. E szakosztály munkaköre, az említetteknek megfelelően, két irányban érvényesül, és pedig:

Bekapcsolódik a helyi karitatív munkába. Ez történhetik oly módon, hogy egy-egy színműelőadás, tarkaest, vagy táncmulatság jövedelmét jótékony célra ajánlja fel; vagy természetben hordja össze és osztja ki adományait. Vagy, ha arra szükség van, félnapos,

egynapos díjtalan munkaszolgáltatásokat is megajánl. Természetes, e karitász gyümölcsét – szükség szerint – egyleti tagok is élvezzék.

Azonban nagyon vigyázzunk arra, hogy munkabíró tagjainkat ne szoktassuk hozzá az ingyen-leveshez! S itt nyer nagy jelentőséget e szakosztály másik működési területe: *Szociális intézmények létesítése*. Törekvünk e téren az legyen, hogy tagjainknak munkaalkalmat kutassunk fel és így juttassuk őket keresethez. Ilyen irányban a szomszédos községekben is puhatolódzunk. Természetesen, az egyletnek ügyelnie kell arra, hogy mindig szakembert és becsületes embert ajánljon és juttasson keresethez. A lehető legjobb bért igyekezzünk kiverekedni, de a lehető legjobb és legbecsületesebb munkát is adjuk! Mezei nagymunkák idején tagjainkat állítsuk csoportba és igyekezzünk őket csoportosan elhelyezni. (Aratás, törés, szüret, cséplés, stb.) Tehát az egylet e szakosztályával munkaközvetítő feladatot vállal magára!

Igyekezzünk továbbá szociális intézményeket létesíteni. Nem baj, ha előbb kicsiben is megy a dolog. Pl. van egyletünk, mely halastó létesítésével foglalkozik. Sok helyen nincs még tejsarnok. Csinálja meg az egylet. Nagyon szép hasznot biztosíthat például olyan cikkek gyűjtése, mellyel eddig a magyar »szégyellt« foglalkozni. Foglalkozzék vele a szociális szakosztály. Pl. rongy- és csontszedés. A Központ is átveszi. Állítsunk fel az egylet helyiségében valahol kis gyűjtőközpontot és amikor az anyag már összegyűlt, küldjük a Központhoz. Ugyanígy foglalkozhatunk tollal és nyúlborrel. (Tollat átvesz a Hangya. Az egylet százalékot kaphat.) Szóval legyen a falu »handléja« ezután az egylet és vágja zsebre az egylet azt a hasznot, amelyből eddig idegen handlék gazdagodtak meg.

Keressünk összeköttetést (Központ is áll rendelkezésünkre) ipari és gyógynövényeink jobb értékesítésére.

Közhasználatú cikkeinket szerezzük be az egylet útján, nagyban. Így olcsóbban kapjuk meg. (Ilyen cikkek lehetnek pl. kocsikenőcs, petróleum, stb., ami nagy mennyiségben fogy és fontos cikk.)

Sok helyen a piacra járás rengeteg időt vesz el az emberektől. Szervezze meg az egylet az egyleti »kofákat«. Vásárra kerülő cikkeinkkel így nem kell 10-15 embernek külön-külön bemennie, hanem beviszik áruikat az egyleti kofákhoz, akik értékesítve az árut, leszámolnak. Így időt és munkát takarítunk meg. Helyi viszonyokat ismerve, rengeteg adottság van még, melyet mind az egyletnek kell kihasználnia. Pezsgő életű szociális szakosztály nagyon sok jót tehet. Fiainkba pedig neveli az önállóságot és a kereskedelmi érzéket.

S nem utolsó sorban szociális célt valósít meg az egylet az által is, ha felállítja tagjai számára a díjtalan jogi és orvosi tanácsadókat, ahol gyakorlati kérdésekben nyernek a tagok szakszerű útbaigazítást. E tanácsadó munka egyébként lehetőséget nyit mind a jogi, mind az orvosi ügyfelek számának emelésére is; tehát szívesen foglalkozhat vele minden orvos vagy jogász.

III. Egyletvezetés a gyakorlatban

1. *Az igazi, öntudatos egyleti élet az ünnepélyes tagavatással kezdődik* (Esetleg zászlószenteléssel egybekapcsolva). Az ünnepség minden tag lelkében kitörölhetetlen nyomot hagy maga után s az egyleti tagság különös jelentőséget csak a tagavatás után nyer.

Hogyan rendezzük meg a tagavatás ünnepségét? Szolgáljanak mintául az alábbi sorok:

Amikor már elegendő számú tagot gyűjtöttünk egyletünkben ahhoz, hogy kifelé is megmutathatják képességeiket, rendezzük meg minél előbb a tagavatást. Az avatás mindig a templomban történik, lehetőleg ünnepélyes mise keretében, szentáldozással egybekötve.

A tagavatási szertartás legalkalmasabban a nagymise előtt végezhető. A jelöltek álljanak fel katonás rendben az oltár előtt. Mindegyik kezében tartja az ígéret írott szövegét. A szertartást és beszédet rendszerint a plébános, vagy más meghívott szónok végzi. Maga az avatás így történik:

1. A pap az oltár lépcsőjén intonálja a Veni Sancte-t.

V. Küldd el Szentlelkedet és minden átalakul.

R. És megújítod a Föld színét.

Könyörögjünk...

2. Beszéd. (Méltassuk a szent helyről is a fiatalság nagy feladatát és a legényegyleti szervezkedés fontosságát.)

3. A pap az evangélium oldalán leül. A titkár a leckeoldalon olvassa:

A teljes Szentháromság dicsőségére lépjenek elő azok az ifjak, akik a .....-i Katolikus

Legényegyletben akarják Krisztust szolgálni.

(Névszerint olvassa nevüket.) – »Jelen«.

Főtisztelendő Atya! Az itt jelenlevő ifjaknak az az óhajtasuk, hogy felvétessenek a .....-i

Katolikus Legényegyletbe és itt szolgálják férfias lélekkel Krisztust.

Pap: Kedves Testvéreim! Kívánságotok igen kedves Krisztus előtt. Örül annak, hogy boldogabbak akartok lenni, hogy Hozzá akartok csatlakozni, hogy Őt akarjátok követni.

Szelíd, jóságos uralma alá fogad benneteket és áldó keze támogatását, irgalmas szíve segítségét érezni fogjátok mindaddig, amíg Hozzá hűek maradtok.

Feleljetek azért világosan és érthetően ezekre a kérdésekre:

– Akartok-e Krisztus zászlaja alá sorakozni? (Akarunk!)

– Akartok-e a Krisztussal együtt élni, dolgozni és boldogulni? (Akarunk!)

– Akartok-e a .....-i Katolikus Legényegyletnek hű tagjai lenni? (Akarunk!)

– Megígéritek-e, hogy az egylet szabályait lelkiismeretesen megtartjátok? (Megígérjük!)

– Akartok-e a .....-i Katolikus Legényegyletben katolikus életetek példájával és apostoli buzgóságtokkal embertársaitok boldogulásán is közreműködni? (Akarunk!)

Pap: És most mondjátok el igaz meggyőződéssel az ígéret szavait:

Mindnyájan: Én .....- ebben az ünnepélyes pillanatban – Isten – lelkiismeretem – és a jelenlévők előtt – igaz lelkemből ígérem – és becsületemre fogadom, – szabályait megtartom, – becsületét magam megőrzöm, – másokkal szemben megvédem. – Az elnök tudta és beleegyezése nélkül – más egyletnek tagja nem leszek. – Az egylet eszméit életemmé váltom, – becsületéért dolgozni fogok – az igazabb élet – a magyar feltámadás – és Krisztus országának szolgálatában. Éljen Krisztus-Király!

E szöveget negyedívekre sokszorosítva már előre kiosztjuk a tagok között. Nevüket aláírják és az avatás után visszaadják az elnöknek, aki azt az egylet irattárában helyezi el. Még évek múlva is igen jó szolgálatot tesz pl. egyik-másik tag megfélekedezik magáról, elég egy szó: »nézd csak, mit fogadtál egykor az oltár előtt. Ez a becsületszó?«

Pap: Isten nagyobb dicsőségére, valamint a .....-i Katolikus Legényegylet gyarapodására felavatlak titeket az egyesület rendes tagjaivá. (Végig megy a sorok előtt, s feltűzi a megáldott jelvényt a fiúk mellére.)

Avatásra legszebb visszhang a fiúk lelkéből felajánló ima Jézus sz. Szívének:

„Krisztus isteni Szíve, az áldás, szeretet és boldogulás forrása! Neked ajánljuk és Neked szenteljük egyletünket, Neked ajánljuk és szenteljük magunkat.

Légy áldott eddigi segítségéért. Tedd gyümölcsözővé további munkánkat. Áldd meg jódszándékunkat, elhatározásunkat.

Krisztus isteni Szíve, fogadj el minket.

Krisztus irgalmas Szíve, rendületlenül bízunk Benned. Krisztus jóságos Szíve, jöjjön el a Te országod. Ámen.”

Ezután kezdetét veszi az ünnepélyes mise, vagy ha az avatást délután vagyunk kénytelenek tartani, az ünnepélyes litánia. Ne felejtjük el idejében mozgósítani a kántort és énekkart erre az ünnepi alkalomra. Jól megválasztott énekszámok legyenek, hogy kiemelkedjünk a megszokott hangulatból. Gondoskodjunk lehetőleg idegen gyóntatóról is, aki még a mise folyamán is, egész az áldozásig, rendelkezésre áll. Tapasztalat bizonyítja, hogy sokkal szívesebben gyónnak a fiúk idegennél, s ez kívánatos is, ha meggondoljuk, hogy lelkészük ezentúl az egyetben, külső fórumon is előljárójuk lesz. A felavatás után a tagok maradjanak a helyükön, az oltár előtt egész a szentáldozásig. Ha mások is áldoznak, az ünnepélyesség kedvéért a felavatottakat áldoztassuk meg először egy tömegben. Így az impozáns fegyelmezettség képét kapjuk.

Ennyi program elég délelőttre. Gyűlést ne tegyük mindjárt a mise utánra. Áldozás után hagyjunk nekik időt a reggelizésre és az élmények leülepedésére. Délután, vagy este folytathatjuk az avatás befejezését. Kultúrest keretében bemutatkozhatnak a nagyközönségnek. Nem szükséges, hogy nehéz, több felvonásos komoly színdarabot tanuljanak meg, lehet vidám műsor is, de arra vigyázzunk, hogy okvetlenül legyen néhány kimondottan komoly szám. Hiányos lenne a műsor ünnepi beszéd, ünnepi szavalat és a legényegyleti induló nélkül. Az ünnepi szónok lehet pap, vagy civil, aki ügyes fordulatokkal mutassa be a népnek a legényegylet nevelői fontosságát az egyén, a család, a nemzet és a világegyház szempontjából. Alkalmasint a KALOT is küld szónokot.

Elvünk legyen, hogy sohase fárasszuk agyon a tagokat késő éjszakába nyúló próbákkal, előkészületekkel. Színdarab próbák se tartsanak tovább 2 óránál. Különben mindig mutatkozik a reakció az egylet teherbírásában.

Az ügyesen megrendezett tagavatás elindítója szokott lenni a további áldásos munkánknak, s azért különösen kezdetben ne sajnáljuk a részletekig menő pontos előkészítést. Így lesz bőséges aratásunk.

2. A személyes megismerkedésre, a legbensőbb kapcsolatok kiépítésére, céltudatos, komoly munkára a heti (esetleg kéthetenkénti) gyűlés nyújt széles lehetőséget. Ezért jelentőségüknél fogva változatosak, érdekesek legyenek e gyűlések. Ne folyjanak szét; ne laposodjanak el! Mindig megmaradjanak egy határozott vonal mellett!

Minden komolyság mellett is legyen azonban bennük fiatalos derű. Törekedjünk arra, hogy minden gyűlés után ez maradjon a fiúk lelkében: érdemes volt eljönni. Máskor is eljövök.

Gyűlések kétféle természetűek: amikor a tagok kapnak és amikor a tagok adnak.

- a) *Amikor a tagok kapnak:* a gyűlés magva az Elnök előadása. (Lehet idegen előadó is.)
 Mihez tartás: nem hófehér lelkekkel állok szemben, akikre minden további nélkül festhetem Krisztus képmását. Legtöbbször bizalmatlanok és ellenszenvvel viseltetnek a pappal szemben. Csak újdonság csalta őket körénk. Legritkább esetben lehet tehát közeledni hozzájuk a heti gyónás, napi szentáldozás emlegetésével. Nagyon szeretik azonban a szociális tárgyú beszélgetéseket. (Nem órás előadásokat!) Két gondolatkört fejtsék ki előttük alaposan: A szervezkedés fontossága és az egységben lévő erő kidomborítása. (Lehetőleg felkelteni bennük az önérdetet.) Második: a győzelem csak keresztény világnézeti alapon lehet igaz és tartós! Mikor ezeket a gondolatokat már alaposan begyúrtam, jöhet a harmadik rész: az új társadalmi rendért küzdő emberiség pedig nem fetrenghet a bűn mocsarában. A pálfordulást magunkon kell kezdeni. Öntudatosabb, tisztább hitéletet! (A szoc. dem.-t eleinte ne sokat üssük. A szegény nép előtt nem jó reklám. Inkább csak a következőket emeljem ki: félrevezetik, becsapják a munkásságot és a szegényeket.)

Előadásom soha se tartson tovább 20-25 percnél. Még akkor sem, ha nagyon tetszett volna. Előadás után hozzászólásokat kérjek! Kis vita! Ne engedjük hallgatni a legényeket!

Ugyancsak ilyen gyűléseken (nem egyszerre!) lehet idegen előadókat is szerepeltetni. (Nem távbeszélőket!) Előadás lehet: közgazdasági, mezőgazdasági, egészségügyi, kulturális, szociális stb. tárgyú.

Hogy miről szeretnének a fiúk hallani, könnyen megtudhatom, ha *levélszekrényt* állítók fel az otthonban. Ide dobják be a tagok kérdeznivalójukat. Ha nincs kérdés, magam dobok be érdekes témáról cédulát. E módszer nagyon bevált. Ajánljuk mindenütt. De élénkké, érdekessé tehetem a heti gyűléseket azáltal is, ha azok valamelyikén sajtómegbeszéléseket, újságfelolvasást tartok. Esetleg több, különböző világnézeti újságnak azonos tárgyú közleményeit ismertetem, vagy olvastatom fel. Így »ad oculos« tudom bizonyítani legényeim előtt a lelkiismeretlen, tendenciózus beállításokat és ferdítéseket, s felbecsülhetetlen szolgálatot tehetek a keresztény sajtónak. Ugyancsak hasznos a Szentírás egyes részeinek felolvasása és szükség szerinti rövid magyarázata is. Hadd ismerkedjenek meg legényeink az alapvető krisztusi igazságokkal.

De sorra kerülhet egy-egy heti gyűlésen, humoros előadásban, a társas együttélés szabályainak ismertetése. (Bőséges forrás lehet minden egyes számra D. F. lapunk: Illik – nem illik rovata.)

Ezen kívül még változatossá és érdekessé tehetjük a gyűléseket kis mozigépek beszerzésével is, melyek akkumulátorral dolgoznak s így olyan helyeken is alkalmazhatók, ahol nincs villanyvilágítás. A belügyminiszteri engedély könnyen kijárható.

- b) *Amikor a fiúk adnak.* Előre kiosztott kis beszédek, szavalatok, stb. Önképzőkör-szerűen levezetett gyűlés. Tarkagyűlés. Idegenek is meghívhatók. (Pártoló tagok, stb.) Az itt leadott legjobb ötleteket adjuk elő a nagy nyilvánosság előtt is, ünnepélyeken. Ez lelkesíti a fiúkat, hogy minél több és jobb ötletekkel jöjjenek. Ezeket a gyűléseket sok helyen kis tánccal, vagy nótázással fejezik be.

Komoly gyűlés soha se tartson egy óránál tovább!

3. Rendezzünk évente egyszer-kétszer nagyszabású díszgyűlést a közönség bevonásával. Kimutatást adni itt az egyesület működésének eredményeiről. Lássák a szülők is a Legényegylet fontosságát és hasznát. Akik pedig még nem tagok, kedvet kapjanak. Lehetőleg élménnyé tenni a napokat. (Segítségre lesz a Központ és annak minden szerve.)

IV. Az egyesület külső tevékenysége

E belső életén kívül az egyesület kifelé is nagyszabású kultúrtevékenységet vegyen műsorra. Kezdeményezzen tömegmozgásokat a falu életében. Legyen erjesztője a falunak; saját hasonlatosságára formálja át az egész falu, illetve tanyaközpont képét.

Az ilyen tömegmozgató kultúrtevékenységek a következők:

- a) Bármilyen tárgyú és közérdeklődésre számítható tanfolyamok, előadássorozatok, kézi filmelőadások megrendezése. Lehetőleg az iskolán kívüli népművelés bevonásával. Ez esetben díjtalanul bocsátanak rendelkezésre előadókat.
- b) Régi népszokások, hagyományok, ünnepek felújítása és propagálása, esetleg liturgikus közreműködés bevonásával. Ápoljuk, sőt okvetlen fejlesszük ezeket a gyönyörű és mély, benső tartalmú szokásokat. Csak az ismertebbekre hívom fel a vezetők figyelmét: búzaszentelés, házszentelés, betlehemes-járás (pásztorjárás), passió-játék, háromkirályok napján a különböző népi szokások; fiatal mester, vagy gazda szerszámainak ünnepélyes megszentelése, a búcsúk megünneplésének elmélyítése, stb. Egyszóval, gondolunk itt elsősorban népünk életével összekapcsolódott liturgikus tömegszereplésekre. Hogy ezek a szokások minél nagyobb érdeklődésre számítsanak,

jó, ha különböző felvonulásokkal propagáljuk és tesszük színesebbé őket. Pl. Arató-, szüreti felvonulás, úrnapi körmenet, stb. (Az előkészítésben szíves segítségre van a Központ is.) Ezeket a felvonulásokat állandósítsuk. Felvonulásainkat összeköthetjük még szabadban tartott majálisokkal is. E majálisok tartására és színesítésére igen alkalmasak az újabban mindinkább szokásba jött szabadtéri előadások, lovas-játékok, cigánypecsenye-sütés, stb.

- c) Sajtónap rendezése. Ezzel egyrészt a kat. sajtónak és irodalomnak teszünk fölmérhetetlen szolgálatot, másrészt megmenthetjük népünket a fertőző újságok és ponyvairodalom agitációjától. Továbbá, ha ügyesen csináljuk, jövedelmet jelent az egyletnek. (Százalékot kaphatunk bizonyos lapok terjesztése után; így egy-két szegény tagunknak keresetet is biztosíthatunk.)

Teendő sajtónap rendezésénél: a lapok meghívásra, teljesen díjtalanul küldenek előadókat. Ezeket a napokat a sajtószakosztálynak nagyszabásúan kell megrendeznie. Ugyancsak a lapoktól kérjük plakátokat és ragasszuk ki azokra a helyekre, ahol az emberek sűrűn meg szoktak fordulni. (Községháza, iskola, egyleti helyiség, kocsmá, stb.) Az előadások alatt a kiküldött előadóknak tegyünk fel kérdéseket, hogy az egész tömeg előtt válaszolhasson. Pl. Mivel támadják a kat. sajtót azon a vidéken? Milyen kifogásokat szoktak előhozni az emberek egy-egy kat. újság említésekor? (Nincs elég bő gazdasági rovata, stb.) Ezekre a kérdésekre nyilvánosság előtt felel a kiküldött, vagy a szerkesztőségekben intézkedik, hogy az olvasó közönség igényeit kielégítsék. E sajtónapokon osszunk ingyen propaganda-példányokat.

Egy-egy sikeresen megrendezett sajtónappal igen nagy eredményt érhet el az egylet (sajtószakosztály!) a keresztény sajtó támogatása terén.

- d) A színműelőadások, kultúrestek, tarkaestek, népi filmelőadások, táncvigalmak rendezése, az alábbi ismertetésre kerülő technikai utasítások szerint.
- e) A szomszédos egyletek közötti együttérzés, bajtársi jóviszony ápolása: látogatás, vendégszereplés, közösen rendezett kirándulás, tanulmányút, vagy más tárgyú és együttesen kezdeményezett akciók útján.

A kirándulásokat, tanulmányutakat alaposan készítsük elő: hová, milyen céllal, milyen programmal? Ajánlatos az ország nagyobb városainak, mezőgazdasági és ipartelepek, agrárterményeket feldolgozó üzemek látogatása.

V. Otthonkérdés megoldása

Minden egylet belső berendezésének nélkülözhetetlen előfeltétele az otthon. Kétségtelen, hogy az egylet életében legfontosabb, egyúttal a legnehezebb is az otthon megteremtése. Otthon, ahová hazamennek a legények, mely az övék. Ők díszítgetik és a nap bármelyik szakában rendelkezésükre áll. Otthon, melynek meghitt körében testvérekké forrnak össze az egylet tagjai. Ideális elv az otthonkérdésben az, hogy a Legényegylet helyisége, hol gyűléseinket, tanácskozásainkat tartjuk, kizárólag a Legényegyletté legyen. Közös háztartás az idősebb emberek kaszinójával, vagy más egyesületekkel soha nem vezetett jó eredményre. Törekedjünk tehát a Legényegylet függetlenségét már a helyiség kérdésében is megvalósítani.

Megoldás:

1. Ha van kultúrház a faluban, annak egy-két szobáját foglaljuk le. Hisszük, hogy ez különösebb akadályba nem ütközik, hiszen a legényegyleti mozgalom fontosságát maga a Nagyméltóságú Püspöki Kar jelentette ki, pozitív hasznáról pedig mindenki maga győződhetik meg, ha foglalkozik a fiatalsággal.

2. Ha nincs kultúrház, *bérelni kell helyiséget*. Ismerünk egyleteket, melyek egész házat bérelnek. (Falun ez nem nagyon nehéz dolog, mert a lakásbérek ott aránylag elég olcsók.) A bérösszeget az egylet fedezheti: műkedvelő előadások, bálók, teadélutánok és esték, táncdélutánok bevételéből. Ha az egylet vigalmi szakosztálya ügyesen dolgozik, e megoldás nem is lesz utópisztikus, mert, mint a befutott jelentésekből értesülünk, közszeretben álló egyesületeink mulatságai igen gyakran jelentős haszonnal zárulnak. Az sem ritkaság, hogy a jól beszervezett pártoló-tagok tagdíjából fedezik a bérösszegnek legalább is tekintélyesebb részét.

3. Ha az imént felsorolt tanácsok egyike sem valósítható meg, *akkor építsünk mi magunk egyleti helyiséget*. Ez nem is olyan lehetetlen és nem is kell hozzá nagyon sok pénz. Volt nem is egy egyletünk, amelynél a helyiség kérdése sehogy sem akart megoldódni. A legények lelkesedése azonban minden akadályt legyőzött. Tavasszal a legények hozzáálltak a vályogvetéshez. A község, látván e lelkesedést, adott (és biztosan máshol is adni fog) telket néhány jóakaró is került és kisebb-nagyobb adományokból az ínségmunka keretében nagyszerű kis otthont építettek fel. Segélyt kaptak (és minden egylet fog kapni, csak utána kell járnia) egyházközségtől, politikai községtől és a minisztériumtól.

E megoldás kissé nehéznek látszik talán, de a legjobb megoldás. Így az egyletnek mindjárt vagyona is van és természetesen egy teljesen különálló egyleti helyisége. Csak kis bátorság kell a kezdéshez.

Az otthon karbantartási, fűtési, világítási költségeit a már említett segélyezési módokon kívül, praktikus játékok, szórakozási lehetőségek bevezetésével teremthetjük elő. Ily játékok lehetnek elsősorban a kugli és a biliárd. Különösen ez utóbbi bevezetése lehet tekintélyes jövedelem biztosító. Kétségtelen, hogy az asztal beszerzése kissé nagyobb befektetést kíván, de kifizetődik. Tegyük kis számítást: több helyről jött értesülésekből tudjuk, hogy korcsmában (!) és más szórakozási helyeken a biliárd-játéknak óradíja van. Ha most figyelembe vesszük, hogy a KALOT már 360 p-ért (havi 20 P-ös részletre) szállít asztalt, mely összegben benne van a szállítási költség 100 kilométerig, 10 százalékos luxusadó, stb., akkor 30 filléres játékdíj mellett, naponta átlagosan négy óra játékidővel az asztal egy év alatt 432 P-t keres.

Nem is egy év alatt tehát kikeresi az árát és utána igen tekintélyes összeget biztosít az egyletnek. Sok kaszinó a biliárdpénzből tartja fenn magát. Arról nem is beszélve, hogy van jelentés, mely 1000 pengős bevételről számol el.

4. *Nagyon fontos még, hogy az otthon tiszta és barátságos legyen*. Díszítgessük és csinosítgassuk, amennyire a körülmények és a kassza megengedi. Legyen az otthon igazán családias. E téren nagy segítségünkre lehetnek az országszerte szervezés alatt álló Leánykörök. A Leánykörök tagjai nagyon szívesen segítenek a legényeknek és függönyöket, terítőket, egyéb csinosító díszeket készítenek az otthon részére. Nevelési szempontból nagyon jó, ha egyleti helyiségünket szép plakátokkal, történelmi tárgyú képekkel díszítjük fel. Hatásos és tartalmas mondásokat és idézeteket tegyük ki a falra. (Különösen ajánljuk Prohászka és Széchenyi-idézeteket.) Nevelési szempontból ezek a felírások felbecsülhetetlen szolgálatokat tesznek.

5. *Teendő helyiséghiány vagy diaszpóra-helyzet esetén*. Több helyről érkezett már kérdés a Titkársághoz, különösen a tanyavilágból, ahol szétszórta él az ifjúság, illetőleg kisebb falvakból, mi a teendő abban az esetben, ha a szervezkedésre, hetenkénti vagy kéthetenkénti rendes gyűlések számára alkalmas helyiség egyáltalán nem áll rendelkezésre, vagy más ok miatt (szétszórta helyzete, stb.) nem jöhet össze az ifjúság, s így intenzív szervezkedésről, egyleti életről szó sem lehet! – Válaszunk ez: még ebben a sivár helyzetében sem szabad magára hagyni az ifjúságot! Ha hetenként – vagy kéthetenként – helyiség hiánya, vagy bármilyen más ok miatt, nem tud összejönni a legénység, úgy összevonom őket havonként, vagy kéthavonként. S ha így sem megy, akkor évenként legalább négyszer. Ha heti találkozásra

nincs hely, vagy mód, arra már biztosan lesz hely is, meg alkalom is, hogy legalább évente négyszer egy-egy nagyszabású legénynapon, nagygyűlésen, sajtónapon, vagy más manifesztáción találkozzam velük. S találkoznak ők is egymással! Az is mozgalom már, ha az ifjúság csak negyedévenként mozdul egyet! Ebben az esetben ismertetésre kerülnek előttünk a mozgalom célkitűzései; elért eredményei; eszközei stb. Ők maguk is szerephez juthatnak egy-egy műsorszámmal! D. F. lapunkat pedig szétosztom közöttük! Eredmény már az is, ha csak pár szállal kötik magukat országos mozgalmunkhoz! Ha csak hallanak róla! Ennyit pedig feltétlenül elérhetek náluk!

VI. Technikai utasítások.

1. A színpad.

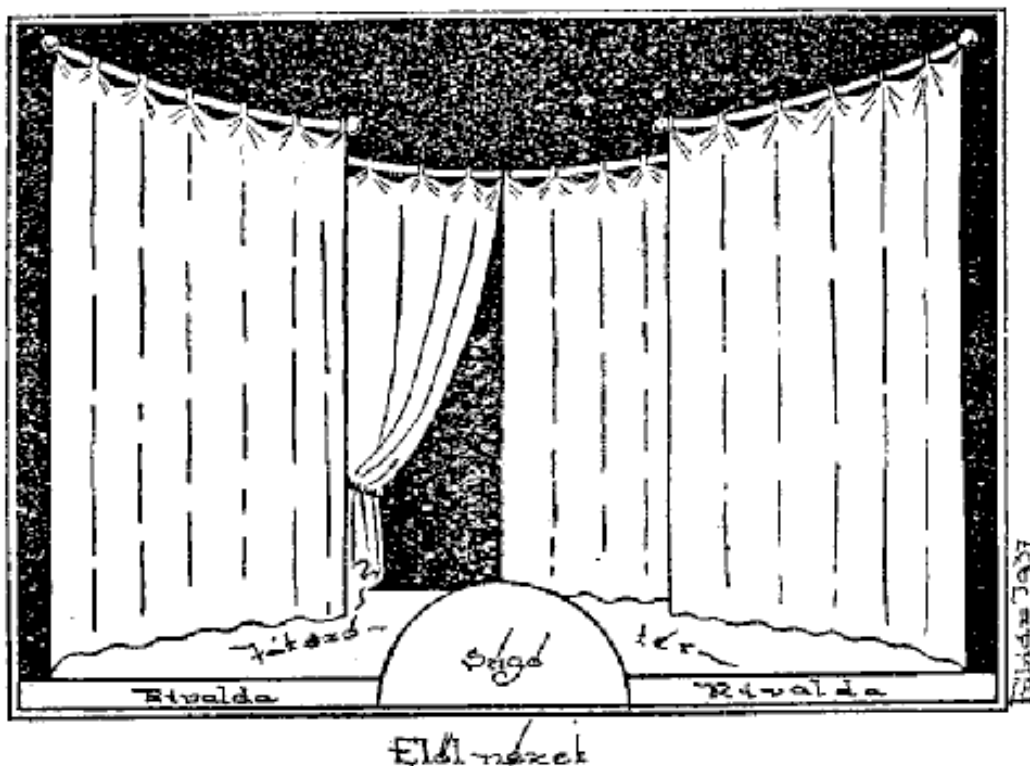
A műkedvelés fontosságával minden vezető tisztában van. Jól megszervezett és ügyesen vezetett műkedvelő-gárda nagy kultúr-missziót tölthet be, az egyesület életébe pedig állandó, friss vérkeringést hoz. Foglalkozzunk tehát e kérdéssel is szeretettel.

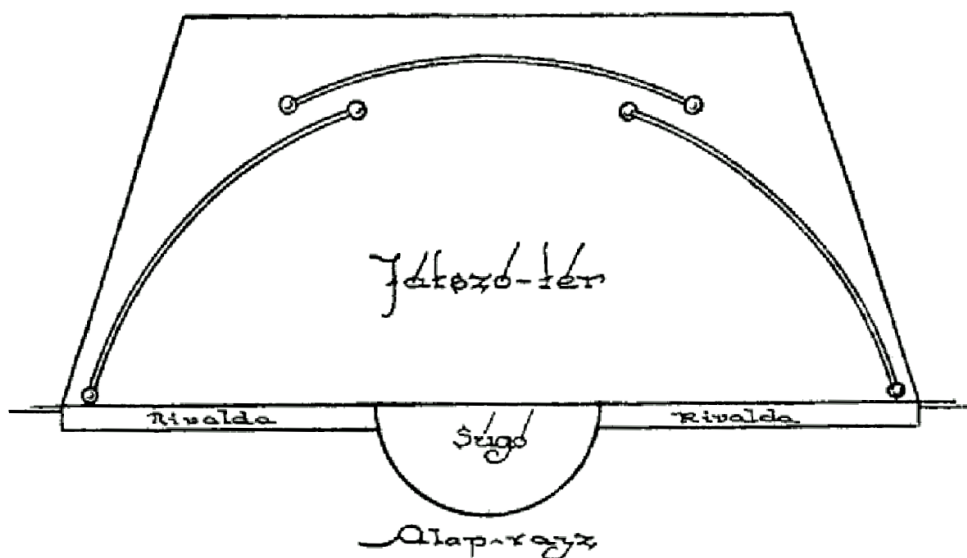
Legtöbb helyen a színpad és annak díszítése az óriási probléma.

Színpad egyszerű emelvény a nézőtér szintjétől kb. 1 méterrel magasabban. Kétoldalt u. n. tükörfallal. (Ettől a faltól nem látszanak a játékszíntől kívüleső szereplők.) Megoldás: legegényesebben megoldható kecskelábakra fektetett építődeszkákkal. Tükörfalnak színesre festett, vékony vászonponyvát is használhatok. Lehetőleg díszítsük valamivel.

Díszítés: a régi kulisszarendszer rossz. Nem lehet a képeket változtatossá tenni velük. Minden színdarabhoz nem csináltathatók újat, mert drága. Használatuk nehézkes, főleg azért, mert a legtöbb műkedvelő-színpad kicsi. Már pedig a gyors változás és színes díszítés fél-siker!

Új megoldás: az egész színpad mélységét kitöltő körfüggöny. (Színe lehetőleg világos-szürke legyen. A függöny mögött és oldalt szabad hely, hogy a szereplők mozogni tudjanak.) Hátral és két oldalt nyílás, járásokra. Leengedett helyzetben nem lehet kilátni rajta. (Lásd az alábbi ábrát!)

Használati utasítások: egyszerű szobára van szükségem? A színpadot egyszerű bútorokkal díszítem. A függönyfalakra néhány falusi képet, stb. akasztok fel. Űriszobára van szükség? A bútorokat kicserélem. A képeket ugyancsak kicserélem, más elhelyezésben akasztom fel. Más-más bútor változatosabbá teszi a képeket. A sötét falakat nem unja meg a közönség, mert az életben is ezzel a színnel találkozunk a legtöbbit. Szükségem van ablakra? Ablakráját csináltatok (festett, üveg nélkül!) és a hátsó, vagy az oldalsó függöny-nyílásokhoz teszem. Más színű függönnyel díszítem. Erdő-szín kell? Néhány csomagoló-papírra festett fát, bokrot állítok fel. (Ezek a fák és bokrok kisebbek vagy nagyobbak legyenek, aszerint, hogy milyen távlatot akarok kihozni a színen.) Néhány élőbokrot is beállíthatok. A sötét háttér pedig maga a szürkülő ég. (Különböző színű világítással érzékeltetem a nappalt, éjt, hajnalt, stb.) Falurészlet? Ugyancsak csomagoló papírra festek kisebb-nagyobb házakat, házsört, stb. és egyszerűen a háttér mellé állítom. Oldalt falusi házra van szükségem? Vastag papírra festek egy falusi házrészlet. (Ajtó is lehet rajta!) Virágokkal és kis zöld rácsos kerítéssel elkerítem a szín többi részétől, stb. Ezzel a körfüggöny-megoldással akár az Ember tragédiáját lejátszhatom kis színpadon is, nagyon változatos kiállításban!

Előnye e díszítési módnak: olcsó (egy körfüggöny évtizedekig is eltart; nem kell drága anyag!) a részletdíszletezés is csak pár fillérbe kerül, gyors változásokat csinálhatok, stb.

2. Műkedvelő-gárda felépítése.

Minden szép és eredményesnek látszó falusi műkedvelő-élet megöleje a műkedvelő-gárda szervezetlenségét. Az agilis pap-, tanító-, kántor-főrendezőnek nem akad soha segítő társ, akivel a munkát megoszthatná. A kulisszatologatástól a színpad felsőpréséig mindent egyedül kell végeznie, ha nem akarja, hogy az előre beharangozott előadás elmaradjon. Vagy ha akadna is segítő, valljuk meg, maguk a rendezők nem tudnák a kínálkozó segítséget kihasználni. Hogyan is fest tehát egy alaposan megszervezett műkedvelő-gárdában a munkamegosztás? (Nagyszínházak beosztása.)

Főrendező. A színpadon teljhatalmú úr. Neki mindenki mindenben engedelmeskedik a színpadon. Lehetőleg tekintélyesebb és korosabb ember legyen. (pap, tanító, stb.) Tökéletesen ismernie kell a darabot és a színpadi helyzeteket. Már előre ki kell dolgoznia az anyagot (járást, állást, stb.), hogy utasításai mindig egységesek legyenek és hogy a mit? hogyan? kérdésekre

azonnal tudjon felelni. Mindig a legpontosabb legyen. Nyugodt legyen. A próbákat a kitzűzött időben pontosan kezdje és végezze. Két, két és fél óránál tovább próba ne tartson. A próbákat lehetőleg mindig kis virággal, dalolással, vagy tánccal végezzük be, hogy a szereplő máskor is kedvvel jöjjenek. Késő este lehetőleg ne tartsunk próbát. Közvetlen segítségére van: egy vagy két segédrendező. A közvetlen utasításokat átveszik és tovább adják. Szerepkiírást végzik, a szereplőket felkérjük, természetesen előzőleg a főrendezővel jól megbeszéljük. Jelenetek részletes próbáit a főrendező utasítása szerint levezetik. Segítenek a rend fenntartásában.

Ügyelő. A főrendező után a színpad teljhatalmú ura. Ügyel a rendre, a próbákon való pontos megjelenést ellenőrzi, hiányzásokat felírja és kontrollálja, miért történt. Erről jelentést tesz a főrendezőnek és a kis műkedvelő törvényszéknek. Már az első próbán elkészíti a színdarab ügyelő-példányát. Ki, mikor milyen végszóra megy be, vagy jön ki a színpadról. Külső zaj, zene vagy egyéb instrukciók pontos betartását végzi és irányítja. Ő kezeli a függőnyt is. Előadás alatt színpadon csak a jelenetben résztvevők és közvetlen következők állhatnak. Az ügyelő szól minden szereplőnek, hogy mikor jöhet színpadra. Így kiküszöböljük a nagy zajt és rendetlenkedést, mely a műkedvelő-előadást (szereplőt és közönséget is!) a legjobban szokta zavarni. A színpadon mindenért az ügyelő felelős.

Dízmester, kellékes. A rendezőkkel alaposan megtárgyalja, hogy az egyes felvonásokhoz milyen díszletek kelljenek. Mit lehet a színpadon megoldani. Ez irányelveket a dízmester átveszi és megvalósítja saját ízlése szerint. A kulissza-tologatásban legyen segítségére egy-két fizetett napszámos. E munkát t. i. senki sem vállalja szívesen. A darab kiállítása teljesen a dízmester kezében van. E téren utasítást csak a főrendező adhat neki. Vigyáz, hogy a színdarabban előforduló kellékek a színpadon legyenek és a szereplők is fel legyenek szerelve a szükséges kelékekkel. Így nem fordulhat elő, hogy az okvetlen szükséges távirat, mire a szereplő színpadra ér, hirtelen elveszik.

Világosító. Színpadi és nézőtéri világítás irányítását végzi. Nagyon fontos és sok ötletességet kívánó munkakör, mert a darab sikerét a különböző hatásvilágítások nagyban fokozhatják.

Súgó. Nem tudjuk eléggé hangsúlyozni, hogy ez ne alkalmi legyen. Ebből származik a legtöbb kellemetlenség és botlás az előadás alatt. Állandó súgót tartsunk. Már az első próbák alatt ő súg s a súgó-példányt pontosan elkészíti. Az utasításokat lehetőleg színes ceruzával kihúzza és a szerep-részeket egy vonallal összeköti, hogy az utasításokkal meg-megszakított szöveget ne kelljen keresgélennie. Fontos, hogy a súgót a szereplők annyira megszokják és megismerjék, hogy már a száj-állásából is kiolvassák a szöveget. Állandó súgó mellett nem történhetik meg a legkisebb színpadon sem, hogy a közönség hamarabb hallja a szöveget, mint maga a szereplő.

E munkamegosztó tisztségek nélkül nem is álmodhatunk hosszú életű műkedvelő-gárdáról. Hogy pedig e tisztségek ne legyenek lealázóak, alaposan ki kell fejtenünk azok fontosságát. Pl. Hiába énekel valaki gyönyörű áriát a színpadon, mint főszereplő primadonna, ha ének közben, mert nincs ügyelő, vagy dízmester, a kulissza a fejére esik, stb. A plakátokra és meghívókra ne csak a szereplők, de a műszaki szereplők neveit is írjuk ki, egy-egy hangzatos mondat kíséretében. Pl. A színpad gyönyörű kiállítása X. Y. tagtestvér művészi ízlését dicséri, stb. Felvonások végén a szereplők nem mehetnek ki a függöny elé, csak a végén és akkor mindenki a tablón van! Mint ahogy a siker érdekében is mindenki (szereplő és műszaki) közreműködött.

Okvetlen állítsunk fel kis színházi törvényszéket. Tagjai és ítélezői a tagokból állnak. A pontatlanságot, rendtelenséget, sztároskodást, próba-késést vagy ok-nélküli elmaradást, stb. büntetik. Néha hónapokra eltiltanak valakit a szerepléstől. Pénzbüntetés csak nagyon kicsiny legyen és műkedvelő-felszerelésre menjen.

3. Szereplők felkérése, szerepkiírás. Próbák.

Szereplők felkérése. A férfi szereplőket az egyesület tagjai közül válogatjuk ki. Nagy gondot fordítunk arra, hogy a főszereplők ne mindig ugyanazok legyenek. Még ha kis áldozatok árán is (nem olyan jó az új szereplő), de változtassuk a főszereplőket. Így megakadályozzuk, hogy egy-egy »sztár« hiúskodjék, kivél aztán igen sok bajunk lehet. A fiúk érezzék, hogy senki nem pótolhatatlan. Leányszereplők felkérésénél legyünk nagyon óvatosak. Jó előre szemeljük ki azokat a leányokat, akiket szerepeltetni akarunk; ha kényesebbek, puhatoljuk ki előbb, hogy szívesen vállalják-e a szerepet? Mikor már csaknem biztosak vagyunk abban, hogy elfogadják a meghívást, csak akkor kérjük fel őket egy-egy szerepre. Másként ki vagyunk téve annak a veszélynek, hogy egyik leány nem vállalván el a szerepet, a másik sem fogadja el, mert úgy gondolja, a másik azért nem fogadta el a szerepet, mert kicsi vagy rossz. Sokszor hangoztassuk, hogy a szerepeket nem centivel és oldalakkal kell mérni, hanem hogyan lehet lejátszani. Éppen ezért epizód-szereplőinket, amikor csak alkalom van, dicsérik meg, hogy máskor is szívesen vállaljanak epizód-szerepeket.

Mielőtt a szerepekre a férfi és női gárdát felkértük volna, készítsünk kis listát, melynek szövege a következő volna: Én, ...-i kat. Legényegyesület felkérésére (ezt és ezt) a szerepet elvállaltam, azt becsületesen megtanulom és tehetségem szerint a lehető legjobban előadom. A rendező utasításait pontosan betartom és a próbákon pontosan megjelenek vagy elfogadható okkal igazolom távolléteimet. Vállalt kötelezettségem becsületos elvégzését aláírással megerősítem. (Hogy mégis legyen valami, ami visszariasztja őket a pontatlanságtól és lelkiismeretlenségtől, csináltassunk kis táblát a következő felírással: »Akikre az egyesület nem számíthat!« Ki kell függeszteni az otthonban. Ha tehát valaki nem teljesíti kötelességét, a kis műkedvelő-törvényszék ítékezésének nem akarja magát alávetni, a táblára kerül a neve.) Esetleg jegyzőkönyvbe veszik, hogy bár kötelességet vállalt, de azt nem végezte el, s így az egyesület reá nem számíthat. Természetesen ez a jegyzőkönyvezés már a legsúlyosabb eset legyen, amikor közgyűlésen is el kell parentálni az illetőt (leányt és fiút egyformán). Lássák, hogy itt nem lehet csak úgy félvállról kezelni a dolgokat. (Ez a büntetési mód egyébként álljon minden elvállalt megbízatás elmulasztójára.)

Szerepkiírás. Ha egy-egy színdarab nagyon drága volna és azt több példányban meghozatni nem lehet vagy nem gazdaságos, akkor a szerepeket kiírjuk. A szerepkiírás a következőképpen történik: néhány végző (lehetőleg értelmes mondat) és utána nagyobb margóval a szerep és az útbaigazítás. A végzavakat és az útbaigazításokat színes ceruzával vagy tintával aláhúzzuk, hogy a szereplő első tekintetre lássa, melyik az a szöveg, amit meg kell tanulnia. A szerepeket előadás után vissza kell kérni és a szöveggel együtt az egyesület könyvtárába kerül. (Kották is.)

Próbák. Fontosságuk szerint a következő beosztást kövesse a rendező:

- a) Olvasópróba. Nem színpadon történik. A szereplők asztalnál ülnek és szerepeiket összeolvassák. Fontos e próba nagyon, mert ezen ismeri meg legtöbb szereplő a darabot. Itt magyarázza el a rendező egy-egy szerep alakítási módját, és hogy körülbelül milyen figurának képzeletben el egy-egy szerep megszemélyesítőjét. (A rendező alaposan készüljön fel erre a próbára, mert neki kell nagyon sokszor kedvet csinálnia és ambíciót ébresztenie egy-egy szereplőben azzal, hogyan írja le előtte jövő alakítását.)
- b) Rendezőpróba. Színpadon tartjuk és ekkor már minden szereplőnek járását, mozgását megállapítjuk a színpadon. Ezen a próbán minden szereplő kezében ceruza legyen, hogy a rendező utasításait beírja szerepébe. (Pl. színpadra lép jobb I.-en, távozik bal II.-ön stb.)
- c) A többi próbák az úgynevezett emléképróbák. Egy-egy felvonást veszünk és azt a második, harmadik emléképróban már sűgő után próbáljuk. Harmadik emléképróban mindenkinek tudnia kell a szerepét. Pontosán számítsa ki a rendező, mennyi idő áll rendelkezésre és a kitűzött anyagot okvetlen próbálja le. Pl. első, második felvonásból

írt ki próbát, akkor mindkét felvonást le kell próbálnia, különben a második felvonás szereplői elunják magukat; a legközelebbi próbára pedig, számítva a késésre, később jönnek stb., s így ezer kellemetlenségnek egyengetem útját.

- d) Házi főpróba. Csak az egyleti tagok részére, teljes díszlettel, kellékekkel csináljuk a próbát. Ha csak lehetséges, öltözés és maszkírozás is legyen. Ekkor már a rendező lehetőleg ne szóljon bele a jelenetekbe. Megjegyzéseit jegyezze papírra és felvonások végén mondja meg.
- e) Nyilvános főpróba. Teljesen úgy megy, mintha előadás volna. Tanácsos gyermekeknek megtartani filléres helyárrakkal. Így egy kis jövedelem is lesz.

Ilyen előzmények után nyugodtan ülhet a rendező helyén előadás alatt is, mert a darab egész biztosan zavartalanul folyik le.

4. Maszkírozás.

Színpadon a szereplők arcát mindig okvetlenül festeni kell. Erősebb világításban az arc elveszti eredeti színét és így a szereplők nagyon sápadtak lennének. A színpadi festés erősségének a világítással egyenes arányban kell állnia. Jó maszkokkal a darab sikerét nagyon fokozhatjuk.

Egyleti maszkírozó felszerelés: a) Különböző színű festék. b) Krepp (bajusznak és szakállnak), c) Masztix (ragasztó), d) Púder. (Legolcsóbb és nagyon megfelelő a rizspor is.)

Festékek: négy különböző színű festékekkel minden maszkot meg lehet csinálni. Testszín; (legjobban ajánljuk a hármasszámú »Baeder« testszínt); paraszt-piros (bordó-piros); fekete; fehér. Fiatal férfi-maszk: az említett testszínt arcunkon egyenletesen elkenjük. Vigyázni kell arra, hogy a homlok s az áll alatt is be legyen festve. Különben úgy látszik, mintha álarc lenne a szereplőn. Testszínezés után a világítás erőssége szerint több vagy kevesebb pirosat teszünk orcáinkra. Most a pirosat is elkenjük egyenletesen. Ügyeljünk, hogy a pirosból halványan vigyünk az alsó és felső szemhéjakra is, különben úgy fog kinézni a szereplő, mintha tüdőbajos volna. Férfiaknál szemöldököt nem kell húzni külön feketével. (Leányoknál is csak akkor, ha okvetlenül szükséges. Ez esetben is csak nagyon vékonyan.) Legjobb a szemöldököt egy kis zsírral megtisztítani az esetleg rátapadt festéktől. Így nagyon szép és csillogó marad a szemöldök. Száját csak nagyon halványan pirosítjuk. Végül az egész arcot bepúderezünk. Alsó szempilla alatt vékony, fekete vonalat húzunk és a szem szögletéből kifelé kissé meghosszabbítjuk.

Idős arc jellegzetessége a ránc és a beesett szemek. Ráncba húzzuk tehát az arcunkat és a ráncok nyomát vékony, piros csíkkal kihúzzuk. Fontosabb és jellegzetesebb ráncok: a szemkörnyéki szarkalábak, (három-négy vékony vörös vonal a szem külső szögletétől szétágazva), homlokráncok, végül az orrcimpától száj széléig két vonal. Beesett szemeket úgy kapunk, ha a szem környékét vékonyan feketével vonjuk be, mely így vékonyan szürkének hat. Beesett vagy borotvált arcot ugyanígy csinálunk.

Hajunkat rizsporrall bekenve, a kívánt ősz-színt kapjuk meg.

Részege emberen legfeltűnőbb a piros orr, mely néha ki is virágozik. Ezt az orra helyezett sötét, piros, vagy fekete ponttal jelezzük. Görbe, vagy sasorrt diákflastrom segítségével csinálunk. A diákflastromot kellően felmelegítve, a kívánt alakra formázzuk. Feltesszük az orra és aztán testszínnel lefestjük.

A bajusz és a szakáll felragasztása masztix-szal történik. A testrészt, hová ragasztani akarunk, előbb a festéktől meg kell tisztítani, különben a masztix nem ragaszt. A bajuszt nem egyenesen kell az orr alá ragasztani, hanem, mint az a valóságban is van, a kreppet közepén meg kell törni és az orrtőtől szép ívben a száj-szélekre vezetni.

Parókat vagy készen kell venni, vagy finoman kifésült kenderből mi magunk is készíthetünk. Majd pedig a kívánt színre festhetjük.

Játék után a festéket és ragasztót tiszta disznózsírral kell leszedni. Víz nem viszi le.

5. Néhány gyakorlati tanács színműelőadáshoz, táncvigalomhoz.

A műkedvelő előadásokkal kapcsolatosan, különösen, ha azokat délelőtt közgyűlés nem előzi meg, tartsunk kis (15-20 perces) beszédet is. Esetleg szavalat nyitja meg az ünnepi estét, utána beszéd (a nap jelentőségének méltatása), majd megkezdődik az előadás. Évente 5 műkedvelő-előadásnál többet ne rendezzünk, mert:

- a) A fiúk idejét nagyon leköti az előkészület, ha pontos és minden igényt kielégítő előadásokat akarunk rendezni.
- b) Tagjaink nem színészek s így nem is szabad túlságosan a színpadhoz szoktatni őket.
- c) Az egyleti élet nemcsak műkedvelést jelent.
- d) Örökösen csak műkedveléssel unalmassá válik az egyleti élet.

Természetesen ezen az öt nagyobb szabású előadáson kívül, különösen a téli ráérő időben, rendezhetünk kis kabaré-esteket, de ezek ne műkedvelő jellegűek legyenek. Inkább csak csalogató arra, hogy komolyabb témáról szóló előadást meghallgassa a közönség. Rövid táncsal, vagy nótázással is összeköthetjük, tarkíthatjuk ez esteket. Így is nevezhetjük: Tarka-est.

Farsangi időben okvetlenül tartson az egylet egy kimondott táncmulatságot. Pl. Legénybál stb. Ez a bál olyan nívójú és sikerű legyen, hogy a fiatalság minden esztendőben visszavárja. Esemény legyen a fiatalság életében. E mulatság minden kedves emléke fűződjék az egylethez, hogy annak megrendezése csak a Legényegylet által történhessék. Ez is hosszabbítja az egylet életét. (Legényegylet nélkül nincs legénybál?!)

A sikert biztosíthatjuk:

- a) A falu legelegánsabb termében tartsuk. Díszítsük fel és minden erőnkkel hassunk oda, hogy a helyiség vonzó, kívánatos és impozáns legyen.
- b) A helyi előkelőségeket kérjük fel védnököknek. Ezáltal biztosítjuk a bál tekintélyét s anyagiakban is hasznot jelent.
- c) Jelöljük ki »bálynányakat«. (Bálynányoknak és védnököknek lehet távolabb lakó egyéneket is felkérni. Pl. a járás fő szolgabíráját és feleségét stb.)
- d) A bál meghívós legyen. Minden tag és hozzátartozója, ha szegény, ha gazdag, meghívót kell, hogy kapjon. Ezzel a rendezési móddal elérjük azt, hogy a szegényebb szülők gyermeke is igyekszik legényegyleti tag lenni, mert a legényegyleti tagsággal már szinte jogot kapott a nagyobb megbecsülésre és így a község legelőkelőbbjei között is megjelenhetik, mint meghívott. De bontogatjuk a társadalmi osztályok között fennálló válaszfalat is! Az egyletet pedig mindenki igyekszik pártolni, mert különben nem kap meghívót, stb.
- e) Biztosíthatjuk továbbá a sikert érdekes szokások bevezetésével és a rendezéssel.

Tegyük szokássá az első »nagylányos« bált! (nagylány-avatást.) Ez azt jelenti, hogy a falu fiatal leánykájának első bálja a legényegyleti bál legyen. Propagandát csinálunk, hogy a falu elsőbálos leánykáját avatni fogjuk, és pedig ünnepélyesen, a legényegyleti bálon. Összeírjuk a neveket. (Osztálykülönbség nincs!) Megkérjük őket, hogy a bálba egyforma, magyaros szabású és olcsó anyagú ruháskába jöjjenek. (Pl. pöttyös kartonruha.) Mikor a bálynány és a védnökök megérkeztek, a zenekar tust ad és a legények az elsőbálos kisleányokat a bálynány elé vezetik. A bálynány egyike, nagyon rövid kis beszéd kíséretében, nagyleányoknak nyilvánítja őket az egész közönség előtt. Kis emléket ad át mindegyiknek, azzal a megjegyzéssel, hogy most már pártolják mindenben tudásuk és tehetségük szerint a legények nemes munkáját. A zenekar hatalmas tust ad. A legények megéltetik az új nagyleányokat és a bált ők nyitják meg magyar csárdással. (Megjegyzések: a) A kis emlék olcsó, de maradandó legyen. Pl. kis művirág-bokréta díszes kis kartonlappal, melyen az első bál emlékeként följegyzés van. A fölírásban okvetlenül benne legyen: »A Legényegylettől.« b) Rövid és nagy rendben tartott éjjeli zenét is adhatunk, stb. Szóval oda kell hatni, hogy a fiatal leány legkedvesebb élményei közé kerüljön ez az est, melyről még az unokáknak is beszélni fog.

Igen szép volna még és a magyar tánc ápolásának egyik módja lehetne, hogy ezen a bálon az elsőbálos kisleányok (ha többen volnának, válogatott 8-10 pár), az éjféli szünetben magyar táncbemutatót tartanának.

Hozzuk divatba a leányok »helyrevezetését«. Eddig órák hosszáig tartó táncok ölték meg a hangulatot minden táncmulatságon. A legények féltek felkérni egy-egy leányt, mert attól kellett tartaniuk, hogy senki le nem kéri tőlük egész este. Ennek eredménye: hatalmas majomsziget, báméskodó legényekkel; és rengeteg petrezselymet áruló leányka. Ezen az állapoton, ha kis áldozattal is, de a legényegyleti tagoknak segíteniük kell. Elv: éjfél előtt egyetlen leánynak sem szabad a legényegyleti táncmulatságon petrezselymet árulnia. Megvalósítható, ha ügyes és humoros konferáló kijelenti, hogy a legényegyleti mulatságokban pedig, – mert mindenkinek jól kell mulatnia – 10-15 percgig tartó táncok lesznek és utána mindenki helyrevezeti a leánykát. Ezért tehát senki meg ne sértődjék. Tíz-tizenöt percre már lesz bátorság a legényekben a legrosszabb táncost is felkérni. És így, ha egy-egy legényegyleti tag csak 1-2 órát áldoz az estéjéből »egyleti célra«, mindenki jól mulat a bálban s még az örökösen petrezselymet áruló leánykának is akad igen sok táncosa. A tagoknak pedig vállalniuk kell ezt a kis áldozatot egyletük sikere érdekében. Bál, melyben mindenki jól mulatott, okvetlen meghozza a kasszasikert is.

Sok helyen igen közkedveltek az u. n. délutáni táncok. Négy órától este nyolc óráig tart. Előnye: legtöbb helyen nem kell engedély hozzá (tagoknak csináljuk!); ha mégis kell, könnyen és olcsón megadják; továbbá a fiatalságot elvonjuk a korcsmától és végül szemünk előtt, tisztességesen szórakoznak. Ezeket a délutánokat tarkíthatjuk kis, oktató előadásokkal is.

Minden megmozdulásunknak sikere elsősorban is a jó és alapos *reklámozástól* függ. Első és legfontosabb reklám: *a szó*. Mindenkinek, akivel csak találkozunk, megemlíteni készülődésünket. Valósággal felcsigázni az érdeklődést ügyünkkel kapcsolatosan.

Írásos propaganda. Helyi lapok kommunikéje. (Ez tetszik a legényeknek is.) Plakátok, röpcédulák. Fontos, hogy a plakátok modernnek és igazán hatásosak legyenek.

Nagyszerűen bevált vidéki viszonylatban *a zenés reklámozás*. Egyik egylet felkeresi a szomszédos tanyát, hogy Legényegyletet alapítson. A nép azonban meglehetősen szétszórtan él. Nehéz őket összehozni. A mi legényeink azonban minden akadályt legyűrtek. Kocsira rakták a rezesbandát és bejárták a tanyavilágot, mindenütt kihirdetve, hogy két-három óra múlva hol fognak gyűlést tartani. A nép nagyszerűen összejött. Ingyen előadást tartottak, majd közben néhány legény pódiumra ugrott és elmondotta, hogy miért is jöttek ők tulajdonképpen. Hogyan dolgozik náluk az egylet. Felhívja az itteni ifjúságot, hogy hasonlóképpen ők is alapítsák meg az egyletet.

Térzene egy-egy nagyobb ünnepség, vagy esemény előtt szintén nagyszerű reklám.

Talán mindegyiknél jobban fog, akár falun, akár városban, a lampionos felvonulás. Néhány köztisztelőben álló polgár vagy faluvezető egyén lakását keresi fel az egylet. Néhány dalt elénekelnek, köszöntik megértő jóságáért és szeretetéért, utána nótázva elvonulnak. A lampionokra egy-egy betűt ragaszthatunk, mely betűket a menetben összehozva, az agrármozgalom jelmondatai alakíthatók ki. (Isten! Haza! Kenyér! Éljen Krisztus-Király! Mozgalmunk Vezére!)

6. Szerzői jog.

Minden olyan esetben, amikor az illető színpadi mű előadásához közvetlenül a szerző, illetve a szerzői jogutód (örökös, vagy az, akire a szerzői jog átruházott: pl. kiadó) beleegyezést nem adott, a műkedvelői előadás rendezőinek a Magyar Színpadi Szerzők Egyesületéhez lehet fordulni, mert vagy a szerző (jogutód) vagy ezen egyesület által kiállított nyilatkozattal igazolható, hogy az előadásra kerülő színpadi mű előadásával a szerzői jogot sérelem nem éri.

Olyan színpadi művek, amelyeket a szerzői jog már nem véd, szerzői beleegyezés nélkül adhatók elő.

Az előadási jog megszerzésére vonatkozóan, egyszerűség kedvéért, lehet a Magyar Színpadi Szerzők Egyesületéhez is fordulni, ami természetesen nem zárja ki azt, hogy a műkedvelők a szerzői jogtulajdonossal közvetlenül is ne tárgyalhatnának.

Mindenkor szem előtt tartandó azonban az a tény, hogy a honorárium kérdése a szerzői jogtulajdonos magánjoga.

A Katolikus Műsorközpont

Nem minden színdarab való arra, hogy népünk elé vigyük őket. A színház tanít és nekünk nem mindegy, hogy mit tanítunk a falun. Bármilyen ünnepélyhez szívesen közvetítünk megfelelő műsoranyagot!

Műsorközpontunk darabok kiadásával is foglalkozik. Ezért ezúton is felhívjuk a falu vezetőinek figyelmét arra, hogy ha elrejtett tehetségeket tudnak, hívják fel figyelmüket Műsorközpontunkra és küldessék el velük címünkre azokat az egyfelvonásosokat, víg és komoly tárgyú darabokat, melyek a fiókok mélyén porosodnak, vagy már sikerrel elő is adtak a helybeli színpadon. A magyar tehetségeket felszínre kívánjuk hozni és levegőhöz juttatni azokat az értékeket, melyeket most elnyom az idegen szellem.

II. Az első agrárfjúsági vezetői-kongresszus anyaga

A mindig hatalmasabb méreteket öltő agrárfjúsági mozgalmunk második esztendejében szükségessé vált a hivatásos egyházi és világi népi vezetőknek kongresszuson való összevonása. Elsősorban azért, hogy a résztvevők egységes szemléletet alakítsanak ki magukban az agrárfjúsági szervezkedés szükségére, céljaira és módszereire vonatkozóan, másfelől pedig szakavatottak előadásában ismerjék meg elméleti alapvetés mellett és gyakorlatban járható utak megjelölésével azt a szociális kérdéstömeget, amelynek oldozgatása ma agrárnépünk üszkösödő sebeinek orvoslását jelenti. 1937. augusztus 2-5-ig a kongresszus Dr. Halász Pál, A. C. egyházmegyei igazgató elnöklésével s több száz főből álló hallgatóságának állandó és lankadatlan érdeklődése mellett együtt volt és nagyvonalú, eredményekben gazdag munkát végzett.

Az alábbiak során teljes egészében ismertetésre kerülő kongresszusi anyag két szempont körül csoportosítható:

1. **Szociális témakörből merített előadások, éspedig:**
  - a) elméleti;
  - b) gyakorlati síkon;
2. **Az agrárfjúsági szervezkedés tárgykörébe tartozó előadások, kifejezetten gyakorlati síkon.**

A szociális témakörből vett előadások – akár elméleti, akár gyakorlati szempontok szerint – népünk múltjával, anyagi helyzetével s ezzel összefüggő szövetkezeti, telepítési, hivatásrendi kérdésekkel foglalkoznak, s így voltaképpen agrárnépünk *érdekvédelmi szervezkedését* hangsúlyozzák. Ennek figyelembevételével azt is mondhatjuk, hogy az I. agrárfjúsági vezetői kongresszus agrárnépünk és agrárfjúságunk *világnézeti és érdekvédelmi szervezkedésének* kérdéseit tárgyalta.

Az előadók felerészben egyháziak, felerészben pedig világiak voltak, akik csaknem valamennyien az egyszerű nép között élnek, s itt szerezték meg hosszú évek során át értékes tapasztalatuk kincsesládáját. Mindhárom nap tanácskozásainak bevezetéséhez az alaphangot P. Varga László S. J., főiskolai tanár magyar földről, magyar népről, magyar sorsról szóló szociális tárgyú elmélkedései adták meg.

A kongresszus színvonalát emelték, az érdeklődést fokozták, s gyakorlatilag rendkívül hasznosak voltak a hozzászólások is előadások után, melyek legtöbbször közérdekű kérdést vetettek fel, s parázsbeszercserének nyitottak utat. A hozzászólások gondolatkörét az alábbiakban szintén ismertetjük.

Szociális népi kérdések elméleti síkon

Keresztény humanitás – A nagy félreértés – A mi győzelmünk útja (P. Varga László SJ főiskolai tanár, Budapest)

Keresztény humanitás.

Néhány hónappal ezelőtt azt a kijelentést tette a kommunista párt főtitkára Moszkvában, hogy az orosz gazdasági politikában a legjelentősebb fordulat következik, amely a rendszer győzelmét megszilárdítja és egyúttal annak legteljesebb igazolását fogja szolgáltatni országvilág előtt. Az ötéves terv fényesen bevált, a rengeteg lemondás és hősiesség termelési harc meghozta a kívánt eredményt, a szégyenletesen elmaradt birodalmat a világ egyik legnagyobb gazdasági hatalmává tették – mondotta Sztálin – és ezért eljött az idő, amikor a kormány minden gondja az ember felé fordulhat. Nyílt bevallása ez annak, hogy eddig a rendszer, az elmélet és a pártérdek volt minden és az ember, bizony nem sokat számított, pedig elvben minden az emberért, nemcsak az oroszért, hanem az egész világ proletárságának megváltásáért, a kizsákmányoltak felszabadítása érdekében történt, azért kellett a rémuralom, a legvadabb zsarnokság, az államkapitalizmus és vallásüldözés. Ezzel betelepedett a történelembe a humanizmus vallásának egyik felekezete, amelynek jelentőségét egyelőre föl se tudjuk mérni. Mélyreható fordulat ez az európai társadalom fejlődésében, mert egyrészt iskolapéldája hasonló mozgalmaknak, másrészt végtelenné mélyíti a szakadékot múlt és jövő, keresztény kultúra és a humanitás mai fogalmazása között. Nagy általánosságban eddig minden mozgalom, amelyet teljesebb és igazibb emberi életforma kialakítása érdekében indítottak a középkor óta, az egyén felszabadítását célozta, mert abból a soha be nem bizonyított hiedelemből indult ki, hogy minden megkötés és alárendeltség megnyomorítja és ellaposítja az életet. Emberszeretet, kölcsönös jóindulat, megértés és segítség, mint erkölcsi követelmény uralkodó helyet foglaltak el a szabadelvű gondolatvilágban, de az egyén és a természet jóságába vetett hitet csakhamar durván megdöntötte a mindennapi gyakorlat. Miután a munkásság élesen szembefordult a polgári renddel, elég gyorsan átformálta a maga igényei szerint a humanitás eszméjét is. Nemcsak új, hanem mélyebb tartalmat vitt bele, de ugyanakkor ismét lényegében torzította el, mivel a magánán kívül minden más osztálynak létjogát kétségbe vonta. Az értékek rangsorában a társadalom, mint egész került az első helyre, tagadva az egyén, az önálló és szabad ember elsőségét. Így aztán a zavar és félreértés a humanitás eszméje körül valóban teljes lett. E jelenségben a leginkább fájdalmas mozzanat az, hogy a kereszténység is a megváltást váró proletár ellenségei közé sorakoztatott, s ennek következtében a szocializmus elve képtelenné tette magát arra a szerepre, amelyre a történelem megbízta.

Nevetséges elfogultság lenne észre nem venni, mennyi anyagi előnyt nyújtott a szocialista szervezkedés a proletárságnak, de viszont mérhetetlen kárt okozott azzal, hogy tömegeit elszakította az egyháztól, sőt egyenesen ellene sorakoztatta föl, mert benne a szociális jólét és a nép kimondott ellenségét és a reakció ősi szövetségeseit látta. E végzetes tévedésért azonban nem egyedül a szocializmus felelős. Minden hit az egyéneken, a jellemeken, egyszóval az életen keresztül beszél a többiekhez. Be kell vallanunk, hogy a mai keresztényvilág magatartása, nézetei, állásfoglalása a jelenkor nagy föladataival és nyugtalanságával szemben igen gyakran a legrosszabb hírbe hozza az evangéliumot. Ízét, zamatját, hódító erejét elvettük a mi vallásunknak. Nagyszerűsége valami szálnalmas szürkéséggé zsugorodott a kezünkben és példátlan újsága kínosan untató közhellyé silányult. A megváltás vallása semmitmondó üresség és megtévesztő szemfényvesztés ama milliók szemében, amelyek igazságért sírnak és meggyötört, elrontott életük megváltását keresik. Nem a tárgyi keresztény igazság homályosult

el önmagában, hanem lélektani vetülete torzult el az egyesekben és a hívők többségének tudatában. A hit jóformán csak a végső célt, Istent és maga üdvössége ügyét látta. Ezt a lelki állapotot talán leghelyesebben vallási individualizmusnak mondhatnók. Az ilyen lélek nem vesz tudomást az Isten eredeti és teljes világtervéről, neki a föld csak a száműzetés helye, egy kellemetlen szálloda, nem érzi, hogy küldetése van, amely a világ újjáteremtésére szólítja. A többiek erkölcsi nyomora inkább elijeszti, s a szájalom nem képes benne nagy mentőterveket és merész vállalkozó kedvet ébreszteni. Megszánja a szegényt, gyakran böven és hozzáértés nélkül szórja az alamizsnát, de arra nem is gondol, hogy a nyomor és lázadás okait keresse, a bajok gyökeréhez nyúljon és mindent átfogó munkába kezdjen, vagy ahhoz csatlakozzon. Kiveszett belőle a felelősség tudata és eszébe se jut, mivel tartozik a közösségnek. Ebben a keresztény életnézetben a humanitás, az emberért való gond csak valami csökevényes, idétlen formában jut szóhoz és gyűlöletessé teszi magát a vallást, amelynek nevét viseli jogtalanul.

Az igazi kereszténység egészen más valami, olyan nagyszerűség, amelyről legtöbb hívőnek egyelőre sejtelve sincs. Középpontjában a megváltás áll és ezzel együtt a Krisztusba öltözött, újjáteremtett ember. Nem Istennek volt és van szüksége a megváltásra, hanem az elesett, a nyomorult embernek. Ő a Teremtőnek nagy gondja, akiért emberré lesz, akinek léte teljes értelmet ad a mindenségnek. Eljön, hogy élénk élje az istenemberi életet és olyan magasságba emel, amely a természet minden erőit meghaladja. Hasonló lesz hozzánk, hogy elérhessük Őt. Krisztusban megjelenik köztünk az Isten ésszel el sem gondolható, csodálatos, véresen szenvedő és megdicsőült humanitása, amelyet kortársai botránynak és ostobaságnak tartanak. Szolgál bennünket, megfizeti minden tartozásunkat és isteni étellel telíti, amikor a kegyelmi, természetfölötti rendbe emel. Nem tekint többé egyszerű szolgálóknak, amik természetünkénél fogva vagyunk, hanem barátságával ajándékoz meg örökös társaivá fogad. Ő a mérhetetlen gazdag értelmi világosság, azért áttöri a mi tudatlanságunk vakosötétjét és bevezet a maga titkainak birodalmába. A hitben a saját intelligenciáját kölcsönzi, hogy az Ő szemével lássuk a lét minden mélységét és valóságát. Látható jelekhez köti láthatatlan jóságát a szentségekben, azért nem szabad többé a magunk szegényes életét élnünk, hanem az Ő teljességébe kell kapcsolódnunk. Szentségi teste és vére lesz mindennapi lelki kenyerünk. Ez az isteni demokrácia, amely szinte a maga rangjára emeli a kicsike teremtményt itt a földön és aztán a maga örök boldogságának asztalához ülteti, mint társat, barátot, rokont és családtagot. Nem emberfölötti ember a keresztény, hanem isteni ember, akibe isteni értelem, erő, szenvedés és öröm költözik, ha kivetkőzik vakoskodó, béna és szomorú önmagából. Határtalan lehetőség ez arra, hogy bennünk és általunk újjáteremtődjön a föld színe. Aztán egész nemünket magába ölelte. Osztozott velünk minden nyomorúságunkban, a bűnt kivéve, hogy minden gazdagságát ránk ruházza, amit csak teremtmény elfogadni képes. Tényekkel lép a világba, a magát kiüresítő jóság csodáival, megbocsát, gyógyít, etet, halálból visszahív, onnan visszajön, csakhogy meggyőzze a mi hitetlenségünket. Ilyen az Isten humanitása és ezt hagyta nekünk is örökbe, hogy úgy szeressük egymást, mint Ő szeretett bennünket.

Aki egyszer igazán megismerte Krisztust, nem pusztán emberi szóból, vagy írásból, hanem a belső kegyelmi világosság útján és személyes, eleven érintkezésbe lépett vele, nehéz Őt nem szeretnie. Jól tudta azonban, mi lakik az emberben és mennyire nem tudunk mi se egymás nélkül, se egymástól megélni s azért kötötte lelkünkre oly különös nyomatékkal a kivételt nem tűrő humanitás törvényét, amelynek megtartása nélkül senki nem üdvözülhet. Ez az Ő különös parancsa, híveinek legfőbb ismertető jele, a legsajátosabb keresztény erény. A mi jóságunk és jellemünk igazi teherpróbája az emberszeretet, hogy megbocsátók, figyelmesek, áldozatra és szolgálatra készek legyünk mindenkivel szemben, a kiállhatatlan, durva és undorítóan önző mindenkivel. Gyötrelmesen nehéz az út, mely a másik, a többi emberhez vezet. Hogyan is lehetne természetes úton szeretni azokat, akik tapasztalat alapján csak megvetést, lenézést és közönyt érdemelnek? Akik elrontják az Isten szép világát, kárhozatai maguknak és másoknak, eleven hullák, szennyel fertőzők, gyilkos ragadozók, hogyan lehet ezeket józanul szívünkbe

zárni. Feneketlen, szörnyű árok tátong közöttünk, hogyan tudná ezt a halandó áthidalni, mikor olyan mély és széles, mint a gonoszság. Hídnak áll közénk az Isten és hogy a gyöngesség ellen fölvértezen, azonosította magát minden emberrel, a legutolsóval is. Most már minden jót, amit másnak teszünk, úgy vesz, mintha Neki tettük volna és minden rosszat, amivel mást sújtunk, személyes sértésnek tekint. Betegeit, éhezőit, rongyosait, szennyest, elbitangolt juhait, valamennyit ránk hagyta, a mi gondjainkra bízta, hogy ápoljuk, mosogassuk, etessük és befogadjuk őket, mint testvéreket.

A testvér szónak pedig valami egészen új, istenien gazdag tartalmat adott. Olyan egységbe fogta össze híveit és az egész emberiséget is bizonyos értelemben, amelynek összetartó eleme egyedül a szeretet és a megváltó kegyelem, mint a krisztusi élet hordozója bennünk. Belőle árad ez az életerő, azért ő a kútforrás, a fej és a többiek tagjai a titokzatos testnek. A test és a fej pedig egy Krisztus, mint Ágoston mondja, azért mindenki úgy szeresse embertársát, mint önmagát és mint a Krisztust. Minden magának él, éppúgy az egészet is szolgálnia kell, hogy a többiek gondját is hordozza. Szent Pál és Ágoston az egész keresztény lelki életet és erkölcsöt erre a dogmára építik föl. Te Krisztus tagja vagy – írja Szent Pál –, azért ne mocskold be testedet a paráznasággal, nem lehetsz közömbös a többiek bánatával szemben, felelős vagy a testvéredért, építened kell Krisztus testét, a saját testedben folytatod a megváltói szenvedést. Ágoston igehirdetésében ez a dogma annyira az első helyet foglalja el és mindennek alapja és oly gyakran tér vissza, hogy páratlan tehetsége az emberi szolidaritásnak olyan költészetet teremtette meg, amely tapsviharokat provokált a hippói, vagy karthágói székesegyházakban és a szó szépségén keresztül a jóság ujjongó örömét gyújtotta meg a szívekben. És mindez nem egy-két rendkívüli szellem megnyilatkozása, vagy egyéni sajátsága, mert különben az ősegyház sohasem tudott volna gyökeret verni és diadalmasan szembe szállni az impériummal. Akkor minden hívő nagyon tudta és a hivatalos egyház a maga gyakorlatával remekül tanította, hogy Szent Pál szerint, aki embertársát szereti, betöltötte a törvényt. Klasszikus megnyilatkozása volt e meggyőződésnek, mikor Lőrincz szerep bírái elé vitte bemutatni az Egyház kincseit, a római proletárok nyomorultjait és a megváltó szeretetéért szinte játékos kedvvel süttette magát halálra.

Könnyű belátni, milyen szomorú torzítás és hitvány kis utánzat a keresztény humanitás mellett mindenféle pogány filantrópia, s azért mi keresztények vagyunk bűnösök abban, hogy ma mégis a megváltás kontárjai csinálják a történelmet, mialatt mi ostoba közönnyel, vagy botránnyosan gyáván nézzük az emberiség nevében folyó emberirtást. Amíg mi nem akarjuk oly komolyan a családi bért és otthont minden magyarnak, a vasmunkásnak, utcaseprőnek, kubikusnak és cselédnek, mint örök boldogságunkat, nincs jogunk az üdvösségre, se földön, se égben, és megérdemljük, hogy mint rossz pelyva, elégjünk Isten haragjának tüzeiben.

A nagy félreértés.

Kísértés ólalkodik körülöttünk és amíg az erőseket csak marcangolja, a gyöngéket leveri lábukról. Hányan kérdezik maguktól töprengve: nem vesztes ügy mellett állnak-e, nem szép csalódás-e a mi hitünk Krisztus erejében, nem kell-e álláspontot változtatnunk? Nem mi kérdezzük ezt, akik itt találkoztunk, hanem sok ezren a bajjal vergődő híveink és testvéreink közül, mert ma a hazugság és világcsalás az igazság és jóság megdöbbenően fonségesnek látszó álarcában jelent meg a földön. A falu, a pusztaság, a tanya népe még ugyan a mi templomainkba jár gyereket keresztelni, gyónni és énekelni, de a hite már ingadozik. Nem a Vatikánra néz fel, nem annak hangjára figyel. Új próféták, új igék babonázzák lelkét és már csak a szokás gyöngye szálai fűzik hozzánk. Vigasztaló, ujjongató, fényes csodát várnak, de nem mitőlünk, mert bennünk csak a csődöt mondott múltat látják.

Akik kiestek a társadalomból, már magukra találtak, megértették egymást, megérezték és kipróbálták félelmes erejüket, az összefogás, a harag és elszántság hatalmát megsejtették és

most olyan világot akarnak fölépíteni, ahol nekik is úri helyük lesz. Föltámadt gyöngeségből és férfikorba érett a negyedik rend, az evangélium szegény népe és ellenünk fordulva vad lendülettel ír új történelmet. Valami szörnyű, vérfagyasztó élmény ez a félreértés Egyház és hívei, a szegény Krisztus és a szegény ember, a haza és gyermekei között. Gyűlölik azt a vallást, amelyet először és különösen nekik hirdettek, az Egyházat elnyomóik szövetségének, hitvány büntársának, a nép ellenségének tartják. Akárhogy is szépítgetjük, magyarázzuk, siralmas csőd ez, szégyenletes és végzetes bukás, amelynek folytatása csak a kárhozat lehet. Egy pusztító tűzvihar, amely végigperzseli a földet.

Pedig a lázadás zászlóin isteni szép ígék lobognak, olyan régiek, mint a mi hitünk, ismerősök, mint az Írás, béke és testvériség; mind a mi szótárunkból kerültek a forradalom kátéjába s ahol kigyújtják a szíveket, vérözön ömlik, bitófák merednek föl, halál és rémület ver tanyát. Az emberiség tökéletes csődje ez és nem a kereszténységé, mert a modern pogányság az evangélium erkölcsi szépségét a mi hitünk ereje, a kegyelem nélkül szeretné megvalósítani. Olyan tragédiája ez a mi korunknak, amelyhez foghatót eddig még nem ismert a történelem. Először az egyén szabadságáért, az emberi jogokért indult el a harc és megszületett belőle a plutokrata polgári világ, a szomorú megcsúfolása minden igazi szabadságnak és demokráciának. Ebben a korszakban hallatlanul nagyot haladt az emberiség az anyagi kultúra terén, mert a gépi termelés segítségével olyan vagyont halmozott össze, amiről korábbi nemzedékek még csak álmodni sem tudtak. Ugyanekkor azonban az élet legnagyobb értékei megdöbbentő gyorsasággal pusztulnak el, főképpen a család és a társadalmi közösség. Alávaló durvasággal ragadták ki a munkásnyát az otthonból és állították a gép mellé, mert az apa keresete sokszor még kenyérre is kevés volt. A föld proletárjait százezrével vándoroltatták az amerikai szénbányákba és ebből a nemzetgyilkos emberkivitelből is jó üzletet csináltak. Fölszabadították a jobbágyokat, de főnntartották a feudális nagybirtokot és a hazafiság szent erényét ünnepi parádékkal tették neveltségessé. Ha szerették is a hazát, barbár közönnyel hagyták vergődni, kétségbeesni annak a népét. Mindenki boldoguljon, ahogy tud, ez volt a minden bünt és hitványságot igazoló jelszó. Ahogy a családok bomlottak, úgy bomlott a nemzet egysége is. Az igavonó baromnál is mostohábbban kezelt szegénység azonban hamar megtalálta a maga hívatlan vezéreit, élt a szabadsággal és forradalmi szervezetekbe tömörülve, romboló gyűlölettel fordult szembe azzal a társadalommal, amely emberi jogait csak papíron és kortes beszédekben ismerte el. Hazáját börtönnek érezte és a maga úri fajtájában esküdte ellenségét látta, összefogott a többi népek lázadó szegényeivel és bennük vélte megtalálni a maga igazi nemzetét. Ez a nemzetközi összefogás aztán vesztére lett mind a munkásságnak, mind az államnak. Műveltsége nem volt több, mint a polgári osztályé, csak a hatalomban, a politikai erőszakban hitt és azért alkalmatlan volt arra, hogy új világot alkosson a régi helyén. A világháború után majdnem mindenütt a szocialista párt ragadta magához a hatalmat. Amilyen sikeresen küzdöttek érte, olyan sikertelenül éltek vele. Bebizonyult, hogy az alkotó tehetség teljesen hiányzott bennük és uralmuk még a munkásságnak is keserves csalódást hozott. A második és harmadik internacionálé nagy, belső válsága mind erre vezethető vissza. Bebizonyult, hogy krisztusi, az egyetlen valódi műveltség nélkül a világ ügyeit rendezni nem lehet. A polgári és szocialista embereszmény csúfosan elbukott az élet vizsgáján és a fejét vesztett társadalom új hazugságok után lohol, mert nincs ereje önállóan keresni és elfogadni az igazságot.

Mi keresztények pedig, ha valaha, akkor most tartsunk kíméletlenül őszinte önvizsgálatot. Szakítsunk azzal az ősi divattal, hogy mindig másokra hárítjuk a felelősséget a ránk zúdult bajokért. Arról most nem is kell bővebben beszélni, mennyire süket fülekre talált nálunk a Vatikán tanító és sürgető szava XIII. Leó idejében, amikor a proletárság szabadságharca már javában folyt. Rendzavarást, beteg nyugtalankodást láttunk csak benne és nem ismertük föl a szocializmus előtörésében fenyegető istenítéletet egész életünk hazugsága, elvtelenségünk és megalkuvásunk fölött.

Egyházunk akkor hódított, virágzott és alkotott nagyot, amikor teljesen azonosította magát a nép ügyével, kapuit mindenkinek kitartha és amikor a legutolsó jobbágy és szolga is otthon érezte benne magát. A kereszténység ugyanis lényegénél fogva egyetemes vallási közösség, mert Krisztusban nincs különbség úr és cseléd, szabad és rabszolga, művelt és iskolázatlan között. Sőt a Megváltó programját vállalva, legfőbb figyelmét az elnyomottakra kell fordítania, ha nem akarja megtagadni önmagát. Ez a tudat elvben mindig élt az Egyházban, de a gyakorlatban vajmi sokszor elhalványult és a nép lassankint hozzászokott, hogy benne csak valami közigazgatási szervet és kényelmetlen hivatalt lásson. A jogi egyház külsőségei mögött háttérbe szorult a fontosabb lelki, családi és közösségi jelleg. Főleg az utolsó másfél században még a jó hívek sem élték át ezt a bensőséges közösséget és ezért nem lehettek kovásza és egyesítő köteléke egy szétbomló társadalomnak. Jellemzően világít rá belső meghasonlásunkra az a közismert tény, hogy a mi saját társadalmi tanunkat a hívek legnagyobb része, sőt mondhatjuk egésze egyáltalán nem ismeri és közülük mindegyik annak az osztálynak szociális hitvallását szajkózza, amelyhez tartozik. A munkás csak a szocialista, a polgár és a gazdag csak a kapitalista szabadelvű szótárt ismeri és használja, annyira, hogy másképpen nem is tud gondolkozni. A mienkből a legegyszerűbb fogalmakról sincs tudomása; nem tudja, mi a szociális igazságosság törvénye, milyen a család helyzete a nemzet egészében és annak Istentől eredő jogai, amikor szenved és mikor követ el uzsorát és milyen a természetes társadalmi rend, hogy csak a legfontosabbat említsük. Ez a meghasonlás a lelkekben teljesen megbénította minden ellenállásunkat az egységesen irányított, belsőleg is fegyelmezett forradalommal szemben. Hitünk krisztusi, erkölcsi fölfogásunk a legfontosabb dolgokban pogány, elfogadjuk a dogmákat, amelyek az örök életbe vezetnek és nem ismerjük a morált, amely a földön igazítana el bennünket.

Nem a kereszténység szorul reformra, hanem az a torz és beteg életforma, amelyet ma oly tömérdeksokan még mindig valódinak tartanak. Bennünk és népünkben kell radikális megújulást kezdeni, ami nem lehet más, mint visszatérés az eredeti és teljes kereszténységhez. Az ősegyház lelkét kell ismét fölébreszteni magunkban. Megtérésre van szükségünk, amely nem lehet csupán a szomorú múlt megtagadása. Ha ismét komolyan bele akarunk szólni a világ ügyeibe, vállalnunk kell azt a nagyszerű adósságot, amely nélkül Krisztus nem ismerhet el bennünket híveinek. Istengyermeki méltóságunknál fogva adósai vagyunk minden embernek, aki bármilyen támogatásra szorul, elsősorban saját fajtánknak, ha akár testét, akár lelkét pusztulás fenyegeti. Ma pedig a magyarság sorsa embertelenül nehéz és keserves. A falu és tanya népe, a régi jobbágyok ivadéka szinte a vérével örökölte azt a csodálatos türelmet, amelyre a robot és a földesúri önkény rászoktatta. Nem a keresztényi türelem ez, hanem az igavonó beletörődése a járomba, amelyet úgysem tud lerázni magáról. Ugyanakkor hallja már, hogy új világ köszönt feléje, szabadságharcra hívják föl a moszkvai rádió hangjai, mindenütt bujkáló ügynökök, akik vad gondolatokat csempésznek agyukba és írásokat adnak kezükbe, amelyek észak felől, a cseh határon keresztül kocsiszámra vándorolnak szép csendben az Alföldre. Csak a lelküket és hitüket kérik és cserébe szegény testüknek ígérenk soha nem remélt jólétet.

Talán ha mindezt megfontoljuk, be fogjuk látni, mennyire visszaéltünk az evangélium igéivel, amikor folyton csak az égi reményekkel vigasztaltuk azokat, akiknek ideleln semmi reményt nem tudtunk nyújtani, mert magunk sem hittünk abban. Beletörödtünk, sőt természetesnek találtuk, hogy a kenyérharcnak, gazdaságnak, üzletnek, piacnak sokkal nagyobb a hatalma és önállósága, semhogy mi azzal szembe tudnánk fordulni és sokkal szennyesebb a porondja, semhogy az evangéliumi erkölcs tiszta szépségével oda szabad lenne leszállni. Mivel Krisztus igazi szándékait nem értettük meg, egészen az elvont szellemiség magaslatára szorítottuk föl a vallást, ahol minden életszüksége és hatóereje letompult s ennek folytán csakhamar nevetséges, sőt gyűlöletes lett éppen azok előtt, akik szerettek volna hinni benne, mint egyetlen menedékben a törvényesen szabad embertelenség elől. Így engedték át a világot

a rossz hatalmának és miután a vallást a lélek szentélyébe zártuk el, szükségképpen a legdurvább anyagiasság rohamának csináltunk kényelmes utat a köz- és magánéletbe. A lelkeségnek és a természetfölöttinek az a túlzott és helytelen fölfogása, mint az Egyház története már ismételtlen megmutatta, végül is a merőben anyagi érdekeknek enged korlátlan érvényesülést. Az eretnekségre áthangolt igazhitűségnek ez a logikus következménye.

Ugyanakkor pedig a forradalom csodát hirdet a népnek és ki merné tagadni, hogy az elhanyagolt reményteleneknek, akiket az ág is húz, akiknek évi 500 pengőből kell hatodmagukkal nyavalyogniuk, joguk van arra, hogy legalább valamiben higgyenek? Ha más nem tehetnek, hát legalább a csodában hisznek. Valamikor a megváltást szomjazó igazak is így imádkoztak: teremjen a megnyílt föld vagy a gazdag ég nekünk üdvösséget, mert magunkon nem tudunk segíteni. Amennyire a mai helyzetet emberileg meg lehet ítélni, nyugodtan mondhatjuk, hogy nem merőben hiú képzelgésből született meg ez a csodavárás, mert csakugyan szükség van valami rendkívüli beavatkozásra, különben véglegesen elpusztul a kultúra ősi fészke, a mi Európánk. Ma az emberi sorsok intézésének kormányát a vakmerő szédelés vagy a rogyant inú, vénhedt gyengeség tartja kezében. Ebben a világban kell most csodát tennünk, amelyhez a hatalom kezünkben van, csak élni kell vele. Először magunkban hajtsuk végre a teremtő forradalmat, hogy ennek erejében aztán az ország színét a magunk képére tudjuk formálni. Ilyen szabadító újságra vár a mi népünk és mihelyt meggyőződik róla, hogy ez bennünk nem kongó szó, hanem szikrázva forrongó élmény, ismét hinni fog bennünk és a kontároknak, keresztényeknek és pogányoknak egyaránt, befellegzett.

A mi győzelmünk útja.

Tudvalevően az Egyház még soha sem állott szemben oly nagyszabású és félelmetes eretnekséggel, mint amilyen a szocializmus. Mivel a tőlünk kölcsönzött humanitás eszméjéből meríti legfőbb erejét, a hitvédelem eddigi fegyverzete majdnem teljesen hatástalan az ellene indítandó harcunkban. Valami egészen új apológiára van ma szükség, ha a proletárságot ismét vissza akarjuk téríteni Krisztushoz. Pedig vissza kell téríteni, mert a szocializmus végleges győzelme el fogja pusztítani a még meglévő keresztény kultúránkat is és az egyházat újra a katakombákba fogja leszorítani. Ki vállalja a felelősséget azért, hogy századokat kelljen az üldözöttség mélységeiben kínlódnunk, míg ismét a napfényre kerülhetünk, hogy az élet kormányát kontárok és örültek kezéből átvegyük? Az ékes szó, a biztos tudás és a hitvédő lelkesülés sohasem nélkülözhetők, de föltétlenül vereséget szenvedünk, ha csak ezekre támaszkodunk. A megváltásra éhes proletár, aki egészen a tények, a munka, a gép, a föld, a piac, a mindenható tőke világában él, csak akkor fog hinni nekünk és akkor indul majd utánunk, ha az elszánt kezdeményezések tényeivel állunk eléje. Minthogy a munkásosztály lesz hamarosan a történelem hordozója, XI. Pius késlekedést és habozást nem tűrő határozottsággal parancsolja papjainak és cselekvő híveinek, hogy úgyszólván egyetlen gondjuk legyen ennek az osztálynak megmentése.

A mi igazságunk csak a szeretetben lesz hódító valósággá, amely minden gyűlöletet lefegyverez, minden kételyt eloszlat, minden hazugságot megszégyenít. Csak ez a szeretet legyen fölvilágosult, szenvedélyesen haragos és nemcsak lágyan gyengéd, mint a betegápoló nővér keze vagy megindultan szánakozó, mint az emberi irgalmasság. Kritikája legyen mélyebb, bölcsőbb és élesebb, mint a marxizmus, programja nagyszerűbb, mint a forradalomé, bátorsága határozottabb, mint a merénylőké, hite erősebb, mint a fanatizmus, lelkesedése félelmeőbb, mint a lázadóké, legyen szívósabb, mint a számító uzsorás és szemesebb, mint a legravaszabb spekuláns. Csendben dolgozó, lelkeket erjesztő sejtjeinek hálózata fonja be az egész társadalmat és hadoszlopainak acélhengere tiporjon le minden közönyt és rontsa le a pénznek meg forradalomnak förtelmesen zsarnok babonáját. Ilyen tényekre vár ma ez a szerencsétlen világ és jaj nekünk, ha hiába vár.

Természetünkre épít a kegyelem, ez az ősi keresztény meggyőződés. A kegyelem isteni nemességre emeli az embert, nem rombolja le, hanem föltételezi a természetet. Csak akkor tudja könnyen, hatékonyan végezni munkáját, ha a természet a neki kedvező körülmények között él. Köztudomású történelmi tény, hogy ott vannak igazán virágzó misszióink, ahol az új keresztényeket sikerül kiemelni a pogány környezet anyagi és erkölcsi nyomorából, a belga jezsuiták kongói és chotanagpuri missziói azért lettek a többiek iskolapéldái, mert ezt a tapasztalati igazságot a maguk területén tökéletesen érvényesítették. Az éhező csak akkor képes meghallgatni és befogadni az igét, ha előbb testi gyötrelme megszűnik és nem bénítja meg esztét. A hontalan csak akkor talál vissza könnyen az Isten házába, ha előbb az emberek közt is otthonra lelt. Ez az a világot kormányzó Bölcsesség lélektana és akarata. A természet a fundamentum, amelyre a természetfölötti épül. Lehet-e nagyszerűt építeni hitvány, megrongált alapokra, lehet-e sokat várni csenevész alanyba oltott nemes ágtól?

Ha e nézőpontból ítéljük meg a magyarság lelki állapotát, meglepő eredményre jutunk. Két feltűnő tényt szinte első tekintetre meg kell látnunk. Az egyik ennek a népnek megrázó nyomora: kenyértelenség a kenyér hazájában. A csecsemőhalandóság közmondásos magyar nyavalya, amelynek legfőbb oka az anyák és kicsinyek szégyenletesen rossz táplálkozása. Állatainkat potom áron értékesítjük a külföldön és a mi munkásaink csak sátoros ünnepeken látnak húst, a gyapjút alig tudjuk eladni és a mi gyermekeink nagy része jóformán rongyokban jár. De minek részletezzük! Tudomány sem kell ahhoz, hogy valaki belássa, hogy ennek a népnek több, mint harmadrésze nyomorgó proletár. Igaz, szegény, nagyon szegény ország vagyunk a többi európai államokhoz viszonyítva és ugyanakkor a nemzeti vagyon és jövedelem megoszlása botránnyosan oktan, vagyis igazságtalan. Százezrével vannak itt családok, még hozzá a legnépesebbek, melyek például a válság éveiben évi 6-700 P-ből tengődtek. S ez a nép még mindig ragaszkodik az Egyházhoz, még mindig Krisztustól várja üdvösségét s a keresztény közösségben érzi magát otthon. Az erkölcsi nagyság és szépség olyan csodálatosan egyszerű, magától értetődő formában nyilatkozik meg benne, amilyen a műveltek között igazi fehér holló. Büszke a templomára és megható készséggel áldoz annak a javítására vagy fölépítésére. Megbecsüli a papját, ha Krisztus igazán becsületes szolgáját látja benne. Nem antiklerikális, mint a francia paraszt és meleg áhítattal üli meg az Egyház ünnepeit. Búcsújárás, körmenet és misszió még ma is kívánatos élményei és valósággal ösztönös buzgósággal, nem egyszerű kíváncsisággal vesz azokon részt. Pompás, jóformán választott népe ez az Istennek, csodákat művelhet vele, aki érti a módját. Mindene a családja és a gyermekben Isten áldását tiszteli. Vak, aki nem látja, hogy nálunk még porhanyó és termékeny a lélektalaj, de végzetes tévedés lenne azt hinni, hogy ez mindig így marad. Példátlan a mi népünk néma türelme és beletörődése a legsanyarúbb helyzetbe, de vaskosan megjárja, aki még ma is erre építi politikai számításait. Ha egyszer ennek az ijesztően nagy türelemnek vége szakad és mögötte gyülemlő keserű harag ki fog robbanni, Isten a megmondhatója, mekkora történelmi földrengés járhat a nyomában.

Nem könyöradományt és téli segílyt kér e nép, hanem emberi létalapot és annak a hitét fogadja el, aki jogait elismerve minden tekintélyével harcba száll érdekében. A mi híveink köztudatában már erősen elhalványult a család értéke, pedig minden társadalmi reformnak csődöt kell mondania, ha nem a családi élet megerősítését tekinti legfőbb föladatának. Épen ebben van a mi páratlan eredetiségünk, hogy a liberális és szocialista eretnecséggel szemben a természet bölcsességét követve az erős és termékeny családban látjuk minden igazi kultúra hordozóját. A polgári világ családot romboló gyakorlatából a szocialista szemlélet dogmát csinált s ezért kell mind a kettővel a legélesebben szembefordulnunk. Egész gazdasági rendszerünk szinte intézményesen túri a családirást és bizony hiába hirdetjük a keresztény házassági eszményt, amíg nem változtatjuk meg gyökeresen ezt a rendszert. Magántulajdon és a kereső apa elegendő jövedelme nélkül fizikailag lehetetlen nyugodt és elviselhető családi életet folytatni. Ha igaz és jogos az, hogy aki az oltárnak szolgál, az oltárról meg is éljen, akkor

az is jogos, hogy aki a földnek és a tőkének szolgál, abból meg is éljen. Hamarosan majd az uradalmak is követni fogják a háziurak és gyárosok példáját és valósággal nőtlenségre, vagy legalább is gyermektelenségre kényszerítik munkásaikat.

Nekünk tehát, ha csúfosan és megérdemelten bukni nem akarunk, az egész törvényt csonkítás és kihagyás nélkül kell hirdetnünk, attól sem riadva vissza, hogy oktalanok a mai rend ellenségeinek, felforgató elemnek bélyegeznek bennünket. A kenyérhez, otthonhoz, családhoz való jog Istentől származik és az evangéliumnak lényeges része, aki ezt nem tudja, egyenesen megvetés és gyűlölet tárgyává teszi az igehirdetést. Attól tartózkodjunk, hogy fűt-fát ígérjünk az embereknek, túllicitáljuk még a demagógiát is, vagy vele egy követ fűjjünk. Az ígéretések ideje már lejárt és hitványság lenne újra csalódásba kergetni az embereket és magunkat nevetségessé tenni. A proletárok megváltása keserves munka lesz és ezt őszintén meg kell mondani. Ebből a munkából mindenkinek ki kell vennie a maga részét. A szociális kérdés, bármilyen furcsán hangzik is ez, elsősorban egyéni kérdés. Nagyon sokan azért követelnek a köztől állandó támogatást, mert nem akarnak vagy nem tudnak magunkon segíteni. Soha nem fogjuk ezt a kérdést rendezni, amíg az egyeseket és a közvéleményt erről meg nem győzzük. Az erkölcsi és értelmi fogyatékoság, azaz egyrészt a hanyagság és tékozlás, másrészt a kellő gazdasági műveltség hiánya elsőrangú forrása a nyomornak. Más szóval ez azt jelenti, hogy nem elég jó törvényeket hozni, meg a társadalmi és gazdasági szervezetet átalakítani, ha a munkásosztály tagjaiból hiányzik a lelki készültség a fölemelkedéshez. Természetesen ezért a vezető osztály a felelős, mert neki kell a kezdeményezést vállalnia. A vezetők közönye, hitványsága és renyhesége minden reformnak legfőbb akadálya, tehát a mi mozgalmunk igazi sikert csak akkor fog elérni, ha az általános közéleti bűnök ellen is könyörtelen harcot indít.

A gyenge szeretet nem sokkal jobb a gyűlöletnél, a valódi jóság pedig kemény és erős, mint a halál. Igaz, vértanúi lélek kell a mi harcunkhoz, de nem olyan, amely bátran áldozza föl életét az ellenség dühének. Ez az áldozat aránylag könnyű ahhoz képest, amire a mai emberiség vár. A munka, a lélekhódítás, az alkotás, a közéleti harc, az állandó megütközés vértanúsága követeltetik. Borzalmas szenvedést vállal az, aki ma a nép ügyével azonosítja magát, de mindenre képes az, akiben Krisztus jóságának ereje lakik.

A magyar falu múltja és kultúrája (Dr. Sándor István, főiskolai tanár, Szeged)

Agrárnépünknek, egész agrárállamiságunknak kereszténység a bölcsője.

Az a feladatomban, hogy a magyarországi agrártársadalom történetét és kultúráját körvonalazzam Önök előtt, – azt az évszázados fejlődési folyamatot, amellyel a magyarságnak ez a gerince mai állapotát elérte s azt a szellemi helyzetet, amelyben ma a falut találjuk. Nagy történelmi igazság, mélyen tisztelt Uraim, hogy Magyarország a kereszténység által lett agrárállammá; a pogány magyarságnak, ennek a pásztor és katonanépnek kóbor ösztöneit Krisztus szolgálói, a magyarságot megkeresztelő misszionáriusok szelídítették meg, akikről a X. században a földet túrni megtanultuk. És így végeredményben a magyar paraszttársadalom kialakulásának alapfeltétele a katolikus hit volt. A kereszténység felvétele a régebbi magyar életformák kicserélését jelentette – nemcsak vallási, hanem gazdasági téren is. Keresztények lettünk, letelepedtünk és megtanultuk a földet művelni: ez a három mozzanat Szent István korszakának legfőbb öröksége. Az a meleg ragaszkodás, amelyet ma a parasztember a földdel szemben érez, csak megkeresztelkedése és letelepedése óta alakulhatott ki népünkben s elképzelhetetlen volt régebbi szilaj korszakunkban, amikor földhöz nem kötve váltogattuk marháink legelőhelyét és Isten ostoraként raboltuk végig Nyugatot. Így a magyar paraszttársadalom létét a kereszténységnek köszönheti.

Parasztságunk az éltető gyökérzet, mely nemzeti létünket a magyar talajhoz köti.

Ez a társadalmi réteg évszázadokon át valósággal föld alatti életet él. Történelmünkben a magyar parasztság a gyökér szerepét játssza, amely az egész fa terhét hordozza, a fa eledelét szolgáltatja, a törzset földjéhez szegezi, hogy a vihar le ne döntse, de maga nem látható. A magyar történelem lapjai Anonymustól a világháborúig kifejezetten a nemesi magyarság tetteiről szólnak, s viszonylag kevés szót ejtenek arról az osztályról, amely pedig háborúinkhoz az emberanyagot, asztalunkra a kenyeret, kultúránkhoz a pénzt adta s amely nem írta meg, hanem szürke egyhangúságban egyszerűen lemorzsolta a maga életét: a magyar parasztságról. Voltaképpen még nagyrészt felkutatásra váró, töretlen terület ma is a föld népének története, amely párhuzamosan kíséri a nemesség történetét, együtt fut vele, de szembetűnővé csak akkor válik, ha a nemesség életútját keresztezi. Nem lehet meghatódás nélkül forgatni ennek az ismeretlen Agrár-Magyarországnak a történetét, mélyen tisztelt Uraim, és Acsády Ferenc, a magyar jobbágyság háború előtti történetírója szinte költői lendülettel írja le: »E néprétegek múltja szintén szín-gazdag, érdekfeszítő hősköltemény, a fáradságos munka és a siker koronázta önfeláldozás, gyakran a szenvedések komoran megható eposéja, mely áldozatban és eredményeiben nem marad el nemzetünk harcias (azaz nemesi) rétegeinek haza fenntartó tevékenysége mellett.«

Kemény munkában, keresztény erkölcs védelme alatt alakult ki e nemzetfenntartó réteg.

A magyar paraszt-társadalom szociális rangja, megbecsülése, sajnos, kezdet óta aránytalanul szerényebb, mintsem azt számaránya, munkáinak és áldozatainak súlya megokolná. Mint általában a középkor hódító népei, az új hazába eljutott magyarok is a honvédelmet és a kormányzást látták a maguk feladatának; az ehhez szükséges feltételek megteremtését, a termelő munkát, az ország életszükségleteinek biztosítását nagyrészt másokra bízták. Keletről magunkkal hozott rabszolgáink, a mai magyar földön talált és leigázott népek, a Nyugatról ideszivárgott telepések és a rabszolgaságba taszított magyarok alkották tehát a régi

magyar agrártársadalom egyik összetevőjét. A második összetevő agrártársadalmunk kialakulásában a földtelen, szegényebb, de szabad magyarok tábora, akik szerződéses alapon, bizonyos munka-, termény- és pénzszolgáltatás ellenében gazdálkodnak a nagybirtokok telkein, de szabadon el is költözhetnek onnan és egyéni jogaiknak birtokában vannak. Mind a szolgák, mind a szabad magyar földművelők helyzete a XI. században még kedvező. A gyéren lakott ország óriási földbirtokain a földesúr és a földműves egymásra szorulnak, érdekeik fedik egymást, patriarchális közösségekben lehetnek meg egymással, a kereszténység friss ereje erkölcsösen szabályozza viszonyaikat s örökdió a jogrend és a béke fölött a király is, mint az ország legfőbb bírója.

Véres történelmi századok sodrában.

Mindaz, ami ezután a rövid ideig tartó egyensúlyi helyzet után következik, egy évszázados szomorú, bomlási folyamat, amely a törökidő századaiban éri el mélypontját, hogy azután a XVIII. századdal a felvilágosodás, a demokrácia, a forradalmak korában egy ellentétes irányú folyamat vegye kezdetét. E hosszú idő alatt zajtalanul folyik falvaink végtelen áldozatok sorozatából összetevődő, egyhangú élete. Ez idő alatt egyre vérzik a magyar falu népe, nemcsak Mohinál, Mohácsnál, azokon a nagy csatatereken, ahol a nemesség lerója a maga véradóját, hanem vérzik feldől, felperzselt, kirabolt, megcsonkított, megbecstelenített falvaiban, kuntól, tatártól, töröktől, osztrák katonáktól és erdélyi fejedelmek zsoldosaitól, kurucoktól és labancoktól egyaránt. Tudunk falvakról, ahol egy-egy nagy pusztulás után csak hírmondónak marad néhány család mindent újrakezdeni és van hely, ahol most is hátborzongató emlékként kísért a török idők egy-egy véres, mindent megsemmisítő napja. De bármennyi vér rúttja is el falvaink testét, ezerszeresen több ezen a testen a munka verejtéke. Háborúban és békében egyaránt küzdeni a földdel, időjárással, szántani, vetni, betakarítani, örölni és évről-évre újrakezdeni mindezt, az izmok munkájával biztosítani saját megélhetésén felül az egész országét is, adózni és pedig századokon át egyedül adózni és így teremteni meg az alapot az állam fennmaradásához, anyagi és szellemi haladásához – valóban rendkívüli teljesítmény, valóban nemzetfenntartó munka! S annál megdöbbentőbb, hogy e munka, e teljesítmény jelentőségére Európa s benne mi magyarok is oly hallatlanul későn eszméltünk rá és a megértés és becsülés oly kivételesen színezte csak a néppel szemben elfoglalt magatartásunkra.

A levetkőztetett magyar ágrólszakadt típusa.

A magyar földműves réteg helyzetének romlása már a tatárjárás előtt megindult, már ekkor megkezdődnek a pereskedések a földesurak és falvaik között; törvényeknek kell kimondaniuk, uralkodóknak biztosítaniuk a szabad földművelők szabad költözködésének jogát, akiket a földesúri önkény mindinkább megfoszt e szabadságtól s amint a királyi tekintély hanyatlal s birtokos főuraink hatalma nő, úgy lesz a magyar parasztság sorsa mind súlyosabbá és súlyosabbá. Egészen végzetes hatása lesz azután az Anjouk korában a nyugati hűbéri társadalom gazdasági eszményeinek: a katonáskodás és az adózás kötelessége, amely korábban a nemességet terhelte, végleg a jobbágyságra hárul, a király bírói tiszte viszont a földesurakra, az úriszékekre száll át, megmarad ugyan a különbség a földművelő réteg szabad és szolgásként élő népei között, de közös jobbágylajstrom foglalja egységbe és kötelezi jobbágyi szolgálatra mindazokat, akik más földjén gazdálkodnak. A Mátyás előtti és utáni magyarországi anarchia és a humanista főurak nagyúri életstílusa korában azután végleg elmosódik a határvonal szabadok és szolgák között. S amikor az ellentétek a Dózsa-féle parasztlázadásban kirobbannak, az 1514. évi XIV. törvénycikk végleg megszünteti a szabadköltözködés jogát s a jobbágyságot teljesen a földesúr hatalmába adja. Ezt a jogot a

jobbágyság 1544-ben visszakapja ugyan, de akkorára már népünket a háború borzalmai s a pártokra szakadt nemesség önkényeskedései marcangolják s kialakul lassan a nyomorúságban küszködve a levetkőztetett, gatyás, paraszt ágról szakadt típusa, amelyet ma is ismerünk.

Meddő kísérletek után a kapitalizmus új nyomorúság agrárnépünkre.

Kétségtelen, hogy évszázados nyomorúsága után a XVIII. századtól kezdve egyfelől az új életre támadt katolicizmus kora, a magyar barokk-kor, másfelől a felvilágosodás eszméinek hatása alatt a jobbágyság problémája mind fontosabb üggyé lesz a magyar politikában s rendezésére egymásután történnek meg a kísérletek. Mária Terézia Urbáriumra pontosan körülírja a jobbágy jogait és kötelezéseit. II. József az általános adókötelezettség bevezetésével kísérletezik, az 1832-36. évi országgyűlések lehetővé teszik, hogy a jobbágy pénzzel váltsa meg a robotot, az 1839-40. évi országgyűlés pedig megszavazza az örökváltságot s így lehetővé lesz, hogy a jobbágyok földjeiket és terheiket örökre megváltsák. Ezt a folyamatot fejezi be végül az 1847-48. országgyűlés, kimondván a közteherviselést s törvénybe iktatva a földbirtokosoknak az állam által való kártalanítását.

Mélyen tisztelt Uraim, nehéz feladat bírálatot mondani erről a fejlődésről, amelyet régebben annyi meleg lelkesedéssel szoktunk ünnepelni, amelyet a márciusi napok verőfényében azelőtt a szembenálló társadalmi osztályok testvéri kézfogásnak fogtunk fel. Mi, a világháború utáni évek magyarjai, mennyire más szemmel, más tapasztalatok birtokában nézhetünk vissza erre a korszakra, amely a jobbágyság kétségtelenül halaszthatatlan jogi felszabadulásáért hevülve, gyermeki idealizmussal tévesztette szem elől a kérdés gazdasági oldalát, éppen a kapitalista rend kialakulása idején tanácstalanul lökte ki agrárnépünket a liberalizmus szabad versenyébe s ezzel mai faluproblémáink egyik felidézője lett.

Engedjék meg, mélyen tisztelt Uraim, hogy ebben a kérdésben kitűnő történetírónk, Szekfű Gyula szavaival körvonalazzam a fejlődés tragikus útját: »A harmincas és negyvenes évek közkedvelt kifejezése szerint a jobbágyságot is be kell venni az alkotmány sáncai közé. A tényleges átalakulás azonban nem így ment végbe. Az alkotmány sáncai közé nem vétettek fel azok, akik kint áztak-fáztak és éheztek, hanem még azok is kiűzettek belőlük, akik eddig bent melegedtek... A modern alkotmányos állam túlságosan egyszerűsítve látta feladatát. Elképzelte magának, hogy a rendi államnak embertelen különbségtevését jóvá teszi azzal, ha mindenkit egyenlővé tesz és minden osztály egyforma bánásmódban részesít. Ez talán célhoz vezetett volna olyan korszakban, mely az állami befolyás, az állami gyámkodás és ellenőrzés elvét vallja... A liberális-demokrata állam az egyenlőség elve mellett az állami non-interventio elvét vallotta, a laissez faire elvét, mely magyarul annyit jelent: faljátok fel egymást, kedveseim; más, régi kifejezéssel: aki bírja, marja... Hetven év államhatalomtól nem zavart küzdelmében tönkrement a korábbi kiváltságos rendek legnagyobb tömege: a nemesség és részben a városi polgárság, anélkül, hogy pusztulásukból a felszabadított jobbágyságnak haszna lett volna. Nem; a jogegyenlősített jobbágyság nemes uraihoz hasonlóan pusztult és költözött ki Amerikába bányamunkásnak, jogtalan páriának.« Íme, az út, amelyen haladtunk s amelynek kietlenségét megsokszorozta a veszített háború, országunk feldarabolása és a gazdasági válság.

A magára hagyott falu maga lett irányítója kultúrájának.

Fel kell vetnem a kérdést, mi ment végbe e zivataros századok alatt a magyar falu lelkében, hogyan változott a magyar parasztság szelleme, mit kapott a magasabb körök műveltségétől s milyen színekben áll előttünk mai kultúrája.

Aki a magyar falvak szellemtörténetének adatait keresi, mind szilárdabb meggyőződésévé kell, hogy legyen, hogy a magyar falu felé a kultúra-közvetítés komoly igényével a legutóbbi időkig úgyszólván kizárólag a kereszténység, elsősorban a katolikus papság közeledett.

Városaink szellemi élete másfél századon át a parasztságtól elszakadva, elszigetelve fejlődik s amint alkotásaiban mindinkább európai magasságokba tör, mind hűtlenebb lesz falvaink primitív műveltségéhez. Ilyenformán a magyar falu akarva-akaratlan maga lett irányítója a maga kultúrájának s aki ma az ütött-kopott nádfödeles viskóknak a város magas műveltségéhez való viszonyát fürkészi, döbbenve látja, mint fordul ki sarkaiból a magyar falu ősi, keresztény hagyományokon nyugvó élete. A város nem indult meg a falu felé, útra kelt tehát a falu a város birodalmába. Falun járva, kulturális tekintetben a szélsőségek, a végletek tüneteivel találkozunk. Parasztaink között van, aki nevét sem tudja leírni, s a falu köreit meghaladó legelemibb fogalmakkal sem rendelkezik és van, aki gyermeketeg csodálkozással vagy a kitagadottak irigységével eszmél rá a szellem magasabb világára. Az élet ma falvainkban átmeneti, hagyományok hálnak meg és rozsdás eresztékek lazulnak, a romok felett pedig új koncepciók születnek, a falu ma tervtelenül és gondozatlanul új kultúrát teremt.

A veszendő kultúrártékek megmentését katolikus barokk-szellem, missziós lelküket szolgálja.

A pusztuló falusi kultúra láttán, bármilyen kezdetleges is az, nekünk, katolikusoknak van okunk a legtöbbet siratni. A falu hagyományaiban tömérdek katolikus érték megy veszendőbe, aminthogy a falu felé kisugárzó kultúrát a középkor óta elsősorban papjaink közvetítették a nép felé. Kétségtelen, hogy az utolsó nagy kultúrhatás, amely a magyar falu életformáit sorsdöntően befolyásolta s a törökidő évszázadai után falvaink műveltségét újjáalapozta: a magyar barokk szelleme. A középkor óta nem volt még egy áramlat, amely katolikus falvaink szellemi képének kialakításában nagyobb szerepet játszana, mint a XVII-XVIII. század barokk műveltsége. A missziós gondolat, amely mindennemű falumunka alapja, azóta egyetlen más kulturális mozgalomban nem vetett hasonló lángokat, mint a katolikus restauráció áramlatában. Falusi templomainkat csekély kivételével a barokk korszaka építette. A falu könyvkultúrájának egy elhanyagolt tagozatában, az elsárgult levelű, elrongyolt kötésű XVIII. századi imakönyvekben és elmélkedő iratokban él és hat ez a barokk-szellem ma is és van falunk, Mezőkövesd, ahol könnyűszerrel volna összeállítható egy pár ezer kötetet tartalmazó könyvtár a XVIII. század vallásos irodalmából. Jánosi Gyula szerint egyedül a győri egyházmegyében két év folyamán a Canisius-féle katekizmust nem kevesebb, mint 62.000 példányban osztják ki falvainkban 1750 körül, s a lélekmentésnek az a szenvedélye, amely a jezsuita misszionáriusokat, a ferencrendi szerzeteseket Ázsia és Amerika civilizálatlan földjére vezette, a kereszténység földjén is megtalálta az utat azokhoz a néprétegekhez, amelyek a rendileg tagolt társadalmakban legalul helyezkedtek el.

Falvaink kultúráját még mai hanyatló formájában is a barokk-szellemtől kapott egykori hatalmas lendület élteti. Ki ne ismerné ezeket a gondozatlan, megmerevedett és korszerűtlen hagyományokat, amelyek a legutóbbi száz esztendő folyamán fokozatosan csontosodtak meg, vesztették el életszerűségüket, s valljuk be, nem egy szempontból hátráltatóivá is lettek az egészséges fejlődésnek. Sajnos, művelt köreink katolicizmusából mindinkább kihull a missziós gondolat, elhomályosulnak a nevelő szándékok. Az Egyház-ellenes politikai, szellemi és gazdasági mozgalmak idején a katolikus intelligencia előtt két út áll nyitva: vagy visszavonulni egy előkelő elefántcsonttoronyba, elfordulni a népi gondolattól, amelyet a szembenálló irányok sajátítanak ki a maguk céljaira s közös frontot alakítani a forradalmi irányoktól hasonlóan fenyegetett arisztokrata rétegekkel; a másik megoldás: a liberális kereszténység útja, a nyárspolgári kompromisszum az Egyház és a vele szembenálló tábor között, amely nem csinált nagy ügyet a világnézetek rettentő ütközéséből. Így marad magára, tisztelt Uraim, a magyar falu a maga gondozatlan hagyományaival, amelyeket most már egyedül gondoz tovább. Canisius, Kempis Tamás, az Aranykorona, a Makula nélkül való Tükör, a Rózsáskert helyett a falu könyvkultúrájának tipikus termékei a XIX. század végén apró, filléres röpiratok, a vallásos

ponyvák, amelyeket cérnával fűznek össze ma is testes kötetekké falvainkban s amelyekben szinte számtani pontossággal mérhetjük le a nagy hagyományok elsekélyesedését.

Kultúrválság, forradalmi hangulat, hagyományok feladása a falu életében.

S ezen a fokon érik el katolikus falvainkat azok a megrendülések, amelyeknél fogva ma a falukultúra válságáról kell beszélnünk, s indul meg a XIX. század dekadens kulturális irányainak beözönlése a falu életébe. A nagy átalakulás, a modern hatások beszüremkedése falvainkba már nem a betű és a könyv csatornáin át történik, hanem az élet példái adják meg hozzá az ösztönzéseket. A gyárakkal koszorúzott városok kinyújtják csápjaikat a falu felé, a könnyebb közlekedés kiemeli a falut a maga elzártságából, iskoláink tömegeket tanítanak meg írni-olvasni s tömegeknek adnak kulcsot a kultúra egy ismeretlen, magasabb tagozatához; a politikai agitáció, a társadalmi mulasztások felfokozzák a magyar parasztság szociális öntudatát és igényeit. Így éri el a mai falut kulturális téren is a forradalmi hangulat: a parasztság leveti népviseletét, népdal helyett slágert fúj, felhagyja a falusi szokásokat, szakít a sajátos népi művészettel és ízléssel s a hagyományos katolikus barokk-elemek és a falusi szabadgondolkodás összecsapása már a szemünk láttára folyik. Mi lesz a harc kimenetele? E kérdés megoldása már nem a falura tartozik! Középosztályunk körében a liberalizmus ingyencmenterei nem gondoltak arra, hogy szórakozásaik a nép füstös konyháiba is eljuthatnak. Ma már mind szélesebb körökbe felismerik, hogy a falu válsága egész nemzetünk válságát jelenti, amely csak az összes tényezők közös munkájával küzdhető le. A falu felé az út a városon keresztül vezet. A missziós tudatnak újabb hevületére van szükség, hogy a falu utcáiról a nyomasztó anyagi gondok kísértetseregét elriaszthassuk, újjáteremtsük a bizalmat vezetőrétegeink iránt s egy korszerűen katolikus kultúra közvetítésével új alapokra fektethessük a magyar falu fejlődését.

Hódítsuk meg a falut saját kultúrájával! A magas kultúra értékes elemeit juttassuk el hozzá.

S ezen a ponton, mélyen tisztelt Uraim, világossá válik, hogy a falu számára elsőrendűen fontos egy minden térre kiható, gyökeres gazdasági reform, de nem kevésbé fontos egy hasonlóan alapos és kiterjedt nevelői munka, kulturális tevékenység sem! Sajnos, a kultúra területén saját rövidlátásunk vagy tájékozatlanságunk folytán kicsúsztak kezeink közül azok az eszközök, amelyek a legszélesebb körű tömeghatást tudják biztosítani: a sajtó, könyvkiadás, a színház és mozi területén egyelőre még csak egy megtúrt, idegenszerű színfoltot jelent itt-ott a katolicizmus s ez a katolikus színfolt sem a magyar falu igényeihez alkalmazkodik. Két tételben összesűrítjük azokat a legfőbb alapelveket, amelyeket a falu pedagógusának az agrárfjúsági mozgalom körében a legcélszerűbb és legerkölcösebb szem előtt tartania. Az első tétel: ostromoljuk meg a magyar falut a saját kultúrájával, amelynek válságát éli, tegyük gyökeresebben magyarrá a magyar falut, legyünk rajta, hogy ne szégyellje a maga művészetét, ízlését, szokásait – mindezek nemcsak nemzeti szempontból jelentenek értéket, mint a viharos iramú fejlődés ellensúlyozói, de értékek katolikus szempontból is, mint egy régi, katolikus kultúra késő emlékei. A második tétel: keressük meg az utat, hogy mindazt, ami a modern magas kultúrából igazi érték, ami a falu érdekét szolgálja, eljuttassuk a faluba s kielégítsük így az egyszerű népben mégis csak ott élő természetes vágyat a haladás iránt.

S legyen szabad még befejezésül néhány konkrét javaslatot tennem arra vonatkozólag is, miféle gyakorlati feladatokat ró ez az általános program az agrárfjúság mozgalomának vezetőire. A mi feladatunk lenne megírni a falu imakönyvét, elsősorban az agrárfiatalság imakönyvét, amely leszűri a falukutatás modern tanulságait és a falu mai világából mutatja meg népünknek az örök utakat; megfelelő filléres olvasmányt nyújtani a falu fiatalágának –

elsősorban az Új Élet Regényeinek sorozatára gondolunk itt – s óvni népünk érzékét, hogy el ne tévedjen a könyvek mai áradatában; összeállítani irodalmi kultúránkból mindazt, ami klasszikus érték, a legényegyleti könyvtárak számára összeállítani annak a – mondjuk – 100 magyar könyvnek a jegyzékét, amelynek semmi körülmények között sem szabad hiányoznia. Megtanítani a falusi ifjúságot újságot olvasni, különböző lapok összehasonlításával bemutatni azt, milyen különböző megvilágításban szerepelhet újságainkban egy és ugyanazon esemény; komoly és körültekintő munkát fektetni a katolikus naptár-irodalomra, mert a kalendárium évek óta csaknem az egyetlen olvasmány számtalan családban, s ha lehet, gondoskodni arról, hogy a legjobb kalendáriumokkal a falu ne csak véletlenül találkozhasék a vásári ponyván; figyelemmel kíséreni katolikus folyóirataink filmrovatát és irányítani ennek alapján a vágyat, amely a faluban az unalmas hétköznapiak alatt a látványosságok iránt felgyülemlik, hogy ne erotikus izgalmakat, ne is az ősi bicskás virtust közvetítse a mozi a faluba s még kevésbé a Lipótváros és a széplelkű aszfalt-entellektüellek erkölcsi szemléletmódját; legényegyleteink által kellene föleleveníteni a misztériumjátékok ősi szokását, a falu szabadtéri játékeit, amelyek az egyedüli igazi szabadtéri játékok volnának; gondoskodni arról, hogy megfelelő népművelési folyóirat szolgálja a faluvezetők szükségleteit, a falu aktuális ügyeiről megfelelő előadásanyagot hozzon, amilyen az egyetlen komoly mértékkel mérhető népművelési folyóirat, az Erdélyben megjelenő Erdélyi Iskola stb.

Mindezekhez pedig egész emberek kellene és mérhetetlen a felelősség súlya, amely a falu ügyében műveltebb rétegeink vállára nehezedik.

A szövetkezetek jelentősége agrárnépünk életében (Dr. Czettler Jenő e. ny. r. tanár, Budapest)

A szövetkezeti mozgalom egy úton halad az emberiség fejlődésével.

Hogy a szövetkezeti mozgalom gyakorlati irányú, az minden kétségen felül áll, de az is bizonyos, hogy magasabb célkitűzés és elgondolás nélkül, tisztán az üzleti élet szempontjaitól irányítva a szövetkezeti mozgalom csak olyan fanyar gyümölcsöket teremhet, mint aminőre a nagy szövetkezeti apostol: Meskó Pál bukkant egy fölvidéki faluban, ahol a jubiláló fogyasztási szövetkezet vezetősége arra a kérdésre, hogy mi a szövetkezet anyagi haszna, gondolkodás nélkül, egyhangúlag úgy válaszolt, hogy azóta olcsóbb a pálinka és mikor Meskó az erkölcsi haszon után tudakozódott, ugyanazzal az egyhangú lelkesedéssel állapították meg, hogy azóta jobb a pálinka.

Önöknek, akik a szövetkezeti mozgalomban nemcsak az előnyöket látják, de a »Quadragesimo anno« szellemében a társadalmi önsegítésnek olyan eszközét, amely az egyén szabad vállalkozása s az állami mindenhatóság között az arany-középutat jelenti, a pápa utasítása szerint még az etatizmus mindent elnyelő beavatkozása előtt meg kell kísérelniük a szövetkezeti rendszer kiépítését. Ehhez azonban nemcsak technikai ismeretek, de fanatikus hit is szükséges. Tudniuk kell, hogy a szövetkezeti mozgalom egy úton halad az emberiség fejlődésével, mert Gierke Ottó, néhai világhírű berlini professzor szövetkezeti joga szerint a zárt családi gazdaság, amely a kapitalizmus dacára is tovább él a kiscgazda üzemében, különösen tanyai gazdaságában, éppúgy, mint az ó- és középkor nomád pásztorkodása, faluközössége, céhe, gildéje, sőt maga a primitív állam sem volt más, mint szövetkezet, amelynek tartalmat az egymást segítő szolidaritizmus s a szükséglet számára termelő gazdasági rend adott s ad ma is.

Anyagi és kulturális eredmények a szövetkezeti mozgalom nyomában.

A kapitalizmusról sok szó esik mostanában, anélkül, hogy annak történeti fejlődését megismerni próbálnánk, pedig ez a középkori szövetkezeti rendszer lassúbb, vagy gyorsabb felbontásával párhuzamos, s amely ellen a XVI. század paraszt-forradalmi, de a XIX. század elejének munkás lázadásai is erős eszközökkel tiltakoztak. A szövetkezeti mozgalom vezetői: Owen Róbert, King Vilmos és a francia Blanc, az akkori liberális idők megítélése szerint szintén forradalmárok voltak, ma már nyugodtan megállapíthatjuk, hogy haladó konzervatívak, akik nemcsak a tőke diadalmasan robogó szekere, de a gyárak és gépek szétrombolását is meg akarták állítani, mert a nemzeti vagyon értékeinek megőrzése ép oly becses volt előttünk, mint amennyi idealizmussal és szeretettel igyekeztek félrevezetett munkás-testvéreiket a katonaság ágyú elöl, tehát a biztos pusztulástól visszatartani. A gyakorlati érzékkel bíró s minden merész álmodozástól távol álló King Vilmost is beleszámítva, a szövetkezeti mozgalom hőskorának apostolai munkát, vagyont áldoztak álmaikért. King is meghozta ezt az áldozatot, de jelszava az volt, hogy csak az egy éven és egy mérföldön belül megvalósítható tervekkel érdemes foglalkozni. Tanítványai, a rochedealei takácsok fogyasztási szövetkezeti mozgalmukban kicsiny eszközökkel (néhány zsák liszt és krumpli) reális célokat igyekeztek elérni, kiindulván abból, hogyha a munkásság a bér fölemelésének nehezen járható útját erőszakkal nem bírja kikényszeríteni, jövedelmének 80-90%-át kitevő élelmiszer-, ruha- és lakás-szükségletét a közvetítő nyereség kikapcsolásával olcsóbban elégtétlen ki, ugyanazt az eredményt saját erejéből játszva elérheti. A rochedealei takácsok által megindított szövetkezeti mozgalom nem egészen 100 év alatt Anglia kereskedelmének egyharmadát, 1936-ban több, mint száz millió font forgalmat mondhat a magáénak. De mégsem a kereskedelmi hajóhad, a nagy raktárak,

hatalmas szövetkezeti gyárak, a bennük foglalkoztatott munkások haszonrészesedése, szociális munka föltételei a legfontosabb vívmányok, hanem Anglia munkásságának kulturális fölemelkedése, amely munkás-klubokban, népkönyvtárakban, munkás-egyetemen, munkás-sportegyletekben csúcsosodik ki.

Termelő parasztgazdaságok és kisüzemek szövetkezeti összefogása jelöli ki a fejlődés helyes irányát.

A szövetkezeti mozgalomnak pár évvel ezelőtt elhalt világhírű teoretikusa: Gide Károly, párisi egyetemi tanár megállapítja, hogy a mai gazdasági élet több irányú, mert abban nemcsak a nyereszkedő kapitalista vállalatok és ezekkel szemben az állami és egyéb közületek vállalkozásai az irányadók; de a termelés egészen vagy magas százalékig saját szükségletre termelő parasztgazdaságokban és kis kézműves műhelyekben megy végbe, amelyeknek szövetkezeti összefoglalása s működése a jövő fejlődésének igazi iránya. Gide közgazdaságtanában sem a tőkét, sem az állami vállalkozást nem veti el s így alapjában eltér az első szövetkezeti utópistának, Owennek elgondolásától, aki az egész gazdasági életet a tőke kizárásával szövetkezeti alapokra akarta fektetni. Gide rendszere nemcsak mezőgazdasági, de ipari és kereskedelmi részében is becses útmutatást szolgáltat a kapitalizmus mohó hatalmi vágyával s az etatizmus mindent uniformizáló, de az egyén gazdasági szabadságát, sőt egyéniségét megszüntető rendszerével szemben, amelyért pedig sok jobb és baloldali szélsőséges irány lelkesedik. Nincs talán a pápai enciklikák szolidarizmusához közelebb álló közgazdasági irány, mint az elméleti és gyakorlati szövetkezeti politika.

A szövetkezet elsősorban személyi egyesülés; gazdasági önállósággal.

Épp ezért fontos, mielőtt a gyakorlati eszmecserére térnénk, hogy az igazi szövetkezetnek teoretikusok által egyhangúlag megállapított kritériumát megismerjük.

A szövetkezet személyi, tehát nem tőke-egyesület. Tőkére szükség van ugyan benne; de nem ez a fontos, hanem a szövetkezeti tagok közreműködése, amely a közös üzletvezetésben, de a szövetkezeti hűségben is megnyilvánul, hogy a vállalatot ne mint idegen testet, de mint saját foglalkozásuk hasznos kiegészítését tekintsek. A tőkét kisebb-nagyobb mértékben az állam is szolgáltathatja, de arra kell törekedni, hogy az érdekelt felek üzletreszek jegyzése révén maguk teremtsék elő; az állami támogatás csak az első nehézségek legyőzésére szolgálhat ugyan, de nem szabad a szövetkezeti mozgalmat oly mértékben befolyásolnia, hogy ezáltal a szövetkezet tagjainak, tehát az egyének gazdasági önállósága vagy a közös üzletvezetés függetlensége veszélyeztessék, mert a szövetkezet célja más nem lehet, mint az egyén vagy vállalkozásának hittel, áruval, nyersanyaggal való ellátása és önálló gazdaság-életének alátámasztása. Bár a szovjet és más állami mindenhatóságra támaszkodó gazdasági rend hangzatos jelentéseket ad ki a szövetkezetek üzleti eredményeiről, ahol ezt az elvet az állami mindenhatóság elnyomja, igazi szövetkezeti mozgalomról beszélni nem lehet.

Természetesen a kisebb arányú tőkehasználat s az egyéni gazdaságok kisebb terjedelme, – amíg azok fölött a közös gazdasági vezetés nem fejlődik gazdasági despotizmussá – nem állhatja útját a szövetkezeti szervezet kiépítésének és egyes vállalkozások koncentrációjának, amint azt az angol fogyasztási szövetkezetek fejlődése (központok stb.) igazolja.

Ily elgondolással indították meg a német Raiffeisen és a magyar gróf Károlyi Sándor és munkatársai a földművelő nép szövetkezeti mozgalmát is.

Szövetkezet a hitelnyújtás, értékesítés és fogyasztás terén

A kapitalista termelési rendszerben centrális helyzete van a hitelnek és az értékesítésnek. A nagyvállalkozás kellő időben jut kellő mennyiségű és olcsó pénzhez s ezért tud termelő eszközöket szerezni, nyersanyagot vásárolni, s a piac fölött uralkodni. Nem kell nagy fantázia ahhoz, hogy ha a zárt családi gazdaságban majdnem pénz nélkül termelő kisgazda földet akar venni, vagy bérelni, gazdaságát eszközökkel, jobb vetőmaggal, nemesebb fajú állattal akarja felszerelni, hitelre van szüksége. Amikor az adóért zaklatják és termését elkótyavetyélni nem akarja, kénytelen még a berendezett gazda is hitelt igénybe venni. Egy-kétszáz pengős kölcsönei a nagyobb pénzintézeteket nem érdeklik, mert kis kölcsönnél ugyanannyi kezelési költség merül föl, mint a százezer pengőnél, a jutalék, a kamat pedig alig egy-két pengő. Ezenkívül a kisember sokszor nem is rendelkezik földdel s már reális hitelfedezettel s a be- és kikebelezés is igen drága. Ezért nem kapott kölcsönt akkor sem a kisgazda, amikor már a földhitelintézetek a földvásárlás kérdését nagyban és egészben megoldották. Szükség volt tehát olyan primitíven szervezett intézményre, mint a Raiffeisené, amely nem üzleti alapon, nagy tőke-erővel és fizetett tisztviselőkkel dolgozott, hanem egymás ismeretére, barátságára és mindenekelőtt a becsületre épített. A Raiffeisen-féle szövetkezeteknek első időben sem alaptőkéje, sem üzletészke nem volt, a váltót és bekebelezést nem ismerték, csak egyetemleges felelősséggel dolgoztak. A magyar hitelszövetkezeti mozgalom is gr. Károlyi Sándor elgondolásában ezeket az elveket vallotta, s a nálunk ismeretlen egyetemleges felelősségtől eltekintve, apró saját tőkékkel; a vármegyék, vármegyei gazdasági egyletek és áldozatkész főurak és főpapok, köztük sajátmaga és Haynald bíboros tőkejegyzéseivel igyekezett ezeken a nehézségeken átsegíteni az első falusi hitelszövetkezetet. A községi jegyzők, papok, tanítók tiszteletből vitték a szövetkezet ügyeit, legfőképpen a könyvelésért kaptak csekély ellenszolgáltatást. A revíziót sok helyen maga gróf Károlyi és barátai: Hajós József és György Endre fogantatosították. Amint a szövetkezeti mozgalom kinőtt Pest-vármegye keretéből, szükséges lett az országos központosítás, majd az állam nagyarányú támogatása, amely tágabb kapukat nyitott az állami beavatkozás számára. Gróf Károlyi Sándor ezt az irányt veszélyesnek tartotta és, hogy a falusi társadalom gazdasági függetlenségét megalapozza, a Hangyát, a Magyar Gazdaszövetség Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezetét létesítette. Ez az új szövetkezeti mozgalom a falusi ember megsegítését vette programjába. A családi üzemben termelő, de a termények egy részének értékesítésére szorított kisgazdát akarta az áruuzsora karmaiból kimenteni; különösen a Felvidék és Erdély népe kénytelen volt búzáját, állatát, sőt petróleum, ruhanemű és sokszor szeszital tartozásáért potompénzen elveszteszteni, nem is szólva arról, hogy a rosszindulatú hitelező hányszor fordította ki házacskájából és atyai birtokából. Sajnos, a háború előtt a szövetkezeti értékesítés a falusi nép szolidáris fölfogásának hiánya miatt nem tudott kifejlődni s így a fogyasztási szövetkezeti mozgalom megmaradt az áruellátás szűk körzetében. Németországban a gazdasági eszközök és nyersanyagok beszerzése erősen meghaladta a háztartási cikkekét és kapcsolatos volt a terményértékesítéssel. Az ottani falusi szövetkezetek egyik kiváló szervezője mondotta nekem, hogy a szövetkezeteknek a falusi gabonakereskedő praxisát kell szem előtt tartaniuk, aki áruért árut cserél, s így, mikor olcsóbbá teszi a termeléshez szükséges nyersanyagokat, a kisgazdának jobb terményárakat biztosít a közös nagybani beszerzés és az egymínőségű áru eladása révén. De ezenfelül mindig jut főleg a szövetkezet fejlesztésére, kulturális és szociális feladatok megoldására. Ahogyan az angol munkás-szövetkezetek munkáskaszinókat, szabadegyetemeket, könyvtárakat létesítettek, a bajor keresztény kisgazda-szövetkezetek népfőiskolát, gazdasági ismétlő iskolákat stb., stb. szerveztek. A magyar fogyasztási szövetkezetek a háború előtt, bármennyire szűk volt is üzletkörük a németekéhez képest, jelentékeny összeget áldoztak iskolára, templomra, gyermek-fölruházásra, szakelőadásokra, népies nyomtatványokra. A háború és a forradalmak okozta tőke-megsemmisülés, amely a magyar fogyasztási szövetkezeteket az állami segítség

igénybevételére kényszerítette, épen azért volt elsősorban a falusi szociálpolitikára hátrányos, mert a fogyasztási szövetkezetek túlságos centralizációja legtöbb helyütt a plébánostól és a falusi intelligenciától a fogyasztási szövetkezetek nyereségében rejlő rendelkezési alapot elvonta és ma már kivételképen tudunk csak olyan templom, iskola stb. építésekről, nagyobb jótékonyági akciókról, amelyek azelőtt a szövetkezeti vezetőknek majdnem minden faluban ambícióját képezték.

Új típusú, kulturális célt szolgáló falusi szövetkezetek intenzív gazdálkodással.

A falusi szövetkezetek újabb típusát teremtette meg Dánia, amelynek szövetkezeti mozgalmát a háború nem tépázta meg s így ma is ős-eredetiségében, mint a kiscgazda-osztály függetlenségének, anyagi és erkölcsi fejlődésének alapja szemlélhető az állam centralisztikus törekvéseivel, másrészt a nagytőke nyereszkedő hadjárataival szemben. A dán szövetkezeti mozgalom kiinduló-pontja kulturális volt. Amikor Poroszország mohó földéhsége elszakította tőle a Páris-környéki béke által részben visszacsatolt Schleswig-Holsteint, a terméketlen területre szorított dán nép épen olyan szörnyű gazdasági présbe került, mint hazánk Trianon után. A dán papok és tanítók a falusi ifjúság számára megalkották az internátusokkal kapcsolatos és ma világhírű népfőiskolákat. Nem szakiskola volt ez, de az általános műveltség terjesztője. Dicséretére legyen a dán parasztságnak, hogy ez iskolák költségeit maga adta össze s az itt kiképzett fiatalság nem szalad hivatalszolgának, megmarad a kapánál, kaszánál és mint e népfőiskolák támogató köre, generációkon keresztül újabb és újabb népfőiskolákat alapított. Ezek a főiskolák együtt tanul a kiscgazda az egyetemmet végzett intelligenciával, amelynek soraiból a népfőiskolák tanári kara kikerül. A panaszok s a megoldási tervek összevonódnak s így született meg a dán mezőgazdaság állattenyésztésre alkalmas csapadékdús területeinek intenzív kihasználási szerve: a tejszövetkezet. Mi el sem tudjuk képzelni az ennek nyomában járó átalakulást. A tejhaszon nálunk még ma is csak néhány helyen számottevő s ennek következtében a gazda a szarvasmarhát majdnem szükséges rossznak tartja. Így volt ez Dániában is. A tejszövetkezet legprimitívebb formája is pénzzé tette a tejet s értékké a tehenet. A tehén lett a dán kiscgazda üzemének központja, a silány rozs- és krumpli-termesztés helyett. Tudván azt, hogy a tejből biztos és előre kiszámítható összegű jövedelme lesz, igyekezett földjének nagyobb részét takarmánytermesztésre fölhasználni. Javította azután állatállományát és ennek segítségével megkezdte a nagy trágya-mennyiséget követelő intenzív gazdálkodást. A szövetkezetek később az angol fogyasztó piacot megismervén, áttértek a vaj-értékesítésre, az angol fajú sertésenyésztésre, a baromfitartásra, tojás-gazdaságot bekapcsolták s egyidejűleg szövetkezeti szervezték a tej-ellenőrzést, törzskönyvezést, anyagbeszerzést, stb., stb., úgyhogy ma nemcsak Dánia, de mondhatnám, az összes skandináv népek kiscgazdái, különböző szövetkezetek kötelékében biztosítani tudják üzemük önállóságát, mind a nagytőkével, mind a városi proletáriátussal szemben. Bár műveltségük a kereskedelmi iskolázás következtében erre is kiterjed, föl vannak mentve a mi kiscgazdáinkat terhelő értékesítési és anyagbeszerzési gondok alól és élhetnek a maguk igazi föladatának, a mezőgazdasági termelés intenzív fejlesztésének.

Gazdasági üzemszervezés az igazi kiindulási alap.

Ez az ideál lebeg három évtizede minden komoly agrárpolitikus szeme előtt, mert tudják azt, hogy nem a földkérdés, hanem ezeknek az üzemszervezési kérdéseknek megoldása az alap, amelyen új kiscgazdaosztályt lehet teremteni. A földkérdést a szövetkezeti mozgalom keretében játszva meg tudták oldani a dánok és a svédek, mind bérleti, mind hitelezett tulajdon alakjában.

Sajnos, a magyar szövetkezeti rendszer annyira nehézkes és olyan erősen központosított, hogy az egyes községekben jelentkező különleges föladatokat vele megoldani nem tudjuk.

Maga a szövetkezeti törvény a legnagyobb akadály, amelyet magunk is éreztünk a földbérlo-szövetkezetek szervezése alkalmával. A cégbejegyzés sokszor a parányi szövetkezet egész tőkéjét fölemésztí.

Épp ezért különös figyelemmel kell kísérmünk a francia kiscgazdák szövetkezeti mozgalmát, az úgynevezett szindikátusok tevékenységét. A szindikátusok forma nélküli apró szövetkezetek. Sokszor csak három-négy kiscgazdát egyesítenek alkalmi célra (gépvásárlás) és a szövetkezeti lajstromba való bevezetése által, ha nem is jogi személyiséget, de ahhoz hasonló jogosítványokat nyernek. Mi a háború alatt próbálkoztunk ilyen forma-nélküli, aratógép-társulatokkal s az állatbiztosító szövetkezet helyi szervezetei mutatnak hasonló alakulatot. A francia állam ezeket az alakulatokat jelentékeny támogatásban részesíti. A Francia Nemzeti Bank privilégiumának meghosszabbítása alkalmával évi negyvenmillió frankot kötöttek le a forma-nélküli szövetkezetek részére s anélkül, hogy az állam külön beavatkozást és fölügyeletet igényelne, ez az összeg rendelkezésére áll a kiscgazdák szövetkezeti vállalkozásainak.

Ennél is többet használ azonban a francia kiscgazdáknak a tanyai értékesítés szövetkezeti szervezete.

A francia kiscgazda föl van mentve a vevő utáni futkosás s a spekulációs árrombolás pusztításai alól; a városi fogyasztó-csoportokkal, szövetkezetekkel, stb. állandó érintkezésben van, a termelési év megkezdése előtt leszerződik, hogy minden nap, hetenként, vagy hónaponként, esetleg egész évben ennyi és ennyi tejet, vaját, tojást, baromfit, zöldséget szállít a megrendelőknak, előre meghatározott áron, a gazda ehhez képest készíti az üzemtervét. A szindikátus kocsija a meghatározott időben megjelenik a tanyán, átveszi az árut s havonta egy összegben fizetik a gazdának az ellenértékét s ezzel a kistermelő egzisztenciája majdnem olyan biztonságot nyer, mint a tisztviselőé. A szükséges hitelt, mint árueelőleget megkaphatja. Persze, ennek a rendszernek egyik előfeltétele a kitűnő úthálózat és a szállítási szövetkezetek létrejötte. Idestova 25 esztendeje hirdetem a szükségét annak, hogy mindent termelő tanyai gazdák városi családokkal hasonló összeköttetést keressenek és találjanak.

Életlehetőség: a mezőgazdasági munkások és zsellérek szövetkezeti foglalkoztatása.

A mezőgazdasági munkások és zsellérek szövetkezeti megsegítésére az olaszországi munkavállaló szövetkezetek adhatnak példát. A közfelfogással ellentétben meg kell állapítanunk, hogy Olaszország földművelő népe igen nehéz viszonyok között küzd a mindennapi kenyérért. Az Appeninek oldalán élő kiscgazdák és munkások életnívójával bizony a mi legszegényebb földmunkásunk sem elégednék meg. Háború előtt nem volt annyi munka, mint a fasizmus diadalra jutása óta. Épp ezért kénytelen volt az olasz munkás két aratást végezni, egyet Olaszországban és hónapokig tartó tengeri út után Dél-Amerikában. A hosszú hajósút termelte ki a munkásbeszerzési és vállalkozó szövetkezetek gondolatát, amely a kubikos-munkára vonatkozólag kisebb arányokban nálunk is meghonosodott. A hajón és idegenben magukat kellett élelmezniük. Sokszor a munkaadó jogtalansága ellen csak az együttes fellépés tudta a megszolgált munkabért biztosítani. Ezt a szolidáris gazdasági föllépést a munkások áthozták magukkal Olaszországba, ahol különösen a rizstermelés adott jó alkalmat a szövetkezeti vállalkozásra. A rizs két éves növény; az első évben kubikos-munka, mert a rizst vízben termelik. A második év az aratás és a munkáscsoport mind a két évi munkát vállalta, majd később a cséplést és egyéb betakarítási munkát is, szervezván magának cséplőgépet és egyéb munkaeszközöket. Ugyanebből a szervezetből nőtt ki az olasz földbérlo-szövetkezeti mozgalom is, mint előde a Mussolini-féle telepítési akciónak, amely erdősítéssel, mocsár-lecsapolásokkal és egyéb meliorációs munkákkal segít a munkanélküliségen, de állandó otthont, megélhetést biztosít azok számára, akik ezt az alkalmi munkát, önálló egzisztenciát nyújtó földbérleti vagy telepszerzési vállalkozássá fejlesztik.

Az igazi szövetkezet nem nélkülözheti a nagytőkét.

Igazi szövetkezeti ember nem akarja a tőkés termelést megszüntetni, jól tudván, hogy ez nemcsak a magántulajdon s az egyéni szabadság sérelmét, de minden valószínűség szerint az emberiség kultúrnívójának, sőt anyagi ellátásának katasztrofális csökkenését jelentené. A szövetkezeti ember tőkét akar szerezni, kis emberek apró megtakarításából nagy erőket koncentrálni, nem imperialista gazdasági hódításokra, hanem az egyéni kis vállalkozások megerősítésére, akár kézműves ipari műhelyek legyenek azok, akár kisgazdaságok, akár zsellér-parcellák, vagy munkás-házak kertecskéi. Az igazi szövetkezeti ember a pápai enciklikák célkitűzéseinek becsületes munkása, az ideális megoldást semmiféle anyagi sikerért föl nem áldozva, viszont szerény föladatokat vesz programjába és a »kis eszközök« önzetlen felhasználásával igyekszik előbbre vinni azoknak az ügyét, akiket a Gondviselés keze reája bízott. Külső látszatra nem mutatós ez a munka, de hogy végső eredményben mennyit tud segíteni, úgy az ipari proletáriátuson, mint a föld munkásain, ezt az angol szövetkezeti mozgalom bizonyítja.

A Quadragesimo anno rendi gazdasága és agrárnépünk sorsa (Dr. Miklós Ferenc, törvényszéki bíró, Szombathely)

Agrárnépünk a szabadverseny üldözöttje.

Történelmi tény, hogy a liberális kapitalizmus gazdasági rendszere a gazdasági kultúra fejlődésébe hatalmas lendületet hozott. A kapitalizmus méltán dicsekedhetik a technika csodálatos vívmányaival, gépek tízezreivel, a gyárkolosszusokkal, a világvárosokkal, a világkereskedelemmel és mindazzal, amit ezek az emberi élet kényelmesebbé, szebbé tétele terén jelentenek, mert mindezek létrehozásában igen nagy része van. Ez a fejlett gazdasági kultúra kisugárzik a falura és tanyára is, de ide már csak halvány sugarai érnek el. Amennyire letagadhatatlan tény az, hogy a kapitalizmus ideje alatt agrárnépünk életszínvonalja is jelentősen javult, annyira kétségtelen az, hogy sem a földművelés gazdasági kultúrája, sem a földműves nép gazdasági, szociális és kulturális haladása nem volt párhuzamos az ipar, a kereskedelem technikájának fejlődésével, az iparból, a kereskedelemből élők gazdasági, szociális és kulturális haladásával. A kapitalizmusban a gazdasági jólétet, a szociális helyzet javulását a szabadverseny vadirámában lehetett elérni; szomorú valóság, hogy ebben a versenyben agrárnépességünk az utolsó helyre szorult le.

A nagytőkés gazdasági rendszer és elősdi felelősek!

Ennek a lemaradásnak fő oka csak az, hogy a gazdasági élet kapitalisztikus szervezése mellett a gazdasági hatalom a tőke és pedig az u. n. ingótőke urainak kezébe került. A gazdasági élet irányításában egyetlen szempont volt az uralkodó: a tőke minél nagyobb nyereségének biztosítása! E minél nagyobb nyereségbiztosítás viszont sokkal inkább volt lehetséges a tőkének az iparban és a kereskedelemben, a hiteléletben való felhasználásával, mint a földbe való befektetéssel. A tőkének, a tőke urainak az érdeke az volt, hogy minél kisebb befektetéssel minél nagyobb nyereséget lehessen elérni. – Ennek következtében érdeke volt a munkabérek és a nyersanyagok (mezőgazdasági termelvények) árának alacsony színvonalon való maradása. A liberális gazdasági rendszer belső törvényszerűségeinek folyománya volt tehát, hogy az ipari, a kereskedelmi és mezőgazdasági árak között nem volt meg az az arány, amely az ipari, kereskedelmi és a mezőgazdasági néprétegek szociális haladásának ütemét egyenlősíthette volna. Közvetlenül tehát nem személyek, nem osztályok felelősek az agrárnépesség elmaradásáért, hanem az a rendszer, amely a gazdasági élet erőit a mezőgazdasági rétegek érdekeivel ellentétes irányba terelte: egyéni és osztályfelelősség csak azért áll fenn, mert egyének és osztályok éltek és visszaéltek a rendszer által nyújtott lehetőségekkel!

Hol a kiút, a népmentő gazdasági rend?

Fel kell merülnie a kérdésnek: lehetséges-e a gazdasági élet olyan szervezése, lehetséges-e olyan gazdasági rendszer, amelyben a gazdasági és szociális haladásnak ma toronyszerű ugrásokkal megszakított vonala a lehetőség szerint kiegyenesedik és a lehetőség szerint egyenesben is marad? Lehetséges-e olyan gazdasági rendszer, amelyben a gazdasági és technikai kultúra fejlődésének, az ipari és kereskedelmi rétegek egyébként teljesen jogos szociális haladásának nem a mezőgazdasági tömegek lemaradása az ára, vagy legalább is a következménye?

A kapitalizmus megoldást nem ad.

A szomorú valóság az, hogy a mezőgazdasági néprétegek életszínvonalának lényeges javulása a kapitalista gazdasági rendtől nem várható. Ami javulás ezen a téren történik, az annak eredménye, hogy a kormány a gazdasági rendszer törvényszerűségeivel szembe helyezkedve, különféle akciókkal siet a mezőgazdasági lakosság segítségére. Bármilyen üdvösek is ezek az akciók, mégsem tekinthetők a mezőgazdasági lakosság életszínvonal-problémája végső megoldásának! Azért, mert esetlegesen, a gazdasági rendszer természetes alakulásával szemben történnek, ideiglenesek, hatásuk csak átmeneti.

A kapitalizmust egyébként is elérte végzete. Azok a válságok, amelyek most fojtogatják, jelentős részben abból származnak, hogy a kapitalista alapon szervezett ipar oly nagy mennyiségű árut tud a piacra dobni, amelynek értékesítése és a további termelés fenntartása csak akkor lenne lehetséges, ha a mezőgazdasági néptömegek gazdasági fogyasztóképessége ugyanakkora lenne, mint az iparból és a kereskedelemből élő tömegeké. Ez pedig huzamosabb ideig nem állhat fenn, mert ez az állapot az ipari termelés megdrágítására, a nyersanyagok árának és a munkabéreknek, végeredményben az ipari áraknak emelkedésére, tehát a mezőgazdasági néprétegek gazdasági fogyasztóképességének csökkentésére vezet. Olyan circulus vitiosus ez, amelyből a kapitalista gazdasági rendszerben nincs kiút.

A mezőgazdaság szocializálása természetellenes.

Ebből a szempontból a szocializmus sem jöhet figyelembe. A szocializmus az ipar képére teremtett szoc. mozgalom, horizontja a gyár kapujában lezáródik. A mezőgazdaságot is csak gyárszerűen tudja elképzelni, a mezőgazdasági üzemből kenyér- és húsgyárakat akar létesíteni, a gazdákat és a mezőgazdasági munkásokat az ipari munkás színvonalára akarja hozni. Ma már az orosz kísérlet tanulságai bizonyítják, hogy erőszak nélkül az ipart sem lehet szocializálni és az ipari munkásból sem lehet kollektív embert faragni. De ha valamikor az ipar szocializálása mégis megvalósulna, ha az ipari munkásokból mégis sikerülne kilúgozni az emberi egyéniséget: a mezőgazdaság szocializálása akkor sem lesz lehetséges és a gazdából, a földmunkásból akkor sem lesz kollektív ember! Mind a kettőnek átalakulását feltétlenül megakadályozza a természet, amelyhez a földbirtok és a földből élő ember sokkal közelebb van, mint a gyári és az ipari munkás. A mezőgazdasági üzem eredményeit nem lehet kikalkulálni, abba beleszól az Isten napja, beleszól az eső, a szárazság, a hideg, a meleg, a hó, a dér, az állatjárvány. A mezőgazdasági üzemből ezért gyár sohasem lehet! A földből élő ember szerelmese a földnek és a szabadságnak; ha a föld nem lesz sem az övé, sem a gazdájáé, ha szabadságtól megfosztják: a föld nem fog teremni, mert a földön csak szabad ember tud eredményeket elérni, az is csak akkor, ha szereti a földet.

Gazdasági hivatásrendiség agrárnépünk boldogulása.

Ilyenformán – akarva, nem akarva – a harmadik sokat emlegetett megoldási mód, a rendi elgondolás felé kell fordulnia a jövőt kutató embernek. Rendi elgondolás többféle van. A közvéleményben leginkább azok a rendi elgondolások ismeretesek, amelyek politikai rendiséget, rendi államot akarnak. Véleményünk szerint a rendi gondolatnak a gazdasági életben van természetes helye és éppen azért minden olyan megoldás, amely a rendi gondolatot erről a természetes területéről elvonja és politikai mezbe öltözteti, a rendiséget a lényegéből vetkőzteti ki. Egyetlen rendi elgondolás van, amelynek gyökerei nem a politika humuszából erednek, – amely természetes területen, a gazdasági élet területén akar rendiséget; ez az elgondolás a Quadragesimo anno elgondolása.

Rendiség lényege: hivatástudat, gazdasági önkormányzat, szociális igazságosság.

A gazdasági rendiség lényege: az egy foglalkozást, az egy hivatást űzők ép olyan természetes egységet alkotnak, aminő a falu, vagy más lakóhely szerinti közösség. Az a természetes kapcsolat, amely egységbe fűzi őket, az azonos hivatásszeretet, a hivatástudat. Ennek a hivatásszeretnek társadalomépítő erejét az elmúlt évszázadok megtépázták, de most az idők tanulságaiban újra kell születnie, meg kell erősödni, le kell győznie legnagyobb akadályát: az osztályharc szellemét és az egy foglalkozásból bármilyen minőségben élőket, munkaadókat és munkásokat, gazdákat és napszámosokat olyan természetes egységbe kell forrasztania, hogy ezek az egységek el merjék vállalni a gazdasági élet önkormányzatának vezetését. Az államnak el kell ismernie ezeket a természetes alakulatokat jogi személyeknek, rájuk kell bízni a gazdasági élet irányítását és a maga számára csak a főfelügyeleti jog gyakorlását kell fenntartania. Lényegében a gazdasági életnek rendi alapon való megszervezése ahhoz lenne hasonlítható, mintha minden foglalkozási ágat egy-egy kényszerkartellbe tömörítenénk, a hasonló kartellekből trösztöket alkotnánk, a trösztök pedig a trösztök trösztjében, a nemzetben, mint gazdasági egységben találkoznának; a gazdasági életet azután ezek a trösztök igazgatnák. A hasonlat annyiban sántít, hogy ezek a trösztök mesterséges alakulatok lennének, a rendek pedig természetes alakulatok. A kartelleket és trösztöket a köztudomás szerint a minél nagyobb haszon biztosításának célja hozza és tartja össze, a rendek pedig a szociális igazság és a szociális szeretet jegyében működnek; főleg ez a különbség: a kereteket megtöltő szellem a kartelleknél az önzés, a rendi testületeknél pedig a szociális igazságosság és a szociális szeretet szelleme.

Agrárnépünk a hivatásrendiségben (A napjainkban homályos jelentésű „hivatásrendiség” fogalmat mai szóhasználattal a „Szakmai önkormányzat” fogalmával helyettesíthetjük.)

Minden helységben mezőgazdasági szaktestület alakulna. Tagja lenne mindenki, aki bármilyen vonatkozásban a földből él: tehát nagybirtokos, középbirtokos, kisbirtokos, törpebirtokos, cseléd, napszámos, gazdatiszt, stb. Járásonként járási, megyénként megyei szaktestületi bizottságok alakulnának; az Országos Mezőgazdasági Szaktestület, vagy Kamara lenne a mezőgazdaság élszervezete. Ezen kívül a szaktestületek megfelelő képviselőket nyernének a gazdasági törvények alkotására hivatott Gazdasági Rendek Házában, a gazdasági parlamentben és az ország gazdasági önkormányzatát irányító, a jelenlegi gazdasági minisztériumok hatáskörének legnagyobb részét magába szívó Országos Gazdasági Tanácsban. A szaktestületek vezetői, a gazdasági parlament és az Országos Gazdasági Tanács mezőgazdatisztjai hivatásos gazdák, napszámosok, cselédek, más alkalmazottak lennének. Az egyes kategóriák arányát az egyes rétegek arányszámához és gazdasági, valamint szociális súlyához képest a gazdasági alkotmány határozná meg. A vezetők és tagok – amennyiben teendőiket nem helyben végzik, – költségeik megtérítését követelhetnék; fizetésre, más juttatásra igényük nem lenne, tiszttségük csak addig tartana, amíg foglalkozásukat tényleg űzik. Természetes, hogy a falu népe igyekeznék a saját fajtájából a legértelmesebb, legbátrabb, a gazdasági életben legtöbb megbecsülést szerzett embereket a szaktestület élére állítani. Így lassanként kicsiszolódnék, kiművelődnek egy olyan értékes vezetőréteg, amely minden gyökérszállával, egész mindennapi életével benne maradna az általa képviselt életében és mert maga is azok életét élné, érdekeiket szakszerűen, megbízhatóan képviselné. A gazdasági élet önkormányzata így nem a gazdasági életbe kívülről bürokraták útján való beavatkozásokból állna, hanem valódi önkormányzat lenne: a gazdasági élet maga határozná minden fontos gazdasági kérdésben.

A mezőgazdaság szaktestületi érdekvédelme.

A mezőgazdasági szaktestületre és az országos szaktestületi alakulatok mezőgazdasági tagjaira igen nehéz feladat várna. Országos viszonylatban gondoskodniuk kellene a mezőgazdasági nép minden rétege érdekeinek hathatós megvédéséről, a törvények és rendeletek, más intézkedések szakszerű helyességéről, az ország kereskedelmi, ipar-, ár- és hitelpolitikájának a mezőgazdasági érdekekkel összhangban álló irányításáról. A szaktestületek tanulmányozzák a piaci viszonyokat, tájékoztatják a gazdákat, mit, milyen mennyiségben érdemes termelni, fejlesztik a gazdasági kultúrát, megszervezik a termék értékesítését; ott, ahol szükséges, szabályozzák a piacra kerülő áruk mennyiségi elosztását; figyelemmel kísérik az alkalmazottak helyzetét; ellenőrzik a szociális törvények végrehajtását; megállapítják a minimális munkabéreket; szükség esetén az országos hatóságok által megadott határok közt megállapítják a termelvények minimális és maximális árát, stb.

Szociális, gazdasági és kulturális haladás, jólét a rendiség nyomában.

A gazdasági életnek ilyen alapon való megszervezése lehetővé tenné a mezőgazdasági néprétegek gazdasági és szociális haladásának meggyorsítását. Ma ennek a legnagyobb akadálya a piactól való teljes függés. Ha ma pl. sikerülne is az egész országban minden terményben, állatokban is a termelést jelentősen fokozni, abból a gazdának és általában a mezőgazdasági néprétegnek kevés haszna lenne. Mert a többlet-árú rendszertelenül a piacra tódulna, ott a megnövekedett kínálat lerontaná az árakat és végeredményben a termelők a több áruért esetleg még annyit sem kapnának, mint a többtermelés előtti kevesebbéért. Rendi gazdálkodás mellett lehetséges lenne mindenekelőtt a gazdasági kultúrának az emelése, amely a többtermelésnek előfeltétele. Az egész magyar gazdatársadalomnak rendi alapon való összefogása meg tudná oldani pl. a nemesített vetőmagvak és a műtrágya beszerzésének gondját is. Amikor pedig már a többtermelés a piaci viszonyokkal nem lenne arányban, a rendi szervezetek meghatároznák, hogy ki, mikor, mennyi árut vihet a piacra, a többbit pedig mindenki kénytelen lenne maga elfogyasztani, vagy pedig akkor piacra vinni, amikor már mindenki kimerítette kontingensét. Lehetséges, hogy az ilyen korlátozás kezdetben nem lenne népszerű. De amikor a gazdák látnák, hogy a korlátozott és szabályozott kínálat mellett az árak lemorzsolódását sikerült megakadályozni és a kevesebb áruért többet kaptak, mint amennyit az egész termésük piacra dobása esetén kaptak volna, megbarátkoznak az új rendszerrel. Ezen az úton a termelés megfelelő fokozásával még a jelenlegi piaci viszonyok mellett is meg lehetne szüntetni azt a fonák helyzetet, hogy a magyar falusi nép, a termelő kevesebb tejet, tejfölt, tojást, főzeléket, vaját, húst eszik, mint azok, akik a termelvények közvetítéséből élnek, vagy az árukat mások közvetítésével szerzik meg. Minden ház mellett nagy, gondozott konyhakert, minden istállóban csak tejelésre használt fajtehenek, minden udvar mellett baromfifarm fajbaromfikkal, nagy sertés-állomány, mindezekhez megfelelő takarmány, annyi liszt, hogy azzal ne kelljen nagyon takarékoskodni: ezek lennének ennek a kívánatos fejlődési folyamatnak állomásai. Ezeket az állomásokat el lehet érni, ha az egész magyar társadalom összefogása megteremti a XX. század gazdasági kultúrájának megfelelő többtermelés előfeltételeit és a rendi szervezetek a termelést nem engedik át a kínálat és kereslet szabad játékának.

A piac és értékesítés rendi megszervezése.

De a piaci helyzet is megjavítható az értékesítés rendi megszervezésével. Ha szükséges, az Országos Gazdasági Tanács megállapítja minden árunak a minimális és maximális árát. Az áralakulás a két határ közt szabad, de az árhatárokat sértő adásvételi ügyletek semmiek és teljességbe menetelük után is bizonyos ideig bármelyik fél által megtámadhatók. Ez a szabály

és a gyakorlatban jól bevált az a rendszer, hogy az Országos Gazdasági Tanács szükség esetén a minimális áron a piacra kerülő mennyiséget megfelelő szervei útján felvásárolja, elegendő lenne a termelés rentabilitásának biztosítására. Emellett a mezőgazdasági szaktestületek a piacot állandóan figyelnek, az eladásra kész árumennyiséget nyilvántartanak, a kereskedelmi szervezetekkel közölnék, gondoskodnának arról, hogy minden vidékre vevő menjen, megszüntetnék azt az állapotot, hogy egyes vidékeken még most is véletlentől függ, jár-e arra termény-, vagy állatkereskedő. Gondoskodnának megfelelő úthálózat kiépítéséről, fejlesztenék a termelési és értékesítési szövetkezeti hálózatot. Módja lenne a szaktestületeknek arra is, hogy a kínálatot szabályozzák, időbelileg elosszák, vagy mennyiségében korlátozzák. Nem utolsó segítséget jelentene az sem, hogy az áralakulást az Országos Gazdasági Tanács figyelemmel kísérené; gondoskodnék arról, hogy az ipari és mezőgazdasági árak közt a szükséges arány meglegyen; a mezőgazdasági szaktestületek kiküldöttjeik útján az ipari áralakulásba is beleszólhatnak. Természetes, hogy az áralakulás tetszés szerint nem irányítható; vannak azonban bizonyos határok, amelyeken belül különböző tényezőkön át megvan a befolyásolás lehetősége; e lehetőség révén az új rendszer mezőgazdasági népünket nemcsak mint termelőt, hanem mint fogyasztót is megvédhetné.

Kultúrmunka, társadalmi biztosítás, iparfejlesztés a rendi célkitűzések között.

Az agrárszervezetekben télen céltudatos kultúrmunka folynék, amely a nép általános és gazdasági tudását növelné; a téli időre céltudatos háziipari tevékenység alapjait lehetne lerakni és a ma sokszor céltalanul eltékozolt téli munkanapok így alakulnának pénzzé vagy a legrosszabb esetben a lakást díszítő csecsebecsévé, szőnyeggé vagy a gazdaságban felhasználható szerszámmá.

Az általános helyzet javulásával párhuzamosan mód nyílnék a cselédek, napszámosok helyzetének javítására is. A mezőgazdasági munkásfelesleget az Országos Gazdasági Tanács okos iparfejlesztési politikával az iparban helyezhetné el. A mezőgazdasági kultúra emelésével csökkennék annak a területnek a nagysága, amely egy család tisztességes megélhetésének biztosítására elegendő; ennek következtében a telepítési politika számára új lehetőségek nyílnának. Az egész agrártársadalom összefogásával ki lehetne építeni a mezőgazdasági szociális biztosítás rendszerét. A munkaközvetítést a rendi testületek vehetnék kezükbe; ugyancsak a rendi testületekre várna a munkásságot védő szabályok megtartásának ellenőrzése is.

Nem a rendszeren, emberi munkán fordul meg milliók jóléte, vagy nyomora.

Annak, aki mindenre azt mondja, hogy pusztán a gazdasági életnek más szervezési módjától ilyen eredmények nem várhatók, tökéletesen igaza van. Sohasem volt és sohasem lesz a világon olyan gazdasági rendszer, amely maga tudna a létező állapotokon változtatni. A gazdasági élet ilyen, vagy amolyan szervezése csak más és más irányú lehetőséget teremt; ezeket a lehetőségeket emberi munkának, kitartásnak, tudásnak kell valósággá érlelnie. Mindazt, amire a kapitalizmus joggal büszke és mindazt, amiért a kapitalizmust joggal felelőssé teszik, valójában nem a kapitalizmus alkotta. A kapitalizmus csak lehetőségeket teremtett: lehetőségeket a gazdasági élet, technika hatalmas fejlődésére, lehetőséget arra, hogy a szabad versenyben bárki bármekkora vagyona tegyen szert és bárki bármilyen mélyre süllyedjen le. Ezekből a lehetőségekből emberek faragtak maguknak palotákat és nyomortanyákat, emberek építettek dübörgő gépekkel tele gyárakat és emberek ütötték ki emberek kezéből a szerszámokat, a kenyeret; emberek teremtettek az élet napos oldalára örömet, életkedvet, a másik oldalra pedig szenvedést, életuntságot, lázongást. A hivatásrendiség hosszmenetben nem is ígér ilyen nagyon szédítő lehetőségeket, a hivatásrendiség tulajdonképpen azt ígéri, hogy az

emberiség a jövőben lassabban, de egyenletesebben fog haladni. – Nem a hivatásrendiségen múlik, hogy mi lesz ebből valóság. Hiába építjük ki a rendi kereteket, azokból minden mehet a régiben. A rendi kereteket embereknek kell új szellemmel, a szociális igazságosság és szociális szeretet szellemével megtölteniük, a rendi szervezési elv által nyújtott lehetőségekből embereknek kell munkával és tudással életet, valóságot kovácsolniuk.

Szociális népi kérdések gyakorlati síkon

A háziipar népünk anyagi megsegítése szolgálatában (Nacsády József, el. isk. igazgató, Veszprém)

Az értékesítés rendezése jelentős tét agrárnépünk életében.

Falusi és tanyai népünk termelő munkája az élet körül forog. Ebben a munkakörben bizonyos szabályok jutnak érvényre, melyek az élet organikus törvényeiből fakadnak. Ezeknek a szabályoknak szigorú szemeltartásával azonban alkalmazhat a falu népe olyan eljárásokat, amelyekkel valamely földterületen a termelést növelheti s így a nemzeti vagyont szaporíthatja.

Ezek az eljárások vonatkozhatnak a termésszaporításra, de vonatkozhatnak munkamegtakarító javításokra is.

Népünk gazdasági életében az értékesítés az egyik probléma, amit a falu gazdasági érdekében hozandó rendszabályoknak érinteniük, illetve megoldaniuk kell. Az értékesítési lehetőség növelésével arányosan jelentkezni fognak a többi eljárások, így a termésszaporító javítások is és kutatni fognak munkamegtakarító eljárások után.

Amikor a falu termelvényeinek értékesítéséről beszélek, különbséget teszek a szemtermés, az állatértékesítés és ezzel szemben a falun a mainál nagyobb mértékben termelhető, romlandó termények értékesítése között. Jelen előadásomban foglalkozni fogok a könnyebben romlandó terményeknek értékesítési kérdésével.

Az igazi iparosodási folyamat a háziiparból indul ki.

A nemzeti vagyont gyarapítását korunk és hazánk egyik nagy politikusa az iparosodásban jelölte meg. Ha az iparosodást úgy képzeljük el, hogy az ifjúságot a mainál nagyobb arányban tanácsoljuk az ipari pályára, még nem érjük el a célt, de nem közelítjük meg akkor sem, ha a mai kisiparosok által üzött bármelyik iparágra a munka nélkül nyomorgó embereket tanítanánk meg. Az iparosodási folyamatot olyan területen kell megindítani, ahol értéktelen, ma még fel nem használt anyag és energia áll rendelkezésünkre. Ezen az úton tudunk a ki nem használt anyagból és energiából új termékeket előállítani, értéket létrehozni, a nemzeti vagyont gyarapítani.

A megindítandó iparosodási folyamatnak most is, mint régen az iparnak, a földműveléssel együttthaladó háziiparból kell kiindulnia, de a mai kornak magas kultúráját kihasználva, sokkal gyorsabban kell megtennie azt az utat, amit az ipar tett meg. Az értékesítés szempontjából szükséges, hogy a falu egy olyan foglalkozási ágat termeljen ki, amelyik a falu nyerstermékeit kereskedelmi cikké dolgozza fel. Ez a foglalkozási ág, mint fogalom, többet mond a mai értelemben vett, általában használt »háziiparos« szónál. Hasonló lenne a mai iparshoz, anélkül, hogy csak bizonyos termények feldolgozására specializálódnék. Éppen ezért megkülönböztetésül az előbbiektől, előadásom keretében ezt a megszületendő foglalkozási réteget »terményfeldolgozó« néven fogom említeni.

A »terményfeldolgozó« rétegre széles munkaterület vár.

A terményfeldolgozó réteg kiküszöbölné, illetve magára vállalná azokat a kikészítő eljárásokat, amelyeket ma a kisgazdaságokban találunk. Ezek az eljárások nagy részben akadályozzák a mezőgazdasági munkát. S mert ütköznek vele, a falu népe nem is igen szívesen végzi. És ha itt-ott végzi is, a kikészített terményeket különböző házak és konyhák szokásai

miatt egységes minőségben, nagy tömegben nem jelentkeznek; a nemzeti vagyon szaporítása szempontjából pedig számításba nem jöhetnek.

Elszomorító jelenség, hogy a falu népe termeli és termelhetné a lent, a kendert, mégis ő a legrongyosabb a munkások társadalmában. Kisgyermeké kilométereket cammog télen a fagyos árban, amint a háznál talált ruhadarabokkal begöngyölgetve megy az iskolába. Az iskolából visszamenet már nincsen, aki ugyanúgy ráaggassa rongyos ruháit. Megfázik és szaporodik a sírkereszt a temetőben.

Gyümölcsstermő vidékeinken ősszel a jó Isten megadja a termést, roskadoznak a fák. Talán a fa alá eresztett disznók foga fájdul meg, talán ott rothad a gyümölcs. A kereskedelemben pedig boszniai szilvával és tengerentúli almával találkozunk.

Az igénytelen birsalma minden évben meghozza a kiváló, ízletes, tápláló, birsalmasajt készítésére alkalmas gyümölcsét, de népünk nem szaporítja, nem ülteti azokat. Megelégszik egy-két fával. Igaz, legtöbb helyen rendeltetése a tisztaszoba szekrényeinek alig fél négyzetméternyi területére esik, ahonnan a szobalevegőt van hivatva illatosítani.

A szakszerű feldolgozás hiánya miatt a Balaton melletti panziók paradicsomszükségleteit messziről hozott konzervből fedezik. A szomszédos kisgazdák, mezőgazdasági munkájukra hivatkozva, nem foglalkoznak annak termelésével, feldolgozásával.

Az Alföldön egy gazdaságban, szomszédomban lakott egy élelmes kasznárné. Eső után, nyáron és ősszel, a gazdasági cselédek leányaival, pár fillér napszám mellett összeszedette a legelőkön nagy foltokban termő csiperkegombát. Sajátságos receptje szerint izléses üvegekben konzerválta és télen, amikor szabadulni akart a tanya nyomasztó magányából, telerakta utazótáskáját ezekkel a gomba-konzervekkel és Budapesten a legelőkelőbb csemegeüzletekben, értékesítette.

Mennyi-mennyi érték, amit nem látunk, s nem használunk ki!

Meggyőződésem, hogy az általam az előbb említett foglalkozási ág, »terményfeldolgozó« réteg, ha átvállalja a kikészítési eljárásokat, s ezzel a kisgazdaságokat tiszta mezőgazdasági üzemmé vezeti vissza, nagymértékben elősegíti a falu gazdasági érdekeit.

Erre a célra a falvakat tájegységek szerint csoportosítva egymással szövetkező szervezetbe kell tömöríteni. Ez a szervezet egyrészt az értékesítés szem előtt tartásával, termésszaporító és minőségjavító eljárásra ösztönöznék, szükség esetén tanítaná a mezőgazdasági üzemmé visszavezetett kisgazdaságok irányítóit.

A munkamegtakarító eljárásokat is maga a szervezet alkalmazná, kihasználva, – most az egyszer a kisemberek érdekében – mindazokat a technikai vívmányokat és munkaszervezési lehetőségeket, amelyeket a modern élet ma ismer.

»Terményfeldolgozó« réteg szövetkezeti összevonása az egyfajtájú termelés, gazdálkodás, értékmegállapítás szolgálatára.

A földműves népnek ez a terményfeldolgozó rétege, mint azoknak egy nagy szövetkezése, a mezőgazdaság életében, illetve szervezetében a következő, mai agrártechnikai és népességi viszonyoknak megfelelő változásokat idézné elő:

1. A szakismeret terjesztése és a termelőfolyamat ellenőrzése útján a kisgazdaságok között meglévő egyéni különbségeket a lehetőségek szerint csökkentené.

Falusi kamrák vaskampóin, vagy padlások szarufáin különböző zacskókban 8-10 féle babot őriz a kisgazda. Hiába keresnénk a faluban nagyobb mennyiségben egyfajta babot, nem kapunk. Tanyai tanító koromban a Tiszántúli Mezőgazdasági Kamara érdeklődött külföldi szállításra alkalmas, nagyobb mennyiségű, könnyen és egyenletesen fővő bab iránt. Sajnos, nem volt. A következő évben 5 kg-ot kaptam. Azt elosztottam fél kilónként 10 kisgazdának, azzal a feltétellel, hogy termésbetakarítás után visszahozza a fél-fél kiló vetőmagot. A szaporulat az övé. A következő évben másik 10 kisgazda részesült vetőmagban. A fölösleget

összevásároltuk. De csak ezt az egyfajta babot vettük Mindjárt kevesebb lett a kamrában a zacskó, mindinkább rátértek ennek az egyfajta, a talajviszonyoknak, az értékesítés szempontjának is jobban megfelelő babnak termelésére.

2. A létrehozandó szövetkezesek nem alkotnának mezőgazdasági termelő szövetkezetet, mert hiszen éppen a mezőgazdasági munkák – a szántás, vetés, növény- és állatápolás – tekintetében csak tanító és irányító szerepük volna. A tisztán mezőgazdasági munkák megmaradnának a kisgazda egyéni hatáskörében, csupán a termények kikészítése, raktározása, értékesítése (csupa ipari és kereskedelmi ténykedés) történnék közös üzemben.

Pl. Hiába tanítom meg a Bakony községeiben lakó kisgazdát, vagy családtagjait a bőventermő gyümölcs aszalására, mert ahány ház, annyiféle kereskedelemre alkalmatlan aszalékot kapok. Eltekintve attól, hogy az aszalás összeesik a gazdasági munkák idejével, és ezért nem szívesen foglalkoznak vele.

Az aszalás céljából létesítendő közös üzem, mint a múlt ősszel Békésen is, a munkamegtakarító eljárások alkalmazásával, megaszalhatja az egész falu gyümölcsét, akár részében is. Ez a közös üzemekben való aszalás alkalmat nyújthat mindjárt a természaporító eljárásra való kezdeményezésre. A nyers gyümölcsről felismerhető a fajta, a gyümölcsfa gondozásának mérve. Ilyenkor tehetünk összehasonlításokat, és könnyen rábíthatjuk a kisgazdát a kedvezményesen beszerzett, a talaj viszonyainak jobban megfelelő, fajtiszta gyümölcs ültetésére.

A létesítendő közös üzemekben (mint most a tej- és vajszövetkezetekben) a sertésfeldolgozó, gyümölcsaszaló, csomagoló, tészta- és főzelék-konzerváló telepeken nem maguk a szövetkezetben résztvevő tagok dolgoznának, hanem az önellátás céljából rendezett tanfolyamokon ügyességet eláruló, később szakismeretet szerzett munkások – terményfeldolgozók, – és szakképzett felügyelők.

3. A termelőfolyamat nagyobb egyenetlensége, mely az előbb említett eljárások mellett következik, könnyebbé teszi az egyes tagtól átvett termény értékének megállapítását. Az értékmegállapításnak ennél a szövetkezésnél is nagy szerepet kell betöltenie. Nem szabad elfelejteni, hogy a beszolgáltattott termények minden kilogrammja egy-egy termelő keserves munkáját foglalja magában. Meg kell találni a módját annak a mérőeszköznek, amelyik a szövetkezés tagjainak biztosítékot nyújt afelől, hogy sem az ő terményét minőségen alul, sem más tag terményét minőségen felül nem fogják értékelni.

4. A szövetkezésben felismerhetjük a társasan dolgozó földművest. A létrehozandó értékmegállapításban pedig a dolgozó egyén részesedésének azt a módját, melynek alapján, a földművelés bárminő magas színvonala mellett is, lehetséges a földműveseknek minden kényszer nélkül való szövetkezése.

A szövetkezés szabaddá teszi a földművelést, másfelől szükségessé teszi a szabad földművesek kooperációját, az értékesítés eredményesebb lebonyolítása érdekében.

Az említett szövetkezés, a terményfeldolgozó réteg megszervezése elősegíti a nemzeti vagyoni szaporítását, megindítja az iparosodási folyamatot és kifejlesztheti a földművesmunkának egy új munkaszervezetét.

Ennek, a ma még a megvalósulástól távollevő célkitűzésnek kell, hogy úttörője legyen a háziipari mozgalom.

Tanfolyamokkal dolgozó mozgalom a háziipar meghonosítására.

A Katolikus Népszövetség Veszprém-vármegyei Szervezete néhány évvel ezelőtt, az elmondottak megvalósítása érdekében életre hívott egy »terményfeldolgozó szervezetet«, mely szervezet Bakony-Baltoni Háziipar néven ismeretes. Megindított mozgalmunk elsősorban a munka megbecsülésére, a munka megszerettetésére irányult. Emellett azonban szolgálta a város és falu rászoruló lakóinak gazdasági érdekeit. Az önellátás mellett a feleslegek értékesítésével

szerény keresethez juttatta őket. Az 1936/37. esztendőben, az oktatási időszakban, 18 tanfolyamon 432-en tanulták meg a háziiparnak különböző munkáit. Ezekben a tanfolyamokon a hallgatóknak összesen 3.956 P. értékű készítménye nemcsak jóleső anyagi támogatást nyújtott, hanem az alkotással járó öröm érzésén kívül a munka megbecsülését is szolgálta.

Nem lesz eredménytelen, ha ennek a mozgalomnak szervezési tervzetét ismertetem.

Közvetlen célkitűzése a mozgalomnak az, hogy Veszprém megye községekben a helyi viszonyoknak megfelelő háziipart honosítsa meg. Ebből a célból tájegységünk viszonyainak megfelelően 2 csoportba osztottuk fel a számba jöhető háziipari ágazatokat. Az egyik az élelmiszer-feldolgozó, a másik a szükségleti cikkek csoportja. Az élelmiszer-feldolgozó csoportba tartozott a gyümölcsaszalás, a gyümölcsajtkészítés, a főzelék- (paradicsom) konzerv és a tésztaeműek kikészítése. A szükségleti cikkek csoportját ismét 2 alcsoportba osztottuk. Itt az első alcsoportba az önellátás céljából szóba jöhető háziipari munkák tartoztak, így a gyapjú feldolgozása, a fából készíthető gazdasági eszközök, a vesszőfonás, tengeri levélből különféle háztartási és lakásfelszerelési eszközök. A másik alcsoportba az értékesítés céljából számbavehető munkák kerültek. Nevezetesen tengeri levélből készíthető közhasznú cikkek, vertcsipke-készítés, női mellények, lakásberendezési tárgyak veszprémi szűrmintával való díszítése, bőrcserzés, gyermekjátékok és gyékényárak.

4 éves munkatervünk a következőkben adódott: első évben kiképeztük az oktatókat. Az oktatók, tekintettel a főleg nők által végzendő háziipari munkákra, Veszprémben nagyszámban lévő állástalan tanítónők köréből kerültek ki. Mindegyik oktató a háziiparnak 3-4 ágazatát tanulta meg olyan mértékben, hogy azt önállóan, eredményesen tanítani tudja. A háziipari ismeretek mellett külön tanfolyamon megtanították őket a falu és főleg a nőnevelés pedagógiájára. A II. év az oktatás éve volt. Mint előbb említettem, 18 helyen folyt a munka. A szívesen látogatott tanfolyamokkal kapcsolatos kedélynevelési órákon megnyílt a zárkózott lelkű falusi leánylélek. Befogadta a nemesre, jóra oktató, mindig mosolygósan, készségesen segítő oktatónőt. A lelki kapcsolattal sok alkalom kínálkozott az egyéni nevelésre, mert mindig lehetett jellem-, vagy erkölcsnevelő alkalomszerű oktatást nyújtani.

Az eredményes háziipari munka mellett megható volt az egyik bányatelepen rendezett tanfolyam záróünnepélye. A szociáldemokrata munkások és feleségeik zsúfolásig megtöltötték az iskolatermet. A tanfolyam hallgatói, magyarruhás lányok nemzeti érzést ébresztő szavatai, rövid jelenetei a családi életéről, stb., könnyet facsartak ki nem egy szénportól fekete, sápadt arcú bányász szeméből.

Ugyancsak ez évben állítottuk fel a központi műhelyt. A központi műhely a mintabizottság véleménye szerint mintadarabokat készít, kalkulál.

A III. esztendő az értékesítés jegyében folyik. A helyi piac beszerzése után a szomszédos Balaton környékének beszerzése következik. Megrendelések gyűjtése Budapesten és a kivitellel foglalkozó vállalatoknál.

Az előző évben tartott tanfolyam székhelyein a tanfolyam hallgatóit munkaközösségbe szervezzük, a közülük kikerülő egy-egy munkavezető és a helybeli falusi intelligencia egy-két tagjának felügyelete mellett.

Párhuzamosan szervezettek ez évben is tanfolyamok. Új falvakban, új területkeresés. Azokban a falvakban pedig, ahol már volt tanfolyam, megrendelés esetén egy rövid egységesítő tanfolyamot szervezünk, különös tekintettel a formára, mértékre, stb.

Az önellátás céljából szervezett tanfolyam hallgatói szintén telepet alkotnak, s részükre is szerveződik minden esztendőben tanfolyam a háziipar valamelyik ágából.

A IV. évben akarjuk elérni azt, hogy oktatónőink szeptemberben, a gyümölcsaszalás idején a szomszédos falvakban téli háziipari tanfolyamokat vezessenek, s onnan csak a tavaszi munkák beálltával térjenek vissza. A visszatérő oktatónők a központi műhelynek dolgoznak, nyáron. Összevetve a falun tapasztalt készségeket az értékesítés terén szerzett tapasztalatokkal és igényekkel, készülnek az új mintadarabok, munkatervük. Ők lesznek az első hivatásos

terményfeldolgozók, akik egy-egy központi fekvésű faluban letelepedve, a kiépítendő szervezet által rendelkezésükre bocsátandó munkamegtakarító eszközökkel felszerelve, irányítani fogják a falu nyersterményeinek feldolgozását.

Fölmerülhet a kérdés: honnan nyerhet ez a mozgalom anyagi támogatást?

Anyagi támogatásaink a következők:

1. A katolikus Népszövetség- megyei szervezete vállalta a szervezési költségeket.
2. Az oktatók díjazását, tanfolyamvezetés ideje alatt a M. Kir. Kereskedelemügyi Minisztérium fedezi.
3. Az értékesítéssel felmerült kiadások fedezésére minden közvetített eladás után 10-20%-ot számolunk el. Az év végén elszámolható nyereségből visszatérítést adunk.

Életszükséglet, hogy a háziipar eszméje országszerte termékeny talajra hulljon!

A Párizsban megjelenő Larousse-könyvek címlapján van egy nagyon mélyjelentésű rajz. Egy nő egy elvirágzott pityangot tart a kezében s belefúj az elvirágzott pityang fehér gömbjébe, amint azt mi is számtalanszor megtettük gyermekkorunkban. S a pityangnak száz meg száz apró magja kis fehér zászlócskák szárnyán fölkerelkedik, a szélre bízza magát, s a szél viszi, viszi bizonytalan irányba szerte, s nem tudni, hol és mikor teszi le. De ez a mag, ha talajt ér, bizonyára megfog és újra pityang lesz belőle. »Szelek szárnyán magvakat szórok.« A képnek ez a felírása mélyíti el teljesen annak gyönyörű értelmét.

A mi munkánk, faluvezetőké, hasonló a könyv fedelén jelképezett munkához. Szórjuk az eszmék, a mozgalmak magját és nem tudjuk, hogy hol, mikor lesz fogantatja; csupán abban vagyunk biztosak, ha lelket, szívet ér szavunk, ott hatást vált ki, alakít. Ez erejének titka.

Legyen előadásom is egy ilyen, a magvaknak jelképes szórása. Szeretném, ha lelket, szívet ért volna, hogy alakítson. Átalakítsa végső eredményben azt a mezőgazdasági szervezetet, amely Prohászka szerint a munkásnak csak a verejték sós ízét adja.

„Hangya”, mint a szövetkezeti gondolat megvalósítója (Dr. Wünscher Frigyes, vezérigazgató, Budapest)

Szövetkezet a magántulajdon és a termelőtényezők igazságos paritásának elvén áll.

Amikor azzal a kérdéssel foglalkozom, vajon a Hangya Szövetkezeti Központ és a közelébe tartozó 1480 Hangya-szövetkezet miképpen valósítja meg a gyakorlatban a szövetkezeti eszmét, szükséges, hogy bevezetésképpen rámutassak arra, hogy a gr. Károlyi Sándor szellemében dolgozó magyarországi fogyasztási és értékesítő szövetkezetek miképpen fogják fel a szövetkezeti gondolatot, és miképpen igyekeznek a szövetkezeti szervezkedést és a szövetkezeti munkát az általános magyar kultúra szolgálatába állítani.

A szövetkezetek, mint ismeretes, teljes mértékben a magántulajdon alapján állnak és elismerik a tőkének jelentős és nélkülözhetetlen szerepét a termelésben. De azt nem tartják megengedhetőnek, hogy a három termelési tényező: a természet, a munka és a tőke közül az egyik termelési tényező, a tőke túlzott hatalomra téve szert, magának a többi termelési tényező rovására meg nem engedhető előnyöket szerezzen.

A szövetkezeti tőke maximális osztaléka: 5%.

A szövetkezet tehát azt vallja, hogy a szövetkezetben dolgozó tőke, melyet a tagok üzletrészek formájában adnak össze, egy bizonyos maximális kamatozásnál nagyobb jövedelmet nem élvezhet. A gr. Károlyi Sándor szellemében működő magyarországi szövetkezetek a tőkének ezt a maximális hasznát 5%-ban állapítják meg és ennél fogva alapszabályaikban úgy rendelkeznek hogy a szövetkezeti tőkét alkotó üzletrészek, illetve azok tulajdonosai évi 5%-nál nagyobb osztalékot nem kaphatnak. Ha pedig a vállalat az év folyamán a tőke 5%-ának megfelelő osztalékon túlmenően keres, akkor a szükséges tartalékolások eszközzése után mutatkozó felesleg jótékony célra fordítható, amivel a szövetkezeti nevelés céljait szolgáljuk, vagy pedig visszatérítés formájában a tagoknak juttatjuk. Ez a visszatérítés azonban a tagokat nem a vállalatban tőkével való részvételük arányában illeti meg, hanem abban az arányban, amint a vállalat munkájában részt vettek, tehát amennyit a vállalatból vásároltak, vagy a vállalat útján értékesítettek. A vállalatban való közreműködést jutalmazza tehát a szövetkezeti visszatérítés, amely lehet vásárlási és értékesítési visszatérítés.

Cél a munka honorálásával minél szélesebb társadalmi jólét, a keresztény erkölcs szellemében.

Ebből is kitűnik, hogy a munka nélkül hasznot élvező tőkével szemben a szövetkezet a munkát kívánja honorálni, amikor a szövetkezeti életben való részvétel arányában juttat visszatérítést. A szövetkezet ezzel a ténnyel, a tőke határtalan hasznának helyébe a szolgálat elvét állítja: a szövetkezetnek nem az a célja, hogy üzletrészes tagjait üzletrésztőkékük után mennél nagyobb haszonban részesítse, hanem hogy minél tökéletesebb szolgálatot nyújtson tagjainak, tehát minél olcsóbban lássa el őket közszükségleti cikkekkel s termelvényeiket minél előnyösebben értékesítse.

Ha így tekintjük a szövetkezeti munka lényegét, akkor világossá válik előttünk az, hogy a szövetkezeti munka milyen vonatkozásban szolgálja a kulturális fejlődést. Minden nemzet kulturális fejlődésének alapja a nemzeti gondolat és a keresztény erkölcsi irányzat követése kell, hogy legyen. Mindkét alapkö egyaránt azt kívánja, hogy a nemzetnek minél több tagját hozzuk anyagilag olyan kedvező helyzetbe, hogy nyugodt megélhetése biztosítva legyen, sajátmagát, családját tisztességesen eltarthassa. Csak az a nemzet lesz erős, amely megtalálja

azt a gazdasági rendszert, amelyben minél szélesebb néprétegeket juttat jómódhoz, biztosítja annak jólétét s minél kevesebb ember küzd anyagi gondokkal. Az így élő társadalom nemcsak a nemzeti megerősödést biztosítja, de minden tekintetben eleget fog tenni a keresztény erkölcsi felfogásnak is. Ilyen gazdasági rendszert kíván megteremteni a szövetkezet, s hogy erre a szövetkezet képes, azt biztosítják azok az alapelvek, amelyeket előadásom elején megemlítettem. Ha valamelyik szövetkezet, vagy szövetkezeti csoport betartja az említett alapelveket, akkor a fenti okfejtés alapján világos, hogy közérdeket szolgál.

Szövetkezetellenes vád: állami támogatást fogad el és »egykezet« teremt.

Ezek után kell kutatnunk azt, vajon a Hangya kötelékébe tartozó magyarországi termelő és fogyasztási szövetkezetek betartják-e az említett szövetkezeti elveket, azok szerint gazdálkodnak-e, vagy pedig ha nem, hol és mikor sértették meg ezeket az alapelveket, s mit kell tenni, hogy az említett elvek tiszta követését biztosíthassák.

A Hangya kötelékébe tartozó magyarországi szövetkezetekkel szemben elhangzott legutóbbi támadások során főleg két ténytetet a szövetkezetek szemére, mondván, hogy e tények folytán megsértik a szövetkezeti gondolatot s nem valódi szövetkezetek.

Az egyik ilyen vádpont azt mondja, hogy a magyarországi Hangya-szövetkezetek az államtól támogatást fogadtak el, s ezzel megszűntek valódi szövetkezetek lenni s közönséges közüzemekké váltak.

A másik vádpont azt mondja, hogy a Hangya-szövetkezetek az értékesítés és árueelosztás terén igyekeznek az egykezet megteremteni. A támadók az egykezet alatt trösztyszerű alakulatokat értettek, amely az egykezetek hoz hatalmas hasznokat.

Az állami támogatást kívül álló okok indokolták.

Mit jelent az állami támogatás elfogadása? Itt utalunk azokra az okokra, amelyek a szövetkezeteket nehéz helyzetbe hozták, és amely okok teljesen a szövetkezeti vezetőkön kívül állnak. Ilyenek például a veszített háború; a megszállt területeken maradt szövetkezetek; nagy központ kevés taggal, az így előálló nagy költségek; bolsevizmus; pénzelértéktelenedés, miközben a szövetkezetek az árakat nem emelték olyan mértékben, ahogyan az szükséges lett volna, mert részben segíteni akart tagjain a szövetkezet, részben pedig megtiltották nekik az áremelést; a Hegedüs Lóránt-féle pénzreform, minek folytán az áruk értéke megint esett; az 1928. évi krízis; a gazdavédelem, melynek folytán az adósok legnagyobb része nem tett eleget fizetési kötelezettségének.

Az állam más gazdasági szerveken is segített!

Ilyen viszonyok között a szövetkezetek ugyanolyan nehéz helyzetbe jutottak, mint más gazdasági szervek, amelyeken szintén az állam segített. Hogy mást ne említsek, a Pénzügyi Központ létesítéséhez is 24 millióval járult hozzá az állam; vagy a magyar gyáripar fennmaradását is csak a hatalmas védővámok segítségével lehetett biztosítani; sőt még a fűszerkereskedőknek is segítséget nyújtott az állam, 200.000 pengős kölcsönrel. Ahol pedig az állam nem segített, ott a vállalkozók segítettek magukon, olymódon, hogy egyszerűen kényszeregyezésbe mentek, s ilyenformán körülbelül 250 millió P. kárt hártottak át másokra. Hogy ez a kár közvetlen az államot is érte világos, mert hiszen azok, akiket a kényszeregyezések károsítottak, kevesebb adót fizettek, amin az állam vesztett.

Ha ilyen hatalmas összegeket juttatott az állam különböző gazdasági ágaknak, teljesen érthető és méltányos, hogy a szövetkezeteket sem engedte elpusztulni, hanem csekély 5 milliós összeggel igyekezett jótánni azokat a hibákat, amelyeket nem a szövetkezetek követtek el,

hanem amelyek a szövetkezeteken kívülálló szervek, főleg állami szervek intézkedése folytán következtek be.

A támogatás ellenére a szövetkezet autonómiája sértetlen!

Ennek az 5 millió pengőnek az elfogadása azonban semmiben sem változtatta meg a szövetkezetelv működési irányát; az állam ennek az összegnek a juttatásával nem szüntette meg a szövetkezetek autonómiáját. A szövetkezetek továbbra is autonóm szervei maradtak annak a 630.000 tagnak, amely őket alkotja. A szövetkezetek ma teljes egyensúlyban folytatják gazdálkodásukat, semmiféle állami támogatásra igényt nem tartanak s lehetetlen, hogy az elmúlt zürzavaros viszonyok likvidálása fejében 1934-ben adott összegeket újból és újból felhozzák a szövetkezetekkel szemben s azt a látszatot keltsék, mintha a szövetkezetek újabb súlyos összeget kapnának az államtól.

Az »egykéz« vádja is hamis és megtéveszti a közvéleményt.

Nézzük már most a másik vádpontot, hogy a szövetkezet egykéz. Ez a legnagyobb félrevezetés, hiszen a magyarországi fogyasztási és értékesítő szövetkezeteket – mint már előbb mondtam – 630.000 ember alkotja. Hogy lehet 630.000 embert egykéznek nevezni. 630.000 ember tömörül 1480 vidéki szövetkezetben, melyet 140 körzetben foglal össze a szövetkezeti központ, amely végeredményben nem más, mint 630.000 szövetkezőnek, illetve 1480 szövetkezetnek közös szerve, amelynek azonban más feladata nincs, mint:

1. A szövetkezeteknél a szükséges szakszerű ellenőrzést gyakorolni, a szövetkezetek vezetőit figyelmeztetni az alkalmazottak által elkövetett esetleges hibákra, valamint a szövetkezeteket szakszerű tanácsokkal ellátni;
2. A szövetkezetek számára a közös árubeszerzést megszervezni, még pedig úgy, hogy a szövetkezeti boltokat megfelelő áruval ellássa, másrészt a mezőgazdaság üzemanyagellátását megszervezni, azaz a mezőgazdákknak lehető olcsó árban juttatni azokat az üzemi anyagokat, melyekre a mezőgazdasági termelésnél nagy mennyiségekben szükség van. A közös árubeszerzés, természetesen az árak olcsóbbításával jár, viszont a szövetkezetek csak addig kötelesek a központtól vásárolni, amíg a központ versenyképes áron tud szállítani.
3. A központ feladata az értékesítés megszervezése, itt is azonban teljes mértékben meghagyva a szövetkezetek autonómiáját; amennyiben a központ keretében a különböző értékesítendő cikkek szerint autonóm értékesítő szövetkezetek működnek, mégpedig az Állatértékesítő-, Tojástermelő és Értékesítő-, Baromfiértékesítő, Gyümölcs- és Terményértékesítő-, Tolltermelő- és Értékesítő-, Háziipari Termelő- és Értékesítő-, Lóértékesítő- és Paprikaértékesítő Szövetkezetek. Mindezeket az értékesítő szövetkezeteket maguk az értékesíteni kívánó gazdák alkotják és a szövetkezeti központ ezeket a szervezetet csupán azért fogja össze, hogy együttesen intézendő dolgaikat kedvezőbben tudja lebonyolítani.

A nehezményezett »egykéz« többszázezer kéz jólétét biztosítja!

Ennek a szervezetnek – mint mondtuk – 630.000 tagja van, 1486 szövetkezet alkotja, s a központban alkalmazott tisztviselőkkel, munkásokkal, valamint a vidéki szervezeteknél működő tisztviselőkkel és kereskedősegédekkel együtt több, mint 9000 embert foglalkoztat. Miképpen lehet ezt a hatalmas szervezetet »egykéz«-nek nevezni, amikor, mint azt látjuk, a szervezet többszázezer kéz jólétét biztosítja. Látjuk, hogy az egész szervezet olyan, amelyen belül teljes autonómiák működnek, ahol a tagoknak teljes mértékben módjuk van ügyeiket úgy

intézni, ahogyan azt a maguk érdekében legjobbnak tartják. Minden tagszövetkezetnek megvan a maga közgyűlése, igazgatósága, felügyelőbizottsága és kritika helyett inkább elismeréssel kellene nyilatkozni arról a teljes harmóniáról, melyben e szervezet keretén belül több, mint 600.000 magyar ember együtt tud dolgozni közös céljainak megvalósítása érdekében.

Ezenkívül az »egykez« számos kisember érdekvédelmét jelenti:

Ahol pedig az értékesítés terén bizonyos szerevezett értékesítésre van szükség, az még mindig nem jelent »egykezet«; hanem jelenti számos kisember érdekeinek méltányos védelmét. Amikor a magyarországi paprikatermelés értékesítésére új szerv alakult, akkor a következő közérdekű szempontok vezettek bennünket.

Elsősorban megállapított, hogy a magyarországi paprikatermelés fenntartására nemzetgazdasági okokból feltétlenül szükség van. Ha pedig ez így van, biztosítani kellett körülbelül 10.000 paprikatermelő kisember tisztességes megélhetését. Ezt csak úgy lehetett megtenni, ha a körülbelül 1.26-1.30 pengőt kitevő kilogrammonkénti előállítási árral szemben 1.45-1.55 pengő között mozgó eladási árat biztosítottunk a gazdák számára. Azért alakult meg a 10.000 paprikatermelő gazdát magában foglaló hatalmas, új szövetkezet, hogy a gazdától minden alkudozás és nehézség nélkül készpénzért átvehesse a kormány hozzájárulásával, méltányos áron a paprikát. A szervezet azután minden haszon nélkül, úgy hozza forgalomba a paprikát, hogy az előállítási költségeket elő tudja teremteni. Ha mégis mutatkoznék haszon, az a szövetkezeti tagokat visszatérítés formájában illeti meg.

Hiába próbálják e szervezettel szemben a fogyasztás érdekeit, mint olyanokat odaállítani, amelyek sérelmet szenvedtek, a magyar fűszerpaprika ára a fogyasztók számára ma sem magasabb, mint volt 1934-ben, viszont a fogyasztó sem követelheti, hogy olyan áron fogyasszon valamit, amely ár mellett a termelő nem találja meg tisztességes megélhetését.

Ezek a szempontok azok, amelyek a paprikaértékesítés szabályozását megteremtették s azt hisszük, hogy ezek a szempontok oly kristálytiszták, hogy csupán a rosszindulat, tudatlanság támadhat ellenük.

A többi értékesítési ág megszervezése hasonló szempontok szerint van folyamatban.

Megvan bennünk a jóakarát a tökéletlenségek kiküszöbölésére is!

Nem azt akartuk mondani ezzel az előadással, hogy a magyarországi szövetkezetek immár tökéletesen vannak megszervezve, s hibát nem követnek el. Mint minden emberi berendezésnek, ennek is megvannak a maga hibái, viszont nyugodt lelkiismerettel mondhatom, hogy minden erőfeszítésünkkel, legjobb akaratunkkal és szándékunkkal azon vagyunk, hogy a még mutatkozó hibákat mielőbb kiküszöbölhessük és az ismertett szövetkezeti szervezetet minél tökéletesebbé téve, azt teljesen a közérdek szolgálatába állíthassuk.

Csak hálásak vagyunk azoknak, akik bárhol is látnak hibát, figyelmeztetnek ezekre, mert az ilyen figyelmeztetések megkönnyítik számunkra a szervezet tökéletesítésének és továbbfejlesztésének munkáját, ami – reméljük – a következő időszakban is éppen olyan gyorsan fog haladni, mint ahogy az a legutóbbi években történt.

Telepítés, szövetkezeti földbérlés és agrárfjúságunk (Aczél József, apátplébános, Jászárokszállás)

Lelkesítő számok a telepítés mellett.

Előadásom bevezetéseképpen mindjárt »in medias res« megyek, amikor egy, a legújabb telepes községnek, Muthpusztának a keresztmetszetét adom, még pedig úgy, hogy párhuzamosan bemutatom a 7 évvel ezelőtti adatokat s a legfrissebb adatokat egymás mellett.

A telepes községnek határa 1200 kat. hold. E földterületre 69 család települt le ezelőtt 7 évvel, Jászárokszállásról. A 69 családból

a) foglalkozásra nézve: önálló kisgazda volt	9 család
mezőgazdasági munkás volt	22 család
kubikos volt	23 család
iparos és kereskedő volt	15 család
b) vagyoniilag: teljesen nincstelen volt	25 család
kis lakóháza volt	32 családnak
némi kis ingatlana volt	12 családnak

c) gazdasági felszerelés szempontjából csak 19 családnak volt élő és holt felszerelése; de ez is eléggé hiányos volt. Lássuk ezt számokban:				
Településkor:	Tehén volt	ló volt	Sertés volt	aprójószág volt
	11	33	19	1400
ma:	160	120	600	8000

(A legkisebb telepes portáján is van 100 darab aprójószág.)

Ma már csak 9 családnak hiányos még a gazdasági felszerelése.

Mint mondtam, 1930-ban volt Muthpusztán 69 család. Ebből 7 család már nincs ott, mert 5 visszament, mivel megszokni nem tudtak egyrészt, de másrészt nem elfogadható viselkedésük miatt az O. F. B. által kimozdítottak; két család pedig ott, a Dunántúlon más községbe költözött. 10 család pedig máshonnan jött. Ezek közt van a tanító, borbély, kereskedő, kovács, s a szomszédból jött, földhöz juttatott kisgazda. 18 új család magából a telepesekből képződött.

A 69 család összesen 377 lelket számlált. Ma van 94 család, összesen 434 lélekkel.

Született 62 gyermek; meghalt 15 egyén. Lakóház volt a település kezdetén 2, ma van 79, s melléképület ugyanannyi. Van már 2 tanerős iskolájuk s egy kápolnájuk.

Adóhátralékos a telepések között 4 család.

Nemzeti, erkölcsi értéktöbblet, mély sorsközösség a telepítés nyomán.

Meg kell mondanom őszintén, hogy a telepések nem a falu elejéből rekrutálódtak, hiszen ezek nem hagyják el falujukat; sőt nagyrészüik anyagilag-erkölcsileg eléggé megviselt ember volt, akik a világháborút végigszenvedve, a forradalmi jelszavak után mentek. Ma ezek az emberek nemzeti szempontból számítanak; földjüket oda nem adnák, mert van veszténivalójuk;

anyagilag megerősödtek, megszabadulván adósságaiktól is. Erkölcsi szempontból pedig bámulatos módon – dicséretükre legyen mondva – megváltoztak. Meglepő, milyen érzék fejlődött ki bennük a közös ügyeik, érdekeik iránt. Igazi sorsközösség szemlélhető náluk. Teljes odaadással s büszkeséggel végzik a rájuk bízott feladatot, mint iskolaszéki tagok, mint az egyházközség tagjai. Ezek az emberek – meggyőződtem róla, – keresik a jó Istent szomjas lélekkel, kit azelőtt elhagytak, mert most már áldását kifejezettebben érzik is és Tőle való függésüket még jobban tudják. (Időjárás, elemi csapások, stb.)

A telepések törlesztő részletet nem fizettek, de nem is fizethettek, mert a föld ára 32 pengős búzaárban volt megállapítva, igen magas holdankénti kataszteri tiszta jövedelem mellett. S már 1920-ban átlagban holdanként 18 pengőben állapított meg, nem minden tendencia nélkül.

Feudális, kapitalista szellem gátló hatása.

Nagy baj a nagybirtokosoknak általában feudális gondolkozása, mely nem akar ismerni népi, intézményes, szociális gondoskodást. Ez a feudális szellem ott is megvan, s valósággal ráfekszik mindenre, annál is inkább, mert nem szívesen látja a kert alatt azt a törekvést, mely a földet magasabb szempontok figyelembevételével, Isten akarata szerint igazságosabban iparkodik szétosztani. A hatóságok sem tanúsítanak sok megértést; hiszen a közigazgatás gondja megszorodott; egy községgel több lett, amely községnek gondjai, problémái vannak, s amelynek tagjai reá nézve idegenek.

Az elmondottak, főként számadatok nyomán azt gondolom, nyugodtan megállapíthatjuk, hogy e telepítés felett az első év után már meghúzott, s azóta állandóan szóló lélekarang inkább a kapitalizmus vészharangja, mert hiszen ez a település nem bukott meg, sőt nagy reményre jogosító, buzdító példa. Ha még figyelembe vesszük, hogy a telepítés előtt azon az 1200 holdon egy kapitalista zsidó bérlő 30 cselédje dolgozott, robotolt a magyar földtől idegennek, most pedig 94 magyar család él azon, becsületes sorsközösségben, akkor könnyű lelkesedni a telepítésért, mely szociális és egyben nemzeti munka is.

Ismerjük és ismertessük meg telepítési törvényünket!

Előadásom második részében arról fogok szólni, hogy mit tegyünk agrárfjúságunk birtokpolitikailag indokolt igényeinek kielégítése érdekében.

Tanulmányozzuk jól a legújabb telepítési törvényt, mely augusztus 1-én lépett életbe, a kiadott végrehajtási utasítással együtt. Ennek eredménye az lesz, hogy tisztában leszünk azzal a kerettel, amelyen belül mozogni tudunk, ismerve a törvény célját. Ha ismerjük a törvényt, akkor azt magunk is ismertetni tudjuk. Erre alkalmas címletek:

1. Milyen ingatlanok használhatók fel, illetőleg igényelhetők?
  - a) vagyonszármazékok;
  - b) illeték-adótarozások földben való lerovása következtében az állam rendelkezésére kerülő ingatlanok;
  - c) elkobzott ingatlanok;
  - d) csereterületek;
  - e) Nemzeti Közművelődési Alap ingatlanai;
  - f) az államot illető elővásárlási jog címén szerzett ingatlanok;
  - g) hitelintézetek szabadkézből, vagy árverésre vett ingatlanai;
  - h) 3.000 holdat meghaladó ingatlan, melynek kataszteri tiszta jövedelme 30.000 koronát meghalad, bizonyos korlátozások mellett.
2. Milyen mértékben engedendők át az ingatlanok?

A kataszteri tiszta jövedelem mértéke szerint egynegyed, egyharmad és kétötöd nagyságban.

Az egyházi birtokoknál ez az arány esik.

3. Igényelhető területeket a földművelésügyi minisztériumnak 1940. augusztus 1-ig ki kell jelölni. Az igénybevett földterület becsárát a telepítési alap fizeti ki, amit a földművelésügyi minisztérium állapít meg.
4. Kik részesülhetnek ingatlanban? Erről a törvény 46. §-a intézkedik.
5. Milyen kötelezettségük van a birtokszerzőknek?
Az ingatlan vételárának 30%-át készpénzben kell kifizetniük. Hadirokkantak, vitézek, három gyermekesek csak 25%-ot fizetnek. A fennmaradó vételári összeg húsz éven át törleszhető 4 % kamat mellett.
6. Kimozdítás.
7. Telepes községek létesítése.
8. Telepítési alap s telepítési Tanács.

Ezen ismeretek birtokában ki-ki mérlegelheti lakóhelyén a lehetőségeket, akár abban az irányban, hogy az ott levő nagybirtok felhasználható-e földbirtok-politikai célokra, akár abban az irányban, hogy van-e és mennyi telepíthető anyaga. (Summás telepítés.) Sőt, a telepítési törvény lehetőséget nyújtott, hogy az egyház érdekeinek védelmére bizottságot alakíthat, s amely bizottság megalakítása épen a Csanádi püspök úr gondjaira van bízva, s ez a bizottság bizonyára segítségére lehet a klérusnak földbirtok-politikai kérdésekben, s amely kérdések kezelésére ebben a bizottságban nagy perspektíva nyílik.

Csoportos, szövetkezeti földbérlés és telekhez-segítés járható útjai agrárfjúságunk számára.

Előadásom harmadik részében a praxist adom.

- a) A fent említett törvény értelmében a földművelésügyi minisztérium az átengedésre köteles területből a Földhitelintézet közbejöttével haszonbérletet alakíthat, mely haszonbérletet a miniszter tulajdonjogilag is átengedheti. Ez fontos lehetőség agrárfjúságunk érdekében, amely jövőjét ilyen módon alapozhatja meg, ha családi kisbirtoka már törpebirtok lett. Ez a haszoni bérlet történhetik a Földhitelintézet közbejöttével, de történhetik földbérlőszövetkezet útján is. Amazt könnyebben kivihető lehetőségnek tartom.

A haszonbérlőnek ki kell mutatnia, hogy haszonbérelni szándékolt földterület megművelésére elég instrukciója van s a haszonbér egyévi összegét letétbe helyezi. Azért mondtam, hogy a Földhitelintézet közbejöttével jobb haszonbérletet csinálni mint más módon. Erre szabad legyen egy példát említeni praxisomból. Ezelőtt 4 éve 187 kisbérlővel haszonbérbe vettük Gróf Batthyány Tivadarné 2800 hold Földjét. A Földhitelintézet szerződött a grófnéval, mi pedig albérletbe vettük a nevezett pénzintézettől. A garancia kérdését úgy oldottuk meg, hogy öt bérlő csoportot alakítottunk, 500-500 hold földdel. Egyik csoportot az ottani gazdatiszt alkotott, a volt cselédek egy részével. Egyik csoport a másiktól független, de minden csoportban egyik tag a másikért anyagi garanciát vállalt. Minden csoport adminisztrálja önmagát – kiadás nélkül. Kaucióként minden bérlő a holdankénti bérlet negyedét tette le a földhitelintézethoz, mely összeg a bérlőknek kamatozik. Négy éve, hogy a kisbérlők élvezik a nagybérlők minden előnyét. Soha egy fillér haszonbérlettel nincsenek hátralékban. Minden remény megvan arra, hogy a 15 éves bérletlejárta után, vagy még alatta, meg is vásárolhatják a bérlők az eladásra kerülő birtokokat, mely Jászárokszállástól 6 km-re van.

A telepítési alap terhére lehet azon mezőgazdasági munkásoknak kölcsönt adni, akik a felhasználásra kerülő ingatlanok átengedése következtében megélhetésüket elvesztették. Családvédelmi rendelkezése a törvénynek az, hogy a háromnál több gyermekes családokat haszonbérösszegének mérséklésével kell támogatni.

- b) Szociális rendelkezése a törvénynek a kertés, legalább 600 _-öles házhely-juttatás. Itt szintén a vételár 25-30%-át kell befizetni s a fennmaradó összeg 25 év alatt törleszthető, általában 4%-os kamat mellett, ami azonban mérsékelhető. Ugyanígy juttat építési kölcsönt, ami rendszeren 1500 pengőnél nagyobb nem lehet, 30 év alatt törleszthető s kamat 3%-nál nagyobb nem lehet. Mezőgazdasági munkásoknál ez a kamat még mérsékeltebb.

Szegény embert az ág ne húzza többé; inkább még az ág is segítse!

Kedves Testvérek! Törekvéseinkben minden ellenkező véleménnyel szemben erősítsen meg mindig az az igazság, hogy Isten a föld javait mindenkinek szánta, munkát és kenyeret adni isteni törvény, a magántulajdon nem öncél. A gazdasági viszonyok változtával a magyarság egy rétegét már nem takarja be Szent István palástja; akarjuk, hogy ismét minden magyart betakarjon az. Amiens-i Péter keresztes hadjáratot hirdetett a Szentföldért; mi pedig keresztes hadjáratot hirdetünk a tradícióktól megszentelt, drága magyar földért. Előre velük! Ne feledjük, hogy áldott lesz a kéz, mint Szent Istváné volt, mely a szegény embert földhöz juttatja, s érvényt szerez a szociális igazságnak, amely isteni akarat. Tegyük meg mindent, hogy a szégyenteljes és nem keresztény mondás: »A szegény embert az ág is húzza«, megváltozzék olyképen, hogy »A szegény embert még az ág is védi!«

Utak és módok agrárnépünk számára a rendi társadalom megvalósításához (Dr. Kiss István teológiai tanár, Eger)

A nép kezébe került hatalom jó vezetők, igazságosabb gazdasági rend nélkül öngyilkos, pusztító erő.

Aki ma Magyarország agrárnépének fölemelésén fáradozik, az 3362 kis- és nagyközségben 5,807.068 ember sorsát vette a kezébe, s ez az ország összlakosságának 66,8%-a, azaz háromötöde. A munka tehát nagyszerű és erős öntudatra nevel.

Mi, összegyűlt faluvezetők azon felül még annak a ténynek is érzelmi hatása alatt vagyunk, hogy ezt az agrártömeget 1848-ig – a Verböczy-féle Tripartitum óta kodifikáltan is – a születésen alapuló rendiségünk kirekesztette a történelemből, az adózás és katonáskodás kivételével. 1848-ban a szabadság szárnyaira vette ugyan őket, de ennek a lényege csak cifranyomorúság maradt.

S vajon csak a keresztény felebaráti szájalom visz-e értük bennünket a harcba? Megmondjuk őszintén, hogy nem, hanem messze, a jövőbe néző nemzeti szempontok is. A francia forradalom óta ugyanis egy egészen különös világfolyamatnak vagyunk a tanúi. A hatalom egyre csúszik lejjebb a társadalmi osztályok kezéből. A történelmi osztályok, le egészen a polgárságig, kimerültek fiziológiailag, aztán gazdasági és etikai világnézetük feje tetejére állította a világot, s a reménység magvai a legalsó néprétegben várják a tavaszt, s lassanként a nép veszi át mind több és több helyen a hatalom jelvényét és rohan el vele, mint valami stafétabottal, egy nemzetibb jövő irányába.

Itt azonban két dologra nagyon kell vigyázni: ha a népi tömegeket jó vezetők nélkül és anarchiában éri utol ez az új történelmi szerep, akkor rettenetes felvonások következnek ránk. S másodsor: ha nem sikerül akkorra egy jobb gazdasági rendszer alapjait megvetnünk, népünk elcsenevészesedik s ez az éra olyan megoldhatatlan kérdések elé kerül, amire rámeleg önálló nemzeti létünk is.

Rá kell vezetnünk agrárnépünket az életlehetőséget jelentő rendiség útjára.

Mi tehát most – nem szükséges megmondanunk, milyen ébresztgető előzmények után – népünket egy új gazdasági és társadalmi rendbe akarjuk elvezetni s ennek a neve: a hivatáson és foglalkozáson alapuló rendiség, s azt akarjuk hogy ebben az új rendben új irányt adjunk nemzetgazdasági, társadalmi és még politikai életünknek is.

Magyarország agrárnépessége nagyon sokat kapna ebben az új Magyarországbán.

Először is biztos egzisztenciát, azaz a foglalkozásán belül becsületos munkabért, tisztességes és biztos megélhetést. Így megállna az a folyamat, mely a proletárok számát vészesen szaporítja.

Másodsor: hivatástudatot. Ha ez megjön, többé el nem kívánkoznak a foglalkozásukból és másrészt szakszerű tudással törekednének a minél nagyobb teljesítményre.

Harmadsor hagyományainknak, nemzeti és vallási világnézetüknek lekötését, az eddiginél tartalmasabb táplálását, melynek bomlási folyamata a mi legnagyobb aggodalmunk.

Így erős nemzeté leszünk és be tudjuk tölteni közép-európai hivatásunkat s megyük tovább előre.

A rendiség csak szerves fejlődés eredménye lehet!

Hogyan várhatjuk a magyar rendi társadalom kifejlődését, s benne agrárnépességünk megszervezését?

Legyünk csak egészen reálisak, kergessünk szét itt minden illúziót: lassan, nagyon lassan várhatjuk. Egészen biztosan nem megy úgy, hogy majd egy éjjel Budapesten proklamálni fogják a rendi alkotmányt. Ez egy lassú, organikus, irányított fejlődés eredménye lehet csak.

Tömeg, államhatalom, diktatúra rendiséget nem hordoz magában.

Kik, vagy mik lesznek azok az erők, melyek a magyar rendi társadalmat létrehívják?

A tömeg? Nem, mert:

- a) A tömeg vak és természete, hogy nem ismeri föl mindig boldogulásának helyesebb útját. Erre rávezetni, sőt nagyon sokszor rákényszeríteni kell.
- b) A tömeg nem képes arra, hogy egy új és igazságos világ idea eszmei példáját, azaz teremtő eszményét fölértse és eredeti tisztaságában maga előtt megőrizze.

Az államhatalom talán? Drasztikusan kifejezve majd bolond lesz a rendi társadalmat a maga helyébe megszervezni! Az államhatalom ma azé, akié a politikai hatalom. A most divatban lévő liberális demokráciák kereteiben pedig egyetlen birtokló, vagy csak még a hatalomért futó párt sem lesz hajlandó átmenni a rendi formára, mert nem hajlandó kiadni kezéből a gazdasági élet irányítását.

A hivatásrendiség ugyanis kettéválasztja e kettőt: a politikai és gazdasági életet. A hivatásrendi testületek nagyfokú autonómiát kapnak saját ügyeikben s a politikai parlamentnek összegző, egyeztető irányítása maradna meg, a bel- és külpolitikai hatáskörön kívül.

Talán diktátorra vár ez a feladat?

A magyar diktátortól félni is lehet, meg nem is. Nem azért, mert a mi választójogi törvényeink olyanok, hogy lehetlenné teszik valakinek vagy valakiknek alulról fölfelé való jutását. Ha jönnek, annak ára: asszimilálódott fölfelé s akkor nem lesz belőle többé diktátor. Félni viszont azért kell tőle, mert csak felülről jöhet s éppen ezért lényeges jó habitusok hiányoznak belőle: a nép igazi megértése, eleven kapcsolat, bizalom. Aztán hiányozni fog az önzetlenség, aszkézis, küzdőképesség, amelyek csak az alulról fölfelé való verekedésben szerezhetők meg.

A rendiség előkészítése, belső szellemének megteremtése agrárnépünk és ifjúságának hivatásos vezetőire vár.

Talán mi, faluvezetők, agrárfjúsági vezetők fogjuk megteremteti a rendi társadalmat?

Két dolog nagyon biztos. És ebben domborodik ki a faluvezetők, agrárfjúsági vezetők munkájának roppant nagy jelentősége.

1. A rendi társadalmat felülről sem lehet megszervezni alulról való alapos előkészítés nélkül.

Példa rá Ausztria. Tudjuk jól, hogy ezt a többtől sokban aligha szerencsésen különböző osztrák rendiséget egy Anschlussellenes külpolitikai erők kegyelméből diktatórikus helyzetbe juttatott kisebbség indította el. Azonban elégséges előkészítés nélkül. Ez a nyelvében német, kultúrájában latin népcsoport abban a szerencsés helyzetben van, hogy nem tudja, hová tartozik, s ebben a bizonytalanságban veszélyes propagandák színhelye. Egyetlen kis pozitívum a nép lelkében a tartományi szellem, de ez sem tud megbirkózni a feltámadó nagynémet érzelmekkel és jelentős gazdasági előnyök ajánlatával. Íme, így néz ki a megoldatlan kérdések átka. Nagy tanulságul szolgálhat nekünk is sok egyébben.

2. Ha meg is valósul a hivatásrendi társadalom, ez még nem minden. Nagy szükség lesz pl. az agrárszervezeteken, mint szaktestületeken belül olyan roppant erős belső szellemre, amelyik magától megteremti a hivatási és foglalkozási etikát és ha kell, kikényszeríti a tagjaiból. Mennyi baj van pl. az olyan föld-bérlőszövetkezetekkel, ahol a szövetkezeti tagok nem hajlandók teljesíteni a vállalt kötelességet. A rendi társadalomban a szaktestületek lényege az

autonómia, s a szankciókat nem lehet kívülről bevinni! Ezt a belső szellemet megint csak jó előkészítéstől és állandósult vezetői munkától lehet remélni, nem pedig felülről várni.

Mindezekből következik: az agrárnépszerűségünk hivatásrendi beszervezése csakis tervszerűen irányított fejlődés eredménye lehet. Megvalósítása kettőn áll: azokon, akik az előkészítés nevelői munkáját végzik s egy új szellemben fogant politikai hatalmon, amelyik végrehajtó tevékenységével megfelelő előkészítés után realizálni tudja ezt a rendet.

Előkészítő munka: az önzés, szakműveltség-hiány és az osztálygyűlölet akadályainak ledöntése.

Most nézzük, hogy miből áll ez az előkészítő munka? Ennek a természetét a nevelés célja, alanya, akadályai és a nevelők lehetőségei szabják meg, s a közlendő konkrét tervek ezeknek a körülményeknek szemmel tartásával adatnak elő.

A magyar paraszt erősen individualista, sőt sokszor több annál : önző. Nehezen nézi el másnak, sorstársának a gyarapodását, és még nehezebben járul hozzá. Erre az erényre pedig igen nagy szüksége volna a hivatásrendi együttműködésben. Legjobb nevelőeszköz erre a szövetkezés, értékesítési, vásárlási szövetkezetek. Ez a gondolat úgy szerepel a kongresszuson, mint gazdasági program. Most én csak a pedagógiai jelentőségét akartam aláhúzni.

Azután nagy akadálya a hivatásrendi öntudat kinevelésének a szakműveltség hiánya. Ettől a tudástól függ pedig a munka eredménye, aztán a munka öröme és hivatásszeretet. Íme, itt van megint egy nagyon jelentős és sürgős nevelői feladat. Nagy kár, hogy itt súlyos mulasztások terhelik a népoktatásunkat. A siketnémák tanításával több tanár foglalkozik Magyarországon, mint a mezőgazdasági kultúra művelésével. Nagyon fontos tehát, hogy környezetünkben, amit lehet, tegyünk meg érte és harcoljunk szóval és írásban a népoktatás újabb reformjáért. Legyenek végre 8 osztályos elemik, s ha valaki azontúl földműves akar lenni, azt külön tanulja meg, mint az ipart, vagy kereskedelmet. Nemzeti életünk egyik legnagyobb fenntartója a földművelés, s ugyancsak ez van ma legjobban kitéve a világverseny esélyeinek, s éppen azért nagyon furcsa volna rábíznai ezt a hagyományokra, dilettáns ösztönökre, hogy ne mondjam: babonára!

Aztán a rendi társadalom előkészítésének egyik fontos nevelői célja: az osztálygyűlölet megszüntetése. Ha a történelmi okai szűnőben vannak is, de újabban kiváltja a nyomorúság és a rossz jövedelemelosztási politika. Ezenfelül pedig az agitációs »felvilágosítás«. S még valami: a munkás és a munkaadó viszonyának természetes feszültsége. Ezeken is enyhíteni kell és itt nagyon hangsúlyozzuk a kollektív munkaszerződések bevezetését. (Megmagyarázni, mi az.) A mezőgazdaságokban még alig találkozunk vele, s ennek csak a munkás issza meg a levét. Sok szociális igazságtalanság kiküszöbölésén kívül a kollektív munkaszerződéses viszony nagyban ápolja a hivatásit, becsületes munkát, és a munkaadó részéről a megértést.

Életerős agrárszervezetek a jövő rendiség kifejlésében.

Szükség van erős munkásegységekre, kiscsajda-tömörülésekre, melyek garanciát vállalnak a kollektív szerződés betartásáért, akár munkavállalói, akár kereskedelmi viszonylatban. S itt föl kell vetni a kérdést: miért nincsenek földműves szakszervezeteink? Sokan idegesen kapják föl erre a fejüket, s ez az idegesség abból a baltudatból származik, mely fél jelentőséghez engedni a szervezkedés által a munkások tömegeit, itt speciel mondjuk: a mezőgazdasági munkásokat, vagy kiscsajdákat. Már pedig, ha valaki azt tűzi ki célul, hogy pl. az agrárnépszerűség számának és súlyának megfelelő jelentőséghez ne jusson, akkor a hivatásrendiség ellensége. A hivatáson alapuló rendi társadalom nem tűri többé a vertikális társadalomszerkezetet és nem ismeri az alárendelést, csak az együttműködést. Különben is úgy a Rerum Novarum és megerősítőleg a Quadragesimo Anno (I. fejezet) elismeri a

munkásszervezetek létjogát és a megyéspüspök közbejöttével még vegyes világnézeti szakszervezetekbe való belépést is megengedi a katolikus munkásoknak, csak létesüljenek vele párhuzamosan katolikus világnézeti egyesületek is.

Persze, a földműves szakszervezetek legnagyobb akadálya a pénzhiány, de vajon nem volna-e elsőrangú államérdek, hogy ezen átsegítsük a szakszervezeteket.

Ismételjük, hogy ennek nagy szociális előnyei volnának s igen hatalmas lelki eredménye a rendi kialakulás felé. Igen jól írja Nell-Breuning S. J.: »A különböző társadalmi egyesületek, melyek világnézeti nevelést és kultúrát adnak, a szakszervezetek munkabérlitikai célkitűzéssel, egyesületek szociális önségély céljából, mind kiváló eszközök arra, hogy az individualizmusban szétépett társadalmi és gazdasági rendet elvezessék és előkészítsék a megújulásra.« (Stimmen der Zeit Okt. 1931.) A szakszervezeteket ő nem a korporációk ősenek tekinti ugyan, csak előkészítőjének, de már ezzel is sokat ígért.

Faluvezetők képzése tanfolyamok útján a rendi társadalmat szolgálja.

Nagyon fontos ezenkívül természetes faluvezetőket kiképezni. Divatban van ma az őstehetségek kutatása. Hát ne engedjük őket kisiklani, hanem tartsuk őket meg a falu számára. Segítsük őket olyan kultúrához, hogy megszabaduljanak a veszedelmes előítéletektől, nyerjenek tiszta látást és küldjük vissza őket prófétálni. Ezért bírnak nagy jelentőséggel a legényvezetői kurzusok.

Befejezésül szolgáljon az alábbi Mécs-vers:

»Aki őket egyszer megszervezi szépen:
Kitűzi a béke csillagát az égen,
Meghozza a munkás, nagy törvényű rendet,
Mellyel jó emberek s csillagok kerengnek,
Lázmentes parasztok dalával dolgozva,
Századok nyugalmát kiegyensúlyozza!«

(Mécs: Parasztok)

Agrárfjúsági szervezkedés gyakorlati kérdései

Az Actio Catholica és az ifjúsági szervezkedés (Dr. Közi-Horváth József, az Actio Catholica országos titkára)

Az iskolából kikerülő ifjúság megszervezése pápai gondolat: legfőbb katolikus érdek!

Az Actio Catholica a Szentatya szándékának megfelelően egyik legfontosabb feladatának tekinti az ifjúság ránevelését az apostoli munkára. Az ifjúság tüze, lelkesedése, átütőereje nélkül lehetetlenség lenne megvalósítani azt a világot átalakító programot, amelyet XI. Pius pápa az Actio Catholica elé kitűzött.

Az ifjúság oktatására, nevelésére mindenkor nagy gondot fordított az Egyház. Ma is papok, szerzetesek és világi tanerők ezrei és ezrei foglalkoznak az ifjúság tanításával és nevelésével.

Ez a hatalmas munka azonban igen könnyen megsemmisülhet, ha nem törődünk azzal, hogy az iskolából kikerülő fiatalság megfelelő katolikus szervezetekbe tömörüljön. Az ifjúság oktatására, nevelésére mindenkor nagy gondot fordított az Egyház. Ma is papok, szerzetesek és világi tanerők ezrei foglalkoznak az ifjúság tanításával és nevelésével.

Nézzünk körül a világban és látni fogjuk, hogy minden mozgalom legyen az politikai, vagy világnézeti, óriási erőfeszítéseket tesz, hogy az ifjúságot a maga célkitűzéseinek szekere elé fogja. Ez természetes is, mert hiszen változatlanul fennáll az az igazság, hogy akié az ifjúság, azé a jövő.

Ha eredményes és korszerű ifjúsági szervezkedést akarunk, feltétlenül szem előtt kell tartanunk a következő alapelveket.

A szervezkedés hivatásrendi alapon vezet célra!

Külön kell szervezni a fiúkat és leányokat. Ez olyan elengedhetetlen feltétel, amely nélkül hasznos katolikus ifjúsági szervezkedés el sem képzelhető. Az okokat, amiért erre szükség van, magyarázni is felesleges, annyira természetesek.

A korszerű és eredményes szervezésnek ugyancsak magától értetődő követelménye, hogy a fiúkat is, a leányokat is hivatásrendek szerint szervezzük. Tehát külön az intelligens, külön a földműves és külön a városi munkásifjúságot. A hivatás ugyanis egyike a legerősebb kapcsolatoknak, amely szorosan fűzi össze az ugyanazon hivatás keretében élőket. Az azonos társadalmi réteghez tartozóknak egyforma a műveltsége, hasonló az érdeklődési köre és így sokkal könnyebb a vezetőnek megtalálni a hangot és módot, valamint a témákat, amelyekkel az ifjúsághoz közeledhetik. Ez a hivatásrendek szerint való szervezése az ifjúságnak egyúttal előkészíti a társadalmat a Quadragesimo anno megkívánta hivatásrendi szervezetek kiépítéséhez is. A pápai szándéknak, A. C. elgondolásainak megfelelően az agrárfjúsági mozgalom tekinti szívügyének a falvak és tanyák ifjúságának hivatásrendi megszervezését.

Az ifjúság egységes, országos átkarolása szakközpontok nélkül lehetetlen!

A katolikus ifjúsági szervezetek tekintélyre, átütő erőre csak abban az esetben számíthatnak, ha az egyes hivatásrendek keretében egységes szakközpontok irányítása mellett történik a szervezkedés. Akármelyik hivatásrendi katolikus ifjúsági szervezetről legyen is szó, csak abban az esetben lesz tekintélye az ifjúság körében és csak abban az esetben lesz tekintélye kifelé is, a hatóságok és az ellenfelek előtt, ha egységesen tud fellépni. Egységes világnézet és ifjúsági közvélemény kialakítása is csak ilyenformán képzelhető el. Külföldön ma

már ezt mindenütt magától értetődőnek tartják, csak nálunk akadnak még egyesek, akik az egység fontosságát belátni képtelenek. Hála Istennek, azonban a józan belátás nálunk is egyre inkább tért hódít, amint azt az egyes hivatásrendi ifjúsági szervezetek szakközpontjainak évről-évre örvendetesebb jelentései mutatják. Az Actio Catholica szelleme egyre inkább érezteti hatását és az egyesületi, szervezeti öncélúságokon, személyi tekinteteken túl, évről-évre közelebb kerülnek egymáshoz és munkaközösségekbe lépve, többször teljes egységet alkotva, közös erővel, közös lelkesedéssel indulnak az ifjúság meghódítására a múltban egymással gyakran bizony torzsalkodó, vagy legalább is egymásról tudomást venni nem akaró, a külön-külön járásban rengeteg energiát elpazarló katolikus ifjúsági szervezetek. Tudnunk kell, hogy földműves, földmunkás ifjúságunk megszervezésének irányítását országosan az agrárfjúsági Titkárság (Szeged) vállalta magára.

Aki tehát nem valami tessék-lássék ifjúsági szervezetet akar alakítani, aki nem egyéni újításvágyát akarja kielégíteni, akit nem feltűnési viszketeg vezet, az, amikor akár fiú, akár leányifjúsági szervezetet akar alapítani, ezt az új szervezetet feltétlenül a megfelelő hivatásrendi szakközpont (agrárfjúság esetében a szegedi Titkárság) irányítása mellett alapítja meg. Aki pedig olyan ifjúsági egyesületet vezet, amely a múltban elszigetelten, helyi jelleggel alakult és működött, leghelyesebben teszi, ha – legalább is szellemi téren – alkalmazkodik a megfelelő országos szakközpont irányításához.

Támogassuk a szakközpontot jóindulatú tanáccsal, megjegyzéssel.

Egyáltalán nem akarom azt állítani, hogy a szakközpont irányítása mindenkor kifogástalan, vagy a lehető legjobb, ilyenkor azonban nem meddő, vagy pláne rosszindulatú kritika a helyénvaló, hanem az őszinte, jóindulatú megjegyzés és tanácsadás, amelyet, ezt biztosan tudom, ifjúsági központjaink mindenkor örömmel elfogadnak és felhasználnak. Sőt, amint az Actio Catholica is teszi, ifjúsági központjaink is kérve-kérik a tagegyesületek, vidéki szervezetek vezetőit, hogy jó tanácsaikkal, ötleteikkel, sikeres kikezdéseik közlésével támogassák őket nehéz, szervező munkájukban.

Sokoldalú, céltudatos ifjúsági szervezkedést!

Az ifjúsági szervezet legyen sokoldalú, az ifjúságnak lehetőleg minden igényét elégítse ki, egész érdeklődési körét kösse le. Tehát ne csak hitbuzgalmi egyesület legyen, ne csak vallásos, világnézeti nevelést adjon, de nyújtson kultúrát, hivatásbeli szakképzést, sőt szórakozást is az ifjúságnak. Minél több szállal kötjük az ifjúságot katolikus szervezeteinkhez, annál kevesebb lehetőséget adunk az ellenfelek számára, hogy az ifjúságot maguknak megkaparíthassák. Persze, az ifjúsággal való ilyenfajta foglalkozás rengeteg időt, fáradságot igényel és ezt a papság egyedül nem képes elvégezni. Éppen ezért sürgeti szüntelenül az Actio Catholica, hogy a papság iparkodjék világi munkatársakat nevelni, akik a megnövekedett lelkipásztori munkának jórésztét leveszik a papság válláról. A világi munkatársak felkutatása, nevelése és az apostoli munkába való beállítása az ifjúsági szervezkedés terén a legsürgősebb.

Ifjúsági szervezkedésünk legyen céltudatos. Az előbb beszéltünk arról, hogy sokoldalú legyen. Amikor azonban a sokoldalúságot hangoztatjuk és megvalósítjuk, egy pillanatra sem szabad elfelejtenünk, hogy minden más csak eszköz a katolikus világnézet és a mélyes hazafiság kialakítására. Teljesen eltévesztené hivatását az a katolikus ifjúsági szervezet, amely adna nagyszerű szakképzést, szórakozást és sportolási lehetőséget, esetleg szociális segítséget is a fiatalságnak, de elfelejtkeznék erről a legfontosabb célról. Az agrárfjúsági mozgalom e téren minden szempontból megnyugtató és alapos szervezési munkát végez.

Fiatal világi apostolokat az élre!

Valamennyi ifjúság szervezetünket kell, hogy teljesen átjárja az apostoli küldetés tudata. A vezetőknek kell elsősorban átérezniük, mert csak így tudják belenevelni a vezetésük alá kerülő ifjúság lelkébe azt a felelősségérzetet, hogy ma senkinek, egyetlen katolikusnak, de különösen a fiatalságnak nem elég csak a sajátmaga lelke üdvével törődni. Ma apostolnak kell lennie minden katolikus hívőnek, de különösen apostolnak kell lenniük a fiataloknak. Városon és falun egyformán a katolikus fiatalságra és legelsősorban a szervezett katolikus fiatalságra vár a feladat, hogy irodában, műhelyben boltokban, bányák mélyén és a mezőkön apostolai legyenek Krisztusnak. Új világ előestéjén állunk. A régi, a liberális világ letűnőben van. Hogy az új világ jönni fog, azt mindenki érzi, de hogy milyen lesz az új világ, azt még senki sem tudja. Egyelőre áll a harc. Kemény és kegyetlen harc. Világnézetek viaskodnak egymással, világnézetek, amelyek között a kompromisszum lehetetlenség. Mindegyik világnézet, legyen az bolsevizmus, vagy nemzeti szocializmus, az ifjúságot igyekszik fanatizálni, szervezni és ezzel a szervezett, fanatizált ifjúsággal a maga elgondolásait győzelemre segíteni. Az ifjúság, az örök, halhatatlan nagy isteni igazság a mi oldalunkon van. A győzelem azonban csak abban az esetben lesz a miénk, ha az evangéliumnak emögé az örök isteni igazsága mögé sikerül a magyar katolikus ifjúság szervezett, meggyőződéses, bátor ezreit felsorakoztatni.

Az agrárfjúsági mozgalom jelentősége a falusi ifjúság életében (Magyar Károly, káplán, Mezőkovácsháza)

Agrárfjúsági mozgalmunk a népi erők gyűjtőmedencéje.

Ma elkeseredett harc folyik az ifjúságért mindenütt. A jobb- és balirányú pártok hatalmas tempóban folyó szervezkedése az utóbbi időkben szívesen veti ki csápjait a falu ifjúsága felé. Szinte az utolsó órában jött gondolat volt: megszervezni a falu agrárfjúságát kat. legényegyleti alapon. Hogy mennyire szükséges és szinte az Isten gondolata volt ez, misem bizonyítja jobban, mint az a nagy eredmény, melyről mindenünnen szólnak a jelentések. Az ifjúság meghódításáért folytatott tisztességtelen verseny, részletcélok szolgálatában, megbontja az ifjúság sorait éppen akkor, amikor közös fellépésre volna szüksége, és szétforgácsolja erőit pont akkor, amikor az egész ifjúság maradéktalan erő kifejtése biztosíthatná csak a krisztusi és nemzeti eszmék teljes diadalát. Ezt az áldatlan állapotot kívánta megszüntetni az agrárfjúsági mozgalom, amikor a falvak és tanyák értékes ifjúságának összefogásával a népi erők valóságos gyűjtőmedencéje lett. Ugyanis agrárnépünk és népi ifjúságunk lelki mélységében ott dübörögnek a magyar léleknek még ki nem élt energiái, melyek alkotni, érvényesülni akarnak. Mozgalmunk nagy hivatása abban van, hogy ezen nyers erőink tudatára ébresztette a falvak legényit. Ez az erő csodálatos öntudatot vált ki a legényekből, mely formálja, alakítja őket egész jellemékké. Minden legényegyleti tag érzi, hogy azáltal, hogy legényegyleti tag lett: több, különb embernek kell lennie. A legényegyleti öntudat, mint tilalomfa állítja meg őket a bűn útja előtt, de egyben, mint útjelző vezet, irányítja őket a Krisztushoz vezető úton.

A legényegylet tekintély és irányító tényező, amellyel számolni kell.

Meghódította a Legényegylet a falut; szinte máról-holnapra oly mély hatást és változást idézett elő a falu ifjúsága életében, hogy a falu vezetői a legnagyobb elismeréssel adóznak egyleti mozgalmunknak. Járásunk ref. főszolgabírója az egyik ünnepély után így nyilatkozott: „Gratulálok nemcsak az ünnepélyhez, hanem ahhoz a nemzetmentő és építőmunkához is, mely a legényegyletben folyik. Egészen átalakítják ifjúságunkat. Talpig becsületes embereket, egész jellemeket faragnak belőlük.” – Az egyik község csendőrőrsparancsnoka pedig azt mondta: „Mióta a Legényegylet működik, munkánk felére apadt.”

Az agrárfjúsági mozgalom nagy változásokat, hatásokat idézett elő az ifjúság és a falu életében, különösen hitbuzgalmi, kulturális és szociális téren. Nem világraszóló tervekről van szó; sokszor apró, jelentéktelennek látszó dolgokból, mozzanatokból tevődik össze egy igazi, lüktető legényegyleti élet. Ezen kis dolgok összessége ad virágzó életet, tiszta egyleti szellemet, apostoli lelkesedést, úgyhogy a Legényegylet rövid idő alatt irányítótényező, melyet lekezeln, agyonhallgatni nem lehet, de amellyel igen is komolyan számolni kell.

Belső, vallásos megújulás az egylet és a falu életében.

Valláserkölcsi téren nagy átformáló változásokat köszönhetünk az agrárfjúsági mozgalmunknak.

Köztudomású dolog, hogy a falu ifjúságának jó része, és az idősebb legények általában ritkán járnak templomba. Sok helyen még a nagymisék népéneke is meglehetősen siralmasan hangzik. – Legények, milyen szép lenne, ha a nagymisén meglepnénk a falut és mi énekelnénk? A szót tett követte. Énekes könyvet osztottunk szét és begyakoroltuk az énekeket, sőt még a rezonzóriumokat is, és a következő vasárnap megtelt a kórus legénnyel és oly erővel és lelkesedéssel csendült fel az ének, hogy a jó hívek nem állhatták meg, hogy fel ne nézzenek a

kórusra. Mindenki a legények énekéről beszélt aznap a faluban. Dagadt a keblük és én célt értem: azóta ott vannak a legények a templomban és szépen megy az ének.

A Legényegyletben esténként beszélgetések közben a szentgyónás és áldozás terén is elhintett mag jó talajba került. Ma már 8-10 elsőpénteki gyónó és áldozó legény van. A példa vonz, e szám csak emelkedhetik. Természetesen itt gyors eredmény nem várható, mert az elsőpénteki áldozás igénye hosszabb ráhatás következménye lehet.

Apostoli népmisziós munka az őskeresztények hitével.

Apostoli tűz és buzgóság állandóan fokozódik a fiúkban. Maguk szorgalmazzák és szervezik meg a szentgyónásokat. Az elmúlt évben Kunágotán 100 legény járult egyszerre a szentáldozáshoz. Önként jelentkeznek a Szentségimádásra. Körmenetek rendezését példásan látják el. Jézus Szíve-körmenetre 400 legényt szerveztek meg, akik égő gyertyával a kezükben felejtethetetlen benyomást gyakoroltak a hívekre.

Apostoli munkájuknak mintegy kivirágzása volt az a népmisziós munka, melyet a téli hónapokban és a nagybőjt folyamán végeztek. Az első riadóra 22 legény jelentkezett népmisziós munkára. Majorokba, béreslakásokba gyűjtik, énekszóval a tanyaiakat és az uradalmi cselédséget. Előfordult, hogy egy egyszerű tanyai szobában 100-120 ember szorongott és hallgatta a legényeket. Mert ők voltak a szónokok. Beszéltek Krisztusról, hitről, annak bátor megvallásáról, katolikus öntudatról, stb. és pedig olyan tüsszel, lelkesedéssel, hogy egy csapásra meghódították az emberek szívét. A filiánkban, hol 700 református és 300 katolikus él, az első népmiszió 10 öreg néni volt, de az utolsó nagybőjti miszió már 120-an voltak. Sőt, ezen előadások kapcsán áttérések is indultak meg. Egy ilyen miszió programja: beszédek, énekszámok, sőt maguk a fiúk tanítják a híveket az egyházi énekekre, szavalatok; nem egyszer saját költeményeiket adják elő. Majd elbeszélgetnek a szegény, elhagyatott emberekkel. Nagy és felbecsülhetetlen az ilyen előadásoknak az értéke, különösen az előadó legények lelkében, akik napokig tanulják a vallási igazságokkal telített beszédeket, és lelkük észrevétlenül alakul át és jön mindig közelebb és közelebb az Egyházhoz. Szinte az őskeresztények hite és lelkesedése éled újra ezekben a mozgalmakban.

A vezető és tagok bensőséges, családi kapcsolata az egyleti élet nyomán.

A falu legényei általában zárkóztak papjukkal szemben. Ha családlátogatások alkalmával fel is kerestem őket, az első alkalmas pillanatban megléptek a szobából és vissza se tértek, míg ott voltam. A Legényegyletben azonban jobban megismerjük egymást, lassan felmelegedtek, megnyílt a szívük, és ma már nem tudunk elmenni egymás mellett az úton anélkül, hogy egy barátságos kézszorítást és néhány szót ne váltsanak, sőt alig van, ki fontosabb ügyében, házasságkötés, elhelyezkedés, vagy belső lelki problémáival fel ne keresne. A közvetlen érintkezés folytán, s általában ezekben a privát beszélgetésekben alakulnak át felfogásukban, erkölcsi és világnézeti gondolkodásukban legjobban.

Önképzés és faluképzés a programon!

Kulturális téren is mélyszántást végzett a Legényegylet. Az önművelésre legalkalmasabb volt a hétfői esti gyűlés. Itt tágitották ismeretkörüket, itt gyakorolták a bátor fellépést; szakelőadások, megbeszélések, felolvasások, szavalatok és énekszámok mind ezt a célt szolgálták. A vitaestéken súlyt fektettünk arra, hogy a katolikus hitünk ellen mind gyakrabban felhozott támadásokra biztos, határozott feleleteket adjanak. Valóságos agitátorképző tanfolyamok voltak ezek. Külön szónoki gárdát képeztünk, minek a népmisziós munkában vettük nagy hasznát. Egyébként rendeztünk szónoki és szavalóversenyt is. Körülbelül húsz

résztevő nemes küzdelmét több, mint 600 ember hallgatta végig. A község hivatalos ünnepélyeinek megrendezését a Legényegyletre bízta: így március 15., hősök napja stb.

A szülőkkel való kapcsolatfenntartására és az elsajátított tudás és ügyesség bemutatására rendeztünk műkedvelő-előadásokat. Nagy anyagi és erkölcsi sikerrel.

A művelt, finom modor elsajátítására külön előadásokat tartottunk az illemszabályokról. A Döfi Illik – nem illik rovata valóságos csemege volt mindig a fiúknak. A könyvtári könyveket szívesen olvassák.

A legények szilaj-duhaj szórakozásába is új stílust vitt be a Legényegylet. Otthonunkban mindenki megtalálta a neki megfelelő szórakozást. Igen megszerették a sakkot. Sakk-versenyen 22 induló volt. Külön sakk-iskolát nyitottak, ahol a kezdőket tanították nagy igyekezettel. Sőt, a szomszédos községekkel is rendeztek versenyeket.

Nagy eredmény az is, hogy a kocsmától elvonja a legényeket az egylet. Vasárnap délután filléres táncmultságokon 60-80 legény vett részt, akik azelőtt a kocsmákban találták szórakozásukat. Tisztességes tánctanításról is gondoskodtak.

Szociális nevelés. Az egyleti munkaközvetítés kiépítése.

Szociális téren, sajnos, még nem számolhatunk be nagy eredményekről. Egyelőre a fősúlyt a szociális gondolkodás kialakítására helyeztük. Minden alkalmat megragadtunk, hogy ifjainkban az összetartás, testvéri szeretet, egymáson való segítség gondolatát elmélyítsük, s ezeknek gyakorlatát életünkbe átvigyük. Nagy dolog az is, hogy az egyleti tagok egymást testvérnek tekintik és így azt a válaszfalat, mely gazdalegény és egyszerű napszámos fia között fennáll, ledöntik. Egymást kölcsönösen támogatják elhelyezkedésben. Közös vállálnak munkát és most folyamatban van annak a megszervezése, hogy a jómódú gazdák a Legényegyleten keresztül szerezzék be munkásaikat. Így igen sok ifjút tudunk majd munkához juttatni. Ilyen irányban a nagybirtokosokkal is tárgyalunk.

Szociális irányú nevelésünknek eredménye majd csak később jelentkezik, midőn ilyen gondolkodású emberek lesznek majd a falu vezetőemberei!

Látják és tapasztalják ifjaink, hogy szüleik mennyire ki vannak szolgáltatva a tőke játéknak, ezért már most szervezik a közös összefogást, terményeiknek értékesítését, úgyhogy a hasznot ne a tőkés fölözze le. Így tehát a Legényegyletek lesznek az igazi melegágyai a szövetkezeti mozgalomnak. Idővel a Legényegyletekkel kiépíthető a hivatásrend szervezeti életformája is.

Agrármozgalmunk új korszakot nyitott meg.

Mindez csak egy halvány kép, egy biztató fénysugár a sötét magyar éjbe; de ez már jelzi a boldogabb magyar élet hajnalhasadását.

A falu ifjúsága életében új korszak kezdődik! Egy szebb, egy boldogabb kor! Mi ennek szegődtünk harcosaivá! Hiszem, hogy mindegyikünknek szívét-lelkét eltölti a vágy: tenni, dolgozni és ha kell, egy életet is áldozni ifjúságunkért! Megéri! Csalódások, esetleges nehézségek között is állni és meg sem inogni soha! „Félre mostan, aki fél, aki merni nem mer!” Miénk e harc és biztos a győzelem!

Az agrárfjúsági mozgalom jelentősége a tanyai ifjúság életében (Németh László, róm. kat. lelkész, Kecskemét-Helvécia)

Az agrárfjúsági mozgalom egységes, egész embert foglalkoztató programmal állt elő.

Végre egy katolikus mozgalom, amelynek megindulását nagyon sokan vártuk, s amely talán még idejében szervezi meg a magyar tanyák és falvak ifjúságát. A tanyai ifjúság még nyers anyag, szervezetlen tömeg. Az az egynéhány alakulat, mint pl. a gazdakörök ifjúsági csoportja, leventeegyesületek, szélsőséges politikai pártok csak nagyon kevés tanyai ifjút foglalkoztatnak, s azokat is egyoldalúan. Bátran merem állítani, hogy a legtöbb egyesület működése kimerül a tánc és színelőadások rendezésében. Egész programmal, amely a tanyai fiút minden vonatkozásban foglalkoztatja, az agrárfjúsági mozgalom jött ki először.

Működési terünk a tanyán hármas irányú: vallás erkölcsi, kulturális és szociális.

A szervezkedésnek vallásilag hármas rétegű ifjúsági anyaggal kell számolnia.

Vallási téren: a tanyai ifjú vallásossága – kevés kivétellel – tradíciókból táplálkozik, s inkább érzelmi, mint értelmi alapokon nyugszik. Amely családban a szülők vallásosak, ott a gyermekek is kapnak vallásos nevelést. Az ilyen családban felnőtt fiúknak van vasárnapjuk, húsvéti gyónásuk, a pénteknek nagy részét is megtartják, sajtójuk azonban csak azért katolikus, mert egyedül azt árulják a tanyán, s ehhez könnyebben hozzájuthatnak. Ilyen lakosságunk 50 százaléka.

Egy másik rész vallási gyakorlata csak a sátoros ünnepekre szorítkozik. Karácsony, húsvét, s a búcsú napján eljön templomba, ott énekel is, de imádkozásra már nem igen telik. Csak a rendkívüli események fogják meg, éppen ezért gyónni csak misszió alkalmával szokott. Péntekkel nem igen törődik (ezeknek a mondása az, hogy böjtölök, amikor nincs mit ennem); újságot nem igen olvas, legföljebb a városban, a hetipiacok alkalmával vásárolt Kis Újság-ot. Az ilyen családok gyermekei közömbösek, az egyházközség ügyeiért nem nagyon lelkesednek. Akad köztük szép számmal, úgynevezett jó fiú, de a kegyelmi élet ismeretlen előttük. Ilyen a lakosság 30 százaléka. Ez a rész azonban intenzív munkával, az egyletbe való befogással még aránylag könnyen nevelhető.

A többi 20 százalék Istennel, templommal nem törődő, sőt azzal szemben ellenséges indulatú elem. Tudatosan, vagy tudatlanul a baloldali áramlatokkal tartanak, s a legnagyobb akadály az, hogy jószándék híjával vannak. Ezek inkább a legszegényebb néposztályból kerülnek ki. Felfogásuk megváltoztatására – véleményem szerint – radikális szociális segítések szükségesek. Ma is beigazolódik a régi mondás, hogy: paupertas magna meretrix. Az ilyen családok gyermekei a legényegyletbe jönnek néha-néha, de ha bent tartózkodik a vezető, vagy odabent gyűlés van, akkor kint maradnak, s csak akkor mennek be az egyletbe, ha ott már vezető nincs. Tehát bizalmatlanok. Próbaidős tagságra is nehezen vehetők rá.

Célunk: képzett, öntudatos katolikus; cselekvő hitvédő!

Ilyen a rendelkezésünkre álló anyag vallási szempontból. Nagyon sok a tennivaló ezen a téren, de aki sokat markol, keveset fog. Elvünk legyen: keveset, de jól; minden évben valamit. A mi célunk igazi, vallásos, hithű katolikus ifjak nevelése. Akarunk olyan ifjakat, akik imádkoznak. Épen ezért gyűléseinket mindig a Jézus Szíve Szövetség felajánló imádságával kezdjük és végezzük. Ezt a kis imádságot minden fiúval megtanítjuk s iparkodunk rávenni őket, hogy reggel, fölkeléskor, ha többet nem is, de ezt okvetlenül elvégezzük, mert a reggeli imádság az, amely legtöbbször elmarad. A szentmise hallgatását illetően nincs kívánnivaló,

mert fiaink nagy része leventeköteles, viszont tavaly óta leventéink rendszeresen járnak szentmisére. A szentmishallgatás módját azonban igyekszünk minél gyümölcsözőbbé tenni azáltal, hogy fiaink kezébe odaadjuk a filléres misefüzeteket, s liturgikus felvilágosításban is részesülnek. Természetesen a húsvéti szentgyónásukat annak idejében minden erővel szorgalmazzák. És még egyet. Minden eszközt megragadunk a katolikus öntudat nevelésére. Szép dolog a vértanúság és szükséges is kihangsúlyozni a hitért való tűrés és szenvedés erényét és értékét, de sulykolják be fiaink lelkébe, hogy a magyar ifjúság nemcsak szenvedni akar a hitért, nemcsak eltűri a megalázást és mellőzést katolikus volta miatt, mint ahogy eddig is tette és teszi, hanem ereje és igazsága tudatában kész azt tettekkkel is megvédelmezni. A gyáva, meghunyászkodó, csak nyöszörögni tudó ifjú helyébe a bátor, hitvalló, harcos katolikus ifjú lépjen.

A vezető és az ifjúság gyakori egyleti együttléte feltétlen erkölcsi eredményt jelent.

A tanyai ifjú erkölcsi élete alatt értem a tíz parancsolat szerinti életet. Itt főképen azokat a parancsokat vesszük figyelembe, amelyek embertársainkhoz való viszonyunkat szabályozzák: szülői, felebaráti szeretet – az élet becsülése – a VI. parancs, tulajdonjog. Itt sok hiba van. A szülőknél általában jó gyermekeik vannak, míg azok kicsik; de a legtöbb szülő sírva panaszkodik felnőtt fiára, főleg ha kicsiny vagyonkáját már a nevére íratta. – Durva testi sértések bálók alkalmával, sőt gyilkosságok is előfordulnak. A VI. parancs elleni bűnök fájó sebe a mai tanyai ifjúságnak. Házasságtörések, válások, bizony nálunk sem újság többé. Piaci árulásnál, hacsak 20 fillérral is tudja becsapni a vevőt, már örül, s bizony alig 1 százalék csinál az ilyen esetekből magának lelkiismeretfurdalást.

De azért van bennük becsületes érzés és jó szív. Ha ilyenek közelébe férközhetik az ember, pl. az egyleti életben, s eltalálja náluk a helyes hangot, születnek életjobbulások.

Az iskolában, szószéken, különböző vallási egyletek gyűlésein rengeteg sokat hallanak a káromkodás csúnya voltáról és mégis a káromkodás második természetük; hiányzik náluk a komoly törekvés a nyelv fékezésének a gyakorlására. Bármerre menjen a tanyai fiú a maga környezetében, nagyon kevés az a hely, ahol a káromkodást megfeddenék. Meg van róla győződve, hogy ezt szabad, hisz ez bevett szokás minden tanyában. Mi a nyelv fékezésének a gyakorlására adunk módot a fiúknak, ha minél többet vagyunk velük együtt az egyletben. Ha a fiú vezetőt tud maga körül, vigyáz a nyelvére. Az elv tehát: minél többet együtt lenni a fiúkkal. Az eredmény: kevesebb káromkodás.

A VI. parancs kérdését tárgyaljuk nagy tapintattal. Amilyen nyíltan beszélnek egymás közt ilyen kérdésekről, épp oly zárkózottak, ha mi akarunk erről velük beszélgetni. Éppen ezért kezdjük a dolgot a fiú és leány barátkozásról szóló előadásokkal. Ennél a kérdésnél még nincs szégyellnivalójuk és szívesen bekapcsolódnak a beszélgetésbe, de tovább nem akarunk menni. Pedig egymás közt mennyi illetlen tréfát mondanak el, mennyi bűnös gondolat, amelynek mind egy célja van: kielégíteni nemi ösztönüket, akár mással, akár önmagukkal.

Levélszokrény, komoly könyvek, lelkigyakorlatok az erkölcsi nevelés szolgálatában.

Ha nem volna az egyletben levélszokrény, már csak azért is érdemes felszerelni, hogy a VI. parancs körüli témákra vonatkozólag kapjunk bizalmas kérdéseket. És itt volna egy szerény kérés: hasson oda a Központ, hogy miként a kispapok karácsony táján (az én időmben így volt) nagyon olcsón kapnak Tóth Tihamér-könyvet, szerezzék meg magának ezt a kedvezményt a KALOT is, hogy minden legényegyleti könyvtárat felszerelhessünk legalább 1-2 példányban Tóth T.: „Tiszta férfiúság” c. könyvével. Gyakorlatból tudom, hogy milyen szívesen olvassák. Még jobb volna, ha íródna egy a „Tiszta férfiúsághoz” hasonló könyv az agrárfjók nyelvén. Még egyet: lelkigyakorlat nélkül igazi lelki átalakulás nem igen lehetséges, mert éppen a jó

gyakorlásának a fogalma hiányzik a tanyai ifjú szótárából. Ezért legyünk rajta, hogy legalább részben zárt lelkigyakorlatot tartassunk fiainknak. Azt hiszem, nálunk is meg lehet azt valósítani, hogy tanyai és falusi papok vállalják egymásnál a lelkigyakorlat tartását, s gondolom, a D. F. is szívesen közölné ezeknek a papoknak a neveit.

Legényegylet az egész tanyavilág kultúrelétének gócpontja!

Kulturális téren tapasztalatom azt, hogy a tanyai ifjak nem igen akarnak tanulni. Valahogy hiányzik belőlük az ambíció. Csak 15-20 százalék a kivétel. Könyvtáramat ha 80-100-an használják, ehhez jönnek a tanyai iskolák gyér könyvtárai, a városból 20-30 embernél több nem kölcsönöz könyvet, de ezek is inkább az értelmiségi osztályból kerülnek ki. Írni csak akkor ír, ha a nevét okvetlen alá kell írni valahová. Vannak olyanok is, akik, bár tudnak írást, mégis hozzám hozzák a levélborítékot, hogy címezzen meg. Betanult szerepeket szeretnek előadni. Színdarabtanulásra semmiféle fáradságtól nem riadnak vissza. Szabadelőadások, beszédek tartására, akármilyen rövidnek legyenek is azok, nem igen mer vállalkozni. Bár egyik-másiknak a készsége megvan, de hiányzik belőle a bátorság. A gazdasági előadásokat meghallgatják, de csak kevesen követik. Elfogultak, konzervatívak. „Az apám így csinálja, ha neki jó, nekem is.”

Itt a mi munkánk ugartörés. Első dolgunk az ambíció felkeltése. Nagy emberek példáit ismertetjük nekik, akik egyszerű földművelő emberek voltak, s tanulással nagy eredményeket értek el. Mióta saját egyleti helyiséggel rendelkezünk, kétszeresére emelkedett a téli idő folyamán a könyvolvasások száma. Okvetlenül vásároljuk meg könyvtáraink számára – ha lehet, több példányban is – az Új Élet Regénytár füzeteit. Pártoló tagjaink között több az írni-olvasni nem tudó elem. Segítünk toborozni tanítóinknak az analfabéta tanfolyamra hallgatókat. Írás-olvasás gyakorlására legjobb alkalom a színdarab-szerepek kiírása és tanulása. A legeredményesebb kultúrmunkát azonban a hétfő esti gyűléseinken végezzük. A Központ utasításaihoz híven az egyik héten mi adunk a fiúknak, a másik héten ők adnak. Tehát minden két hétben (a nyár folyamán nem igen tartunk gyűléseket) önképzőkör szerű gyűléseink vannak. Ilyenkor szavalnak, kis előadásokat, beszédeket, vagy olvasott novellákat szabadon előadnak. Az előadásokat mindig bíráljuk. Hogy a bírálat könnyebben megtanulják a fiúk, mindig két kérdésre kell megfelelniük: mi tetszett és mi nem tetszett az előadásból. Már kezdenek önállóan bírálni is. Az egyik citerázik, a másik hegedül, vagy harmonikázik. Ismertebb nótákat közösen játszanak.

Hatósági intézkedések megbénítják a műkedvelő munkát és a tisztességes szórakozást!

Talán zenekarunk is lehetne. Csak az a nagy baj, hogyha zenekart alakítanánk, amely ez egylet helyiségében a tagok szórakoztatására, no meg a saját maguk tanítására muzsikálna, engedélyt kell kérnünk a Zeneszerzők és kiadók helyi kirendeltségétől, amely évi 10-15 pengő kiadást jelent. Ezt, sajnos, nem tudjuk – legalább egyelőre – vállalni. Meg akarjuk tanítani a fiúkat helyesen szórakozni is azáltal, hogy mi magunk is rendezünk táncos estét. Ezeket ugyan félve csináljuk, mert különböző címeken annyit kell fizetni jobbra-balra az engedélyekért, hogy éppen csakhogy egyensúlyba tudjuk tartani a kiadást a bevétellel. Ezen a téren is jó volna az agrárfjúságnak valamilyen kedvezményeket szerezni. A táncos esték rendezése szükséges, mert ezzel elvonjuk őket az u. n. padkabáloktól. Ezek a padkabálok magánházaknál rendezni szokott kisebb szerű táncalkalmak, leginkább a téli időben. Ezekkel akarják elkerülni a bejelentett táncmulatságok anyagi költségeit. Persze, itt ellenőrzés nélkül vannak, sok erkölcsi botlásra a legjobb alkalom, s a vége rendszerint bicskázás, verekedés, sajnos, néha halálos kimenetelű is.

Legfőbb ideje, hogy súlyos díjazással ne kényszerítsék az ifjúságot zugbálozásra.

D. F. lapunk az állandó eszmei kapcsolatot jelenti.

Itt kell szólnom a mi lapunkról, a Dolgozó Fiatalokról, vagy ahogyan becézve nevezzük: a Döfiről. A fiúk nagyon szeretik. Nálunk fogalom a: nem illik, Gábor. Ha valaki valami helytelen csinál, s ha rászólnak, Gábornak titulálják. Az édesapa legényfiát így korholja: nem illik, Gábor. Jó volna ezt az „Illik – nem illik” rovatot kibővíteni, s abban hasonló formában írni a fiú és leány barátkozásáról is. Ha pedig mód volna rá – én úgy vélem –, megérett a Döfi arra, hogy legalább egy lappal bővítsük. Mert e lapra vár, hogy a vidéki egyletekkel a kapcsolatot állandóan fenntartsa és az eszmei vérkeringést biztosítsa.

Az agrárfjúság maga vállalja szociális életkérdéseinek megoldását!

Szociális kérdés az, amellyel legtöbbet és legszívesebben foglalkoznak a legények: kenyérkérdés, bérkérdés, értékesítés. Ilyen beszélgetéseknél rendszerint támadólag lépnek fel a vagyosabbak ellen még az u. n. jó fiúk is. Ha a vezető megfelelő felkészültséggel rendelkezik (de ezen a téren ez nagyon fontos, mert itt nem lehet hasalni a fiúknak), nagyon könnyen fel lehet őket világosítani. Hogy a tanyai nép szociális megsegítésére szükség van, az kétségtelen. A segítségnek kétféle módja van: vagy a kormány részéről, vagy magának a tanya népének részéről. A kormány, különösen az utóbbi időben programjába vette a tanyai nép megsegítését, tett is valamit ezen a téren, de ez kevés. Ha agrárnépünket összehasonlítjuk a nemzet más rétegével, akkor a segítség mérvét véve alapul csak olyan másodrendű polgárok vagyunk. Azért a tanyavilágra hárul a feladat, hogy önmagán segítsen, s problémáit megoldja az agrárfjúsági mozgalom szervezetében.

Munkaközvetítés, bevásárlási akciók, termelés, értékesítés megszervezése nélkül nincs mozgalom, nincs egyleti élet.

A Legényegylet vezetősége és a falu, vagy város szociális ügyosztálya legyen állandóan egymással kapcsolatban és jóbarátságban.

A Legényegylet vezetősége puhatoljon munkaalkalmak után és azt idejében közölje a fiúkkal. Mi az idén 8 fiút helyeztünk el cséplőgépekhez.

Tanyai városokban és községekben van u.n. emberpiac, ahol a napszámosokat szokták felfogadni. Hassunk oda, hogy a környék gazdái mindig közöljék az egylet vezetőségével munkásigényüket, s mi elégítsük ki azt.

A munkabérek irányítására is befolyással lehetünk. Szervezzünk kedvezményes bevásárlási akciókat. Hogy csak egyet említsek: fontos, keresett cikk a téli időben a petróleum. A városi és tanyai petróleum ára között általában 6 fillér differencia szokott lenni. A Legényegylet vezetősége gyűjtse össze az igénylőket, eszközöljön közös vételt, s aztán az egyletben ossza szét az igényelt petróleumot. Ha a tanítók és egyéb köztisztviselők szervezhetnek maguknak kedvezményes sajt, szalámi, stb. akciókat, miért ne tehetnénk mi is hasonlóképen. Ha a tanyaiak látják, hogy a Legényegylet útján anyagi kedvezményeket is szerezhetnek, nagyon meg fog növekedni az egylet becsülete köztük.

Irányított, tervszerű termelésre nevelni őket. Ma már özönével kapunk, ha akarunk, gazdasági szakelőadókat. De vigyázzunk arra, hogy az előadást okvetlen kövesse megbeszélés. Mert teljesen eredménytelen az olyan szakelőadás, ahol az emberek a szakelőadó távozása után beszélnek meg a hallottakat. Az ilyen beszélgetés az előadás lecsepülésében, kritizálásában merül ki, s nemhogy elfogadná a hallottakat, hanem inkább ellene szegül.

Fájó sebünk az értékesítés kérdése. Kormányintézkedés igencsak akkor szokott jönni, amikor az értékesítendő termény már a közvetítő kereskedelem birtokában van; az értékesítés tehát nem a termelőn, hanem a kereskedőn segít. Remegve nézünk az idejű mustértékesítés elé

is, mert hiszen 5-6 filléres árakra van kilátás. Ezen a téren a tanya nem tud magán segíteni. Itt egységes, szervezett fellépésre volna szükség. Ide sorolhatnám még, mert a szociális kérdés mezsgyéjén halad, a családalapítás és a házasságok idejében való rendezésének kérdését is.

Pozitív keresztény és nemzeti alapra álljunk!

Az agrárfjúsági mozgalom pártpolitikával nem foglalkozik. De különösen pártoló tagjaink érdeklődnek politika iránt és nagyon sokszor tőlünk kérnek felvilágosítást. Felelnünk pedig kell. Magyarországon hivatalosan keresztény és nemzeti irányú a politikai vonalvezetés. Mi tehát keresztény és nemzeti alapon tereljük helyes irányba politikai felfogásunkat, mert politikai felfogásban a tanyai nép megoszlott. Vigyünk politikai felfogásába több pozitív kereszténységet és öntudatosabb nemzeti érzést. Óvjuk őket a túlzó nacionalizmustól, mert az igazság az aranyközéputon jár. Sajnos, szép számmal vannak már fiaink között olyanok is, akiknek elvük az: ubi bene, ibi patria. Ezért szolgáljuk minden erőnkkel a rendiség gondolatának tér foglalását!

Legényegyleti leventeszakasz.

Közismert dolog, hogy a leventeintézmény úgy fiaink, mint a gazdák előtt nem kedvelt. Mi elismerjük a leventeintézmény fontos nemzetnevelő értékét, éppen ezért kötelességünk azt közkedveltté tenni. Ennek egyik módjául gondolom, ha a legényegyletek saját kebelükben alakítanak leventeszakaszokat. A mi fiaink öszre a Legényegylet saját szakaszában kezdik meg a leventemunkát! Van ennek egyáltalán valami értelme? Van. Tanyákon a leventeoktatók általában egyszerű emberek, kik a maguk módján, elég gyakran kacskaringós káromkodások közepette végzik az oktatást, s alig vagy csak nagyon kevesen vannak a tanyavilág vezető emberei között, akik szerető érdeklődéssel fordulnának leventéink felé.

Már most, ha saját leventeszakaszunk van, annak munkája iránt az egyleti vezető is érdeklődik, hiszen érdeke, hogy fiai minél strammabbul leventézzenek, no, meg a társaság is válogatott, hiszen legényegyletbeliek vannak együtt. A fiúkra gyakorolt befolyás is intenzívebb lesz, így elérjük, hogy az egyleti leventeszakasz lesz az illető tanyában a leventék krémje. S mivel mi is többször velük vagyunk, több meleg dicsérő szót hallanak, barátságosabban kezdik felfogni a leventét, de egyszersmind jobban segítségére vagyunk a leventehatóságoknak, s többet használunk hazánknak.

Krisztusibb embert – boldogabb magyart!

Befejezem. Sík Sándor piarista egyetemi tanár a cserkészvezetők számára összeállított „Vezetők könyvé”-ben, arra a kérdésre, hogy mit akar a cserkészlet, röviden így felel: emberebb embert – magyarabb magyart. Ha tőlem kérdeznék, hogy mit akar az agrárfjúsági legényegyleti mozgalom, én azt harsognám bele a világba, hogy:

Krisztusibb embert – boldogabb magyart!

Agrárfjúsági mozgalom kapcsolata az iskolán kívüli népműveléssel (Hübner József, t. h. népművelési titkár, Szeged)

Az iskolán kívüli népművelés – kiterjesztve hatását a társadalom minden rétegére – a magyar nemzet kulturális megszervezése.

Ennek a kulturális szervező munkának célja:

A magyar nemzet minden egyes tagját (közelebbről a mi esetünkben: a katolikus agrárfjúság minden egyes tagját)

- a) sajátos keresztény-nemzeti műveltségünk és az egyetemes emberi kultúra részesévé tenni;
- b) egyéni hivatásának korszerű betöltésére képesíteni;
- c) a nemzet korszerű feladatainak megvalósításában való részvételre előkészíteni.

Végső fokon: minden embert megtanítani élni, hogy munkás életét korszerűen és boldogan élhesse le.

A boldogságot az embernek már a földi életben is meg kell találnia. Ez a célja a népművelésnek, s erre törekszik az agrárfjúsági mozgalom is.

Az iskolán kívüli népművelésnek közelebbről tekintve meg kell oldania e feladatokat:

- a) Az értelem nevelése. (Szellemi önállóságra nevelés.)
- b) A lélek művelése. (Határozott világnézet és határozott jellem kialakítása.)
- c) A szociális nevelés, gondozás. Mindeme részletkérdések pedig az agrárfjúsági mozgalom feladatkörét is képezik.

Feladatainak megoldásánál vezetőszemponatok a népművelés számára, hogy a nemzet minden tagja, tehát az agrárfjúság részére is korszerű nevelő, művelődési és szórakozási alkalmat nyújtson a munka utáni idő gazdaságos és ésszerű felhasználásával.

Egészen röviden szólnom kell még a népművelés munkaterületéről is.

Világháború óta az európai társadalmak a kollektivitás irányában haladnak. Új szellem, kollektív szellem kezd kialakulni. Az egyén ma vonzódik a közösségek felé, vagy menekül a közösségekbe, mert azokban védelmet remél. Ezt a társadalmi jelenségét a népművelésnek is fel kellett ismernie és a kezdő, tapogatózó lépések után be kellett hatolnia a közösségekbe, hogy ott fejtsse ki hivatásos munkáját.

E közösségek adják sajátos munkaterületét:

1. a családi közösség (a társadalmi együttélés legegyszerűbb alapsejtje);
2. a munkaközösség (az élethivatás szerint, amelynek a rendi társadalom kialakításában lesz szerepe);
3. a nemzeti közösség (mint a magyar nemzet történelmének, sorsának hordozója).

Ezek a közösségek a katolikus agrárfjúsági mozgalomnak is sajátos munkaterületei, s ha valóban eredményes munkát akar kifejtteni, akkor a jövőben csak ezek a közösségek szabhatják meg munkájának irányát, kapcsolatban a népműveléssel.

Népművelési előadások, ismeretterjesztő tanfolyamok az együttműködés legfőbb eszközei.

A népművelési (ismeretterjesztő) előadásoknak elsősorban művelődési vágy felkeltése a célja. Ezért nem iskolás ismereteket kell közölnünk, hanem az életben előforduló problémákat kell ismertetnünk. Az előadó – az adnitudás többletével – ébressze fel a hallgatóság lelkében a probléma iránti tudatot, érdeklődést, ezt pedig elégítse ki. A hallgatóságnak mindig éreznie kell, hogy gyarapodva távozik az előadásról.

Mondanivalónk mindig új és korszerű legyen. A helyes népművelési előadások mindig újságmondók.

A tanfolyamokon már rendszeresebb, elmélyültebb munkát végzünk.

Az első kapcsolat: törekedjünk arra, hogy az agrárfjúsági egyesületekben rendszeresítsük a népművelési előadásokat, ha pedig elmélyültebb munkát akarunk végezni, akkor rendezzünk tanfolyamokat az iskolán kívüli népművelés útján.

Együttes kultúrmunka az alapismeretek nyújtásánál.

A már említett népművelési feladatok körében az agrárfjúsági egyesületek részére közelebbről az előbbi közös munkalehetőségek vannak.

I. Az értelem nevelése (szellemi önállóságra nevelés) terén.

Nemzeti műveltségünk alapelemeinek terjesztése. (Az agrárfjúsági egyesületek minden tagjának bekapcsolása nemzeti műveltségünk vérkeringésébe.)

Ha van olyan egyesületi tag, aki (részint szociális okokból, részint iskolahiányból) még ma is analfabéta, akkor ezek részére az iskolán kívüli népművelés bevonásával rendezzünk analfabéta-tanfolyamot. Az analfabéta-tanfolyam felállításához legalább 10 állandó hallgató szükséges, s legfeljebb 30 hallgató vehető fel. A hallgatóknak a törvényhatósági Népművelési Bizottság ingyen ad tankönyvet.

Azok részére, akik az analfabéta-tanfolyamokon megtanultak írni-olvasni, valamint azok részére, akik nem végezték el az elemi iskolának legalább negyedik osztályát, rendezzünk alapismereteket nyújtó tanfolyamokat. Három (évenként egymásra épített) ilyen tanfolyam az elemi iskola 4. osztályával egyenlő műveltséget nyújt. Egy-egy alapismereteket nyújtó tanfolyam minimális óraszámja 60.

Csongrádvármegye törvényhatósági Népművelési Bizottsága kérte a vallás- és közoktatásügyi minisztériumot, hogy 94.000-1926. számú rendeletének mellékletébe, amely a választói jog gyakorlására jogot adó tanfolyamokat sorolja fel, iktassa be a Népművelési Bizottságok által rendezett alapismereteket nyújtó tanfolyamokat is. A kérés elintézése folyamatban van. Ily módon esetleg sok agrárfjú választói jogát lehet majd biztosítani, különösen a tanyavilágban, ahol a múltban igen nagy volt az iskolahiány.

Addig is, amíg ez a kérdés elintéztét nyer, buzdítsuk (és támogassuk) az elemi iskolai műveltség magánvizsgálata útján való megszervezésére az egyesületi tagokat.

Gazdasági szempontból is rendkívül fontos a számolási készség. Ahol az agrárfjúság a készség hiányáról (piacon, vásáron való becsapásáról) panaszkodik, ott rendezzünk számolási tanfolyamot. Rendezhetünk – ha szükséges – helyesírás-fogalmazási tanfolyamot is.

Ha azt látjuk, hogy az iskolában szerzett ismereteket az agrárfjúsági egyesületek tagjai nem tudják, vagy nem helyesen alkalmazzák az életben, akkor – a szükséglet szerint – rendezzünk a szülőföld- és honismertetés, a nemzeti történelem, a közjogi alapismeretek köréből, nem iskolás, hanem felnőttek lelkivilágához alkalmazkodó módon ismeretterjesztő előadásokat.

Közös munkafront a szakműveltség fejlesztésére.

A szakmai ismeretekben való elmélyülés, a jobb, szakszerűbb munkára való nevelés, a hivatás etikájának kifejlesztése ma korszerű problémánk. A hivatás-tudat kifejlesztése pedig előkészítése a rendi társadalom kialakulásának.

Rendezzünk tehát – a felmerülő szükséglet, a helyi adottságok szerint – az agrárfjúsági egyesületek tagjai részére: mezőgazdasági, gyümölcsészeti, szőlészeti, méhészeti, gazdasági számtartási, állattenyésztési, baromfitenyésztési, zöldmező, stb. tanfolyamokat. Legjobban beváltak a rövid (hús-huszonöt óras) tanfolyamok. Az iskolán kívüli népművelés minden esetben kívánatra készségesen rendelkezésre áll.

Allítsuk be a szakműveltség terjesztésének szolgálatába a népkönyvtárt és a tanulmányi kirándulásokat is.

Neveljük a gyakorlati életre!

Korszerű, a mindennapi élethez szükséges ismeretek terjesztéséről van szó, amely egyformán alapelve a népművelésnek és az agrárfjúsági mozgalomnak is.

Ezekkel az ismeretekkel az élethez való alkalmazkodást biztosítjuk. Itt legelőször az egészségügyi ismeretekre kell felhívnom a mélyen tisztelt Kongresszus figyelmét. Statisztikai számítások szerint (beleszámítva a megszállt területek magyarságát is) tíz és fél millió magyarral szemben 27 millió a kisantant államainak lakossága. Ha ezeknek szaporodási ereje nem csökken és a mienk nem javul, akkor 30 év múlva Magyarországnak 11 millió, a kisantant államainak pedig 66 millió lakossága lesz. Ez a magyar faj végleges válságát jelentené, s éppen ezért mindent el kell követnünk egészségügyi viszonyaink javítására, az egészségügyi ismeretek terjesztésére.

Ide tartoznak még az egészségügyi ismeretek megalapozásához szükséges természettudományi ismeretek; közgazdasági ismeretek (amelyekben sem agrárnépünk, sem értelmiségünk nem tájékozott); a honvédelmi ismeretek (polgári légoltalom), s ide tartozik az új törvények és rendeletek ismertetése is (pl. a telepítési törvény).

Fontos ezenkívül az alkalmakhoz kapcsolódó értelem-nevelés.

Célja az aktualitásokról való tájékoztatás. Számptalan olyan nemzeti községi esemény van, amelyekkel szemben agrárnépünk érthetetlenül áll. Ezeket az aktuális eseményeket, problémákat meg kell világítanunk, hogy a közszellem kialakulását elősegítsük. Az aktualitásokról népművelési előadást tarthatunk. Nagyszerűen szolgálják ezt a célt a közös újság-felolvasások. Ilyenkor a hírlapok közleményeit nemzeti, erkölcsi, vallásos, közgazdasági stb. szempontból világítják meg, s esetleg egyes hírlapok közleményeit össze is hasonlítjuk, s a megállapítható szándékosságokra határozottan rávilágítunk. A közös újság-felolvasás kiváló népművelési eszköz.

A magasabb nemzeti műveltség megszerzésének elősegítése céljából pedig rendezzünk népművelési tanfolyamokat, vagy népfőiskolákat. (Részletekre készséggel ad felvilágosítást a törvényhatóság népművelési titkára.)

A magasabb műveltség szolgálatába állítsuk be a népkönyvtárt, a tanulmányi kirándulást, múzeumok, kiállítások látogatását is.

A magasabb műveltség nyújtásánál ügyeljünk arra, hogy azzal az agrárfjúságot ne vonjuk el élethivatásától, a földtől. Ellenkezően, a magasabb műveltség az élethivatás tudatosabb betöltésére szolgáljon.

Vezetőképes együttes munkával a vezetői kurzusokon.

Tehetségek felkarolása, faluvezetők képzése fontos feladat! Egyúttal pápai gondolat is (Qu. a.), melyet mind az agrárfjúsági mozgalom, mind a népművelés magáénak vall.

Ha az agrárfjúsági egyesület vezetője az ifjúság között tehetségesebbeket talál, készítse elő őket arra, hogy idővel ők vegyék át a falu vezetését, irányítsa rá az ifjak figyelmét a községi problémákra, készítse elő őket a közszereplésre.

Kiválóan alkalmas erre az önképzőkör is. Azonban itt ne iskolás ismereteken rágódjék, hanem korszerű problémákkal foglalkozzék, azokat vitassa meg az ifjúság. Nagyszerűen belekapcsolhatók ebbe a munkába a népkönyvtár és a folyóiratok is.

Vezetőképes gondolatát szolgálta az agrárfjúság részére Szegeden rendezett 14 tanfolyam is, amelyen 74 községből 417 hallgató vett részt. E tanfolyamokon csekélységem is előadó volt, s örömmel hallottam a kongresszus egyes tagjaitól, hogy a tanfolyamokról hazatért fiúk nagy lelkesedéssel valóban pionírmunkát végeztek és végeznek. Miért lehetséges ez? Azért, mert a tanfolyamokon nem iskolás ismeretekkel, hanem problémákkal foglalkoztunk. Kifejezetten

hangsúlyozom, hogy a jövőben rendezendő tanfolyamokon is problémákkal kell foglalkozni, s keressék a nexust a népműveléssel!

Minden közös munka vallás-erkölcsi alapvetés nélkül hiábavaló.

II. A lélekművelés terén fennálló közös munkalehetőség a vallás-erkölcsi alapelvek lerakását jelenti.

Az agrárfjúsági egyesületekben folyó népművelési munkának csak a vallás-erkölcs lehet az alapja.

A vallás-erkölcsi nevelés célja: az akarat megerősítése, a jellem szilárdítása, határozott világnézet kialakítása.

A cél elérésére rendezhetünk vallás-erkölcsi tárgyú népművelési előadásokat, sőt vallás-erkölcsi kérdéseket tárgyaló tanfolyamokat is (pl. jellemképző tanfolyamot, amelynek feladata az önnevelés útjára való rávezetés, vagy tanfolyam házasulandók számára, stb.). Tarthatunk újság-felolvasást, rendezhetünk vallás-erkölcsi tárgyú kultúrdélutánokat, estéket. Küzdjünk a rossz szokások, hibák ellen, s igyekezzünk jó szokásokat meghonosítani az agrárfjúsági egyesületekben. Rendezhetünk tanulmányi kirándulásokat, megfelelő film-előadásokat (de a filmnek minden jelenetét bíráljuk meg erkölcsi szempontból). Rendezhetünk kiállításokat, amelyen munkánk (élethivatásunk) eredményeit mutathatjuk be. (Munkára-serkentés.) Külön felhívom a kongresszus figyelmét az ünnepélyek és műkedvelői előadások rendezésére, amelyek kiválóan beállíthatók a vallás-erkölcsi nevelés szolgálatába. Fontos feladat még a régi vallásos népszokások felújítása.

Fájdalmas pont: műkedvelői előadásokkal járó költségek.

A most elhangzott, s a kongresszuson már több ízben elhangzott közbeszólások is bizonyítják, hogy a műkedvelői előadásoknál fájdalmas pont a fizetendő díjak, illetve a nagysága.

A műkedvelői előadásokat a következő díjak terhelik:

- a) az engedélyezési díjak, amelyek helyenként változók;
- b) a színdarabíró jogdíja, amely, ha az író a színpadi szerzők egyesületének tagja, egyesületünknek a vallás- és közoktatásügyi minisztériumnál tett bejelentése szerint 10-20 pengő;
- c) a zeneszerzői jogdíjak;
- d) a vigalmi adó;
- e) a forgalmi adó;
- f) a rendezési költségek.

Ezeknek a kiadásoknak végösszege akkora, hogy a legtöbb helyen egyáltalán nem lehet remélni oly nagy bevételt, amely fedezhetné a kiadásokat. Mi a következmény? A bejelentett műkedvelői előadások száma állandóan csökken, a be nem jelentett előadások pedig növekednek. Az előadások be nem jelentését – erkölcsi szempontból – a kongresszus is elítéli, de enyhítő körülménynek kell tekinteni azt, hogy a tanyai és falusi fiatalság, lakosság is akar szórakozni, a munka fáradalmi után felüdülni, de ettől szinte intézményesen elzárják a viselendő nagy költségek.

Ennek tudatában Csongrádvármegye törvényhatósági Népművelési Bizottsága hivatalosan már felterjesztést intézett az illetékes minisztériumokba a kérdés rendezése végett. A döntést várjuk.

Több öröm: legényegyleti és népművelési program is.

Általános a panasz, hogy népünk érzelmileg rideg, kedélytelen. Ezért gondoskodnunk kell arról, hogy népünknek örülni, együtt örvendeni, együtt érezni, más bánatát, baját megérteni, lelkét kinyitni alkalma legyen.

Használjuk fel erre a célra a nemes érzelmekre és a kedélyre ható előadásokat, ünnepélyeket, műkedvelői előadásokat, kultúrdélutánokat, filmelőadásokat. Rendezhetünk magyar nótatanfolyamokat, magyar táncanfolyamokat, táncmultságokat, gondoskodjunk továbbá megfelelő nemes zárthelyi és szabadhelyi szórakozási alkalmakról. A népművelés itt is segít.

Továbbá rendezzünk magyar nótastéket, dalos bemutatókat, karoljuk fel a népművészetet. Újítsuk fel a szép, régi (pl. lakodalmi) szokásokat. Adjunk útmutatást a lakás helyes, ízléses díszítésére. Indítsunk mozgalmat, hogy minden háznál legyen virágos kert. A községben a szobrokat, emlékeket és környéküket gondozzuk, díszítsük. Rendezzünk kirándulásokat, gyönyörködünk a természetben is, látogassunk múzeumokat, kiállításokat, tárlatokat: Ha, lehet, menjünk színházba.

Tanítsuk meg az agrárfjúsági egyesület tagjait gyönyörködni.

Szociális kérdések előtérben!

Szociális nevelés célja a szociális igazságosság megismertetése és megvalósítása.

Társadalmi műveltség nyújtására is gondot kell fordítanunk. Gondoskodnunk kell arról, hogy ifjúságunk megismerje a helyes társadalmi érintkezés kellékeit: a figyelmességet, tapintatot, udvariasságot, előzékenységet, stb. Legyen továbbá a valódi tekintély tisztelője, fejlődjék ki benne a nők iránti tisztelet, öltözete legyen tiszta és ízléses, stb. Legyen jómodorú.

Továbbá ápolnunk kell a szolidaritás érzésének kifejlését. Ennek előfeltétele a társadalom szerkezetének és az együttélés feltételeinek ismertetése, valamint tudatosítása.

Ismertessük tehát akár népművelési előadásokon, akár tanfolyamokon társadalmunkat, a társadalmi kötelekeket és kapcsolatokat, a társadalom anyagát, szellemi alkatát, összetételét, tagozódását, intézményeit, szervezeteit, működését, képződményeit, fejlődését, továbbá fejlődésének irányát, stb. A népművelés itt is, mint egyebütt, előadókat díjtalanul küld.

Ismertetnünk kell továbbá a társadalmi problémákat a Qu. a. szellemében és törekedjünk az egészséges közszellem kialakítására.

Igazságosabb jövő építői vagyunk!

Az elmondottakban igyekeztem vázolni az agrárfjúsági egyletek és népművelés kapcsolatát. Amint méltóztatnak látni, ez a kapcsolat nagyon is szoros. A mozgalomnak csak előnyére válik, ha keresi a kapcsolatot a törvényhatósági Népművelési Bizottsággal, a törvényhatósági népművelési titkárral.

Minden munkalépésünk és munkacselekedetünk egy-egy téglá a jövő épületén. A téglák a kezünkben vannak. Tőlünk függ, hogy mit építünk: kocsmát vagy iskolát, börtönt vagy családi házat, lebújt vagy kultúrházat. Nekünk azonban templomot, sőt országot kell építenünk: Krisztus országát, amelyben igazságosság van. Így a népművelők és az agrárfjúsági vezetők az igazságosabb jövő építői.

Az Ő nevében...

Igen sokszor gondolok arra, hogy az agrárfjúsági mozgalomnak lesz-e sikere?

Krisztus mondotta: „Ahol ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben, ott vagyok közöttük.”

Ezen az úttörő kongresszuson összetalálkozott a faluvezető pap és tanító, az agrárfjúsági egyesületek vezetői és a központi vezetőség, a hallgató és az előadó – Krisztus nevében.

Krisztus közöttünk volt!

Győznünk kell!

A szlovenszkói katolikus ifjúsági munka (Kovács Gyula, pp. kamarás, országos ifjúsági moderátor, a SzKIE igazgatója)

Hatalmas szervezetben a katolikus ifjúság! Ezres számok!

Ez év május 30-án, Galántán tartotta harmadik évi közgyűlését a szlovenszkói katolikus ifjúsági egyesület, amelyen beszámoltunk arról a munkáról, amit az elmúlt években végeztünk. Szent örömmel állapítottuk meg, hogy a katolikus ifjúsági egyesület az ország legnagyobb magyar kultúregylete, amely 240 magyar szervezetet és több mint 12.000 tagot számlál. A szlovenszkói Kat. Ifjúsági Egyesület munkáját ma már a reformátusok is elismeréssel nézik, s mint követendő példát utánozzák.

A szlovenszkói katolikus ifjúsági munka 1932-ben kezdődött. Működtek azelőtt is egyes helyeken katolikus legényegyletek, kongregációk, olvasóköriek, – de egységes munka, főleg pedig falusi ifjúsági munka, nem volt. A falu népét megmételtyezte a politika s még a legkisebb magyar falu ifjúsága is legalább 2-3 politikai pártra szakadt. Verekedések, állandó viszály és gyűlölet mérgezte lelküket.

„Ifjúságunk” c. folyóirat a szervezkedés élén. Saját problémák, panaszok a lap hasábjain.

1932 szeptember 28-án Rozsnyóra hívta össze Bubnics Mihály püspök azokat a papokat, akiket az ifjúsági munka vezetésére kiszemelt. Megalakította az egyházmegyei munkabizottságot és kinevezett politikai járások szerint egy-egy papot az ifjúság megszervezésére. Ekkor nyertem engedélyt Bubnics püspök úrtól arra, hogy saját felelősségemre kiadjam az Ifjúságunk című folyóiratot. A lap az ifjúsági szervezőmunka előharcosa lett s a Sajó Vidék rosznyói nyomda előbb 3000, majd 4, később 5000 példányban küldte szét 40 filléres áron a falusi ifjakhoz. A lapszelleme élénk visszhangra talált. Tömegesen futottak be a falusi és munkás ifjak írásai, amelyeknek nagy részét közölte a szerkesztő. Saját problémáik, meglátásaik, panaszaik láttak napvilágot az Ifjúságunk hasábjain, s innen kaptak buzdítást az ifjúsági egyesületek szervezésére is.

„Moderátor-intézmény” az ifjúság országos meghódítására.

Még ugyanazon ősszel jóváhagyta a szlovenszkói püspöki kar a moderátori intézményt, s kinevezte a moderátorokat az egész ország területére. Egyúttal elrendelte, hogy az ifjúság a Karitás egyület kebelében csoportosuljon, miután más hatósági jóváhagyással rendelkező katolikus egyesület nem volt.

A tél folyamán több értekezletet tartottunk, amelyen kialakult a munkatervünk. Tisztáztuk a moderátori intézmény ügykörét. A moderátort a helyi ordinárius nevezi ki. Feladata az ifjúság szervezése és vezetése. A helyi moderátor a plébános, vagy a káplán. Minden politikai járás külön-külön járási moderátort kapott. A járási moderátor ellenőrizte a szervező munka végzését s megjelent az alakuló gyűléseken. Évente köteles jelentést adni a végzett munkáról az egyházmegyei moderátornak, aki viszont az egész megye területére bírt ugyanazon jogokkal és köteleességekkel. Az egyházmegyei moderátor évente jelentést ad az országos moderátornak, akit a püspöki kar nevezett ki, s aki ifjúsági ügyekben az összes püspökökkel tárgyal és levelez.

Vezetői kurzus, pionírcsapatok a négyes cél szolgálatában.

1932. november 21-én megrendeztük az első ifjúsági vezetői kurzust Persén. A kurzus előadói Meggyesi Sándor persei tanító és csekélységem voltak. A kurzuson felvázoltuk a megbeszélte munkatervet. Eszerint a szlovenszkói katolikus ifjúságot politikamentesen akarjuk egyesületbe szervezni. Az egyesület célja négyes irányú:

Vallásos – kulturális – szociális – és egészségügyi, amihez az egészséges és tiszta sportot és szórakozásokat is számítjuk. Az előadások gyakorlati útmutatásokat adtak arra, mit tehet a vezető e négy irányú munkában. Ezen előadások anyagát könyv-alakban is kiadtuk „Az ifjúsági munka vezérfonala” címén.

A kurzusok eredményeként pionércsoportokat alakítottunk a vállalkozó ifjaktól. Ezek a csoportok 4-6-os különítményekben – biciklin vagy gyalog – elmentek azokba a községekbe, ahová pap a kommunizmus miatt nem mehetett szervező munkára. Bementek a korcsmába, a futbalpályákra s beszélgetés közben emlegették a kat. ifjúsági munka programját, s kedvet csináltak hozzá. Ezek a pionérok szinte észrevétlenül szervezték meg, illetve dolgozták meg a vidéket annyira, hogy azután a plébános vagy moderátor, eredményesen indíthatta meg az egyesületi életet.

Mi pedig Meggyesivel elindultunk országos körútra. 1 év alatt az ország 20 különböző központjában tartottunk vezetői kurzust – néhol 5-600 legény-hallgatóval. 1934-ben megismételtük ezt a körutat papok és tanítók részére.

A kurzusok eredménye hamarosan látható lett. Tömegesen alakultak a Karitás szervezettek.

Hogy a vezetők munkája könnyebb legyen, minden hónapban adtunk ki előadási anyagot az egyesületek számára. Eleinte nyomtattuk ezeket, később rendszeresítettük, és mint Munkafüzetet, litografált formában adtuk ki.

Ifjúsági nap, gyöngyösbokréta, munkás-pihentető tábor – a gyors fejlődés egy-egy állomása.

1934-ben a katolikus öntudat fejlesztése céljából megrendeztük az első katolikus ifjúsági napot Losoncon. Csaknem 10.000 ember vett részt a gyűlésen, délután pedig az első szlovenszkói Gyöngyösbokréta számaiban gyönyörködtek.

Még abban az évben követte a losonci példát Komárom és Rozsnyó is, hatalmas sikerrel.

Ugyancsak 1934-ben munkáspihentető tábort rendeztünk Rozsnyón, a püspöki erdőben, 40 beteges munkás fiút vittünk ki ingyen a táborba, s két hétig pihentek ott. A szükséges költségeket papoktól koldultuk össze.

Új alapszabályokon a szervezkedés.

A Karitás egyesületek munkája néhol szemet szűrt a hatóságoknak, s különösen a sportot nem látták összeegyeztethetőnek a jóváhagyott alapszabályokkal. És ebben igazuk is volt, mert a Karitás kimondottan jótékonykodó egyesület.

Bubnics Mihály püspök úr segíteni akart a bajokon, azért jóváhagyta az egész ország területére a szlovák ifjúság számára már jóváhagyott alapszabályokat, s ezt kiterjesztették a magyar és német ifjúságra is. Az alapszabályok minden nemzetiség számára biztosítják a nemzeti kultúra ápolását, a nemzeti viselet használatát, s az anyanyelv minden jogát. Az ifjúsági egyesületek vezetői a rozsnyói közgyűlésen megtárgyalták az alapszabályokat s elfogadták azokat.

Meggyesi Sándor ifjúsági főtítkárral újból nyakunkba vettük az országot és megtárgyaltuk a vezetőkkel az átalakulás módjait. Újabb vezetői értekezletek következtek, újabb munka.

1936 elején már 70 hatóságilag jóváhagyott magyar SzKIE csoport működik.

Papok, tanítók állnak a helyi munka élére, s a központ által adott munkaterv szerint élénk munka indul meg.

Öntudatos egyleti élet, szociális munka, nagyarányú sajtópropaganda!

1936. elején már 140 egyesületről számolhatunk be az Ipolysági közgyűlésen. Komoly egyesületnek csak azt tekintjük, amely legalább hetenként tart gyűlést, amelyen a 4 irányú munkaprogram szerint hangzanak el előadások. Súlyt helyezünk arra hogy ilyenkor ne a vezető adjon elő, hanem maguk az ifjak. Minden gyűlés az Újszövetségi Szentírás egy részének felolvasásával kezdődik A felolvasó hétről-hétre más és a neki tetsző részt olvassa fel. Így aztán lassan-lassan átolvassák az egész Szentírást. Az előadási anyagot napokkal a gyűlés előtt adjuk ki az ifjak kezébe, mert soknak bizony tanulnia kell az olvasást. A gyűlés után tréfák és társasjátékok vannak. Egyes szervek jelentése szerint alapos szociális munkát is végeztek az ifjak. Elhagyott öregek téli fájának beszerzése vagy felvágása, szegény gyermekek felruházása, munkaközvetítés, kat. cégek támogatása, kat. sajtó terjesztése stb. Minden egyesület kebelében megalakult a kat. sajtószerv s ezek segítségével 1936 telén már 6000 példányban adtuk el sorozatos kiadványainkat, illetve népiratainkat. A „Szociális abc”, „Kat. ifjú kalauza”, „Illemtan” és szórakoztató népiratok jelentek meg a SzKIE kiadásában. Ugyancsak adtunk ki egyesületi pénztárnaplót, egyesületi levelezőlapokat, tagsági igazolványokat is. A bevételből tartjuk fenn a SzKIE titkárságot, amely Meggyesi Sándor tanító egyleti országos főtítkárból és Magyar Ferenc fizetett titkárból áll. Az egyesület bevétele 1937 májusig 22.000 korona volt. Ennyi futott be a közpénztárba. Minden tag évi 1 korona tagdíjat fizet a központnak.

A titkárság litografálja a havonta (de csak októbertől áprilisig) megjelenő munkafüzetet és vezetői körleveleket, s a fizetett titkár ingyen utazik ki bárhová előadások tartására.

1937 elején megegyezés jött létre Salkaházi Sára szociális testvérrel, hogy a jövőben ő irányítja a SzKIE-ben csoportosult leányok munkáját is. Teljesen azonos munkakörrel működik, mint a legénycsoportok titkársága.

A szükséges pénz előteremtésére megalkottuk a pártolótagsági jegyeket. Díszes nyomtatványon kérünk adományt a SzKIE munkához s a moderátorokat küldik szét járásuk jólelkű papjaihoz és világijaihoz. Az eredmény nagyon is kielégítő.

Az első rágalomhadjárat! Nem adjuk fel mozgalmunk történelmi szellemét.

1936-ban, amikor a SzKIE nagyon élénk tevékenységet kezdett kilejteni, súlyos támadásokkal kellett megküzdenie mind a kommunisták, mind az egyesült magyar pártok, illetve a Szlovenszói Magyar Kultúr Egylet részéről. A kommunisták támadása érthető. A SzKIE gerinces katolikusokat nevel, s nyíltan hirdetjük, hogy ellenségei vagyunk a kommunizmusnak. Annál érthetlenebb volt a másik két fél támadása. Nem bíztak bennünk magyar szempontból. Nyíltan hangoztatták, hogy a SzKIE alapítója egy szlovák püspök és szlovák központ irányítja. Érezhető a SzKIE-ben az elszlovákosító irányzat, hangoztatták még egyes prohászok is. Mi nem törődünk a támadásokkal, hanem dolgoztunk tovább, s a galántai közgyűlésen adtuk meg röviden a választ ellenségeinknek. Leszögeztük, hogy túlnőttük őket s ma erősebbek vagyunk, mint a vegyes vallású SzMKE. Leszögeztük, hogy mi nem fogunk politizálni soha, de viszont ráneveljük az ifjakat arra, hogy tudjanak helyesen dönteni az urnák előtt. Maga a szlovák származású Bubnics püspök szögezte le nyilvánosan, hogy a SzKIE magyar történelmi szellemben neveli a magyar ifjakat – szlovákban a szlovákokat és németben a németeket.

Autonómiánk csorbíthatlan; jelszavunk változatlanul a régi!

A SzKIE magyar osztálya teljesen független a többi nemzetiség vezetőségétől. Saját igazgatója van, saját munkabizottsága, s mi a szlovákokkal csak akkor találkozunk, ha felkeressük őket. A magyar osztály a legtevékenyebb az egyesület kebelében, úgyhogy például a kassai püspök parancsára előadást kellett tartanom az Eperjes vidéki szlovák papoknak arról, hogyan dolgozunk mi. Én pedig nem tudok szlovákul, tehát magyarul beszéltem.

A galántai közgyűlésen megjelent a Prágai Magyar Hírlap szerkesztője is és örömmel állapította meg, hogy a SzKIE magyarabb szellemű, mint bármely más egyesület. Ő egész természetesen találta, hogy számunkra első a vallásos nevelés, a gyakori szentáldozás, az Oltáriszentség szeretete és a katolikus öntudat. Belátta azt is, hogy mi nem tehetünk eleget a SzMKE azon kívánságának, amely miatt ellentétbe kerültünk. A Szlovenszói Magyar Kultúregylet ugyanis azt kívánta, hogy a SzKIE, mint egyesület, lépjen be alosztályul a SzMKE-be. A SzMKE legyen a csúcsszerv, ez volt a kívánságuk. A SzKIE kimondottan katolikus akciós szervezet. Hogy vethetné alá magát egy olyan egyesületnek, amelynek vezetése protestáns és szabadkőműves kezekben van? Öngyilkosság lenne ez!

Belátta azt is, hogy okosabb, ha mi nem állunk egyetlen politikai párt mellé sem, mert ha politizálunk, akkor a többi pártok ifjúságát elveszítjük, sőt a hatóságok ellenszenvét is kiérdemeljük.

A helyzet tehát tisztázódott, s ma elismeréssel szól a SzKIE-ről mindenki.

Mi pedig dolgozunk tovább.

Jelszavunk az lesz, ami volt: katolikus hitünkért, magyar népünkért és az elnyomott, kizsákmányolt munkás és földműves ifjúság jobb sorsáért, előre!

Tornagörgő, 1937. július 9.

Eszmecserék, hozzászólások lényeges kivonata

Felszólalók névsora:

Antó Mihály plébános, Iharosberény; Dr. Becker Vendel c. főigazgató, Szeged; Csaba Ferenc tanító, Bátaszék; Csirmaz István lelkész, Polgár; Csiszár Géza plébános, Homokmégy; Czakó Ferenc káplán, Eger; Czár Gáspár hitoktató, Pécs; Dr. Czettler Jenő e. ny. r. tanár, Budapest; P. Dudás Bertalan O. S. B., Máriapócs; Dr. Farkas György orsz. ügyv. titkár, Szeged; Fölföldi Béla káplán, Endrőd; Groffits Gábor gazd. akad. igazg., kormányfőtan., Magyaróvár; Dr. Halász Pál A. C. egyházm.-i ig., Szeged; Dr. Horváth Alajos esperespléb. Mélykút; Huszka László teológus, Budapest; Hübner József th. népm. titkár, Szeged; Kárpáti Tibor tanító, Nyírmada; P. Kerka Jenő teol. tanár, orsz. főtítká, Szeged; Kiss Gábor káplán, Kecel; Dr. Közi-Horváth József A. C. orsz. titkár, Budapest; Magyar Károly káplán, Mezőkovácsháza; Major Sándor gyogyeped. tanár, Kecskemét-Helvécia; Marosi Endre leg. egyleti dékán, Kispeszt; Nacsády József igazgató, Veszprém; Nagy Zámbo Ferenc, tanító, Hercegszántó; Németh János A. C. egyházm.-i igazgató, Győr; P. Németh Károly S. J. Budapest; Németh László rk. lelkész, Kecskemét-Helvécia; Orosz Pál hitoktató, Karcag; Pajor-Horváth Ferenc káplán, Sárbogárd; Perr Viktor intézeti igazgató, Pécs; Dr. Sándor István főisk. tanár, Szeged; Solymár György orsz. tanoncifjúsági főtítká, Budapest; Szabó Árpád hitoktató, Elek; Tölgyesi Béla tanító, Pusztamérges; Ugrin József orsz. ügyv. titkár, Szeged; Uzelman Béla tanító, Besenyőtelek; Varga Imre teológus, Kalocsa; P. Varga László S. J. főisk. tanár, Budapest; Dr. Wünscher Frigyes vezérigazgató, Budapest.

A kongresszuson elhangzott hozzászólások – az előadások tartalmának megfelelően – szintén a *szervezkedés, egyletvezetés* gyakorlati kérdései körül forogtak, illetőleg olyan határkérdéseket is tárgyaltak, amelyek a legényegyleti szervezkedésnek más ifjúsági szervezettel (Levente-egylet), továbbá szövetségessel, vagy hatósági rendelkezésekkel szemben fennálló viszonyából származnak. Ezeknek figyelembevételével osztottuk be a hozzászólások anyagát.

1. *Szervezkedés* körébe eső hozzászólásokból kialakult az az egyöntetű vélemény, hogy az agrárfjúsági mozgalom eszméinek népszerű propagálása rendkívül kívánatos. Kérdés lényege ez: *honnán ismerje meg az agrárfjúság a maga fontos életkérdéseit, s emellett saját szájíze szerint?*

A kongresszus közvéleménye a megoldás következő eszközeit fogadta el:

- a) A mozgalom eszméi elsősorban a Titkárság sajtóorgánumai útján népszerűsítendő és tudatosítandók! Az ifjúságnál célra segít: Dolgozó Fiatalok, röpiratok, propaganda-lev. lapok, plakátok; egyházi és világi vezetőknel, a mondottakon kívül: Forrás, Vezérkönyv, s valamennyi vezetőknek szóló kiadvány. Mindezek legnagyobb részben népies formában feldolgozva hozzák az erkölcsi, kulturális vagy szociális kérdéseket és azok megoldásai módjait.
- b) Az eszmetérjesztés és népszerűsítés eszközei között vezérszerepet visznek a *vezetőképző tanfolyamok*, melyek egységes kongresszusi határozat szerint országosan megrendezendőek. Sőt kívánatos volna e tanfolyamok anyagának füzet vagy könyv alakban való közrebocsátása is. (A vezetői tanfolyamok jelentőségére nézve utalunk a III. fej. IV. p.-ra.)
- c) Ugyancsak meggyökereztetik eszméiket az ifjúság köztudatában az egyletek egyházi vezetői részéről vállalt *legényegyleti lelkigyakorlatok* tartása is. Az egyházi vezetők kölcsönösen adnak a lelkigyakorlatot a szomszéd egyletek számára, névsoraikat a D. F. hozza, szükség szerint.

- d) A keresztény világnézeti eszmék terjesztésére nem utolsó sorban szükséges még az agrárfjúság *imakönyvének* megírása, nemkülönben egy elsősorban nekik írt „Tiszta Férfiúság” közrebocsátása. Addig is Tóth Tihamér: „Tiszta Férfiúság” c. műve felbecsülhetetlen szolgálatot tehet a jellemnevelés terén. (Tekintettel e célra, jutányosan megszerezhető a szerzőnél.)
2. Szervezkedésbe vágó kérdés volt még, mely felvetődött egy-egy hozzászólásban, a *vagyonkülönbség, foglalkozásbeli megosztottság* gátló hatása. (Ismétlések elkerülése végett utalunk a IV. fejezetre.) Ezek során vetődött föl az a kérdés is, mely szerint lehetséges-e külön, jóváhagyott alapszabályzattal működő agráregyletnek a titkársághoz való csatlakozása. A csatlakozásnak, bizonyos feltételek fennforgása esetén, akadálya nincs.
3. A hozzászólások egy igen tekintélyes része agrárfjúsági szervezkedésünk és a levante-intézmény viszonya körébe csoportosult. A felszólalások lényege: egyfelől a *kötelesség-összeütközés* a vasárnapi levantekiképzés és szentmisehallgatás között, másfelől több helyen a levante-vezetőségtől származó tilalom, mely kizárja a levante-köteles ifjú más egyletben való működését.

Erre vonatkozóan kialakult vélemény a következő:

- a) *Személyes és baráti* természetű elhárítása az itt jelentkező akadálnak; lehetőség szerint *békés megoldást* keresni. Célirányos, hogy a Legényegylet egyházi elnöke befolyásos szerepkört biztosítson magának a levante-vezetőségben s így a vasárnapi kiképzés mellett a vallási kötelezettségnek is lehetőséget nyitasson. Járható út az oktatói képzés elnyerése is, mely cserkésztszti vizsga esetén különbözetivel lehetséges.
- b) Foglalkozások közötti 20-30 perces szünetben gondoskodunk arról, hogy a *világnézeti és valláserkölcsei kérdések* ismertetést nyerjenek a levanték előtt. Közhasznú feladatot töltené be néhány előadásvázlatnak kibocsátása az oktatói kar számára. (Forrás c. anyaggyűjteményünk itt is hiányt pótolhat.)
- c) Legbiztosabb mód minden akadály kiküszöbölésére: a *Legényegylet saját kebelében alakít levanteszakaszt*. Így biztosan gondoskodik a katonai előkészítő nevelés mellett a levanték valláserkölcsei, kulturális és szociális irányításáról is.
- d) Végsősorban a levante-intézmény agrárfjúsági mozgalmunk térhódítását nem akadályozhatja, mert *mozgalmunknak kell nyújtania a valláserkölcsei, kulturális és szociális* nevelést, míg a levante-intézménynek sajátos területén: *katonai előkészítő téren* kell maradnia. Ellenkező esetben – minden más ifjúsági szervezkedés kizárásával – az *államtotalitás* veszélye fenyeget, ahol az állam szervezi kizárólag az ifjúságot, s az Egyháznak csak vallási színező szerepet juttat. (Utalunk IV. fejelet I. d. 2. p.-ra.)
4. A hozzászólások másik tekintélyes része a *táncmulatságokkal kapcsolatos kiadások, tetemes zenedíj-költségek* tehertételét nehezményezte. A vonatkozó hatósági rendelkezések anyagi követeléseikkel annyira megszorítják a tisztességes szórakozás feltételeit, hogy az ifjúság egyrészt „zug-bálozásra” van kényszerítve, másfelől pedig a törvényes utakat kereső rendezőségnek vagy a fenyegető ráfizetés, vagy a rendeletek betűmagyarázata között kell választania. Különösen jellemző, szinte tűrhetetlen a *zenedíj-követelések* körüli anarchikus állapot, ahol az eddigi tapasztalatok szerint bizonyítható alkudozások, kiegyezések arra engednek következtetni, hogy minden méltányos és egységes díjmegállapítás helyett – a gyakorlatban legalábbis – önkényes és nyerészkedő szellemű díjtételek kialkudozása szokásos.

Egyébként rendelet szerint minden egyletnek joga van zárt táncmulatságot rendezni tagjai számára; ez esetben azonban a jelenlevők tagsága igazolandó. Jó megoldás továbbá az is, ha az évi tagsági díjban benne van a táncdíj is. Kivezető út még: kedvezményes évi bérlet a zenedíjra nézve; „Zeneszerzők és Zenekiadók Szövetsége” útján kell kérni. Kultúregyletek 25 százalékos kedvezményt élveznek; s ugyancsak lehet kérni a nem védett nóták jegyzékét.

Egyáltalán a táncmulatságoknál szokásos kiadások kérdése nyugvópontra csak úgy jut, ha az *méltányos, egységes és átalányszerű összegben* állapítatik meg. Ezért a Titkárság, a kongresszus közvéleményének nyomása alatt, minden lehetséges eszköz felhasználásával, lépéseket tesz az iránt, hogy – *különösen a zenedíjra vonatkozóan* – az illetékesekkel méltányos *átalányban* állapodjék meg, s ennek kiegyenlítése után maga közvetítse egyletei számára a táncmulatsági jogot, illetőleg engedélyt, a hatósági bejelentés kötelező volta mellett.

5. Hozzászólások során felvetődött még a Legényegyletek *politikai* magatartásának kérdése is. Itt a kongresszus közvéleménye éles különbséget tett *politikai iskolázás és politizálás* között, valamint *politikai felkészültség* és pártpolitika szolgálata között. A Legényegylet nem politizál, ami annyit jelent, hogy egyetlen párt érdekeinek sem köti le magát; de ugyanakkor nem mond le arról sem, hogy *keresztény és nemzeti* szellemben ne készítse elő tagjait politikai állásfoglalásra. (Utalunk a IV. fejt. I. d. 3. pontjára.)
6. *Élénk eszmecsere alakult ki a „Hangya” szövetkezet működése körül.* Az ellenvetések és azok elhárítása a következő:

- a) *Ellenvetés:* Pécssett a fűszerkereskedelem keresztény kézben van. A Hangya mégis állított fióküzleteket. Így tisztességes keresztény kereskedőknek állított konkurenciát. A textilkereskedelem ellenben teljesen idegen kézben van, s azzal nem foglalkozik a Hangya.
Elhárítás: A Pécssett működő szövetkezet *nem tagja a központnak.* A textilkereskedelmet pedig már elkezdték.
- b) *Ellenvetés:* A Hangya-szövetkezetek élén sok helyen áll olyan egyén, aki nem tudja kielégíteni a közönség igényét.
Elhárítás: A Hangya igyekszik megtenni mindent, hogy megfelelő egyének kerüljenek a szövetkezetek élére; de nehéz a központból ellenőrizni mindent. Ezért fordulnak elő hibák. S nehéz a helyzet azért is, mert a szövetkezeteknek *autonóm szervezetük* van, s így csak tárgyalással lehet eredményt elérni náluk.
- c) *Ellenvetés:* Olykor teljesen megcsappan a szövetkezet forgalma, s ilyenkor üresek lesznek a polcok, mert a központ csak akkor szállít árut, ha előre fizetnek.
Elhárítás: Szövetkezetek *mindig kaphatnak hitelt a központtól.* Természetesen bizonyos határig. Ha a megállapított határt túllépik, akkor már baj van; rosszul kezelik az üzletet.
- d) *Ellenvetés:* A zöldségtermelők érdekében is tegyenek valamit szövetkezeti úton, valamint bor- és must-értékesítés terén is.
Elhárítás: Zöldségértékesítésre történt már kísérlet a Szigetközben. Borértékesítés terén pedig megnyugtató a helyzet.
- e) *Ellenvetés:* Egy magas rangú katonatiszt a Hangyától rendelt cikóriát. S a Hangya nem saját-árut szállított.
Elhárítás: A Hangyának *nincs cikória-gyára.* A gyárak ugyanazt az árut szállítják több kereskedőnek, az ő csomagolásával. Lehet, hogy tévedésből más kereskedő részére készített csomagolásban került az áru a Hangyához.

Az ellenvetés elhárítása után Dr. Wünscher Frigyes vezérigazgató, miután a hallgatóság előtt felmerült a szövetkezés jelentőségének minél szélesebb társadalmi rétegben szükséges ismertetése, kijelentette, hogy a központ – kívánatra – szemináriumokba, tanítóképzőkbe, stb. bármikor készségesen küld előadókat, sőt szívesen megy ő maga is.

A faj és vér mítoszának óriási kérdéseiben eligazítás Somogyi József dr. egy. ny. rk. tanár: Eugenika és etika című könyve, mely pompásan világítja meg a fajok sorsának erkölcsi

vonatkozásait. A neves szerző biztos etikai érzékkel mutat rá a sterilizáció és az abortusz erkölcsi vonatkozásaira is. Megrendelhető a KALOT-nál.

Mentes Mihály: Az új kereszt. Misztérium 8 jelenetben. A kiváló író mesteri képekben vetíti elénk a magyar nép Krisztus-szeretét és biztos kézzel mutat rá arra, hogy Krisztus megváltást jelent a számunkra, s minden törekvés, mely őt kiűzi a magyar életből, nemzetellenes és hazaáruló. A félórás színdarab ára előadási joggal együtt 2 pengő. Megrendelhető a Műsorközpontnál. Szeged, Dóm-tér.

Hajtay E.: Szent István csodatétele. Irredenta célzatú misztériumjáték 3 felvonásban. A Szent István jubileumi évet az iskola keretei között, a legmaradandóbb hatással, egy színdarab előadásával ünnepelhetjük meg. Erre kiválóan alkalmas Hajtay Etelka nagyszerű darabja, melyet a kiváló pedagógus író a Szent István jubileumi évre írt, figyelembe véve az iskolai előadások összes követelményeit. A darab nem csak történeti ismereteket elevenít fel és tanít, hanem Szent István szellemiségének örök modernségét a legkönnyebben vetíti nem csak az iskolások, hanem a felnőttek elé is. Szabadtéren is előadható és semmi díszlet nem kell hozzá.

Az első felvonás két változatban készült és így felnőttek is sikerrel adhatják elő. Megrendelhető a Műsorközpontnál. Ára előadási joggal és kottákkal együtt 3.20 P.

Utunk falujáró út

Íme, mozgalmunk vezérgondolatai, célkitűzései, eszméi! Gondolatok, melyek éjszakák virrasztó csendjében célokká érlelődtek; célok, melyek a lélek izzó szeretetében eszmékké tüzesedtek; s eszmék, melyeknek napszám-munkájában ma már ezer és ezer kéz dolgozik.

Mozgalmunk alig múlt pár éves, máris megizmosodott, megnőtt. Nem mihaszna suhanc vált belőle! Úgy áll ki az ország közvéleménye elé, mint villogótekintetű, vállalkozó szellemű, tette kész legény. Levett kalappal, de felemelt fővel és egyenes derékkal! Látszik rajta, hogy terveket hordoz, szokatlan, elszánt népszerűtet hajtja, karjaival pedig falvakat ölel át.

És ez a legény maholnap nagykorú férfi lesz! Vállas, egészséges, dolgozó férfi, akinek szívében az egész magyar nép érzésgazdagsága dobban; akinek izmos karjában az egész magyar nép élni akarása feszül; aki az egész nép nyelvéen szól s az egész magyar nép nevében cselekszik. – *Mi hiszünk a népmentő férfióriásban!*

De másban is hiszünk! *Rendületlen hittel valljuk és hirdetjük, hogy mozgalmunk az isteni Gondviselés örök tervében áll!* Tehát mozgalmunknak küldetése van. Küldetése pedig a magyar föld, a magyar nép! Küldetésünk tudatában erősek vagyunk, vagy ha úgy tetszik, félelmetesek! Mi hisszük azt, hogy agrárnépünk jobb sorsa és annak kiküzdése a kereszténységhez van kötve. *Ezért mozgalmunk útja a nagy Mester, Krisztus-Király nyomdokain halad, és így igazi népjáró, falujáró út!*

Éljen Krisztus-Király, mozgalmunk Vezére!